

Regeringens proposition

1981/82: 134

med förslag till ändring i lagsökningslagen m.m.;

beslutad den 4 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en begränsad reform i syfte att rationalisera den summariska processen. Reformen tar sikte på att minska problemen i tingsrätternas verksamhet när det gäller handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Avsikten är bl.a. att söka komma till rätta med bristfälliga ansökningar, med de svårigheter som föreligger i samband med delgivningsförfarandet och med problemen att avsluta mål i de fall gäldenären inte har kunnat anträffas för delgivning.

Det föreslås således att borgenären får ett ökat ansvar för de uppgifter som behövs för delgivning av en ansökan med gäldenären samt att avvisning skall kunna ske om borgenären inte följer ett föreläggande att komplettera ansökningen med erforderliga uppgifter. Vidare föreslås att s.k. spikning (fästande av handlingarna på gäldenärens dörr) får användas som delgivningsform även i mål om betalningsföreläggande. I de fall hinder föreligger för delgivning får rätten möjlighet att avvisa ansökningen. Avvisning skall också kunna ske i de fall delgivning inte är utesluten men fortsatta försök bedöms bli särskilt kostsamma och tidskrävande och borgenären inte är villig att själv ombesörja delgivning.

En särskild tolkningsregel föreslås i fråga om ofullständiga ränteyrkanden. Vidare begränsas rättens skyldighet att självmant pröva sin behörighet samt skyldigheten för ingivare att förete fullmakt.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagsökningslagen (1946: 808)

dels att 2, 5, 19, 24, 31 och 34 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 31 a–c §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, *där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, så ock fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären ange ock de omständigheter som betinga rättens behörighet, om denna ej framgår av vad eljest anföres.* Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av handling varå fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket sökes ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av handling varigenom panträtt i egendomen upplåtits.

Ansökningen skall jämte avskrift som *angives* i första stycket *avlämnas* i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *ombesörje* rätten mot *stadgåd* avgift erforderlig avskrift, *och gälle den* i målet lika med *huvudskrift*.

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och *postadress. Om det behövs för delgivning med gäldenären, skall uppgift även lämnas om annan adress där han kan anträffas samt hans personnummer. Saknar gäldenären känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta. Vidare bör anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Dessutom skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall också ange de omständigheter som betingar rättens behörighet, om denna inte framgår av vad som annars anförs.* Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av *den handling varpå* fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket söks ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av *den handling varigenom panträtt i egendomen upplåtits.*

Ansökningen skall jämte avskrift som *anges* i första stycket *inges* i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *skall rätten mot föreskriven avgift ombesörja* erforderlig avskrift. *Denna gäller* i målet lika med *originalet*.

¹ Senaste lydelse 1973: 1074 (jfr 1975: 912).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Det exemplar av ansökningen varå enligt 4 § föreläggandet tecknats skall jämte fordringshandlingen delgivas gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat.

Det exemplar av ansökningen där föreläggandet enligt 4 § har tecknats skall jämte avskrift av fordringshandlingen delges gäldenären på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Skall borgenären ombesörja delgivningen, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken.

19 §³

Ansökning om betalningsföreläggande skall göras skriftligen eller muntligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, så ock fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären ange tillika i ansökningen eller i räkning som åberopas tydligt och fullständigt i grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst samt de omständigheter som betinga rättens behörighet, om denna ej framgår av vad eljest anföres.

Ansökning om betalningsföreläggande skall göras skriftligen eller muntligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och postadress. Om det behövs för delgivning med gäldenären, skall uppgift även lämnas om annan adress där han kan anträffas samt hans personnummer. Saknar gäldenären känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta. Vidare hör anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Dessutom skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall i ansökningen eller i räkning som åberopas också tydligt och fullständigt ange grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst samt de omständigheter som betingar rättens behörighet, om denna inte framgår av vad som annars anföres.

Ansökning som göres skriftligen skall avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, besörje rätten mot stadgat avgift erforderlig avskrift, och gälle den i målet

Ansökning som göres skriftligen skall avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, skall rätten mot föreskriven avgift ombesörja erforderlig avskrift. Denna

² Senaste lydelse 1978: 773.

³ Senaste lydelse 1973: 241.

Nuvarande lydelse

lika med *huvudskrift*. Göres ansökning nuntligen, skall genom rättens försorg mot *stadgad* avgift uppteckning därav ske i två exemplar; *borgenären* eller hans ombud skall med sin underskrift *vitsorda* att uppteckningen är riktig. Uppteckningen *gälle* sedan som *huvudskrift*.

Räkning som åberopas skall *ingivas* i två exemplar; är räkningen ingiven i *allenast* ett exemplar skall mot *stadgad* avgift *avskrift* därav *besörjas* av rätten.

24 §⁴

Om delgivning med gäldenären av ansökningshandlingarna jämte föreläggande som avses i 22 eller 23 § *äge vad* i 5 § är *stadgat* *mot-svarande* tillämpning. *Ej* må delgivning *äga rum* utom riket och ej heller enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

31 §⁵

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bostadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns. Rätten prövar själv-mant sin behörighet. *Borgenärs* uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall *tagas för god*, om *anledning ej före-kommer* att den är oriktig.

31 a §

Föreslagen lydelse

gäller i målet lika med *original*et. Görs ansökning muntligen, skall genom rättens försorg mot *föreskri-ven* avgift uppteckning därav ske i två exemplar. *Borgenären* eller hans ombud skall med sin under-skrift *intyga* att uppteckningen är riktig. Uppteckningen *gäller* sedan som *original*.

Räkning som åberopas skall *inges* i två exemplar. Är räkningen ingiven i *endast* ett exemplar, skall rätten mot *föreskriven* avgift *ombe-sörja* erforderlig *avskrift*.

Om delgivning med gäldenären av ansökningshandlingarna jämte föreläggande som avses i 22 eller 23 § *tillämpas vad* som är *föreskri-vet* i 5 §. *Delgivning får inte ske* utom riket och ej heller *genom kun-görelse* enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bostadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns. Rätten prövar själv-mant sin behörighet. *Borgenärens* uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall *godtas*, om *det inte kan antas* att den är oriktig. *Har ansökningen upptagits*, skall rätten *ej på nytt* pröva sin behörighet, såvida *inte gäldenären begär* det eller *fråga uppkommer* om tillämpning av 10 kap. 17 § rättegångsbalken.

Fullmakt för ombud behöver *inte företes*, såvida *inte rätten anser* att *det bör ske* eller *ombudet begär* att målet skall *hänskjutas* till *rätte-gång*.

⁴ Senaste lydelse 1970: 446.

⁵ Senaste lydelse 1981: 848.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 b §

Yrkar borgenären ränta men framgår det ej av ansökningshandlingarna från vilken tidpunkt räntan yrkas, skall yrkandet anses gälla ränta från den dag ansökningen delgivits gäldenären.

31 c §

Uppfyller en ansökan om lag-sökning eller betalningsföreläggande inte föreskrifterna i 2 eller 19 §, skall borgenären föreläggas att komplettera ansökningen, om inte bristen bedöms vara av ringa betydelse för det fortsatta förfarandet. Följer borgenären inte föreläggandet, får ansökningen avvisas.

Rätten får också avvisa ansökningen, om det framgår av vad som förekommit i samband med försök till delgivning med gäldenären att hinder för delgivning föreligger.

Framgår det ej att hinder för delgivning med gäldenären föreligger men har delgivning ändå inte kunnat ske, skall rätten pröva om försöken till delgivning skall fortsättas eller om borgenären skall erbjudas att själv ombesörja delgivningen. Hänsyn skall därvid tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, utsikterna till att fortsatta försök kan leda till resultat samt omständigheterna i övrigt. Antar borgenären inte erbjudandet att själv ombesörja delgivning, skall ansökningen avvisas.

34 §⁶

Talan mot rättsens beslut varigenom ansökning enligt 3 eller 21 § avvisats skall föras genom besvär i hovrätten.

Talan mot rättsens beslut varigenom en ansökan har avvisats eller förklarats förfallen skall föras genom besvär i hovrätten.

⁶ Senaste lydelse 1954: 435.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har i lagsökningsmål borgenärs talan bifallits eller i mål om betalningsföreläggande å ansöknings tecknats bevis att utmätning må äga rum, äge gäldenären att hos rätten söka återvinning. Mot utslag i lagsökningsmål i andra fall skall talan föras genom besvär i hovrätten.

Angående klagan över beslut som rätten meddelat under målets handläggning äge vad för tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning.

Ej må klagan föras över beslut varigenom mål hänskjutits till rättegång.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Bestämmelsen i 31 b § tillämpas dock inte i fråga om mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet.

2 Förslag till**Lag om ändring i handräckningslagen (1981: 847)**

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ handräckningslagen (1981: 847) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Ansökan om handräckning skall göras skriftligen. Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bostadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns.

Rätten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig.

Rätten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig. *Har ansöknings upptagits, skall rätten ej på nytt pröva sin behörighet, såvida inte gäldenären begär det eller fråga uppkommer om tillämpning av 10 kap. 17 § rättegångsbalken.*

3 §

Sökanden skall i ansöknings ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Han skall lämna uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ansökningen skall vara åtföljd av de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa. Berättelse som någon har lämnat skriftligen i anledning av handräckningsmålet (vittnesintyg) får åberopas som bevis i målet.

Fullmakt för ombud behöver inte företes, såvida inte rätten anser att det bör ske.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-02-24

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Petri

Lagrådsremiss om ändring i lagsökningslagen m.m.

1 Inledning

Inom justitiedepartementet har upprättas en promemoria (Ds Ju 1981:11) Rationellare summarisk betalningsprocess. I promemorian föreslås olika åtgärder i syfte att rationalisera handläggningen av lagsökningsmål (L-mål) och mål om betalningsföreläggande (Bf-mål). Promemorian har remissbehandlats.

Promemorian – som också innehåller en redogörelse för gällande rätt och de rutiner som f.n. tillämpas vid handläggning av L-mål och Bf-mål – bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna synpunkter

Den summariska betalningsprocessen regleras i lagsökningslagen (1946:808, LL). Lagsökning förutsätter att fordringen grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis. Den vanligaste typen av sådana bevis är hyreskontrakt. Andra typer av skriftliga fordringsbevis är t.ex. skuldebrev, leasingavtal, avbetalningskontrakt samt växel och check. Betalningsföreläggande används för fordringar som inte grundar sig på skriftliga fordringsbevis. Betalningsföreläggande får dock inte användas för fordran på skadestånd.

Ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande skall i princip göras hos tingsrätten i den ort där gäldenären har sitt hemvist. Förfarandet är skriftligt. L- och Bf- mål handläggs i praktiken till övervägande del av tingsnotarier med hjälp av domstolsbiträden. Avgörandet i L- mål betecknas utslag. I Bf-mål utfärdas ett s.k. slutbevis vilket utgör bevis om att utmätning får ske hos gäldenären för fordringsbelopp, ränta och kostnader som har tagits upp i beviset.

Tanken bakom den summariska betalningsprocessen är att den snabbt, enkelt och billigt skall leda fram till ett verkställbart avgörande. Som framhålls i departementspromemorian har många tingsrätter i dag svårt att leva upp till dessa krav. Detta är mest påtagligt vid de största tingsrätterna där målbalanserna nu är betydande. Tendensen är emellertid densamma vid många mindre tingsrätter.

I promemorian anges flera orsaker till denna utveckling. Tingsrätterna har under senare år fått ta emot en kraftig ökning av Bf-mål samtidigt som hanteringen av målen blivit avsevärt tyngre. Delgivningssvårigheterna har ökat och delgivningsresultatet har blivit allt sämre, vilket medfört ett betydande merarbete för både tingsrätterna och anlitate delgivningsorgan.

Granskningen av ansökningarna har också blivit mer tidskrävande. Många ansökningar – även sådana som framställs och ges in av ingivare som yrkesmässigt ägnar sig åt inkassoverksamhet, t.ex. inkassobyråer – är oklara eller ofullständiga och måste kompletteras vilket medför ett betydande merarbete för tingsrätterna och längre handläggningstider.

I promemorian framhålls vidare att för de största tingsrätterna redan mängden av pågående mål leder till svårigheter att hantera och överblicka aktmaterialet och att bevaka utsatta frister för komplettering av ofullständiga ansökningar och för lämnade delgivningsuppdrag.

Också i mindre tingsrätter har målökningen lett till en påtagligt ökad arbetsbelastning för den personal som är avdelad för den summariska processen. Härigenom ökar riskerna för fel i handläggningen. Handläggningstiderna är på de flesta håll för långa.

I promemorian nämns att många tingsrätter har försökt att minska problemen i handläggningen genom att anskaffa nya hjälpmedel såsom stämplat och blanketter samt genom att avveckla vissa arbetsmoment som visserligen har ansetts gagna rättssäkerheten men som inte är föreskrivna i de författningar som reglerar verksamheten. Vidare har värdefulla kontakter för utbyte av erfarenheter och tips om rationaliseringsmöjligheter i arbetet tagits i samband med domstolsverkets blankettverksamhet och de kurser som summarisk process som domstolsverket fortlöpande anordnar för domstolsbiträden.

I promemorian ges ytterligare exempel på – i vissa fall långtgående – rationaliseringsåtgärder som några av de större tingsrätterna har ansett sig tvungna att tillgripa.

Problemen i handläggningen av L- och Bf-mål har även uppmärksamats av justitieombudsmannen (JO) Anders Wigelius i samband med en inspektion hösten 1980 av verksamheten i Stockholms tingsrätt. Hithörande frågor har vidare berörts i en promemoria angående arbetssituationen vid de allmänna domstolarna som har upprättats inom Sveriges domareförbund och överlämnats till justitiedepartementet. Problemen har även diskuterats vid sammanträffanden mellan representanter för departementet och Stockholms tingsrätt.

I domstolsverkets regi bedrivs f.n. försöksverksamhet vid Göteborgs tingsrätt i syfte att undersöka möjligheterna att rationalisera handläggningen i Bf-mål med hjälp av utrustning för automatisk databehandling. Enligt planerna för projektet skall motsvarande utrustning anskaffas till Stockholms tingsrätt, om den pågående försöksverksamheten slår väl ut.

Frågan hur den summariska processen bör vara utformad utreds f.n. av rättegångsutredningen (Ju 1977:06) i samband med utredningens översyn av främst underrättsförfarandet i syfte att rationalisera och effektivisera detta (se Dir 1977:06). Enligt vad utredningen under hand har upplyst överväger den att föreslå relativt långtgående förändringar i den summariska processformen. Utredningen avser att överlämna sitt betänkande under första halvåret 1982.

I promemorian framhålls att omedelbara åtgärder måste vidtas för att förbättra situationen vid domstolarna och åter få den summariska processen att fungera som en snabb, enkel och billig processform. Det framhålls vidare att eftersom det i dagens statsfinansiella läge inte är möjligt att i någon nämnvärd utsträckning lösa problemen genom tillskott av personal måste man i stället sträva efter att förenkla verksamheten och, med bibehållande av den grundläggande rättssäkerheten, sortera bort sådana arbetsmoment som utan större olägenhet kan undvaras.

Vad gäller rättegångsutredningens pågående översyn av den summariska processen görs i promemorian den bedömningen att läget hos tingsrätterna är sådant att åtgärder beträffande den summariska betalningsprocessen inte kan anstå i avvaktan på resultatet av utredningens arbete. Det framhålls emellertid att det är angeläget att rättegångsutredningens översyn inte föregrips och att de åtgärder som nu är aktuella inte bör avse de grundläggande principerna för processen. En reform bör vidare koncentreras på åtgärder som kan vidtas utan alltför stor tidsutdräkt.

I departementspromemorian föreslås att det nu aktuella reformarbetet inriktas på att komma till rätta med brister eller oklarheter i *ansökningarna* samt svårigheter i samband med *delgivning* och med att *avsluta målen* när delgivning trots försök inte kan genomföras. I promemorian läggs fram flera förslag med den inriktningen.

I promemorian behandlas även frågan om delegation till domstolsbiträden av domargöromål i Bf-mål. Det föreslås att det nuvarande kravet i LL på lagfarenhet avskaffas och att regeringen får bestämma i vilken utsträck-

ning Bf-mål får handläggas av tjänstemän som inte är lagfarna. Det föreslås vidare att ett genomförande av delegation i Bf-mål skall föregås av en försöksverksamhet.

Promemorian har fått ett övervägande positivt mottagande hos remissinstanserna. Så gott som samtliga remissinstanser bekräftar den bedömning av svårigheterna i verksamheten som har gjorts i promemorian. Man understryker också angelägenheten av att skyndsamma åtgärder vidtas för att förbättra situationen. De flesta remissinstanserna ställer sig positiva till såväl inriktningen av den föreslagna reformen som de lösningar som förordas i promemorian. Många remissinstanser för även fram egna förslag till åtgärder i syfte att ytterligare förenkla handläggningen av L- och Bf-mål. Flera remissinstanser ställer sig dock tveksamma till eller avstyrker förslaget om delegation till domstolsbiträden av domargöromål i Bf-mål.

För min del vill jag till en början understryka vikten av att den summariska betalningsprocessen fungerar på ett tillfredsställande sätt. Den summariska processen är en i förhållande till den vanliga tvistemålsprocessen mycket billig processform för såväl parterna som samhället. Starka processekonomiska skäl talar således för att den summariska processformen används i så stor utsträckning som möjligt. Att borgenärer har möjlighet att snabbt och till en måttlig kostnad få en exekutionstitel mot försumliga gäldenärer medverkar också till att upprätthålla en god betalningsmoral, vilket kommer hela samhället till godo.

Som framgår av departementspromemorian och som även bekräftas av remissinstanserna har den kraftiga ökningen av antalet Bf-mål under de senaste åren medfört betydande svårigheter vid handläggningen i framför allt de större tingsrätterna. Samma tendens kan emellertid skönjas också i de medelstora tingsrätterna.

De nuvarande förhållandena är enligt min mening inte godtagbara. Jag ansluter mig, mot bakgrund av vad jag nyss har sagt om betydelsen av en väl fungerande summarisk betalningsprocess, till uppfattningen att åtgärder måste vidtas för att förbättra förhållandena. I likhet med de flesta remissinstanserna anser jag att de förslag som läggs fram i promemorian i allt väsentligt kan läggas till grund för en begränsad reform av den summariska betalningsprocessen.

Som framgår av promemorian hänför sig de nuvarande svårigheterna i verksamheten bl.a. till bristfälligheter i ansökningarna. Det är nödvändigt att borgenärerna här får ta ett större ansvar än hittills. Det bör i första hand ankomma på borgenärerna att tillhandahålla sådana uppgifter om gäldenären att denne kan delges. Endast i de fall borgenären inte kan få fram dessa uppgifter bör domstolarna vara skyldiga att ta på sig det många gånger avsevärda arbete som är förenat med adressforskning. Ett ökat krav på borgenärerna när det gäller att tillhandahålla olika uppgifter kan också på sikt medföra en noggrannare kontroll av gäldenärens identitet och bostadsförhållanden m.m. i samband med kreditgivning, vilket jag anser vara värdefullt i flera avseenden.

I linje med vad jag har sagt nu ligger också att borgenären i princip bör ta konsekvenserna av att gäldenären inte kan delges eller att delgivning kan ske endast till höga kostnader.

I detta sammanhang vill jag nämna att jag inom kort ämnar föreslå regeringen att underställa riksdagen ett förslag till ändringar i sekretesslagen (1980:100) bl.a. i syfte att underlätta för inkassoföretag och enskilda i allmänhet att få tillgång till adressuppgifter hos postverket.

Jag delar den av flertalet remissinstanser framförda uppfattningen att det är angeläget att de mest påtagliga svårigheterna i verksamheten avhjälps snarast. Man bör därför inte dröja med att genomföra de föreslagna åtgärderna i avvaktan på resultatet av rättegångsutredningens arbete. En del av förslagen berör visserligen direkt frågor som kommer att behandlas i det betänkande av utredningen som väntas inom kort. Enligt min mening bör man emellertid inte av det skälet avstå från att nu genomföra förslagen. De olägenheter som kan uppstå till följd av att reglerna för den summariska processen kan komma att ändras med förhållandevis kort tidsmellanrum får accepteras.

Med anledning av de synpunkter som har förts fram från en av remissinstanserna vill jag framhålla att det inte är möjligt att inom ramen för den begränsade reform som jag nu förordar beakta intresset av motsvarande ändringar i reglerna för den vanliga tvistemålsprocessen.

Frågan om delegation till domstolsbiträden av domargöromål i Bf-mål kommer jag att behandla närmare i det följande. Jag vill emellertid redan nu nämna att jag är positivt inställd till en sådan ordning i och för sig men att jag anser att ett genomförande av förslaget bl.a. av utbildningsskäl bör anstå till dess den summariska processen har fått en mera slutgiltig utformning.

Riksdagen har nyligen antagit en ny handräckningslag (prop. 1980/81:88, LU 25, rskr 352, SFS 1981:847) vilken trädde i kraft den 1 januari 1982. I promemorian föreslås att en del av de föreslagna ändringarna i LL bör genomföras även beträffande handräckningsmålen. Jag återkommer till den frågan i det följande.

2.2 Domstolens prövning av sin behörighet

Departementsförslaget: Rättens prövning av sin behörighet att handlägga L- och Bf-mål begränsas till målets inledningsskede. Prövning inom ramen för den tvingande forumregleringen i 10 kap. 17 § rättegångsbalken (RB) skall dock göras också efter det inledande processkedet. Om gäldenären gör foruminvändning, skall invändningen alltid prövas. Motsvarande ordning införs för handräckningsmålen.

Departementspromemorian: Överensstämmer med departementsförslaget (se promemorian s. 13–16, 75 och 86–87).

Remissinstanserna: En majoritet tillstyrker promemorieförslaget. Flera

remissinstanser framhåller att forumfrågan måste anses sakna betydelse för gäldenären så länge förfarandet är skriftligt. Man framhåller också att det bara är ett mycket begränsat antal mål som hänskjuts till rättegång och att gäldenären har möjlighet att göra foruminvändning. Några remissinstanser vill gå ännu längre och föreslår att en foruminvändning från gäldenären skall beaktas endast om målet hänskjuts till rättegång. Det föreslås vidare att en ansökan som har givits in till fel domstol inte skall avvisas utan att målet i stället skall överlämnas till en behörig domstol för fortsatt handläggning.

Skäl för departementsförslaget: Enligt 31 § LL gäller beträffande både L- och Bf-mål att forumreglerna för tvistemål skall tillämpas. Rätten skall självmant pröva sin behörighet och prövningen skall ske på grundval av borgenärens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet. En sådan uppgift skall godtas, om det inte finns anledning att anta att den är oriktig. Med få undantag är det forumregeln i 10 kap. 1 § RB, enligt vilken behörig tingsrätt är rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist, som skall tillämpas i de mål där gäldenären är fysisk person. Om gäldenären är en juridisk person, t.ex. ett bolag eller en förening, gäller som hemvist den ort där styrelsen har sitt säte eller, under vissa förutsättningar, den ort där förvaltningen äger rum.

Avgörande för forumbedömningen är enligt 10 kap. 15 § RB förhållandena när stämning delges svaranden. Tillämpat på summarisk process innebär detta att det är gäldenärens hemvist när rättens föreläggande i målet delges som avgör om rätten är behörig att handlägga målet. Rätten skall självmant pröva sin behörighet innan målet tas upp och därefter, så snart det finns anledning till det, ompröva sitt inledande ställningstagande fram till dess att delgivning har skett med gäldenären. Om rätten då finner att den inte är behörig att handlägga målet, skall den avvisa borgenärens ansökan.

Bakom hemvistregeln finns grundtanken att gäldenären inte i onödan skall utsättas för kostnader och olägenhet, t.ex. för resa till en avlägsen domstolsort för att delta i en förhandling. Som flera remissinstanser har påpekat måste emellertid forumfrågan i allmänhet anses sakna betydelse för gäldenären så länge förfarandet är skriftligt.

Domstolsorten får betydelse för gäldenären först om målet efter hänskjutande eller ansökan om återvinning skall handläggas i vanlig rättegång till vilken gäldenären måste inställa sig antingen personligen eller genom ombud. Målet tas då upp av den tingsrätt som har utfärdat exekutionstiteln även om detta medför långa resor för parterna. Som sägs i promemorian är det emellertid bara en ringa andel av L- och Bf-målen som går till tvistemålsbehandling.

Jag anser att praktiska skäl talar för att man nu överger den nuvarande ordningen. Avgörande för forumfrågan, om foruminvändning inte görs, bör alltså vara de omständigheter som är kända när ansökan görs, inte när

ansökan delges gäldenären. Detta har betydelse framför allt i de fall då det i samband med delgivning visar sig att rätten i själva verket inte är behörig.

Under remissbehandlingen har förts fram mera långtgående förslag till hur problemet bör lösas. När det gäller den principiella skyldigheten för rätten att självmant pröva sin behörighet anser jag inte att denna skyldighet bör avskaffas utan närmare utredning om vilka effekter en sådan lösning skulle få på fördelningen av målen mellan domstolarna. Frågan bör lämpligen prövas i samband med beredningen av rättegångsutredningens kommande betänkande. Detsamma gäller frågan om begränsning av gäldenärens möjligheter att i den summariska processen framställa foruminvändning och möjligheterna för domstol att överlämna mål till en annan domstol när den själv inte är behörig att handlägga målet på grund av forumreglerna.

Sammanfattningsvis anser jag att den lösning som föreslås i promemorian är väl avvägd. Jag förordar därför att den genomförs. Som har föreslagits i promemorian bör en motsvarande ordning genomföras beträffande handräckningsmålen.

2.3 Kontrollen av parternas och ombudens behörighet

Departementsförslaget: Kravet på företeende av fullmakt för ombud begränsas. Motsvarande ordning införs för handräckningsmålen.

Promemorieförslaget: Överensstämmer i huvudsak med departementsförslaget (se s. 16–25, 75–76 och 87).

Remissinstanserna: Så gott som alla tillstyrker promemorieförslaget. Några anser dock att rätten skall kunna infordra behörighetshandlingar i större utsträckning än vad som föreslås i promemorian.

Skäl för departementsförslaget: I LL finns inga regler om skyldighet för parterna eller deras ombud att styrka sin behörighet att föra talan som ställföreträdare för en juridisk person resp. som ombud för en part. I stället gäller RB:s regler i dessa avseenden.

Beträffande ombud finns bestämmelser i 12 kap. RB. Enligt dessa skall skriftlig fullmakt företes i huvudskrift när ombudet första gången för talan i målet vid rätten. Sker inte det, skall rätten ge ombudet tid att förete fullmakten. En fullmakt skall innehålla ombudets namn. Ett ombud får sätta annan i sitt ställe, om parten har gett lov till det. Den som uppträder som ombud svarar för att han har erforderlig behörighet. Kapitlet innehåller också bestämmelser angående skadeståndsskyldighet för den som uppträder som ombud utan behörighet. Bestämmelser angående skadeståndsskyldighet för ombud finns även i 25 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

I promemorian påpekas att det nuvarande fullmaktstvånget medför betydande kontrollarbete hos tingsrätterna. Det ger också upphov till ett omfat-

tande arbete med att dels utfärda föreläggande för det uppgivna ombudet att komplettera de ingivna handlingarna med en fullmakt som styrker hans behörighet, dels bevaka tidsfristen för komplettering.

I promemorian görs den bedömningen att domstolarnas fullmaktsgranskning i den summariska betalningsprocessen i de flesta fall inte tjänar något verkligt syfte. Det föreslås därför att LL kompletteras med en särskild regel som begränsar rättens kontrollplikt till sådana rena undantagsfall där någon särskild omständighet pekar på att ombudet saknar behörighet att föra talan i målet.

Flera remissinstanser framhåller att kontrollen av fullmakter f.n. tar en stor del av domstolarna tid i anspråk och att de föreslagna förenklingarna skulle ge stora tidsvinster. Det påpekas också att det i allmänhet är de s.k. professionella ingivarna som har de största problemen med att visa sin formella behörighet.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att den nuvarande fullmaktskontrollen beträffande ombud för borgenären har begränsat värde i den summariska betalningsprocessen och att den utan några större olägenheter kan avvaras i de flesta fall. Ett avskaffande av domstolarnas skyldighet att kontrollera det uppgivna ombudets behörighet torde sannolikt medföra en betydande lättnad i hanteringen av L- och Bf-målen. Enligt min mening innebär promemorieförslaget emellertid en alltför långtgående begränsning av rättens möjligheter att fordra in en fullmakt. Jag förordar att bestämmelsen utformas på motsvarande sätt som f.n. gäller enligt 11 kap. 4 § RB beträffande skyldighet för ställföreträdare att förete bevis om sin behörighet, dvs. att det får ankomma på rätten att bedöma om fullmakt skall företes i ett visst fall.

Den nu föreslagna regleringen innebär en avvikelse från vad som gäller enligt RB. Den bör därför tas upp i LL. En motsvarande bestämmelse bör tas in i handräckningslagen.

Skyldigheten att förete bevis om behörighet att föra talan som ställföreträdare för part regleras i 11 kap. RB. Enligt 2 § förs talan för en juridisk person av den som är den juridiska personens ställföreträdare. Bevis om att den som uppges vara ställföreträdare för part är behörig behövs inte, såvida inte rätten finner att bevis bör företes (4 §).

I den summariska betalningsprocessen torde domstolarna f.n. regelmässigt infordra registreringsbevis och andra handlingar beträffande en borgenär som är juridisk person. Motivet för denna ordning är dels att få klarlagt behörigheten för den ställföreträdare som har utfärdat en fullmakt eller undertecknat en ansökan, dels att handlingarna behövs för kontroll av att de uppgifter som har lämnats angående borgenärens identitet är korrekta.

I promemorian görs den bedömningen att domstolarnas kontroll av borgenärens identitet i de flesta fall kan avvaras. Det föreslås därför att det i LL tas in en särskild regel som innebär att registreringsbevis för en

borgenär som är juridisk person behöver företes endast i de fall rätten finner det påkallat av någon särskild omständighet. Det framhålls att en sådan ordning skulle innebära en inte oväsentlig arbetsbesparing hos tingsrätterna. Det föreslås vidare att en motsvarande ordning övervägs för handräckningsmålen.

De flesta remissinstanserna är ense om att den nuvarande kontrollen av borgenärens identitet kan begränsas. Några remissinstanser anser emellertid att de problem med borgenärens identitet som f.n. föranleder domstolarna att fordra in registreringsbevis har underskattats i promemorian. Erfarenheterna visar att det ibland uppstår ovisshet om borgenärens egenkap av juridisk person och att firman inte sällan är felaktigt angiven. Det måste ankomma på rätten att se till att ett slutbevis eller ett utslag tar upp rätt parter. I annat fall torde problem uppstå i senare skeden, t.ex. om målet tas upp på nytt efter hänskjutande eller återvinning.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att kontrollen av ställföreträdarens behörighet i de fall borgenären är juridisk person kan begränsas. Det är också angeläget att man tar till vara de möjligheter till arbetsbesparing som en sådan begränsning kan ge. Som framgår av vad som tidigare har anförts innebär bestämmelsen i 11 kap. 4 § RB inte något krav på att bevis om ställföreträdarens behörighet alltid måste företes. I regel bör man kunna utgå från att sökandens uppgifter om borgenärens identitet är riktiga. Uppgifterna bör därför godtas om det inte i det enskilda fallet finns anledning att kontrollera dem. Jag delar också den av några remissinstanser framförda uppfattningen att det som skäl för en sådan kontroll inte bör krävas några särskilda omständigheter som rätten har att redovisa.

Enligt min mening ger redan de nuvarande bestämmelserna i 11 kap. 4 § RB tillräckliga möjligheter att begränsa kontrollen av ställföreträdarens behörighet i den omfattning som är önskvärd. Någon särskild regel härom behöver därför inte tas in i LL. Vad jag har sagt nu avser även handräckningsmålen.

När det gäller registreringsbevis eller andra behörighetshandlingar beträffande *gäldenär* som är juridisk person torde dessa i regel behöva företes bl.a. för att rätten skall kunna kontrollera att delgivning har skett på föreskrivet sätt. I promemorian föreslås inte någon ändring på den punkten.

2.4 Yrkanden och grunder m.m.

Departementsförslaget: Enligt en särskild lagregel skall ett ränteyrkande i en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande anses gälla ränta från dagen för delgivningen av ansökningen, om det inte framgår av ansökningshandlingarna från vilken tidpunkt ränta skall utgå.

Promemrieförslaget: Motsvarar departementsförslaget (se s. 25–27, 76 och 87).

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av de flesta som har tagit upp frågan. Några remissinstanser är dock kritiska mot förslaget och anser att ett ofullständigt ränteyrkande i stället bör avvisas eller medföra föreläggande om komplettering. En remissinstans föreslår att det bör krävas att borgenären i ansökningsen även anger yrkad ränta till belopp för att dels göra det lättare för gäldenären att ta ställning till kravet, dels underlätta verkställigheten av avgörandet.

Skäl för departementsförslaget: Enligt LL skall en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande innehålla uppgift om fordringens belopp och den ränta som yrkas. Som framgår av departementspromemorian och även bekräftas av flera remissinstanser är det ofta ett tidsödande arbete för rätten att kontrollera att yrkandena har täckning i de handlingar som åberopas till grund för borgenärens krav. Problemet synes vara störst i fråga om ränteyrkanden.

Enligt min mening är det inte förenligt med de effektivitetskrav som bör gälla för den summariska processen där domstolarna belastas med extra arbete på grund av ofullständigt angivna ränteyrkanden. På en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande bör ställas kravet att såväl yrkanden som grunder är klart angivna. Att en ansökan uppfyller dessa krav är inte bara av betydelse för domstolarnas hantering av ansökningsen utan också en förutsättning för att gäldenären skall kunna ta ställning till kravet och för en rationell handläggning av ärendet hos kronofogdemyndigheterna.

Den föreslagna tolkningsregeln synes vara en lämplig metod att minska domstolarnas arbete med ofullständiga ränteyrkanden. Den ligger också i linje med bestämmelsen i 4 § tredje stycket räntelagen (1975:635) om att borgenärerna alltid har rätt till ränta på en förfallen fordran från dagen för delgivning av ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande i de fall förfallodagen inte är bestämd eller skall bestämmas på annat sätt. Jag anser därför inte att några principiella skäl talar mot att bristfälliga ränteyrkanden fylls ut av domstolen på det sätt som har föreslagits.

Som en av remissinstanserna har påpekat kan den föreslagna tolkningsregeln leda till att sökanden förlorar sin rätt att föra talan mot gäldenären för ränta som har uppkommit före dagen för delgivning av ansökan. Enligt min mening kan det emellertid knappast anföras några bärande skäl mot att en borgenär, som ger in en ofullständig eller bristfällig ansökan, själv får bära risken för de rättsförluster som kan uppkomma för honom.

Jag förordar således att den föreslagna tolkningsregeln beträffande bristfälliga ränteyrkanden genomförs. Däremot anser jag inte att det är lämpligt att införa ett krav på att yrkad ränta i ansökan även skall anges till belopp, bl.a. med hänsyn till de svårigheter ett sådant krav skulle kunna medföra för enskilda ingivare.

2.5 Ansökan mot flera gäldenärer

Departementsförslaget: Liksom nu skall en ansökan om betalningsföreläggande bara kunna riktas mot en gäldenär ensam.

Promemorieförslaget: En ansökan om betalningsföreläggande skall kunna riktas mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer (se s. 27–30, 74 och 85).

Remissinstanserna: Flertalet avstyrker förslaget med motivering att frågan saknar betydelse från rationaliseringssynpunkt samt att förslaget inrymmer flera problem av principiell betydelse som inte bör behandlas i samband med en begränsad reform av den summariska processen.

Skäl för departementsförslaget: Enligt 20 § LL får i samma Bf-ansökan inte framställas krav mot fler än en gäldenär. Detta leder enligt departementspromemorian i de fall flera gäldenärer är solidariskt betalningsskyldiga för en fordran till att flera slutbevis kan utverkas för samma fordran. Dessa kan missbrukas av en illojal borgenär till att skaffa sig överbetalning. En lösning på detta problem skulle enligt promemorian vara att tillåta att en ansökan om betalningsföreläggande riktas mot flera solidariskt betalningsansvariga gäldenärer. Även om ett bestridande i så fall enligt allmänna regler skulle komma att gälla endast till förmån för den gäldenär som bestrider kravet, innebär den föreslagna lösningen ändå inte ett sämre rättsläge än det nuvarande.

För egen del anser jag att den i promemorian föreslagna lösningen innefattar flera problem som behöver övervägas ytterligare. Vidare torde förslaget knappast komma att få någon betydelse när det gäller att minska tingsrätternas arbetsbelastning. Delgivningssvårigheter beträffande en av gäldenärerna skulle t.o.m. kunna medföra att handläggningen av målet mot övriga gäldenärer drog ut på tiden. Jag anser därför inte att förslaget bör genomföras. De problem som är förknippade med den nuvarande ordningen kan i stället tas upp till behandling i samband med beredningen av rättegångsutredningens kommande betänkande.

2.6 Delgivningsunderlaget

Departementsförslaget: Ett större ansvar än hittills läggs på borgenären beträffande sådana uppgifter i ansökningen som behövs för att gäldenären skall kunna delges. Om uppgifterna inte har lämnats och borgenären inte har efterkommit ett föreläggande om komplettering, kan domstolen avvisa ansökningen.

Promemorieförslaget: Motsvarar i huvudsak departementsförslaget (se s. 30–41, 72–74). Ansökningen skall dock i större utsträckning kunna avvisas omedelbart, dvs. utan kompletteringsföreläggande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker att borgenären får ett ökat ansvar i fråga om de uppgifter som behövs för att delgivning

skall kunna ske med gäldenären samt att avsaknaden av vissa uppgifter skall kunna föranleda att en ansökan avvisas. Några remissinstanser anser dock att avvisning bör få ske först om ett föreläggande om komplettering inte har iakttagits.

Skäl för departementsförslaget: Enligt nuvarande bestämmelser i LL skall en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande innehålla uppgift om gäldenärens namn. Övriga uppgifter om gäldenären såsom personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer skall anges där det kan ske.

Att uppgifterna om gäldenären i en ansökan är korrekta och fullständiga har stor betydelse från delgivningssynpunkt. Enligt departementspromemorian är de krav som lagen uppställer på borgenären när det gäller att lämna uppgifter om gäldenären alltför blygsamma. Detta får till följd att domstolarna ofta får svara för den adressforskning som behövs för att gäldenären skall kunna delges. För att komma till rätta med problemet föreslås att ett större ansvar än hittills för delgivningsunderlaget läggs på borgenären. Uppgift om gäldenärens postadress bör vara obligatorisk. Även uppgifter om personnummer och särskild gatuadress bör vara obligatoriska under förutsättning att sådana uppgifter behövs för delgivning med gäldenären. Borgenär bör även vara skyldig att lämna andra uppgifter om gäldenären som han känner till och som har betydelse för delgivningen.

Enligt promemorian skall en ansökan kunna avvisas omedelbart, dvs. utan föreläggande om komplettering, om uppgift om postadress saknas. Finns postadressen angiven men saknas uppgift om gatuadress, skall delgivning genom posten prövas. Om delgivningen misslyckas, skall ansökningen avvisas. Saknas uppgift om personnummer, skall postdelgivning prövas och därefter stämmingsmannadelgivning. Om delgivningen misslyckas på grund av att adresspår saknas, skall ansökan avvisas.

En stor majoritet av remissinstanserna ställer sig bakom förslaget att uppgift om gäldenärens postadress skall vara obligatorisk i ansökningar om lagsökning eller betalningsföreläggande, liksom att avsaknad av en sådan uppgift skall kunna föranleda avvisning. Flera remissinstanser anser dock att avvisning bör få ske först om ett föreläggande om komplettering inte har iakttagits. Några remissinstanser framhåller att, när det gäller personer som på grund av sin livsföring saknar fast adress, det bör vara tillräckligt att sökanden – i stället för uppgift om postadress – lämnar uppgift om den utredning som har verkställts och som visat att gäldenären saknar känd postadress. I annat fall skulle dessa personer vara oåtkomliga för den summariska processen. Ett par remissinstanser erinrar om möjligheten att i L-mål delge ansökningen genom kungörelsedelgivning i de fall gäldenären saknar känt hemvist. Kravet på uppgift om postadress i dessa fall måste därför nyanseras.

Som framgår av promemorian och remissvaren utgör delgivningssvårigheterna ett av de största problemen i den summariska processen i dag.

Problemet är dock inte begränsat till denna processform utan medför påtagliga svårigheter även i domstolarnas övriga verksamhet och försvårar ett effektivt utnyttjande av deras resurser. Antalet inställda förhandlingar som beror på misslyckade delgivningar har ökat, vilket medfört en lägre avverkningstakt beträffande mål och ärenden samtidigt som domstolarnas arbetsplanering har försvårats och mer tid och arbete måste läggas ned på arbetet med delgivningsfrågorna.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt att ställa högre krav än hittills på borgenären beträffande skyldigheten att tillhandahålla domstolen de uppgifter om gäldenären som behövs för att en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande skall kunna delges. En sådan uppgift är naturligtvis främst gäldenärens postadress. I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör den uppgiften i princip vara obligatorisk och avsaknaden av densamma kunna medföra avvisning av ansökningen.

Promemorieförslaget innebär som nämnts att avvisning skall få ske omedelbart, om uppgift om postadress saknas. För en sådan ordning talar onekligen önskemålet om att så mycket som möjligt förenkla hanteringen hos domstolen. Å andra sidan skulle det i vissa fall framstå som obilligt att direkt avvisa en ansökan som inte innehåller uppgift om gäldenärens postadress. Att uppgiften saknas kan t.ex. bero på att gäldenären saknar känd adress eller att borgenären vet om att gäldenären inte låter sig delges per post. Fall kan också tänkas där uppgift om postadress visserligen saknas, men övriga uppgifter om gäldenären är tillräckliga för att delgivning skall kunna ske. Avsaknaden av uppgiften kan ibland också bero på ett rent förbiseende.

Beträffande uppgifterna om gäldenärens personnummer och gatuadress föreslås i promemorian att avvisning skall kunna ske omedelbart, om delgivning inte har kunnat äga rum. Skälet till att dessa uppgifter inte har lämnats i ansökningen kan emellertid vara att borgenären utgått från att gäldenären skulle kunna delges på postadressen eller att borgenären inte har kunnat få fram uppgifterna. Även andra fall kan tänkas där ett avvisningsbeslut skulle framstå som obilligt, om borgenären inte dessförinnan beretts möjlighet att komplettera sin ansökan med den erforderliga uppgiften. För att vara på den säkra sidan skulle borgenären i praktiken alltid behöva lämna uppgifter om personnummer och andra tänkbara delgivningsadresser än postadressen, trots att postadressen i de flesta fall är tillräcklig för delgivning.

Med hänsyn till det anförda anser jag att som förutsättning för avvisning i nu berörda fall bör gälla att borgenären inte har efterkommit ett föreläggande om komplettering.

Som några remissinstanser har påpekat bör även det fallet att gäldenären saknar känd postadress regleras i LL. I sådana fall bör borgenären vara skyldig att redovisa den utredning som han har gjort för att få fram uppgiften. Underlåter borgenären att efterkomma ett föreläggande att

komplettera ansökningen med sådan utredning, bör detta, liksom i fråga om tidigare nämnda uppgifter, kunna föranleda avvisning av ansökningen.

Som jag nämnt tidigare kommer jag inom kort att föreslå regeringen vissa ändringar i sekretesslagen för att allmänheten lättare skall få tillgång till adressuppgifter hos postverket. Det kan emellertid inte uteslutas att en strikt tillämpning av de nu föreslagna reglerna i vissa fall skulle kunna leda till ett obilligt resultat. Jag tänker då närmast på det fallet att en borgenär inte har möjlighet att få fram en uppgift som utan större besvär kan anskaffas av rätten eller något delgivningsorgan. I sådana fall bör det även i fortsättningen ankomma på rätten att se till att de möjligheter som finns att genomföra delgivning också utnyttjas. Reglerna om avvisning bör därför utformas fakultativt, så att rätten har möjlighet att vid prövning av avvisningsfrågan ta hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.

Promemorieförslaget i nu behandlad del innebär slutligen att en rekommendation bör tas in i LL om att borgenären i ansökan bör ange även andra omständigheter som är av betydelse för delgivning med gäldenären.

Förslaget har tillstyrkts av de remissinstanser som har tagit upp frågan. Även jag biträder förslaget och förordar att det genomförs.

Till den närmare utformningen av bestämmelserna om borgenärens uppgiftsskyldighet resp. avvisning återkommer jag i specialmotiveringen. Frågan om avvisning i de fall föreskrivna uppgifter har lämnats men hinder ändå föreligger mot delgivning eller delgivning inte har kunnat ske trots upprepade försök kommer jag att behandla i avsnitt 2.9.

Som jag nämnde tidigare får de nuvarande delgivningssvårigheterna allt allvarigare konsekvenser även i domstolarnas övriga verksamhet. Samtidigt blir delgivningsarbetet hos domstolarna och delgivningsorganen alltmer betungande och kostsamt. Frågan om vilka åtgärder som mera allmänt behöver vidtas för att minska problemen faller dock utanför ramen för den reform som jag nu förordar och får tas upp i ett annat sammanhang. Jag vill dock erinra om att departementspromemorian innehåller olika uppslag till effektivisering av delgivningsverksamheten som inte kräver lagstiftningsåtgärder.

2.7 Spikning i Bf-mål

Departementsförslaget: Delgivningsformen spikning enligt 15 § andra stycket delgivningslagen (1970:428, DelgL) får användas i Bf-mål.

Promemorieförslaget: Motsvarar departementsförslaget (se s. 41–46, 74 och 86).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har tagit upp frågan tillstyrker förslaget. Några av dem anser att även kungörelsedelgivning bör vara en tillåten delgivningsform i Bf-mål.

Skäl för departementsförslaget: Kungörelsedelgivning enligt 15 § DelgL

innebär att den handling som skall delges den som söks för delgivning i stället för att överlämnas till denne hålls tillgänglig under viss tid på viss plats och att ett meddelande om tid, plats och handlingens huvudsakliga innehåll förs in i Post- och Inrikes Tidningar och/eller ortstidning. I stället för att kungöra i tidning får den myndighet som beslutar om delgivningen bestämma att handlingen skall lämnas i den söktes hemvist eller, om detta inte kan ske, fästas på dörren till den söktes bostad (s.k. spikning).

Kungörelsedelgivning och spikning enligt 15 § andra stycket DelgL är avsedda för fall då den som skall delges visserligen har känt hemvist i landet men varken han eller någon annan person som är behörig att ta emot delgivningen på hans vägnar (t.ex. hyresvärd eller vuxen medlem av den söktes hushåll) träffas där och det heller inte kan klarläggas var han uppehåller sig. För att någon av dessa delgivningsformer skall få användas krävs dessutom att det finns anledning anta att den som söks för delgivning har avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Till skillnad mot vad som gäller i L-mål och vanliga tvistemål får varken kungörelsedelgivning eller spikning f.n. användas i Bf-mål.

Enligt departementspromemorian föreligger behov av att kunna tillgripa spikning i Bf-mål i de fall gäldenären håller sig undan och delgivning inte kan ske genom att handlingen överlämnas till någon som är behörig att ta emot den för gäldenärens räkning. Avsaknaden av denna möjlighet är en av orsakerna till de nuvarande delgivningssvårigheterna i Bf-målen. Den leder också till att många gäldenärer genom att hålla sig undan kan undgå att en i sak välgrundad exekutionstitel kan utverkas. Något behov av att även kunna använda kungörelsedelgivning i Bf-mål anses inte föreligga enligt promemorian.

I likhet med remissinstanserna anser jag att promemoriaförslaget bör genomföras. Med hänsyn till att det i Bf-mål inte görs någon materiell prövning av borgenärens påstående om att det föreligger en fordran, är det viktigt att domstolen noga prövar om de uppgifter som lämnats ger anledning till antagande att gäldenären har avvikit eller håller sig undan.

Vad gäller det av några remissinstanser framförda förslaget att även tillåta delgivning genom kungörelse i Bf-mål, anser jag att bl.a. rättssäkerhetssynpunkter talar emot en sådan ordning.

2.8 Partsdelgivning

Departementsförslaget: Möjligheten att låta borgenären ombesörja delgivning bör utnyttjas i större utsträckning. I LL tas in en särskild regel om att ansökningen förfaller, om borgenären inte i tid redovisar resultatet av sin delgivningsverksamhet.

Promemoriaförslaget: Motsvarar departementsförslaget (se s. 57–61, 73 och 83).

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av de flesta remissinstanser som

har behandlat frågan. En remissinstans anser att den föreslagna regeln i LL motsvarar vad som redan nu gäller och avstyrker därför lagstiftning.

Skäl för departementsförslaget: Ansvaret för delgivning i mål och ärenden vid domstol eller annan myndighet ligger i första hand på myndigheten själv. Myndigheten kan dock på begäran av part medge att parten själv får ombesörja delgivningen (s.k. partsdelgivning), om det kan ske utan olägenhet. Beslutar rätten om partsdelgivning skall den förelägga parten att inom viss tid komma in med bevis om att delgivning har skett. Om ett sådant bevis inte kommer in till myndigheten inom den föreskrivna tiden, skall enligt 2 § andra stycket DelgL myndigheten själv ombesörja delgivningen. I 32 kap. 2 § RB finns emellertid en avvikande regel för de fall det t.ex. är en stämning som parten skall delge. Inkommer inte bevis om att delgivning av stämningen har skett förfaller partens talan; såvida motparten inte ändå har avgivit svaromål.

Om en partsdelgivande borgenär i ett L- eller Bf-mål inte inom förelagd tid underrättar domstolen om resultatet av sin delgivningsverksamhet, torde det - enligt departementspromemorian - ofta bero på att fordringen redan har betalats eller att någon annan uppgörelse har träffats mellan parterna och att borgenärens intresse av målet därigenom har upphört. I promemorian föreslås därför att påföljden för underlåtenhet att redovisa resultatet av partsdelgivning i L- och Bf-mål bör vara densamma som i fråga om stämning m.m. enligt 32 kap. 2 § RB, dvs. att ansökningen förfaller.

Som nämns i departementspromemorian var utgångspunkten i 1979 års delgivningsreform att delgivning skall ombesörjas av myndighet. Denna princip bör fortfarande gälla. En ökad användning av möjligheten till partsdelgivning i L- och Bf-mål skulle dock medföra lättnader i delgivningsarbetet hos såväl domstolar som delgivningsorgan. Med hänsyn härtill anser jag att partsdelgivning i nu avsedda fall - åtminstone temporärt - bör kunna tillämpas i ökad omfattning i L- och Bf-mål.

Jag kan därför ställa mig bakom rekommendationen i promemorian att en borgenär som begär att själv få ombesörja delgivning normalt skall kunna räkna med att få bifall till sin begäran. Samtidigt vill jag emellertid framhålla att behovet av partsdelgivning på sikt bör kunna minska genom en effektivisering av delgivningsverksamheten hos myndigheterna. I promemorian och remissvaren förs det fram flera förslag som bör kunna bilda utgångspunkt för olika rationaliseringsåtgärder.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att påföljden för underlåtenhet att redovisa resultatet av en partsdelgivning bör vara att ansökningen i nu avsedda fall förfaller. Med hänsyn till att det får anses oklart huruvida bestämmelsen i 32 kap. 2 § RB är tillämplig i L- och Bf-mål (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 1981/82 s. 51), bör en särskild bestämmelse därom tas upp i LL.

2.9 Avvisning av ansökan vid hinder mot delgivning m.m.

Departementsförslaget: En ansökan får avvisas om hinder mot delgivning föreligger eller om fortsatt delgivningsverksamhet bedöms bli långvarig eller kostsam och borgenären inte själv vill ombesörja delgivning.

Promemoriaförslaget: Motsvarar i huvudsak departementsförslaget (se s. 61–65, 76–77 och 88).

Remissinstanserna: Flertalet av dem tillstyrker förslaget att en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande skall få avvisas när delgivningsmaterialet visar att det föreligger hinder mot delgivning med gäldenären. Även förslaget om avvisning i de fall delgivning i och för sig inte är utesluten men rimliga försök har gjorts utan resultat och borgenären inte själv vill ombesörja delgivning har fått ett positivt mottagande. Flera remissinstanser framhåller dock att förutsättningarna för avvisning i den situationen bör nyanseras. En av de remissinstanser som är kritiska till förslaget anser att avvisningsmöjligheten bör begränsas till Bf-mål.

Skäl för departementsförslaget: Domstolarnas möjligheter att avsluta handläggningen av mål i vilka gäldenären inte kan delges är beroende av att borgenären kan förmås att återkalla sin ansökan. Vill han inte det, blir målet liggande hos domstolen. Problemen med sådana mål blir allt större. Detta gäller framför allt Bf-målen i vilka kungörelsedelgivning inte kan ske. För domstolarna utgör dessa mål en påtaglig belastning i en redan ansträngd arbetssituation och försvårar en rationell uppläggning av arbetet med de löpande målen.

Jag anser att domstolarnas resurser i första hand måste inriktas på de mål i vilka förutsättningar finns för att ett verkställbart avgörande skall kunna meddelas. Det kan inte anses vara något beaktansvärt borgenärsintresse att ett mål blir liggande hos domstolen – kanske under flera år – trots att man redan efter de första delgivningsförsöken kan utgå från att gäldenären inte kommer att kunna delges. I likhet med flertalet remissinstanser förordar jag därför att promemoriaförslaget i den delen genomförs.

Vad gäller förslaget om ökade avvisningsmöjligheter i de fall ett fortsatt delgivningsförfarande kan bedömas bli kostsamt och tidsödande vill jag till en början erinra om att syftet med den summariska processformen är att den snabbt, enkelt och billigt skall leda fram till ett verkställbart avgörande. Enligt min mening rimmar det illa med det syftet att låta processformen utan någon begränsning stå öppen för sådana mål i vilka det visar sig att delgivning inte kan ske annat än till mycket höga kostnader och avsevärda arbetsinsatser. Den nuvarande skyldigheten för domstolarna att fortsätta delgivningsverksamheten även i svåra delgivningsfall leder också till att en stor del av deras arbetskapacitet tas i anspråk för delgivningsfrågor till men för handläggningen av övriga mål. Jag anser därför att domstolarna bör få möjlighet att begränsa sina delgivningsinsatser genom att i stället erbjuda borgenären att själv ombesörja delgivning. Vill han inte det eller lyckas

han inte delge gäldenären inom viss tid, bör domstolen ha möjlighet att avvisa ansökningsen.

Jag förordar således att promemorieförslaget genomförs även i denna del. De farhågor som har förts fram från några remissinstanser för att de ökade avvsningsmöjligheterna skulle minska användbarheten hos den summariska betalningsprocessen eller leda till att borgenärer i högre grad skulle komma att utnyttja den väsentligt dyrare ordinära processformen anser jag vara överdrivna. Tillämpningsområdet för den av mig nu förordade regeln är i fråga om L-mål begränsad till de fall förutsättningarna för kungörelsedelgivning inte föreligger. Även i fråga om Bf-mål får bestämmelsen ett begränsat tillämpningsområde genom den möjlighet att använda delgivningsformen spikning som jag har föreslagit i det föregående.

För borgenären innebär den föreslagna regeln att han tvingas göra en avvägning mellan sitt intresse att få sin fordran fastställd och de ökade kostnader som uppkommer genom att han själv har att ombesörja delgivning. I de fall han lyckas delge gäldenären bör han liksom f.n. ha möjlighet att yrka ersättning av denne för de delgivningskostnader som uppkommer. I annat fall får han själv svara för dessa kostnader. Jag anser inte att det kan anföras några principiella skäl mot att låta en sådan ordning gälla för den summariska betalningsprocessen i nu aktuella fall.

Till frågan om vilka närmare förutsättningar som bör gälla för tillämpning av de nu ifrågavarande avvsningsreglerna återkommer jag i specialmotiveringen.

2.10 Kostnader för tidningskungörande m.m.

Departementsförslaget: Liksom hittills svarar staten för kostnaden för tidningskungörande och översättning i mål om lagsökning.

Promemorieförslaget: Borgenären bör svara för domstolens kostnad för tidningskungörande och översättning av handlingar till främmande språk i L-mål (se s. 65–66, 73–74 och 83–84).

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande. Flera av de remissinstanser som avstyrker förslaget framhåller att sådana kostnader kan uppkomma även i andra mål än L-mål och att det inte har förts fram några bärande skäl för en särreglering av L-målen i det avseendet.

Skäl för departementsförslaget: Statens kostnader i L-mål där tidningskungörande eller översättning till främmande språk behövs blir i allmänhet höga. Som flera remissinstanser har anført har frågan om kostnadsansvaret för översättning och för tidningskungörande i samband med kungörelsedelgivning emellertid inte bara betydelse för L-målen utan även för andra typer av mål. Med hänsyn härtill anser jag att de skäl som har anförts till stöd för förslaget inte är tillräckligt starka för att nu genomföra en särreglering beträffande L-målen.

2.11 Avgift vid avvisning

Departementsförslaget: Liksom hittills bör avvisningsbeslut i L- och Bf-mål vara avgiftsfria.

Promemorieförslaget: Avvisningsbeslut bör beläggas med en avgift för att dels stimulera ingivare att återkalla en ansökan när det står klart att målet kommer att avvisas, dels för att kompensera tingsrätterna för det extra arbete som ett avvisningsbeslut innebär.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande. Flera remissinstanser framhåller att ett system med expeditiionsavgifter innebär ett merarbete och befarar att förslaget snarare kommer att verka betungande än förenklande på verksamheten. Ett par remissinstanser erinrar om att skyldigheten att mot avgift lösa domar och slutliga beslut i underrätt nyligen har avskaffats av bl.a. rationaliseringsskäl och att förslaget strider mot de tankar som ligger bakom stämpelskatteutredningens betänkande Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7). Några remissinstanser ifrågasätter om avvisningsbeslut är så mycket mer betungande än avskrivningsbeslut att det motiverar skillnad beträffande avgift för beslutet. Förslaget kan också medföra att domstolarna drar sig för att meddela avvisningsbeslut utan att först ha berett sökanden tillfälle att återkalla ansökningen, vilket skulle motverka förslagets syfte.

Skäl för departementsförslaget: Jag delar de betänkligheter som har förts fram mot promemorieförslaget och anser att det inte bör genomföras.

2.12 Lägre arvode när en ansökan är bristfällig

Departementsförslaget: Det införs inte någon särskild regel om nedsättning av ersättningen till borgenären.

Promemorieförslaget: Mot bakgrund av nuvarande schablon tillämpning i vissa tingsrätter av bestämmelserna om ersättning till borgenären i L- och Bf-mål bör dessa bestämmelser kompletteras med en uttrycklig regel om att ersättningsbeloppet skall sättas lägre än annars när en ansökan är uppenbart ofullständig och därför måste kompletteras (se s. 66 och 90–92).

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande. Flera remissinstanser ifrågasätter behovet av en sådan regel och erinrar om att redan nuvarande bestämmelser gör det möjligt att sätta ned ersättningen i de fall som avses med förslaget. Det framhålls också att ersättningsbeloppet i princip skall bestämmas efter en skälighetsbedömning och att det även finns andra omständigheter än bristfälligheter i ansökningen som kan påverka prövningen av ersättningsfrågan.

Skäl för departementsförslaget: Nuvarande bestämmelser innebär att borgenären i L- och Bf-mål har rätt till ersättning för bl.a. eget arbete med anledning av målet och för arvode till sitt ombud eller biträde. Ersättning utgår med skäligt belopp som dock är maximerat till 175 kronor i L-mål och

160 kronor i Bf-mål, om det inte föreligger särskilda skäl för en högre ersättning. Maximibeloppen fastställs i en av regeringen utfärdad författning (se SFS 1981:1056).

För egen del är jag tveksam om den föreslagna regeln behövs vid sidan av den nuvarande möjligheten till nedsättning efter skälighetsprövning. Härtill kommer att ersättningsfrågorna i den summariska processen komma att behandlas i rättegångsutredningens betänkande. Mot bakgrunden av det anförda anser jag att promemorieförslaget inte bör genomföras nu.

2.13 Delegation i Bf-mål

Departementsförslaget: Förslaget att vissa domaruppgifter i Bf-mål skall kunna delegeras till domstolsbiträden genomförs inte nu.

Promemorieförslaget: Med hänsyn till betalningsföreläggandenas karaktär av schabloniserade massärenden och intresset av ett rationellt utnyttjande av domstolsväsendets resurser bör det hinder för en delegation till domstolsbiträden som det nuvarande kravet på lagfarenhet utgör undanröjas. I stället bör anges i LL att mål om Bf i den utsträckning som regeringen bestämmer får handläggas av tjänstemän som inte är lagfarna.

Remissinstanserna: Flertalet ställer sig tveksamma till eller avstyrker promemorieförslaget. Flera remissinstanser ifrågasätter om förslaget kommer att medföra några rationaliseringsvinster med hänsyn till de svårigheter som föreligger att sortera ut mål av sådan beskaffenhet att de kan handläggas av domstolsbiträden. Även rättssäkerhetssynpunkter anföras som skäl mot förslaget. Några remissinstanser anser att förslaget medför behov av kostnadskrävande utbildning av domstolsbiträden samt en längre tids försöksverksamhet och ifrågasätter om förslaget bör genomföras innan resultatet av rättegångsutredningens översyn av den summariska processen föreligger. Ett par remissinstanser befarar att notarieutbildningen kommer att försämrats, om förslaget genomförs.

Skäl för departementsförslaget: Som framgår av departementspromemorian finns det flera skäl som talar för att domstolsbiträden på eget ansvar får handlägga Bf-mål av enklare beskaffenhet. Enligt min mening skulle en sådan ordning på sikt kunna medföra en ökad effektivitet i verksamheten utan att rättssäkerheten därigenom försämrades samtidigt som biträdestjänsternas attraktivitet skulle höjas.

Ett genomförande av förslaget förutsätter emellertid dels en ej obetydlig utbildningsverksamhet, dels en försöksverksamhet som inte kan vara alltför kortvarig. Som jag har nämnt tidigare är den summariska processformen f.n. föremål för utredning. Rättegångsutredningens betänkande, som är nära förestående, kommer sannolikt att innehålla relativt långtgående förslag till förändringar av de nuvarande reglerna. Även de lagändringar som föreslås i detta lagstiftningsärende och som syftar till att avhjälpa de största problemen i den nuvarande verksamheten kan behöva omprövas

med anledning av rättegångsutredningens betänkande. Med hänsyn härtill anser jag att frågan om delegation av domargöromål i Bf-mål bör anstå till dess den summariska processformen har fått sin mera definitiva utformning.

2.14 Behovet av övergångsbestämmelser m.m.

Departementsförslaget: De nya reglerna blir tillämpliga även på mål som är anhängiga vid ikraftträdandet utom såvitt avser den föreslagna tolkningsregeln i 31 b § beträffande ofullständiga ränteyrkanden.

Promemorieförslaget: Promemorian innehåller inte några förslag till övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: En remissinstans anser att det inte är helt odiskutabelt hur de föreslagna reglerna skall tillämpas på de mål som är anhängiga vid ikraftträdandet, särskilt vad gäller rättens prövning av sin behörighet och reglerna om avvísning på grund av de nya kraven på uppgifter om gäldenären.

Skäl för departementsförslaget: Som har nämnts i det föregående innebär nuvarande regler att rätten skall pröva sin behörighet att handlägga en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande dels när ansökningen ges in, dels när gäldenären har delgivits. Det torde inte möta något hinder att låta den föreslagna begränsningen av rättens skyldighet att pröva sin behörighet gälla även i mål som är anhängiga vid ikraftträdandet. Det innebär att rätten slipper att självmant pröva sin behörighet i samband med delgivningen, om det inte redan har skett.

Enligt min mening bör även de föreslagna reglerna om möjlighet för rätten att avvisa en ansökan på grund av att föreskrivna uppgifter inte har lämnats göras tillämpliga på redan anhängiga mål. Med hänsyn bl.a. till att ett avvísningsbeslut i sådana fall skall föregås av ett kompletteringsföreläggande, torde någon risk för rättsförluster inte uppkomma för borgenären.

Vad gäller den föreslagna möjligheten att avvisa mål på grund av att hinder föreligger mot delgivning eller fortsatt delgivningsverksamhet inte bedöms vara motiverad vill jag erinra om att syftet med dessa regler är just att komma till rätta med mål som på grund av delgivningssvårigheter till ingen nytta belastar den nuvarande verksamheten. Det är således önskvärt att domstolarna tar vara på den nya möjligheten att avsluta handläggningen även när det gäller mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet. Dessa bestämmelser bör alltså tillämpas omedelbart, i förekommande fall efter föreläggande om komplettering.

När det gäller föreslagna ändringar i övrigt torde något behov av övergångsbestämmelser inte föreligga utom såvitt avser tolkningsregeln i 31 b § beträffande ofullständiga ränteyrkanden. Denna regel bör inte omfatta ansökningar som har givits in före ikraftträdandet.

Som jag nämnde inledningsvis har många remissinstanser i sina remiss-

svar fört fram egna förslag till effektivisering av den summariska betalningsprocessen vilka inte kräver författningsändring. Även i övrigt har remissinstanserna anlagt värdefulla synpunkter på problemen i den nuvarande verksamheten. Dessa förslag bör kunna tas till utgångspunkt för ytterligare rationalisering av den summariska betalningsprocessen.

2.15 Ikraftträdande

Det är angeläget att den nuvarande arbetsituationen i tingsrätterna när det gäller handläggningen av L- och Bf-målen snarast förbättras. Jag förordar därför att de föreslagna ändringarna får träda i kraft den 1 juli 1982.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808),
2. lag om ändring i handräckningslagen (1981:847).

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*¹.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808)

2 § I denna paragraf anges vad en ansökan om lagsökning skall innehålla, bl.a. vilka uppgifter om gäldenären som skall eller bör ingå.

Nuvarande bestämmelser innebär att uppgift alltid skall lämnas om gäldenärens namn. Uppgift om personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer skall lämnas där det kan ske. Bestämmelsen torde i praktiken tillämpas på det sättet att uppgift i allmänhet lämnas om gäldenärens namn och postadress medan övriga uppgifter lämnas endast om borgenären har tillgång till dem och anser att de bör tas upp i ansökningen.

I enlighet med vad som har utvecklats i avsnitt 2.6 har borgenärens skyldighet att lämna de uppgifter om gäldenären som behövs för delgivning utökats. Till de uppgifter om gäldenären som f.n. enligt paragrafens första stycke skall lämnas i ansökningen har fogats uppgift om gäldenärens postadress och, om det behövs för delgivning med gäldenären, även uppgift om annan adress där han kan anträffas samt hans personnummer. Saknar gäldenären känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som bor-

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

genären har gjort för att fastställa detta. Vidare har lagts till en rekommendation till borgenären att också ange andra omständigheter som är av betydelse för delgivning med gäldenären. Dessutom har gjorts vissa redaktionella ändringar i lagtexten.

Med annan adress än postadressen avses t.ex. bostadsadress i de fall denna inte är densamma som postadressen, adressen till gäldenärens arbetsplats eller någon tillfällig adress där gäldenären kan anträffas för delgivning. Om gäldenären inte har kunnat delges på grundval av den uppgivna postadressen, behövs uppgiften för att delgivning skall kunna ske genom stämningsman eller särskild postdelgivning. Uppgift om gäldenärens personnummer kan behövas för att dennes adress skall kunna efterforskas.

Om någon av uppgifterna saknas och detta får till följd att delgivning inte kan ske, kan ansökningen avvisas. Borgenären skall dock dessförinnan ha beretts tillfälle att komplettera ansökningen. De närmare förutsättningarna för avvisning på grund av att en ansökan inte innehåller de uppgifter som föreskrivs i paragrafen har tagits upp i en särskild paragraf (se 31 c § första stycket).

I de fall gäldenären saknar känt hemvist och det inte kan utredas var han uppehåller sig föreligger i L-mål möjlighet till kungörelsedelgivning. Med tanke på dessa fall har i paragrafens första stycket gjorts ett undantag från skyldigheten att lämna uppgift om gäldenärens adress. För att undgå att ansökningen avvisas på grund av att den saknar adressuppgift är borgenären dock skyldig att lämna uppgift om den utredning han har företagit och som utvisar att gäldenären saknar känd adress. Undantaget avser även de fall gäldenären visserligen har känt hemvist men för en kringfläckande tillvaro och till följd därav saknar fast adress där han kan nås för delgivning.

F. n. gäller att borgenären, där så kan ske, skall lämna uppgift även om gäldenärens yrke, hemvist och telefonnummer. Bestämmelsen har närmast karaktär av en rekommendation (jfr. prop. 1973: 30 s. 78). I den nu föreslagna lydelsen används därför ordet "bör". Vidare har efter förebild av 33 kap. 1 § andra stycket RB tillagts att uppgift också bör lämnas om andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Någon sanktion för underlåtenhet att lämna ifrågavarande uppgifter har inte knutits till bestämmelsen. Det ligger emellertid i borgenärens intresse att redan i ansökningen lämna så fullständiga uppgifter som möjligt dels för att möjliggöra en snabb handläggning av ansökningen, dels för att undgå ett kompletteringsföreläggande på grund av att lämnade uppgifter inte är tillräckliga för delgivning.

5 § Denna paragraf behandlar delgivningen med gäldenären i L-mål. Paragrafen är till följd av hänvisning i 24 § tillämplig även i mål om betalningsföreläggande.

I enlighet med vad som har utvecklats i avsnitt 2.8 har i paragrafen tagits in en uttrycklig regel som gör bestämmelserna i 32 kap. 2 § rättegångsbalken tillämpliga i L- och Bf-mål. Tillägget innebär att en borgenär, som enligt rättsens beslut själv ombesörjer delgivning i L- eller Bf-mål och som inte inom den i 32 kap. 2 § RB angivna tiden redovisar resultatet av sin delgivningsverksamhet till rätten, kan få se sin ansökan förfallen. Enligt regleringen i 32 kap. 2 § RB är förfallopåföljden inte knuten till utgången av den tid som borgenären har fått på sig för delgivningen utan till rättsens prövning av målet. Skulle rätten, när målet tas upp igen efter utgången av den tid som borgenären har haft på sig för delgivning, finna att gäldenären har kommit in med begärt yttrande, skall ansökningen inte förklaras förfallen.

I paragrafen har även gjorts vissa redaktionella ändringar.

19 § Denna paragraf motsvarar för Bf-målets del 2 §. I fråga om ändringarna hänvisas till specialmotiveringen till 2 §. Det bör emellertid observeras att delgivning genom kungörelse inte är tillåten i Bf-mål.

24 § Denna paragraf behandlar delgivning med gäldenären i Bf-mål och motsvarar 5 §. Utöver en hänvisning till regleringen i 5 § innehåller paragrafen vissa inskränkningar när det gäller hur delgivning får verkställas. Delgivning får sålunda f.n. inte ske enligt 15 § DelgL (kungörande eller spikning) och inte heller utomlands.

Som har utvecklats i avsnitt 2.7 bör öppnas möjlighet till s.k. spikning i Bf-mål. Detta har skett genom att det nuvarande förbudet mot delgivning enligt 15 § DelgL har begränsats till ett förbud mot delgivning genom kungörelse enligt samma lagrum.

Spikning enligt 15 § andra stycket DelgL förutsätter dels att gäldenären har känt hemvist, dels att surrogatdelgivning enligt 12 § DelgL inte kan genomföras. Som ytterligare förutsättningar gäller att det inte kan klarläggas var gäldenären uppehåller sig och att det finns anledning anta att han har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

31 § I denna paragraf regleras domstolarnas behörighet i L- och Bf-målen. Enligt den gällande regeln skall rätten självmant pröva sin behörighet. Av 10 kap. 15 § RB följer att behörigheten skall bedömas enligt förhållandena vid tidpunkten för delgivning med svaranden/gäldenären.

I avsnitt 2.2 har förordats att officialprövningen i princip skall begränsas till det inledande handläggningsskedet och att, sedan ansökningen väl har upptagits, forumfrågan skall komma under bedömande bara om gäldenären gör foruminvändning eller rätten finner anledning att misstänka att den på grund av en exklusiv behörighetsregel över huvud taget inte får ta befattning med målet. I enlighet härmed har i ett tillägg angetts den nya tidpunkten för behörighetsprövningen och de två situationer då behörigheten skall prövas på nytt.

31 a § Den begränsning i kontrollen av ombuds behörighet, som har behandlats i avsnitt 2.3, har införts genom denna nya paragraf, som har tagits upp bland de för L- och Bf-målen gemensamma bestämmelserna.

Genom paragrafen sätts den grundläggande regleringen i 12 kap. 9 § RB ur spel för L- och Bf-målen. I stället gäller i dessa mål ett betydligt lägre krav på kontroll. Fullmakt skall normalt behöva förete bara på rättens uttryckliga begäran. Föreläggande att förete fullmakt torde i allmänhet inte behöva utfärdas i fråga om advokater, inkassoföretag och andra vanligen förekommande ingivare som är kända för rätten. Efterkoms inte ett föreläggande om företeende av fullmakt, kan ansökningen avvisas.

Om emellertid, till följd av hänskjutande till rättegång eller ansökan om återvinning, ett L- eller Bf-mål går över till att handläggas som tvistemål, bör RB:s regler gälla. Vid hänskjutande till rättegång bör detta praktiskt komma till stånd genom att reglerna i RB blir tillämpliga redan när hänskjutande begärs. Detta har kommit till uttryck genom en särskild bestämmelse i förevarande paragraf. För återvinningsfallet följer redan av gällande regler att fullmakt, i den mån sådan inte redan finns i akten, skall förete i det nya handläggningsskedet.

I fråga om registreringsbevis och andra behörighetshandlingar för borgenären gäller – som har påpekats i den allmänna motiveringen – bestämmelserna i 11 kap. 4 § RB.

Det torde vara ovanligt att gäldenären i mål som handläggs enligt den summariska processformen företräds av ombud. Föreligger en sådan situation torde dock fullmakt i regel behöva införas för bl. a. kontroll av det uppgivna ombudets behörighet att ta emot föreläggande m. m.

31 b § I avsnitt 2.4 har föreslagits en tolkningsregel för ränteyrkanden som är ofullständiga genom att uppgift saknas om den tidpunkt då den yrkade räntan skall börja löpa. Den nya tolkningsregeln har infogats i LL som en ny särskild paragraf bland de för L- och Bf-målen gemensamma bestämmelserna.

Eftersom tolkningsregelns tillämplighet och innebörd får betydelse för tolkningen av ansökningen, är det lämpligt att upplysning om regeln lämnas redan i föreläggandet för gäldenären. Naturligtvis bör en upplysning av samma innebörd också infogas i utslag resp. slutbevis i målet.

31 c § I enlighet med vad som har föreslagits i avsnitt 2.6 och 2.9 har i LL infogats en ny paragraf om avvisning av en ansökan på grund av brister i ansökningen eller därför att delgivning inte kan ske med gäldenären.

LL innehåller f. n. inga regler om komplettering för att undanröja brister i en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande. I stället torde bestämmelserna beträffande stämningsansökan i 42 kap. 3 och 4 §§ RB tillämpas. Enligt dessa bestämmelser skall rätten förelägga kändanden att avhjälpa brister i en stämningsansökan som inte innehåller de uppgifter

som anges i 2 § samma kapitel. Om kâranden inte efterkommer föreläggandet och bristen är så väsentlig att ansökningsen inte kan läggas till grund för rättegång, skall ansökningsen avvisas.

Bestämmelserna i *paragrafens första stycke* har utformats med RB:s motsvarande regler som förebild. Huvudregeln är att borgenären skall föreläggas att komplettera en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande som inte uppfyller föreskrifterna i 2 resp. 19 §. Föreläggande behöver dock inte utfärdas om bristen bedöms vara av ringa betydelse för det fortsatta förfarandet. Efterkoms inte föreläggandet, bör ansökningsen i allmänhet avvisas. Rätten bör emellertid inte vara bunden av sitt tidigare föreläggande. Visar det sig t.ex. att uppgiften inte längre behövs, skall avvisning givetvis inte ske. Ett föreläggande kan även tillgripas i ett senare skede om det då visar sig att en viss uppgift har betydelse.

Förslaget avser inte att göra någon inskränkning i möjligheten att begära komplettering på ett mera formlöst sätt, t.ex. per telefon. Efterkoms inte ett sådant formlöst föreläggande får dock på grund därav inte avvisning ske.

Det kan anmärkas att den nu föreslagna bestämmelsen inte reglerar den situationen att en ansökan inte kan tas upp på grund av ett processhinder. För dessa fall finns bestämmelser i 3 och 21 §§.

Ett föreläggande som utfärdas enligt första stycket bör innehålla en erinran om påföljden för utebliven komplettering.

I *andra stycket* behandlas situationen när materialet från företagna delgivningsförsök visar att det föreligger hinder mot delgivning med gäldenären.

Hit hör t.ex. fall där det i Bf-mål har visat sig att gäldenären saknar känt hemvist eller för överskådlig tid framåt vistas utomlands. Ett beslut om avvisning i denna situation torde i regel ha föregåtts av ett kompletteringsföreläggande. Att så har skett är dock inte något formellt krav för avvisning på denna grund.

I *tredje stycket* ges särregler för sådana fall där delgivning med gäldenären visserligen inte är utesluten men redan gjorda delgivningsförsök har blivit resultatlösa. I en sådan situation kan rätten erbjuda borgenären att själv få ombesörja fortsatta delgivningsförsök. Begär borgenären detta, gäller 5 och 24 §§ LL och 32 kap. 2 § RB för den fortsatta handläggningen. Om däremot borgenären underlåter att begära att få ta över delgivningsverksamheten, kan rätten avvisa ansökningsen.

Vid bedömningen av frågan om rätten skall fortsätta försöken till delgivning eller borgenären skall erbjudas att själv ombesörja delgivning skall rätten ta hänsyn till det arbete och de kostnader som dittills har lagts ned på delgivningsverksamheten i målet. Vidare skall beaktas utsikterna till att fortsatta delgivningsförsök kan leda till att gäldenären blir delgiven. Även andra omständigheter kan vara av betydelse för bedömningen, t.ex. förhål-

landet mellan nedlagda delgivningskostnader och det fordrade beloppets storlek.

34 § Enligt den nuvarande lydelsen av paragrafens första stycke skall talan mot avvisningsbeslut som har meddelats enligt 3 eller 21 § föras i hovrätten genom besvär. Ändringen innebär att detsamma skall gälla i fråga om avvisningsbeslut som har meddelats enligt 31 c § samt beslut varigenom en ansökan har förklarats förfallen med motsvarande tillämpning av 32 kap. 2 § RB. Med hänsyn härtill har paragrafhänvisningen fått utgå.

4.2 Förslaget till lag om ändring i handräckningslagen (1981:847)

2 § I paragrafens andra stycket regleras domstolens prövning av sin behörighet i handräckningsmål. I enlighet med vad som föreslagits i den allmänna motiveringen har officialprövningen av forumfrågan begränsats på samma sätt som i L- och Bf-mål. I fråga om innebörden av ändringen hänvisas till specialmotiveringen till 31 § LL.

3 § I ett nytt tredje stycke till paragrafen har kravet på företeende av fullmakt i handräckningsmål begränsats på samma sätt som i fråga om L- och Bf-mål. I fråga om innebörden av ändringen hänvisas till specialmotiveringen till 31 a § LL.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808),
2. lag om ändring i handräckningslagen (1981:847).

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-03-02

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Reuterswärd, justitierådet Palm.

Enligt lagrådet den 2 mars 1982 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 24 februari 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Petri beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808),
2. lag om ändring i handräckningslagen (1981: 847).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ulf G. Berg.

Föredragningen inför lagrådet har påbörjats vid en tidpunkt då lagförslagen ännu inte erhållit slutlig utformning. Vissa inom lagrådet framförda jämkningsförslag av väsentligen lagteknisk eller redaktionell natur har därför kunnat beaktas i de förslag som genom remissen överlämnats till lagrådet.

Lagrådet lämnar de remitterade förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-04

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Dahlgren, Åsling, Wirtén, Boo, Petri, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ändring i lagsökningslagen m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808),
2. lag om ändring i handräckningslagen (1981: 847).

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta föreslagen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 24 februari 1982.

Bilaga 1

Rationellare handläggning av summarisk betalningsprocess**1 Inledning**

Möjligheten till indrivning av fordringar som inte betalas frivilligt har under senare år fått allt större betydelse. Vid indrivningen står den summariska betalningsprocessen vid tingsrätt – betalningsföreläggande (Bf) och lagsökning (L) – i förgrunden. Förutom att Bf eller L utgör det enklaste sättet för borgenärer att skaffa en exekutionstitel, verkar möjligheten till Bf eller L som ett mycket kraftigt påtryckningsmedel mot gäldenären att betala frivilligt. Effekten förstärks genom att slutbevis (Bf) och utslag (L), i vissa fall redan ansökan om Bf eller L, registreras hos kreditupplysningsföretagen som betalningsanmärkningar och därigenom hindrar gäldenären att få nya krediter.

Behovet och intresset av effektiva betalningsrutiner har gett upphov till en professionellt inriktad inkassoverksamhet. Sådan verksamhet bedrivs av vissa större borgenärer för egen räkning. Det har också uppstått en allt större marknad för särskilda inkassoföretag. Även behovet av kreditkontroll och kreditupplysning har ökat. Sådana upplysningar tillhandahålls numera av särskilda kreditupplysningsföretag. Utvecklingen när det gäller inkasso- och kreditupplysningsföretagen går mot allt större enheter och mot alltmer avancerad användning av datorer i verksamheten.

Den inkassoverksamhet som bedrivs utan medverkan av myndigheter leder till att uppskattningsvis 60–80 % av fordringarna betalas eller avskrivs. Den rest av fordringar som står kvar obetalda efter påminnelser och inkassokrav enligt 5 § inkassolagen (1974:182) handläggs av domstolar, nästan undantagslöst som Bf eller L.

Antalet ansökningar om L uppgick år 1980 till drygt 75 000 och ansökningarna om Bf till cirka 415 000. Av målen handlades cirka en femtedel av tingsrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Enbart i ansökningsavgifter betalades mer än 40 miljoner kronor till statsverket.

Den summariska betalningsprocessens funktion som en länk i kedjan av inkassoåtgärder belyses av följande uppgifter om effekten av olika åtgärder. Uppgifterna avser erfarenheterna i verksamheten hos ett större inkassoföretag när det gäller parkeringsavgifter (kontrollavgifter) tiden 1978–första halvåret 1980:

Antal debiterade kontrollavgifter	400 000	
Betalda före påminnelse	34 %	
Betalda efter påminnelse men före inkassokrav	24 %	
Betalda efter inkasso men före ansökan om bf	29 %	
Avskrivna före ansökan om bf	3 %	
Summa		90 %
Betalda efter ansökan om bf men före ansökan om utmätning	5 %	
Betalda efter ansökan om exekution	2 %	
Summa		97 %
Avskrivna före utmätningsförfarande	2 %	
Avskrivna pga att tillgångar saknas	2 %	
Summa (ca)		100 %

Ökningen av främst antalet Bf-mål har under de senaste åren varit mycket kraftig. Under den senaste femårsperioden har antalet mål mer än fördubblats. Det sammanlagda antalet till tingsrätterna inkomna Bf-mål uppgick till

år	antal	ökning i procent
1976	199 000	
1977	225 000	13 %
1978	264 000	15 %
1979	347 000	30 %
1980	417 000	20 %

Ökningen för de båda största domstolarna:

år	antal Stockholm	antal Göteborg
1976	24 120	
1977	28 310	14 571
1978	30 269	18 403
1979	36 058	25 436
1980	42 896	31 589

2 Den nuvarande handläggningen av summarisk betalningsprocess

Den summariska betalningsprocessen regleras i lagsökningslagen (1946:808. I.L.). Lagsökning förutsätter att fordringen grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis. Den vanligaste typen av sådana bevis är hyreskontrakt. Vidare förekommer i markant ökande omfattning leasingavtal och i viss omfattning skuldebrev (skulder till banker, andra professionella långivare och enstaka privatpersoner) samt avbetalningskontrakt, växel och check. Betalningsföreläggande används för övriga fordringar. Betalningsföreläggande får dock inte användas för fordran på skadestånd.

Utvecklingen under senare år har inneburit att lagsökningens praktiska användningsområde har minskat något medan betalningsföreläggandets har ökat. En orsak torde vara att köp på kontokort i betydande utsträckning har ersatt de gamla avbetalningsköpen.

Domstolsverket har gjort en undersökning av Bf-målen vid Göteborgs tingsrätt.¹ Undersökningen visar följande om Bf-målens karaktär.

målet rör	totalt antal	ansökt kapitalbelopp
trafikförsäkring	21 %	10 %
parkeringsavgift	32 %	2 %
teleavgift	3 %	3 %
annan fordran	44 %	85 %

ingivare	andel av inkomna ansökningar
offentligrättsliga	13 %
inkassobyråer	62 %
andra sökande	25 %

Klara tendenser i Bf-målen under de senaste åren är bl. a. att gäldenärerna har allt kortare tid på sig efter förfallodagen att betala innan ansökan ges in till domstol och att åtskilliga borgenärer har börjat ge in ansökningar även på mycket obetydliga fordringsbelopp, inte sällan bara någon krona.

Beslut i mål om L och Bf fattas i princip av domare. Målen skall tilldelas viss rotel inom tingsrätten och åvilar därmed lagman, rådmän eller tingsfiskal (12 § tingsrättsinstruktionen, TI). Enligt TI:s behörighetsregler kan domargöromålen delegeras till en tingsnotarie. Denne skall dock ha viss behörighet, för Bf-mål sex månaders tjänstgöring och för L-mål ett år. En tingsnotarie får inte handlägga mål som är av vidlyftig eller svår beskaffenhet eller vars avgörande av annan orsak kräver särskild erfarenhet (19 § TI).

Handläggningen av L- och Bf-ansökningar rymmer åtskilliga göromål som inte har karaktär av beslut. Sådana göromål kan ett domstolsbiträde förordnas att utföra på eget ansvar (18 § TI). Hit hör t.ex. att föra dagboken, att underteckna och expediera förelägganden för gäldenär (i sak hela den handläggning som är obligatorisk i Bf-målen sedan väl en ansökan har tagits upp) och att vidta alla åtgärder i samband med delgivning.

I praktiken utövas domarfunktionen i den summariska betalningsprocessen så gott som uteslutande av tingsnotarier. I de största tingsrätterna är varje notarie helt avdelad för sådana uppgifter under en del av sin notarie-meritering. Vid andra tingsrätter sköter notarien under viss tid dessa göro-

¹ Undersökningen finns redovisad i domstolsverkets promemoria 1980-08-14 "Sammanfattning av och kommentarer till statistik gällande mål om betalningsföreläggande vid Göteborgs tingsrätt". Se även JO:s beslut 1980-10-22 i ärende Dnr 1838-1979, s. 7.

mål vid sidan av andra uppgifter. Genomgående gäller emellertid att det är en ständig omsättning av handläggarna i L- och Bf-målen.

På biträdessidan är det som regel särskild personal som har den summariska processen som permanent arbetsuppgift. På många håll förvärvar dessa domstolsbiträden med tiden stor erfarenhet och kunskap på området. I många tingsrätter förgranskar ett domstolsbiträde varje mål och föreslår åtgärd, innan notarien tar befattning med målet.

Såvitt gäller delgivningsverksamheten kan nämnas följande. Det är domare som beslutar om kungörelsedelgivning eller spikning (15 § delgivningslagen 1970: 428. DelgL) och om partsdelgivning (3 § DelgL.). På domare ankommer också att kontrollera en verkställd delgivning. Den övriga befattningen med delgivningsverksamheten sköts i praktiken ofta helt självständigt av domstolsbiträden. Detta gäller helt naturligt arbetet med att ställa i ordning försändelser som skall delges och blanketter för delgivningen. Men det gäller också val av delgivningsform och tidsfrist för delgivningsuppdrag, val av ny åtgärd när ett delgivningsförsök har misslyckats, förgranskning av bevis om delgivning med bedömning av om fler delgivningsåtgärder behövs och om beviset behöver kompletteras. Delgivningsverksamheten vilar alltså i mycket stor utsträckning på domstolsbiträdena. Detta torde f. ö. gälla inte bara i fråga om den summariska processen utan även beträffande andra mål vid tingsrätterna.

3 Reformplaner

På flera områden förbereds eller övervägs f.n. åtgärder som kan komma att inverka på hanteringen av målen i summarisk process.

I domstolsverkets regi förbereds en försöksverksamhet med *ADB-teknik* för att rationalisera och underlätta handläggningen av Bf-mål. Försöket planeras starta vid Göteborgs tingsrätt under år 1981. Den verksamhet som planeras tar i första hand sikte på målregistrering. Med måldagboken som underlag skulle dessutom på ADB-teknisk väg kunna åstadkommas en bättre överblick över de pågående målen och handlingarna i dessa samt bevakning av tidsfrister t. ex. för utlämnade, ännu inte redovisade delgivningsuppdrag i målen. Eventuellt kan med teknikens hjälp också en adressuppgift som har lett till delgivning i ett mål tas till vara för delgivningsändamål i andra mål mot samma gäldenär.

Stämpelskatteutredningen har i promemorian (Ds B 1980:7) Avgifter vid tingsrätt m. m. föreslagit att den nuvarande *avgiftsfriheten för stat och kommun* avskaffas. Förslaget kan, om det genomförs, få särskild betydelse för den summariska processen. Som nämnts anlitas denna f. n. i viss utsträckning för indrivning av beloppsmässigt obetydliga statliga och kommunala fordringar.

Den summariska processens framtida utformning innefattas även i *rättegångsutredningens* (Ju 1977:06) pågående översyn av vissa delar av rättegångsförfarandet. Utredningens betänkande väntas mot slutet av år 1981.

Genom den nyligen antagna handräckningslagen (prop. 1980/81: 88, LU 25, rskr 252) tillförs tingsrätterna en ny form av summarisk process. *handräckningsmål*. Samtidigt görs den ändringen i LL att *den särskilda forumregeln för fastighetsdomstolsmål inte skall gälla* i det summariska processskedet. En L- eller Bf- ansökan skall, om den gäller fordran som har fastighetsdomstolskaraktär, handläggas av domstolen i den ort där fastigheten är belägen, oavsett om den domstolen är fastighetsdomstol eller ej. Regeln får betydelse i den allra största delen av L-målen, som avser mål om hyra med eller utan yrkande om avhysning. Forumändringen innebär att dessa mål sprids ut över alla tingsrätter. Den kommer att innebära en avlastning för de största, mest tyngda tingsrätterna, men ger självfallet de övriga en ökad belastning. Lagändringen träder i kraft den 1 januari 1982. I propositionen uttalas vidare att frågan om en mer genomgripande reform av LL (jfr departementspromemorian Ds Ju 1977: 5 Summarisk process) inte bör tas upp nu utan att resultatet av rättegångsutredningens arbete bör avvaktas.

I prop. 1980/81:10 med förslag till ändringar i kreditupplysningslagen (1973:1173) föreslås att den nuvarande processrättsliga regleringen av rätten till *ersättning för inkassokostnad* byts ut mot nya civilrättsliga regler. I så gott som varje L- eller Bf-mål yrkar borgenären ersättning för inkassokostnad. Om förslaget genomförs, kommer det att föra med sig vissa ändringar i tingsrätternas arbetsrutiner.

4 Hur fungerar den summariska betalningsprocessen?

Tanken bakom den summariska betalningsprocessen är att den snabbt, enkelt och billigt skall leda fram till ett verkställbart avgörande. Det är i dag på många håll svårt att leva upp till dessa krav. Detta är mest påtagligt vid flera av de största tingsrätterna där målbalanserna nu är betydande. Tendensen är emellertid på väg att bli densamma vid de mindre tingsrätterna.¹

Det finns flera förklaringar till denna utveckling. Tingsrätterna har oföberett fått ta emot en kraftig målökning på Bf-sidan. Parallellt med denna har dessutom hanteringen vid domstol av de enskilda målen blivit avsevärt tyngre. Delgivningssvårigheterna har ökat och delgivningsresultatet blivit

¹ Till grund för denna promemoria ligger erfarenheter och synpunkter som under arbetets gång har inhämtats från Stockholms, Huddinge, Handens, Malmö, Lunds, Helsingborgs, Göteborgs och Stenungsunds tingsrätter samt den s.k. Göteborgsundersökningen, se not 1 till avsnitt 2.

allt sämre, vilket innebär ett avsevärt merarbete både för tingsrätterna och för anlitate delgivningsorgan.

Granskningen av ansökningarna har också blivit mer tidskrävande. Många ansökningar – också sådana som framställs och ges in av professionella ingivare, t. ex. inkassobyråer – är oklara eller ofullständiga och måste kompletteras. Detta innebär merarbete också för tingsrätterna.

Vid de allra största tingsrätterna leder dessutom redan mängden av pågående mål till svårigheter att hantera och överblicka aktmaterialet och att bevaka utsatta frister för komplettering av ofullständiga ansökningar och för lämnade delgivningsuppdrag.

Också i mindre tingsrätter har målökningen lett till påtagligt ökad arbetsbelastning för den personal som är avdelad för den summariska processen. Handläggningstiderna är på de flesta håll för långa. Vid en större tingsrätt var nyligen väntetiden från det att en Bf-ansökan kom in till dess föreläggande för gäldenären kunde skickas ut för delgivning fyra månader. Vid en annan var väntetiden för att en ansökan skall bli registrerad tre månader. Det blir också vanligare med fel i handläggningen, vilka medför att man måste göra rättelse enligt 17 kap. 15 § RB eller göra om hela förfarandet.

På många håll har man försökt att möta situationen med egen s. k. vardagsrationalisering. Som exempel kan nämnas nya hjälpmedel såsom stämplar och blanketter samt avveckling av vissa arbetsmoment som har ansetts gagna rättssäkerheten men som inte är författningsföreskrivna. Värdefulla kontakter för utbyte av erfarenheter och tips om rationaliseringsmöjligheter i arbetet tas också i samband med domstolsverkets blankettverksamhet och de kurser om summarisk process som domstolsverket fortlöpande anordnar för domstolsbiträden.

Vid de största tingsrätterna försöker man få hjälplig överblick över målen genom att tillställa sina massborgenärer målregistreringsbevis i syfte att borgenärens fortsatta kontakter i målet med tingsrätten snabbt skall kunna hänföras till rätt mål.

På sina håll har man sett sig tvingad till ganska drastiska åtgärder. Som exempel kan nämnas följande.

Vid en domstol brukar en massborgenär själv svara för utskrift av lag-sökningsutslag i sina mål genom att ge in en ifyllt utslagsblankett tillsammans med ansökan.

I en annan domstol registrerar man inte sådana ansökningar som är i behov av en viss – mycket vanlig – typ av komplettering utan skickar dem utan åtgärd direkt tillbaka till ingivaren.

Som punktinsatser förekommer att hela domarpersonalen vid en tingsrätt tas i anspråk för att arbeta av Bf-balansen i domstolen.

Arkivering av handlingar i avslutade mål har, bedömd som en mindre angelägen uppgift än löpande handläggning, t. v. helt lagts åt sidan i en stor tingsrätt.

I åtskilliga tingsrätter har vissa rutinkontroller av ansökningarna helt slopats.

Verksamheten vid Stockholms tingsrätts enhet för L- och Bf-mål har nyligen inspekterats av justitieombudsmannen (JO) Anders Wigelius. I protokollet över inspektionen anförde JO bl.a. följande om förhållandena på Bf-sektionen. Mängden mål, framhöll JO, gjorde att den tid som den handläggande personalen hade till sitt förfogande för varje enskilt mål var liten. Det var naturligt att kravet på noggrannhet vid handläggningen tidvis stått tillbaka för intresset att komma tillrätta med stigande balanser. Mot denna bakgrund var det enligt JO inte svårt att vid en genomgång av ett antal mål och akter finna brister i olika avseenden i handläggningen. Förhållandena var emellertid sådana att det inte var meningsfullt att rikta kritik mot handläggningen i enskilda mål. — Enligt JO ville det synas som om handläggningen i första hand varit inriktad på att klara av de för dagen inkommande ansökningarna. Resurserna hade uppenbarligen inte räckt till att i erforderlig omfattning behandla de mål som av olika anledningar blivit liggande i avvaktan på kompletteringar. JO konstaterade att i många fall någon åtgärd inte vidtagits på över två år. Den nuvarande situationen fick huvudsakligen tillskrivas det faktum att måltillströmningen kommit att överskrida de ramar inom vilka den nuvarande organisationen var tänkt att arbeta.

JO framhöll sammanfattningsvis att situationen på sektionen enligt hans mening var mycket alarmerande. Under den senaste femårsperioden hade antalet mål ökat med över 70 %. JO var av den bestämda uppfattningen att det inte räckte med att avvakta införande av ADB vid sektionen utan att det var nödvändigt att snarast vidta olika åtgärder för att förbättra läget. I annat fall förelåg det en uppenbar risk för att handläggningstiderna, som redan idag var alltför långa, blev än längre, att rättsförluster uppstod genom att t. ex. handlingar kom på avvägar samt att arbetsmiljön blev oacceptabel. — Eftersom såväl justitiedepartementet som domstolsverket var informerade ansåg JO det f. n. inte behövt att företa något annat än att översända protokollet över inspektionen till justitiedepartementet och domstolsverket.

Det kan tilläggas att balansläget vid Stockholms tingsrätt nu, efter en tillfällig massiv personalinsats, har förbättrats avsevärt.

Under hösten 1980 uppvaktades justitieministern av Sveriges domareförbund som överlämnade en promemoria angående arbetssituationen vid de allmänna domstolarna (särskilt tingsrätterna). I promemorian nämns bland de faktorer, som har försvårat arbetssituationen i tingsrätterna, ökningen av antalet L- och Bf-mål, ökade delgivningssvårigheter — främst beroende på befolkningens större rörlighet och större spridning under året av ledigheter — samt de ökade krav på domarnas insatser i bl. a. L-mål som har ställts genom nya författningar.

I promemorian anförts vidare bl. a. följande. Många domare tycker sig nu föra en ojämn kamp när de strävar efter att iakta stadgade frister och expeditionstider och efter att hålla balanserna på en rimlig nivå. Man är från domareförbundets sida medveten om att de ekonomiska resurserna är

knappa och att det därför är angeläget att alla möjligheter till rationaliseringar tas till vara i den mån så kan ske utan fara för rättssäkerheten. Några radikala förbättringar härigenom tycks dock inte vara i sikte. Det nyligen framlagda förslaget om förenklad domskrivning har troligen endast marginell betydelse. Förbundet hoppas mer på rättegångsutredningen, men det kommer troligen att dröja länge innan förslag av utredningen leder till lagstiftning. Det finns anledning att befara att situationen åtminstone i vissa domstolar kan bli ohållbar innan rationaliseringsåtgärder får praktisk betydelse. Man måste troligen från justitiedepartementets sida vara beredd att lagstiftningsvägen bestämma hur domstolarna skall förfara om balanserna blir så stora att någon del av verksamheten måste läggas ner temporärt. Domstolarna kan, framhålls det, inte ta ansvaret för sådana avgöranden.

5 Principerna för åtgärder

Av det tidigare anförda framgår att omedelbara åtgärder måste vidtas för att förbättra situationen vid domstolarna och åter få den summariska processen att fungera som en snabb, enkel och billig processform. Det är i dagens statsfinansiella läge inte möjligt att i någon nämnvärd utsträckning lösa problemen genom personaltillskott. I stället måste man sträva efter att förenkla verksamheten och, med bibehållande av den grundläggande rättssäkerheten, sortera bort sådana arbetsmoment som utan större olägenhet kan undvaras.

Som nämnts är den summariska processen föremål för översyn av rättegångsutredningen. Ett delbetänkande från utredningen väntas mot slutet av år 1981. Läget hos tingsrätterna är sådant att åtgärder beträffande den summariska betalningsprocessen måste vidtas nu, dvs. utan avvaktan på resultatet av utredningens arbete. Det är emellertid samtidigt angeläget att rättegångsutredningens översyn inte föregrips. Den nu aktuella översynen bör därför inte beröra de grundläggande principerna för processen. Den bör vidare koncentreras på åtgärder som kan vidtas utan alltför stor tidsutdräkt.

Från Stockholms tingsrätt har överlämnats en rapport över olika problem i handläggningen och förslag till åtgärder för att komma till rätta med dem. Synpunkter i ämnet har vidare inhämtats från en del andra tingsrätter.

Genomgående anges som huvudproblem brister eller oklarheter i *ansökningarna* samt svårigheter i samband med *delgivning* och med att *avsluta målen* när delgivning trots försök inte kan genomföras.

6 Ansökningarna

6.1 Forumprövningen

Enligt 31 § LL gäller beträffande både L- och Bf-mål att forumreglerna för tvistemål skall tillämpas, att rätten självmant skall pröva sin behörighet och att prövningen skall ske på grundval av borgenärens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet. En sådan uppgift skall tas för god, om det inte finns anledning att anta att den är oriktig. Med få undantag är det forumregeln i 10 kap. 1 § RB, enligt vilken behörig tingsrätt är rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist, som skall tillämpas i de mål där gäldenären är fysisk person.

Avgörande för forumbedömningen är enligt 10 kap. 15 § RB förhållandena när stämning delges svaranden. Tillämpat på summarisk process innebär detta att tidpunkten när rättens föreläggande i målet delges gäldenären är avgörande. Det åligger rätten att självmant pröva sin behörighet innan målet tas upp och att därefter, så snart anledning finns, ompröva detta inledande ställningstagande fram till dess delgivning har skett med gäldenären.

Under delgivningsförsök med en fysisk person visar det sig inte så sällan att gäldenären inte finns på den adress som har uppgivits i ansökningen. I stället kanske han finns på en ort som ligger utanför domsområdet. Om det då inte visas att gäldenären ändå har hemvist (är mantalsskriven) inom domsområdet, skall rätten avvisa ansökningen.

Delgivningsförfarandet kan i det enskilda fallet bli mycket långvarigt. Det förekommer att detta förfarande, under många successiva delgivningsförsök på samma eller olika adresser, sträcker sig över flera år. Under tiden kan mantalsskrivningen hinna ändras. Det kan alltså bli aktuellt att avvisa målet sedan åtskilliga delgivningsförsök har gjorts och avsevärda kostnader lagts ner. Regelsystemet kan till och med medföra att det sista delgivningsförsöket – på den adress som dokumenterar domstolen som "fel" – faktiskt har lett till att gäldenären har blivit delgiven. Också då måste emellertid avvisning ske.

Efter avvisning har borgenären att välja mellan att ge upp och avskrivna sin fordran eller att göra en ny ansökan till den "rätta" domstolen. Efter en ny ansökan kan det visa sig att gäldenären inte längre finns på den tidigare adressen. Det kan då bli aktuellt med nya delgivningsförsök som, när gäldenären äntligen är delgiven på nytt, kan utmyнна i avvisning också av denna senare ansökan.

Många domstolar tillämpar inte avvisningsregeln i dessa situationer utan fortsätter handläggningen och avgör målet. Detta förutsätter dock att gäldenären inte gör foruminvändning. Praxis varierar emellertid. Den av lagen föreskrivna ordningen är oekonomisk och tidskrävande för borgenärerna och för berörda domstolar och delgivningsorgan. Indirekt kan den bli till nackdel också för gäldenärerna.

Bakom hemvistregeln finns grundtanken att gäldenären inte skall i onö-

dan utsättas för kostnader och olägenhet, t.ex. för resa till en avlägsen domstolsort. Sådana hänsyn har emellertid föga spelrum i summarisk process, där handläggningen i praktiken undantagslöst är skriftlig. Avgörs målet till borgenärens fördel, dvs. genom att en exekutionstitel utfärdas, kan denna användas hos behörig exekutiv myndighet oavsett vid vilken domstol den har tillkommit. Domstolsorten får betydelse om målet efter hänskjutande eller ansökan om återvinning skall handläggas i tvistemålsprocess och det alltså kan bli tal om personlig inställelse. Målet tas då upp av den tingsrätt som har utfärdat exekutionstiteln även om detta medför långa resor för parterna. Det är emellertid bara en ringa andel av L- och Bf-målen som går till tvistemålsbehandling. Det kan nämnas att av de cirka 417 000 Bf-mål som kom in till tingsrätterna under år 1980 hänsköts enligt domstolsverkets statistik 12 700 till rättegång.

För både borgenärer, tingsrätter och delgivningsorgan skulle det vara mest praktiskt och rationellt om handläggningen i ett L- eller Bf-mål som en gång har tagits upp kan fortgå oberoende av eventuella nya omständigheter med anknytning till forumfrågan. Detta kan uppnås genom att rättens officialprövning begränsas till målets inledningsskede, dvs. till den prövning som normalt utmynnar i att en ansökan tas upp till handläggning. Prövning inom ramen för den tvingande forumregleringen i 10 kap. 17 § RB bör dock kunna göras också efter det inledande processkedet. Om gäldenären framställer foruminvändning i målet, skall invändningen naturligtvis också prövas.

Genomförs den nu förordade ändringen bör en motsvarande ändring göras i den av riksdagen nyligen antagna handräckningslagen.

6.2 Behörighetskontrollen

I LL finns inga regler om styrkande av parTERS och ombuds behörighet. I stället gäller reglerna i RB.

I 11 kap. RB finns regler om ställföreträdare för part. Enligt 11 kap. 2 § RB förs talan för en juridisk person av den som är den juridiska personens ställföreträdare. Bevis om att den som uppges vara ställföreträdare för part är behörig behövs inte, såvida inte rätten finner att bevis bör företes (11 kap. 4 § RB).

Beträffande ombud finns bestämmelser i 12 kap. RB. Enligt 12 kap. 9 § skall skriftlig fullmakt företes i huvudskrift när ombudet första gången för talan i målet vid rätten. Sker inte det skall rätten ge ombudet tid att företes fullmakten. Enligt 12 kap. 12 § skall en fullmakt innehålla ombudets namn. Ett ombud får enligt 12 kap. 13 § sätta annan i sitt ställe, om parten har gett lov till det.

Göteborgsundersökningen (se avsnitt 2) visar att 75 % av ansökningarna i Bf-mål kommer från "professionella", dvs. inkassobyråer eller offentlig-

rättsliga (statliga och kommunala) organ. Det kan antagas att dessa siffror speglar förhållandena i stort vid tingsrätterna.

I inkassobyråmålen förs borgenärens talan undantagslöst av ombud. Talan genom ombud är också den ojämförligt vanligaste konstruktionen i mål med offentligrättslig borgenär. Ofta är det en tjänsteman hos borgenären som fungerar som ombud. Också i andra mål är det ganska vanligt att talan förs genom ombud (vanligen en person som är anställd hos borgenären men som inte har ställning av ställföreträdare, i enstaka fall en privatperson eller advokat).

Borgenärer med stor inkassoverksamhet har ofta en rättegångsfullmakt deponerad hos en eller flera domstolar. Till varje ansökan bifogas då bara en fullmaktskopia eller en hänvisning till den deponerade fullmakten. De större domstolarna har fullmaktsbanker, som ideligen fylls på med nya fullmakter och tenderar att bli svåröverskådliga och tungarbetade, något som har särskild betydelse när ständigt nya handläggare träder till och måste orientera sig i fullmaktsbanken.

Inkassobyråernas fullmakter har vanligen standardutförande. Fullmakten upptar namnen på samtliga handläggare som tjänstgör på inkassobyrån vid fullmaktstillfället samt ett generellt medgivande för dem att sätta annan i sitt ställe. Fullmakten är vanligen ett uttryck för ett uppdrag till byrån att sköta borgenärens samtliga inkassouppdrag. Den kommer till användning i många mål under uppdragstiden.

I takt med att den professionella inkassoverksamheten expanderar ökar rörligheten i de professionella ingivarnas handläggarkadrer. Nya handläggare rekryteras fortlöpande, emellanåt går handläggare över från en byrå till en annan. För varje ny handläggare på en byrå behövs nya fullmakter från uppdragsgivarna eller transportfullmakter från någon handläggare som omfattas av den tidigare fullmakten.

Dessa förhållanden medför att tillämpningen av 12 kap. 9 § RB innebär en omfattande kontrollverksamhet. Kontrollen skall enligt lagen göras i varje mål där ombud förekommer. Dessutom visar erfarenheter från granskningen att korrekt fullmakt inte sällan saknas: fullmakt saknas helt, bifogad fullmakt är utfärdad av fel borgenär eller av obehörig person eller fullmakten ger ingen ombudsbehörighet för just ombudet i målet. Enligt RB:s regler skall då ombudet ges tillfälle att komma in med en korrekt fullmakt. Detta betyder i praktiken att *dels* kompletteringsföreläggande skall utfärdas och expedieras, *dels* tidsfristen för kompletteringen bevakas och *dels* i sinom tid inkommen – eller inte inkommen – komplettering åtgärdas. Utöver arbetsmomenten drar detta med sig att handläggningstiden för målet i fråga förlängs och mängden av pågående mål ökar.

För professionella ingivare bör det vara en självklar rutinåtgärd att kontrollera att det finns en riktig fullmakt i samband med att ansökan ges in. Förklaringen till att detta på sina håll ändå underlåts torde vara ett för högt arbetstempo och i enskilda fall en bristande kunskap om gällande författningsbestämmelser och om fullmaktens funktion.

I många fall är borgenären en juridisk person (aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening eller offentligrättsligt subjekt). Vid tingsrätterna är det vanligt att man i sådana fall också kräver registreringsbevis beträffande borgenären. Registreringsbeviset används för kontroll av att en behörig person har utfärdat fullmakten resp. har undertecknat ansökan. På sina håll anses registreringsbeviset dessutom behövas för domstolens kontroll av borgenärens identitet. Om vederbörligt registreringsbevis saknas, föranleder det kompletteringsföreläggande i enlighet med vad som tidigare har beskrivits.

LL bygger på ett förslag av processlagberedningen. Beredningen utarbetade den summariska Bf-processen utifrån synsättet att tvisterna "i allmänhet härröra mera från bristande vilja eller förmåga att betala och därav föranledd strävan att så långt som möjligt förhålla verkställighet än från anspråkets tvistiga beskaffenhet".¹ Denna beskrivning avspeglar utan tvivel tillståndet på den summariska processens område också idag. Som tidigare nämnts är det en obetydlig del av L- och Bf-målen som blir föremål för domstolsbehandling efter det summariska processkedet.

Mot den bakgrunden framstår tingsrätternas nuvarande befattning med kontroll och hantering av fullmakter och registreringsbevis knappast som rationell. Det finns anledning att ifrågasätta om inte verksamheten i denna del skulle kunna förenklas avsevärt utan att rättssäkerheten skulle sättas åt sidan.

Domstolarnas behörighetskontroll skulle förenklas redan om man kopplar loss den summariska processen från RB:s fullmaktsregler och i stället ger denna processform en enklare reglering. Tre olika lösningar är tänkbara: att göra fullmakt obligatorisk redan då ansökan ges in, att i fråga om inkassobyråmålen godta fullmakt för byrån resp. någon handläggare på byrån, oavsett om just den handläggare på byrån som skriver under ansökan har fullmakt, och att helt slopa fullmaktstvänet.

RB:s regler, som medger ombud ett uppskov för att förete fullmakt, har betydelse i situationer där det krävs ett snabbt juridiskt agerande och en skriftlig fullmakt inte kan inväntas utan risk för rättsförlust. Ett praktiskt exempel är när en interimistisk säkerhetsåtgärd behövs för att säkerställa betalning. För sådana situationer är emellertid den summariska processen typiskt sett varken avsedd eller lämpad. I Bf-mål kan f. ö. säkerhetsåtgärder inte tillgripas alls. Inom den summariska processen finns sålunda inte något nämnvärt behov av en uppskofsregel.

Det kan därför knappast resas några vägande invändningar mot en regel som gör det obligatoriskt att förete en korrekt fullmakt redan i samband med ansökan. En sådan regel skulle göra det möjligt för domstolarna att genast avvisa en ansökan när korrekt fullmakt inte finns med och avlasta domstolarna det omfattande arbetet med att begära och hantera komplettering med fullmakt.

¹ Prop. 1946: 28 s. 85 f.

Om "byråfullmakter" godtas, skulle det ge en avsevärd ytterligare arbetslättnad. Principiellt kan mot en sådan lösning invändas att den mar- kant bryter mot det allmänna regelsystemet på fullmaktsområdet, som för- utsätter ett personligt ansvar.

Arbetsvinsten skulle bli ännu större om den obligatoriska fullmakts- granskningen kunde tas bort helt. Byråombudens svårigheter emellanåt att förete en korrekt fullmakt har sin grund i den inre arbetsfördelningen inom en inkassobyrå och byråernas verksamhetsformer snarare än i att det skul- le saknas ett uppdrag för byråns handläggare.

Inkassoverksamheten – där domstolsskedet är ett av flera led – drivs vanligen så att en borgenär avtalar med inkassobyrån om att den skall skö- ta hans inkassoåtgärder. Erhållna uppdrag från olika borgenärer fördelas sedan mellan byråns handläggare. För borgenären lär det för det mesta va- ra utan intresse – och många gånger okänt – vilken handläggare som skö- ter hans ärenden. Inkassobyråernas arbets sätt innebär dessutom att hand- läggarna rycker in för varandra vid behov. Det i vanlig dömande verksam- het grundläggande personliga sambandet mellan uppdrag och ombud har alltså knappast någon motsvarighet här. Ansökningarna framställs dess- utom i allt större utsträckning med ADB-teknik enligt det dataprogram som används på byrån. Betalning av den fordran uppdraget gäller görs – om den inte sker direkt till borgenären – till byrån, däremot inte till den en- skilde handläggaren.

Många gånger är det för en tingsrätt väl känt och t. o. m. dokumenterat att en viss inkassobyrå har ett löpande inkassouppdrag för en viss borge- när. Kontrollen gäller där i praktiken att just den handläggare som skrev under ansökan omfattas av fullmakten resp. att det finns erforderlig trans- portfullmakt för just den handläggaren. Denna kontroll är, mot den nyss tecknade bakgrunden, skäligen betydelselös.

Vanligt är också att för större borgenärer med egen inkassoverksamhet (t. ex. vissa kommuner och landsting) ansökan skrivs under av en befatt- ningshavare hos borgenären. I sak är det också här oftast den interna ar- betsfördelningen som avgör om det är en ställföreträdare eller ett ombud som sköter denna del av verksamheten. Också här ter sig kontrollen i sak betydelselös.

Av det anförda framgår att domstolarnas fullmaktsgranskning i den sum- mariska betalningsprocessen i det övervägande antalet fall inte tjänar nå- got verkligt syfte. Fullmaktstvånget och därmed kontrollarbetet bör därför slopas. En sådan åtgärd kan inte anses stå i strid med rimliga rättssäker- hetskrav.

Naturligtvis kan det förekomma fall, där en kontroll är påkallad av nå- gon särskild omständighet. Domstolarna bör givetvis inte berövas stöd för att i ett sådant fall kräva in fullmakt.

En fullmaktregel enligt det nyss anförda kan utformas efter viss före- bild av regeln i 11 kap. 4 § RB om ställföreträdarens behörighet, som över-

lämnar till domstolens bedömning i det enskilda fallet om dokumentation behövs. Regeln i 11 kap. 4 § bygger emellertid på en skyldighet för rätten att se till att behörighet föreligger¹ och sålunda att kräva underlag för kontroll av behörigheten i fall där behörigheten inte är känd för rätten. Fullmaksregeln skall däremot begränsa rättens kontrollplikt till sådana rena undantagsfall, där någon särskild omständighet pekar på att behörighet saknas. Som förutsättning för att domstolen skall kräva in fullmakt bör därför gälla att någon särskild omständighet gör det påkallat. Regeln bör ha sin plats i LL.

Det kan inte uteslutas – varken med nuvarande ordning eller med den nu förordade – att ett eller annat fall av missbruk kan förekomma, dvs. att någon utan uppdrag uppträder som ombud för annan och på det sättet inleder rättegång och kanske till och med uppbär betalning för annans fordran.

Bestämmelser angående skadeståndsskyldighet för den som uppträder som ombud utan behörighet i och utom rättegång finns i 12 kap. 20 § RB och i 25 § lagen (1915: 218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Principen är att den som uppträder som ombud svarar för att han är behörig till det. Saknas behörighet kan det föregivna ombudet vara skyldigt att ersätta motparten eller annan de rättegångskostnader som uppkommit genom att vad ombudet har företagit inte är bindande för parten. Utomprocessuellt gäller likartade bestämmelser om ersättningsskyldighet.

I fall av missbruk är sålunda det föregivna ombudet ansvarigt både för kostnader som skulle ersättas i den summariska processen och för t. ex. erlagd betalning. Det bör emellertid hållas i minnet att enligt domstolspraxis gäldenären inte kan tillerkännas ersättning i det summariska processkedet för sina kostnader i det skedet såvitt gäller Bf-målen.

Om det nuvarande fullmaksobligatoriet enligt 12 kap. 9 § RB ersätts av en fakultativ regel, som hänvisar domstolen till att kräva dokumentation bara när någon särskild omständighet gör det påkallat, synes därför gäldenärens intresse av att ombudet verkligen har huvudmannens uppdrag vara tillgodosett i stort sett i samma utsträckning som nu.

När det gäller företeende av registreringsbevis eller annan behörighetshandling beträffande en borgenär är, enligt vad som har berörts i det föregående, ett skäl härtill att få klarlagt behörigheten för ställföreträdare som har utfärdat fullmakt eller undertecknat ansökan (11 kap. 4 § RB). Motivet för att generellt kräva registreringsbevis beträffande borgenär är dessutom intresset att kontrollera borgenärens identitet (finns denna juridiska person? är den verkligen en juridisk person? är den rätt betecknad i ansökan?). Denna kontroll sägs på domstolshåll ha en viss betydelse. Kontrollen mot registreringsbeviset visar sålunda emellanåt att det råder en viss oklarhet hos borgenärer och ombud om begreppet juridisk person och dess

¹ NJA II 1943 s. 123 f.

innebörd (t. ex. att firma inte är juridisk person). Det förekommer också att borgenärens namn i ansökan inte stämmer överens med den officiella, registrerade beteckningen.

En identitetskontroll av det slag som nu nämnts är inte författningsföreskriven. Kontrollen görs i praktiken bara beträffande juridiska personer. Någon motsvarande kontroll (t. ex. att i ansökan uppgivet personnummer är rätt) görs inte beträffande fysiska personer.

Det är ett rimligt krav att ett seriöst inkassoföretag i samband med mottagandet av inkassouppdrag gör sig underrättad om vem uppdragsgivaren är. En seriös borgenär bör givetvis också känna och använda sin egen officiella beteckning. Det kan t. o. m. ifrågasättas om det inte skulle anses strida mot god inkassosed att försöka driva in en fordran för – som det visar sig – en icke existerande eller uppenbart oberättigad uppdragsgivares räkning.

Det ter sig naturligt att i den summariska betalningsprocessen bevakningen av borgenärens identitet överlämnas till gäldenären, som kan förväntas ha viss överblick över med vem han har ett ekonomiskt mellanhand. Ett befogat bestridande från gäldenären av innehåll att fordringen i målet inte tillkommer den i ansökan uppgivna borgenären torde komma att leda till att den begärda exekutionstiteln i målet uteblir. Har sådan utfärdats och det i samband med begäran om verkställighet skulle visa sig att borgenären är i betydelsefull mån oklart eller oriktigt angiven i exekutionstiteln, torde verkställighet inte komma att medges.

Domstolarnas nuvarande självpåtagna kontroll av borgenärens identitet när det gäller juridiska personer synes därför kunna avvaras för de flesta fall. För styrkande av behörighet som ställföreträdare för borgenär (t. ex. genom registreringsbevis) bör gälla en regel motsvarande den föreslagna fullmactsregeln.

Sammanfattningsvis synes alltså kravet på registreringsbevis beträffande borgenär som är juridisk person samt kravet på fullmakt för den som för talan i egenskap av ombud kunna slopas för de flesta fall. I fortsättningen bör registreringsbevis och fullmakt företes endast när någon särskild omständighet gör det påkallat. Härigenom kan uppnås en inte oväsentlig arbetsbesparing hos tingsrätterna. Det bör övervägas om inte en motsvarande ordning då bör gälla även beträffande handräckningsmålen.

Registreringsbevis eller motsvarande dokumentation beträffande *gäldenären* fyller vanligen funktionen att ge underlag för forumprövningen. När gäldenären är juridisk person brukar den forumregel som åberopas vara 10 kap. 1 § tredje stycket RB, som anknyter till styrelsens säte eller motsvarande. Registreringsbevisets uppgifter om behöriga ställföreträdare behövs också ofta för rättens kontroll av att delgivningen med gäldenären är korrekt. Dessa omständigheter gör att registreringsbevis för gäldenären också i fortsättningen måste företes i samma utsträckning som sker f. n.

6.3 Yrkanden och grunder

I en Bf-ansökan skall enligt LL anges det belopp som fordras och vad fordringen grundar sig på.

Enligt tingsrätternas erfarenhet anges ofta grunden på ett så lakoniskt sätt, att det kan vara svårt att klargöra vilken grund borgenären åberopar. Detta gäller såväl i det summariska processkedet som i det efter hänskjutande eller återvinning följande tvistemålsskedet. En anledning till detta kan vara att en del handläggare hos inkassobyråer och liknande har otillräckliga kunskaper om innebörden av de juridiska begrepp de sysslar med.

Att tillgodose utbildningsbehovet hos handläggarna på inkassobyråer m.m. är alltså en betydelsefull åtgärd om man vill underlätta domstolarnas situation. Att möta bristfälliga ansökningar med den stramaste avvisningspraxis som lagstiftningen f. n. medger är i ett längre perspektiv en sämre lösning.

Föreliggande utbildningsbehov kan i viss utsträckning tillgodoses genom att domstolsverket i den handbok för den summariska processen som verket nu förbereder i samverkan med bl. a. datainspektionen ger viss handledning om de grundläggande bestämmelserna och juridiska begreppen. Behovet blir än större, om förslagen i prop. 1980/81:10 genomförs (jfr avsnitt 6.3). En sådan handledning kan också åstadkomma en större enhetlighet än f. n. i hanteringen både hos inkassoföretagen och tingsrätterna.

Särskilda problem finns, enligt vissa tingsrätter, när det gäller ränteyrkandena. Ett problem är yrkande om ränta på ränta, t. ex. när kapitalfordran är det sammanlagda beloppet av ett antal delfordringar enligt fakturor, av vilka någon är räntefaktura, och ränta i ansökningen yrkas på fakturafordringarnas sammanlagda belopp¹. I fall där i ansökan framställs yrkande om ränta på ränta utan att grund för sådant yrkande alls anges, torde förutsättningar föreligga för att direkt, utan kompletteringsföreläggande för borgenären, avvisa ansökningen i den delen.

Ett annat problem är att någon av de uppgiftskomponenter saknas, som är nödvändiga för att räkna ut det belopp som skall betalas i ränta. Vanligen är den felande uppgiften utgångsdagen för ränteberäkningen. Som exempel kan nämnas att ränta yrkas "från förfalldagen". Vilken dag som är förfalldag framgår dock varken av ansökan eller bifogade handlingar. Här finns ett yrkande, fastän det är oklart uttryckt. En lösning är att införa en särskild lagregel, som för sådana fall anger att räntan skall utgå först från delgivningsdagen.

¹ Se avgörande av hovrätten för Övre Norrland 1980-04-11, refererat i Rättsfall från hovrätterna 1/1980 som nr 17/80.

6.4 Tillämpningsområdet för Bf-processen: bara en gäldenär

Enligt 20 § LL får i samma Bf-ansökan inte framställas krav mot mera än en gäldenär. Denna bestämmelse står i sak oförändrad kvar alltsedan tillkomsten av 1937 års LL. I motiven till den ursprungliga bestämmelsen hänvisas till JO:s ämbetsberättelse 1929 s. 166.¹ Där behandlas överexekutors tillämpning av då gällande lag om handräckning för fordrans utfående, särskilt i frågan huruvida i en och samma ansökan kunde riktas krav mot mer än en gäldenär. JO konstaterade att frågan i den praktiska tillämpningen aktualiserades i fråga om anspråk riktade mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer. JO uttalade att handräckningslagen i dess dåvarande gestaltning inte var väl avpassad för annat förfarande än sådant där varje ansökan avsåg endast en gäldenär. JO motiverade sitt ställningstagande med – förutom specialregler om delgivning och handräckningskostnad utan motsvarighet i nuvarande lagstiftning – dels att stöd i lag saknades för att kräva solidarisk ansvarighet som villkor för ansökan, att någon prövning i sak av den solidariska betalningsansvarigheten därför inte kunde ske inom handräckningsförfarandet och därför prövningen härav uppkom först i verkställighetsskedet, där underlaget för prövningen kunde vara diskutabelt eller otillräckligt, dels att det var tveksamt vilken verkan som i mål mot flera gäldenärer skulle tillmätas bestridande från endast en av dem.

Praktiska situationer, där ett solidariskt ansvar kan ligga bakom ansökningar om betalningsföreläggande, är vissa fall av borgen (borgen för checkräkningskredit), bolagsmäns ansvar i handelsbolagsförhållanden och visst redaransvar i partrederi.

En borgenär som vill skaffa en exekutionstitel beträffande en fordran mot flera solidariskt ansvariga, kan göra detta antingen genom stämning – och därigenom underkasta sin fordran den mera tungrodda och omständliga tvistemålsproceduren – eller genom Bf-ansökan men då i en särskild ansökan mot var och en av gäldenärerna. I ansökningarna om Bf måste hela fordringsbeloppet uppges i förhållande till varje gäldenär. Resultatet blir att borgenären så småningom kan ha förvärvat lika många exekutionstitlar som antalet gäldenärer, varje exekutionstitel berättigande till utmätning/betalning för hela fordringen.

Tingsrätten kan i hithörande situationer rekommendera borgenären att i stället anlita stämningförfarandet. Behandling såsom Bf kan emellertid inte vägras. Från både domstolar och kronofogdemyndigheter, som kan nödgas medverka till verkställighet av ett för högt fordringsbelopp, har framförts kritik mot lagens nuvarande ståndpunkt.

Det får anses otillfredsställande att domstolar och kronofogdemyndigheter på detta sätt medverkar till att skapa förutsättningar för en materiellt

¹ Prop. 1937:156 s. 72.

ogrundad betalning. Överbetalning kan utverkas av en illojal borgenär genom att de parallella exekutionstitlarna avsiktligt missbrukas. Också en lojal borgenär kan genom förbiseende tänkas göra detta.

Problemet kan i och för sig lösas genom att från tillämpningsområdet för Bf-processen skärs bort anspråk för vilka flera gäldenärer rent faktiskt svarar solidariskt. Detta skulle emellertid möta avsevärda lagtekniska svårigheter. Ett förbud av den innebörden skulle vidare vara alltför lätt att kringgå genom formuleringen av ansökan.

En mera praktisk lösning skulle vara att öppna processformen för ansökan mot flera gäldenärer just för de solidariska fallen, dvs. under förutsättning att i ansökan påstås och åberopas solidariskt betalningsansvar för alla gäldenärerna. Med en sådan reglering skulle i ansökan få anges grunden för det påstådda solidariska ansvaret. Domstolens prövning kommer då att omfatta att den åberopade grunden, om den är i sak riktig, leder till att gäldenärerna är solidariskt ansvariga.

Med en sådan utformning av tillämpningsområdet uppkommer inte de av JO befarade svårigheterna på verkställighetsstadiet. Den nuvarande risken för avsiktlig eller oavsiktlig öververkställighet torde också elimineras, eftersom det direkt av exekutionstiteln kommer att framgå att det rör sig om solidarisk betalningsskyldighet. För borgenären skulle det bl. a. från kostnadssynpunkt vara fördelaktigt att utnyttja möjligheten att ta upp kraven i en enda ansökan.

Naturligtvis kan det förekomma att en av gäldenärerna bestrider medan de övriga lämnar ansökan obestridd. Är bestridandet i realiteten en invändning om rättegångshinder – t. ex. att fordran avser skadestånd – är det fråga om en förutsättning för processen, som domstolen skall beakta ex officio. En sådan invändning kommer alltså att leda till en enhetlig bedömning med verkan för samtliga gäldenärer i målet.

Avser invändningen forumfrågan, t. ex. frågan om tillämpning av hemvistregeln, får invändningen behandlas i förhållande till den invändande gäldenären men inte därutöver (någon generell forumprövning ex officio skall ju, enligt vad som föreslås, se avsnitt 6.1, inte åligga rätten efter den inledande prövningen av ansökan). Avser foruminvändningen däremot att domstolen över huvud taget inte är behörig att handlägga målet t. ex. på grund av att det skall handläggas vid fastighetsforum enligt 10 kap. 10 § RB, följer av 10 kap. 17 § RB att rättens bedömning av invändningen kommer att bli gällande för hela målet och alltså får verkan också för övriga gäldenärer.

Bygger ett bestridande på en invändning om att betalning redan har skett, kommer bestridandet enligt allmänna regler att gälla endast till förmån för den bestridande, medan slutbevis kommer att meddelas i fråga om de icke bestridande gäldenärerna. Även om detta inte är helt tillfredsställande, innebär lösningen ändå inte ett sämre rättsläge för gäldenären än det nuvarande. En gäldenär, som har försummat att bestrida under Bf-proce-

duren, kan senare genom ansökan om återvinning föra upp saken till prövning.

7 Delgivning

7.1 Allmän bakgrund

Delgivning med part är mestadels en förutsättning för att domstolarna skall kunna slutföra sin uppgift att handlägga och avgöra mål. När delgivningssvårigheter uppstår, får det omedelbar inverkan på domstolarnas funktionsgrad och arbetseffektivitet. Avgörandena dröjer eller rent av uteblir, samtidigt som en större del av domstolspersonalens arbetskapacitet måste användas för göromålen med delgivningarna.

I L- och Bf-mål skall rättens föreläggande jämte ansökan i målet delges med gäldenären. Från dagen för delgivningen löper en frist för gäldenären att svara (förklarings tiden). Först efter förklarings tidens utgång kan fortsatt handläggning ske och, i förekommande fall, utslag resp. slutbevis meddelas. Delgivningen kan sägas vara det centrala handläggningsmomentet sedan ansökan väl har upptagits till handläggning.

Delgivningssvårigheterna har ökat under senare år. Mest markant är detta i storstadsområdena. På brottmållsidan har det i vissa domstolar blivit allt vanligare att utsatta förhandlingar måste ställas in därför att stämning och kallelser inte har kunnat delges. I allt större utsträckning tenderar delgivningsskedet i dessa mål att bli långvarigt och arbetskrävande samtidigt som i ett allt större antal mål delgivning trots alla insatser inte kommer till stånd. Tingsrättspersonalens arbete med delgivningsgöromål har blivit mer omfattande samtidigt som antalet oavgjorda mål växer.

Huvudregeln är att tingsrätten ombesörjer delgivningen med gäldenären (2 § första stycket DelgL). Tingsrätten anlitar i sin tur delgivningsorgan, vanligen posten eller stämningsman (3 § DelgL). Det kan också förekomma att borgenären själv får ombesörja delgivningen (2 § andra stycket DelgL). *Partsdelgivning* behandlas vidare i ett senare avsnitt, 7.6.6.

Vad tingsrätterna betyder som förmedlare av delgivningsuppdrag och hur uppdragen fördelar sig på en tingsrätts olika verksamhetsgrenar belyses av följande statistikuppgifter om verksamheten vid delgivningscentralen (DC) i Stockholm år 1980:

Inkommande ärenden år 1980

från	antal
Stockholms tingsrätt: Bf	15 928
L	3 484
övrigt	16 130
överexekutor (länsstyrelsen)	1 995
rikspolisstyrelsen	2 640
övriga uppdrag från myndigheter	15 349
uppdrag från enskilda	1 432
sammanlagt	56 958

Av dessa uppgifter kan utläsas att DC:s uppdrag till 2/3 kommer från tingsrätten och att av uppdragen från tingsrätten mer än hälften avser summarisk process. Det finns anledning anta, att de övriga uppdragen från tingsrätten i allt väsentligt avser brottmål. Det bör i sammanhanget påpekas att just vid Stockholms tingsrätt frekvensen av delgivning i tingsrätts regi i L-mål är förhållandevis mycket låg; se vidare avsnitt 7.6.6.

7.2 Kostnader för delgivning

När delgivning sker genom myndighets försorg, står staten för kostnaderna (25 § DelgL). Ombesörjs delgivningen av part, får denne själv bekosta den. När partsdelgivning förekommer i summarisk process, yrkar borgeren vanligen att få ut också delgivningskostnaden av gäldenären.

Genomsnittskostnaden för olika delgivningsformer som vanligen används i summarisk process var enligt departementspromemorian (Ds Ju 1978: 2) Delgivning s. 26–29 följande år 1978.

rekommenderat brev med mottagningsbevis	10 kr. 20 öre
särskild postdelgivning	12 kr. 40 öre
stämningssannauppdrag	60 kr. 00 öre

Kostnaden för stämningssannauppdrag kan i dag beräknas till 100 kr., vilket utgör det belopp som en enskild skall betala för delgivningsuppdrag till stämningssannaorganisationen enligt föreskrift i avgiftslistan till expeditionskungörelsen (1964: 618).

Domstolsverkets Göteborgsundersökning (se avsnitt 2) omfattar också delgivningar/delgivningsförsök i sådana Bf-mål år 1980, där delgivning har kommit till stånd. Undersökningen visar att vid Göteborgs tingsrätt följande delgivningsinsatser lades ner i målen:

Antal uppdrag per mål	Delg. form	Procent av målen
1	rek m mb	52 %
2	rek m mb + 1 stgman	35 %
3	rek m mb + 2 stgman	9 %
4	rek m mb + 3 stgman	4 %

Detta innebär att på hela målantalet, ca 25 000 år 1980, ca 16 250 delgivningsuppdrag kom i retur från post och stämningssman efter misslyckade delgivningsförsök. Det innebär vidare att per 100 Bf-mål lämnades 65 delgivningsuppdrag till stämningssman.

Kostnaderna för delgivningsverksamheten i målen beräknas till

	kostnadsnivån 1978	omräknat till nivån 1980
rek + mb	255 000:–	255 000:–
stämningsman	975 000:–	1 625 000:–
sammanlagt	1 200 000:–	1 880 000:–

Genomsnittskostnaden per Bf-mål kan sålunda – i 1980 års kostnadsnivå – beräknas till 75 kronor.

Vad en borgenär betalar för domstolsbehandlingen inklusive delgivning-
en är ansökningsavgiften i målet, f. n. 120 kronor.

De föregående beräkningarna gäller Bf-mål men torde i viss utsträckning gälla även för L-målen. Beträffande dessa kan tillkomma kostnader för delgivning utomlands, översättning av det som skall delges samt för delgivning genom kungörande i tidning.

För kungörande i tidning enligt 15 § DelgL gäller lagen (1977: 654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m. m. Det har inte kartlagts i vilken utsträckning kungörelsedelgivning i L-mål förekommer eller vad kostnaden uppgår till. Men några stickprovsexempel har tagits fram:

	sammanlagd kostnad för kungörande 1980	snittkostnad per L-mål
Stockholms tingsrätt	106 918:65	400–600 kr ¹
Göteborgs tingsrätt	13 150:60	190:57
Handens tingsrätt	1 016:05	1 016:05
Lunds tingsrätt	4 316:65	860:00

¹ Uppskattad kostnad eftersom det exakta antalet kungöranden ej är känt.

Till statens kostnader för delgivningsverksamheten i målen är också att hänföra den interna kostnaden i tingsrätten för personalens hantering av målen i delgivningsskedet. För varje delgivningsförsök skall i tingsrätten ställas i ordning den försändelse som skall delges och blankett för delgivningsuppdraget samt dagboksförteckning göras. Varje retur efter misslyckat delgivningsuppdrag skall föras samman med handlingarna i målet, varpå ett nytt delgivningsuppdrag skall lämnas eller annan åtgärd vidtas. Denna interna hantering blir, med ökande målmängder och ökande svårigheter att genomföra delgivning, en allt mer dominerande del av arbetsinsatsen i målet.

7.3 Probleminventering

En analys av de delgivningssvårigheter som uppkommer i praktiken visar följande.

1 *Före delgivningsskedet.* Delgivningsverksamheten utgår från uppgifterna om gäldenären i ansökan. Är dessa uppgifter ofullständiga, måste tingsrätten satsa resurser på att få dem *kompletterade*. Är de formellt full-

ständiga men i praktiken oriktiga eller ofullständiga, kan detta vålla att delgivningsskedet förlängs.

2 *Under delgivningsskedet*¹ kan det visa sig

- A att *delgivningsunderlaget* är otillräckligt: Gälldenären har t. ex. flyttat till ny adress. Ett nytt *delgivningsförsök* måste då göras på den nya adressen.
Vidare kan gälldenären ha flyttat från adressen och ny adress kan skaffas bara genom *registerforskning*.
Ibland kan en ny adress inte skaffas fram därför att personnummer saknas och *registerforskning* av den anledningen *inte kan göras*.
- B att *gälldenären är svår att komma i kontakt med*: han kan ha arbetstider som sammanfaller med de tider när *delgivningsförsök* i hemmet görs eller han har ett rörligt arbete eller kanske av andra skäl sällan är hemma i sin bostad. Då kan behövas *ytterligare uppgifter* om var han kan träffas, t. ex. om arbetsplats. Det kan också visa sig att adressen är en täckadress eller en adress som gälldenären i annat fall sällan besöker, och det möter svårigheter att få veta när han kommer dit och var han annars uppehåller sig. Han kan t. ex. föra en ambulerande tillvaro. Då behövs *spaning*.
- C att gälldenären *håller sig undan* delgivning och en för den situationen lämpad *delgivningsform* inte får användas.

3 *Efter delgivningsskedet*. Det kan visa sig att delgivning inte kan åstadkommas med rimliga insatser. I vissa fall saknar domstolarna då lagligt stöd för att ändå avsluta handläggningen, om borgenären inte återkallar ansökan (jfr prop. 1978/79: 11 s. 40). Det kan antas att detta i åtskilliga fall leder till att ytterligare *delgivningsförsök* görs och alltså ytterligare resurser satsas på målet, fastän det på förhand kan bedömas som osannolikt att delgivningen kommer att lyckas.

Det anförda leder till att åtgärder för att möta de rådande delgivnings-svårigheterna bör sättas in på följande punkter.

1. En höjd kvalitet på *delgivningsunderlaget*. Uppgifterna om gälldenären bör vara mera fullständiga och så långt möjligt riktiga redan från början.

2. Förstärkning av *delgivningsverksamheten*. *Delgivningsorganen* måste ha effektiva arbetsredskap för att komplettera *delgivningsunderlaget* (t. ex. tekniska hjälpmedel för *registerforskning*) och för att begagna det (*delgivningsformer*).

3. Begränsning av tingsrätternas och *delgivningsorganens* insatser. Tingsrätterna bör ha möjlighet att vid lämplig tidpunkt avsluta *delgivningsskedet* (grund för avvisning av ansökan).

Dessa olika problem kommer i det följande att behandlas var för sig.

¹ Som illustration kan tjäna en analys av *delgivningsreturer* till Stockholms tingsrätts Bf-enhet, *Bilaga 1*.

7.4 Delgivningsunderlaget

Uppgifterna om parterna i en ansökan till domstol tjänar det dubbla syftet att klargöra mellan vilka parter målet utspelas och att utgöra underlag för delgivningar med parterna. Det grundläggande delgivningsunderlaget i L- och Bf-mål är de uppgifter om gäldenären som borgenären lämnar i sin ansökan.

Lagens krav på uppgifter om parterna i ansökan till domstol är i L- och Bf-mål (2 och 19 §§ LL) resp. i tvistemål (33 kap. 1 § RB):

Uppgift om borgenären/ käranden	LL	RB
<i>skall finnas</i>	namn personnummer yrke hemvist postadress telefonnummer	namn personnummer hemvist postadress
<i>bör finnas</i>		yrke telefonnummer övriga omständigheter som är av betydelse för delgivning
Uppgift om gäldenären/ svaranden		
<i>skall finnas</i>	namn	namn hemvist
<i>skall finnas, där så kan ske (LL), bör finnas (RB)</i>	personnummer postadress hemvist yrke	yrke personnummer postadress telefonnummer
<i>skall finnas, där så kan ske (L.L.), bör finnas (RB)</i>	telefon- nummer	övriga omständigheter som är av betydelse för delgivning

De krav som lagen ställer på borgenären när det gäller att lämna uppgifter om gäldenären är som framgår av uppställningen utomordentligt blygsamma. Det har alltså lagts på domstolarna att vid behov svara för sådan adressforskning som kan behövas för att delgivning med gäldenären skall kunna genomföras.

När det gäller den summariska processen är en sådan ordning inte in-

vändningsfri. Domstolarnas uppgifter inom den summariska processen har visserligen inslag av rättsvård: domstolarna skapar underlag för exekution och avskiljer de krav som visar sig vara tvistiga. Men ett mycket påtagligt inslag i den summariska processens funktion är att vara ett av påtryckningsmedlen inom inkassoverksamheten. Ansökan till domstol föregås vanligen av inkassoåtgärd enligt 5 § inkassolagen. Innebörden av inkassobrevet är bl. a. att inkassoärendet kommer att lämnas till domstol om fordran inte blir betald inom viss kort tid efter inkassoåtgärden. När ansökan sedan ges in till domstolen, är det vanligt att ingivaren samtidigt skickar en kopia av ansökan direkt till gäldenären. Först därefter börjar domstolens direkta funktion, handläggning av målet. Domstolarnas betydelse i inkassosammanhanget – som torde vara större indirekt än direkt – har belysts i avsnitt 1.

Det sagda talar starkt för att ett större ansvar än hittills för delgivningsunderlaget läggs på borgenären. Det bör framhållas att borgenären i allmänhet inte har så mycket svårare än domstolarna att få fram en korrekt delgivningsadress. Borgenären har redan för sina krav- och inkassoåtgärder, vanligen kort tid före ansökan till domstolen, haft anledning att undersöka var gäldenären kan nås.

Borgenären bör alltså bära ansvaret för att uppgift om *gäldenärens adress* finns i ansökan. Adressen bör dessutom vara tjänlig för delgivning. Under förutsättning att delgivning kan genomföras per post är *postadress* tillräcklig. För delgivning genom stämningsman kan emellertid behövas också annan adress. Är postadressen av typ Box eller Fack, behövs nämligen uppgift också om *gatuadress*. Oftast är det enkelt att skaffa fram uppgift om gatuadress. I fråga om t. ex. de flesta företag finns den intagen i telefonkatalogen. Undantagsvis kan en sådan uppgift dock bara fås från posten. Det är naturligt att arbetet med att ta fram gatuadressen åvilar borgenären (se dock vidare avsnitt 7.6.4).

Personnummer är ett avgörande hjälpmedel både för att identifiera gäldenären (förebygga förväxling) och för att ta fram adressuppgifter om honom ur olika register. Personnummer har också alltmera kommit att rutinemässigt användas i olika ekonomiska mellanhavanden. På vissa områden, t. ex. Bf-mål av trafikkaraktär, finns också regelmässigt personnummer att tillgå i ansökan. Det ingår där nämligen i de grundläggande gäldenärsuppgifterna, som i dessa mål brukar hämtas från centrala bilregistret.

Det sagda talar för att även uppgift om personnummer skall lämnas i ansökan om L eller Bf. Man torde emellertid få räkna med att borgenärer ibland kan ha svårigheter att skaffa fram uppgift om gäldenärens personnummer. Skulle man göra den uppgiften obligatorisk, skulle man därför riskera att från den summariska processen avskära en del krav där frånvaron av personnummer faktiskt inte är ett hinder för delgivning. Uppgiften bör alltså inte vara obligatorisk. Däremot ter det sig naturligt och rimligt att från vidare domstolsbehandling i en summarisk process skära bort så-

dana fall, där övriga uppgifter inte är tillräckliga för delgivning och personnummer är nödvändigt för vidare åtgärder. I sådana fall bör avsaknaden av personnummer föranleda avvisning.¹

Det sagda bör gälla även i fråga om uppgifter angående gatuadress när postadressen är av typ Box eller Fack.

Som ett uttryck för borgenärens ansvar för delgivningsunderlaget bör också i lagen tas in en rekommendation att i ansökningen skall anges – efter förebild av vad som nu gäller enligt RB – också "övriga omständigheter som är av betydelse för delgivning", t. ex. uppgift om tillfällig vistelseadress, anhörig där den sökta kan anträffas eller uppgift om arbetsplats.

Sammanfattningsvis förordas att uppgift om postadress görs obligatorisk samt att uppgifter om personnummer och särskild gatuadress blir obligatoriska under förutsättning att sådana uppgifter behövs för delgivning med gäldenären.

I praktiken innebär detta följande.

Postadress saknas: grund för avvisning;

postadress angiven men gatuadress saknas: delgivning genom posten prövas; om det misslyckas = grund för avvisning;

personnummer saknas: delgivning genom post prövas; om det misslyckas görs ett försök genom stämningssman; om det misslyckas därför att adresspår saknas = grund för avvisning.

7.5 Behovet av ytterligare delgivningsformer

7.5.1 Gällande regler

Enligt LL (5 och 24 §§) gäller, gemensamt för L- och Bf-mål, att rättens föreläggande för gäldenären skall delges med honom "på sätt om stämning i tvistemål är stadgat". I 24 § finns dessutom några särskilda begränsningar för Bf-målen. I sådana mål får delgivning inte ske enligt 15 § DelgL och inte heller får delgivning ske utomlands. Om sättet för delgivning av stämning i tvistemål finns regler i 33 kap. 6 § RB. Där anges den avvikelser från de grundläggande reglerna i DelgL, att delgivning enligt 12 § DelgL får ske bara under förutsättning att "anledning förekommer att den sökta har avvikit eller eljest håller sig undan".

I 12 § DelgL regleras surrogatdelgivning med fysisk person som har känt hemvist inom riket men ej träffas där. Surrogatdelgivning kan ske genom att den handling som skall delges överlämnas till person med viss anknytning till den som söks för delgivning (vuxen hushållsmedlem, hyresvärd eller portvakt eller, om den sökta driver rörelse med fast kontor, till anställd på kontoret). Det förutsätts att den som försändelsen enligt lagen kan lämnas till också är villig att ta emot försändelsen. I 12 § föreskrivs också att meddelande om delgivning som verkställts på detta sätt skall sändas med

¹ Jfr prop. 1975/76:191 s. 16 och JuU 1975/76:47 s. 7.

posten till den sökta. Delgivningen skall enligt 19 § tredje stycket DelgL anses ha skett så snart meddelandet har sänts.

I 15 § DelgL regleras delgivning för det fallet att en person saknar känt hemvist och det inte kan klarläggas var han uppehåller sig (första stycket) eller har känt hemvist inom riket men varken personen i fråga eller någon som kan ta emot handlingen enligt 12 § träffas där och det heller inte kan klarläggas var han uppehåller sig (andra stycket). För dessa båda typfall får kungörelsedelgivning användas, enligt andra stycket dock bara om det dessutom finns anledning anta att den sökta har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Kungörelsedelgivning innebär att handlingen hålls tillgänglig viss tid på viss plats och att meddelande om tid, plats och handlingens huvudsakliga innehåll införs i Post- och Inrikes Tidningar och/eller i ortstidning (17 § första stycket).

För andra styckets fall anvisas en alternativ delgivningsform, s. k. spikning. Myndigheten kan besluta att handlingen skall i slutet kuvert lämnas i den söktes hemvist eller, om detta inte kan ske, fästas på dörren till hans bostad.

I Bf-mål får alltså – till skillnad mot vad som gäller i L-mål – varken kungörelsedelgivning eller spikning förekomma. I fråga om en gälldenär som håller sig undan för delgivning innebär detta att delgivning över huvud taget inte kan genomföras om surrogatmottagare inte finns eller surrogatmottagare finns men vägrar att ta emot försändelsen.

7.5.2 Tidigare behandling av frågan

I departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process föreslogs att lagsökning och betalningsföreläggande skulle, tillsammans med institutet handräckning, föras samman till en i stort sett enhetlig processform. När det gäller delgivningsformerna föreslogs i promemorian att delgivning inte skulle få ske enligt 15 § DelgL. Promemorian har inte lett till lagstiftning.

Den 1 juli 1979 trädde vissa ändringar i DelgL i kraft. Syftet var att göra delgivningsverksamheten enklare, effektivare och billigare. Till grund för ändringarna låg departementspromemorian (Ds Ju 1978:2) Delgivning. I promemorian behandlades bl. a. delgivningsformerna enligt 15 § DelgL, dvs. kungörelsedelgivning och spikning. Någon ändring föreslogs dock inte i fråga om användningsområdet för dem. Åtskilliga remissinstanser tog emellertid upp frågan och från många håll påpekades (prop. 1978/79:11 s. 37 f) olägenheten av att kungörelsedelgivning eller spikning inte fick användas i Bf-mål. Domstolsverket framhöll att man inte inom ramen för gällande och föreslagna lagstiftning kunde komma till rätta med delgivningssvårigheterna i bagatellbrottmål och Bf-mål. Rättegångsutredningen framhöll att det torde vara svårt att finna något bärande skäl för att delgivning

enligt 15 § DelgL inte tillåts i Bf-mål men däremot i tvistemål och L-mål.

Stockholms tingsrätt påpekade att delgivningskostnaderna i Bf-mål ofta blev oproportionerligt stora i förhållande till de små ekonomiska värden som dessa mål som regel rörde. Tingsrätten framhöll att det å ena sidan inte var ekonomiskt försvarbart med upprepade delgivningsförsök men att det å andra sidan inte var tillrådligt att helt ge upp dessa fall. Som alternativ till spikning i dessa fall föreslog tingsrätten ändrade förutsättningar för hänskjutande till rättegång. Enligt det förslaget kunde borgenären ges tillfälle att begära att målet hänsköts till rättegång, om man inte hade lyckats delge gäldenären under viss tid, exempelvis ett år, efter det att ansökan givits in. Om borgenären inte utnyttjade denna möjlighet, skulle domstolen få avvisa ansökan eller förklara den förfallen. Med en sådan ordning skulle, framhöll tingsrätten, borgenären besparas extra kostnader och gäldenären skyddas genom att talan inte kunde bifallas utan någon som helst materiell prövning.

I lagstiftningsärendet uttalade departementschefen (prop. s. 40) att frågan om en utvidgning av kungörelsedelgivningens användningsområde i första hand fick prövas i anslutning till pågående översyn av den summariska processen och av det ordinära rättegångsförfarandet.

7.5.3 Överväganden och förslag

Som framfördes i remissbehandlingen och som nu också har bekräftats från flera tingsrätter är en bidragande orsak till delgivningssvårigheterna i Bf-målen att gällande regler inte ger medel för att komma till rätta med gäldenärer som håller sig undan för delgivning.

Stockholms tingsrätts alternativa förslag – ändrade förutsättningar för att hänskjuta Bf-mål till rättegång – har stora fördelar genom att det garanterar en snabb genomströmning av målen i Bf-skedet och samtidigt starkt värnar om gäldenärens rättssäkerhet. Förslaget torde emellertid medföra att i stället arbetsbelastningen på tvistemålssidan skulle öka avsevärt. Detta är uppenbarligen inte önskvärt. Det finns därför skäl att undersöka om problemet i stället skulle kunna få en godtagbar lösning inom det summariska förfarandet.

Spikning förutsätter enligt 15 § DelgL *dels* att gäldenären har känt hemvist, *dels* att surrogatdelgivning enligt 12 § inte kan genomföras, *dels* att gäldenären håller sig undan från delgivning.

Behovet av spikning i Bf-mål är enligt flera tingsrätters erfarenheter koncentrerat just till fall där den motvillige gäldenären inte har någon personkrets som enligt 12 § kan ta emot delgivning eller den personkretsen av lojalitet med gäldenären vägrar att medverka. Det sistnämnda är erfarenhetsmässigt en inte ovanlig situation t. ex. när gäldenären närmar sig konkursstadiet.

Vissa tingsrätter har ständigt en "fast kundkrets" av detta slag. Det är

klart otillfredsställande att en gäldenär på detta sätt kan undgå att en i sak välgrundad exekutionstitel utverkas mot honom, vilket många gånger blir följden när delgivning i Bf-målet inte lyckas. Det är också både orationellt och oekonomiskt och därför avskräckande för borgenärerna att, som nu, vägen till exekutionstitel måste gå över ett vanligt tvistemålsförfarande, där ju delgivning enligt 15 § DelgL kan användas.

Innan spikning tillgrips, skall det som nyss nämndes vara konstaterat att gäldenären har känt hemvist och att han verkligen håller sig undan för delgivning. Han måste alltså veta om att delgivningsförsök görs. Genom spikningsförfarandet, där ju försändelsen lämnas i hans hemvist, kan det med stor sannolikhet antas att han faktiskt får eller har möjlighet att få kännedom om det som delges. Med de begränsningar som enligt 15 § DelgL gäller för användningen av spikning kan rimligen inte några rättssäkerhetsskäl anföras mot att spikning får användas också i Bf-mål.

Kungörande, den andra delgivningsmetoden enligt 15 § som inte heller f. n. får användas i Bf-mål, står öppen – förutom i spikningsfallen – när gäldenären saknar känt hemvist. I dessa senare fall har man inga garantier vare sig för att gäldenären vet att han söks för delgivning eller för att det som delges verkligen når honom. Allmänt kan antas att i Bf-mål en exekutionstitel som har tillkommit efter kungörelsedelgivning inte har så stort värde annat än möjligen som underlag för kreditregistrering. Har upplysning om gäldenärens hemvist inte kunnat vinnas är det inte troligt att det går att få reda på var det finns egendom, som kan utmätas för fordran.

Man kan såvitt gäller Bf-målen inte bortse från risken för att gäldenären, om det fanns möjlighet till kungörelsedelgivning, felaktigt skulle kunna åläggas betalningsskyldighet till följd av att han inte har observerat kungörelsen. Som nyss antytts är visserligen risken för att gäldenären också blir föremål för exekutiva åtgärder ganska liten. I allmänhet råkar han emellertid ut för en anmärkning i ett kreditregister, och effekten därav kan ha stor negativ betydelse för honom. Något uttalat behov av att också kunna kungörelsedelge har inte anmälts från tingsrätterna.

Förslaget är därför att i Bf-målen öppnas möjlighet till delgivning genom spikning enligt 15 § andra stycket sista punkten DelgL, däremot inte till kungörelsedelgivning.

7.6 Kan delgivningsresurserna användas bättre?

7.6.1 Gäldenären som delgivningsresurs: brevdeltgivning

En av grundtankarna i 1979 års delgivningsreform var att delgivning genomgående skall verkställas på det sätt som i det enskilda fallet är det enklaste och billigaste. I prop. 1978/79:11 sades (s. 18) att brevdeltgivning bör komma i fråga i första hand vid valet av delgivningssätt. Samtidigt konsta-

terades (s. 24) att bl. a. i mål om L eller Bf brevdeltgivning ofta kunde bedömas vara olämplig.

Det bör emellertid understrykas att det också i denna typ av mål förekommer fall där brevdeltgivning (dvs. översändande i lösbrev med bifogat kvitto som mottagaren själv skall underteckna och skicka tillbaka) kan vara effektiv. Detta är fallet t. ex. när gäldenären är statligt eller kommunalt organ. Det gäller vanligen också när delgivningen skall ske med ställföreträdare av typ likvidator.

Det är viktigt att domstolarna i fall av det slaget utnyttjar möjligheten till brevdeltgivning. Andra delgivningssätt ger onödigt merarbete för både domstolen och anlätade delgivningsorgan. Vid behov kan domstolsverket ge riktlinjer för i vilka fall brevdeltgivning bör användas.

7.6.2 Posten som delgivningsresurs: rekommenderat brev med mottagningsbevis

Delgivningsformen rekommenderat brev med mottagningsbevis används i avsevärd utsträckning för första delgivningsförsöket i L- och Bfmål.¹

Den normala liggetiden för rek-försändelser hos posten är en månad. I postbehandlingen med normal liggetid ingår bl. a. att posten efter cirka 14 dagar skickar ut en påminnelse om försändelsen till adressaten.

Hos domstolarna kan konstateras en högst varierande praxis när det gäller hur lång liggetid som begärs. Vissa domstolar begär rutinmässigt den normala liggetiden, andra begär rutinmässigt att liggetiden förkortas på ett eller annat sätt, t. ex. till 10 eller 14 dagar. Andra åter använder en säsongvarierad liggetid, t. ex. den normala liggetiden under högsommaren och kring helgperioder men under övriga delar av året 10 dagar. Förkortas liggetiden bortfaller postens automatiska påminnelse till adressaten.

Valet av liggetid bör självfallet träffas efter omständigheterna i det enskilda delgivningsfallet (jfr prop. 1978/79:11 s. 25). Men lika självklart är det att dessa val, utom i rena undantagsfall, måste alltmer få schablonkaraktär i takt med att målvolymerna ökar, handläggningen automatiseras och målen i allt större utsträckning blir av masstyp.

För effektiviteten i domstolsarbetet är det av betydelse att domstolarna bestämmer den liggetid som är mest verksam. Något som bland många andra faktorer kan tala för att det är den normala liggetiden som är mest verksam är utvecklingen mot större spridning över året av ledigheter – och därmed i många fall bortovaro från bostaden. Vilken betydelse liggetidens längd och postens påminnelse har för effektiviteten vet man emellertid inte säkert. Detta kan behöva undersökas av t. ex. domstolsverket och postverket gemensamt. Resultatet kan i så fall redovisas i den tidigare nämnda handbok som domstolsverket arbetar på.

¹ Jfr prop. 1978/79:11 s. 24, 25.

7.6.3 *Posten som delgivningsresurs: särskild postdelgivning*

Särskild postdelgivning (3 § andra stycket DelgL) utnyttjas i viss utsträckning i L- och Bf-mål för första delgivningsförsöket med juridiska personer.

Vid särskild postdelgivning är intyg av tjänsteman vid postverket fullt bevis för att delgivning har skett på det sätt som anges i intyget (24 § andra stycket DelgL). En tjänsteman vid domstolen skall granska inkommande delgivningskvitton för kontroll av att delgivningen har skett på behörigt sätt (16 § DelgF), dvs. stämma av sakuppgifterna i intyget mot lagens föreskrifter om delgivning.

Från åtskilliga domstolar har påtalats att delgivningskvitton från särskild postdelgivning inte sällan är oriktigt eller ofullständigt ifyllda och att därför komplettering behövs eller rent av delgivningen måste göras om. Som exempel kan nämnas följande, låt vara knappast representativa fall. En delgivningsförsändelse skall delges med ett aktiebolag. Försändelsen är ställd till aktiebolaget under dess kontorsadress. – Delgivningskvittot utvisar att försändelsen har överlämnats till en namngiven person i uppgiven egenskap av hustru. Gällande delgivningsregler innebär i fråga om delgivning med aktiebolag i huvudsak att delgivning kan ske med behörig ställföreträdare (9 § första stycket) eller med anställd på kontor av viss karaktär (13 §) eller, om sådant kontor inte finns, med ställföreträdarens hushållsmedlem eller hyresvärd (12 §). Förutsättning för att delgivningen enligt intyget skall stämma överens med lagen är alltså, att aktiebolaget inte har kontor i den bemärkelse som åsyftas i 13 §. Eftersom alla tecken tyder på att bolaget faktiskt har kontor, kunde granskningen redan nu leda till nytt delgivningsförsök, kanske genom stämmningsman. Men i stället begärs ett förtydligande från posten. Efter komplettering genom posttjänstemannen visar delgivningskvittot att den namngivna personen, förutom hustru, också är sekreterare hos aktiebolaget, en uppgift som i exemplet är av avgörande betydelse för delgivningens laglighet. Att denna uppgift inte lämnades redan från början har i exemplet lett till ytterligare hanteringsomgång för både domstolen och posten.

Domstolarna har också erfarenhet av att intyget i efterhand inte kan kompletteras, och då blir följden nytt delgivningsförsök, kanske i sak obehövt.

Dessa iakttagelser tyder på att det finns ett behov av information för den postpersonal som kommer i kontakt med särskild postdelgivning. Informationsbehovet bör lämpligen undersökas närmare i samverkan mellan postverket och domstolsverket.

Om särskild postdelgivning begärs beträffande en adressat som har eftersändningsadress anmäld hos posten, antecknas eftersändningsadressen på försändelsen, varpå den skickas tillbaka till domstolen. Domstolen har därefter att ställa i ordning en ny delgivningsförsändelse för delgivnings-

försök, i samma eller annan delgivningsform, under den nya adressen.

Hanteringen hos domstolarna skulle uppenbart förenklas, om i stället posten skickade försändelsen vidare för delgivningsförsök på eftersändningsadressen, något som ju sker med rek-försändelser. Posten bör då också på delgivningsbeviset ange den nya adressen så att t.ex. meddelande om utslag kan sändas till rätt adress. Möjligheten att få till stånd en sådan post-rutin bör undersökas av postverket.

7.6.4 Stämningssman som delgivningsresurs

En stämningssman kan verkställa delgivning också om den sökta vägrar att ta emot handlingen. Stämningssmannens intyg utgör fullt bevis om hur delgivningen har gått till.

Till stämningssman överlämnas i den summariska processen f. n. sådana delgivningsuppdrag, där man tidigare utan framgång har försökt att delge genom posten eller där man undantagsvis av särskild anledning redan från början räknar med att gäldenären inte kommer att medverka till delgivning.

En stämningssmans arbete med ett delgivningsuppdrag varierar mycket från fall till fall men kan schematiskt beskrivas enligt det följande.

1. *Stämningssman som bud.* Är gäldenärsuppgifterna i delgivningsunderlaget riktiga och gäldenären lätt att komma i kontakt med och villig att medverka till delgivning, inskränker sig stämningssmannens uppgift till att uppsöka gäldenären, överlämna det som skall delges och försäkra sig om gäldenärens kvittens. Många gånger räcker det till och med att stämningssmannen kontakter gäldenären och meddelar var delgivningsförsändelsen finns, varpå gäldenären själv hämtar och kvitterar försändelsen. Stämningssmannen är då bara överbringare av delgivningsförsändelsen och fungerar i praktiken som bud.

2. *Stämningssman som adressforskare.* Om gäldenärsuppgifterna i delgivningsunderlaget visar sig vara fel, försöker stämningssmannen forska fram riktiga uppgifter i olika myndighetsregister som står till buds. Forskningen kan gälla uppgifter i offentliga register, t.ex. vad som omfattas av det nyligen inrättade statens adress- och personregister (SPAR). Den kan också gälla andra slag av uppgifter, t. ex. om eftersändningsadress, anställning, dödsfall och utvandring. Det kan vidare vara fråga om uppgifter om vistelse på anstalt, t. ex. kriminalvårdsanstalt eller vårdanstalt för missbrukare. Betydelsefull kan också vara aktuell adress hos försäkringskassa eller socialbyrå.

Hos vissa registerförande myndigheter har ansetts att den nya sekretesslagen (1980:100), som trädde i kraft den 1 januari 1981, lägger hinder i vägen för att lämna ut uppgifter till stämningssman. Så har på många håll varit fallet med posten (uppgifter ur eftersändningsregistret om eftersändningsadress och från brevbararexpedition om gatuadress till innehavare av box- eller fackadress), försäkringskassor och socialregister.

När det gäller utlämnande av postens adressuppgifter till polismyndighet för delgivningsändamål torde problemet nu vara löst. I flera beslut (bl. a. 1981-02-19, II 145/81) har regeringen undanröjt överklagade avslagsbeslut av posten och uttalat att det vid en intresseavvägning enligt 14 kap. 3 § sekretesslagen får anses uppenbart att samhällets intresse av att uppgifterna lämnas ut (för delgivningsändamål) har företräde framför det intresse som sekretessen hos posten skall skydda.

Av 9 kap. 8 § tredje stycket sekretesslagen anses följa att postens adressuppgifter inte får lämnas ut till enskilda, t. ex. inkassobyråer, som begär att få dem för att kunna rätt adressera inkassobrev till gäldenären och ange den aktuella gäldenärsadressen i ansökan till tingsrätten. Detta medför att borgenärer och inkassobyråer i vissa fall inte kan tillhandahålla tingsrätterna ett fullgott delgivningsunderlag också när det är deras ambition. Arbetet med att skaffa fram adressuppgifter från posten är alltså i praktiken ett åliggande för stämmingsmannorganisationen. Detta måste beaktas vid tillämpningen av den regel som har föreslagits i avsnitt 7.4 och som lägger ansvaret för uppgift om gäldenärens gatuadress på borgenären.

Adressforskningen i register underlättas avsevärt om registeruppgifterna är lätta att få tag i. Delgivningsarbetet blir därför uppenbarligen effektivare om stämmingsmannorganisationen, framför allt i de folktätaste regionerna, har terminalanslutning till register som kommer till användning. Ett av många exempel är anslutning till statens person- och adressregister, SPAR. Vilka register som stämmingsmännen behöver ha anslutning till bör närmare undersökas av rikspolisstyrelsen i samråd med polisstyrelserna i storstadsregionerna.

3. *Stämmingsman som spanare.* Om registerforskningen väl ger klara och fullständiga adressuppgifter men gäldenären inte går att få tag i på adressen eller om det inte via register e. d. går att få fram var gäldenären bor, måste gäldenären efterspanas på annat sätt. Det kan gälla en gäldenär, som med eller utan medverkan från sin omgivning systematiskt håller sig undan för delgivning, eller en gäldenär som lever ett kringflackande liv. Många andra situationer kan tänkas.

De upplysningar som erhållits vid utförandet av ett delgivningsuppdrag kan vara av stort värde, kanske t. o. m. avgörande för delgivning av samma person i ett senare delgivningsuppdrag. I arbetsenheter med ett måttligt antal delgivningsuppdrag kan stämmingsmannen hålla sådana uppgifter i minnet. Med ett stort antal delgivningsuppdrag är detta inte möjligt. Dokumentationen sker idag manuellt och man hinner enligt uppgift inte med allt det dokumentationsarbete som i och för sig skulle vara motiverat. Stämmingsmännen bör därför åtminstone i storstadsregionerna förses med tekniska hjälpmedel som gör att man lätt och snabbt kan dokumentera "spänningsresultat" från delgivningsuppdrag och vid behov också lätt och snabbt få tillgång till dem. I vart fall delgivningscentralerna i Stockholm, Göteborg och Malmö bör förses med utrustning för sådant ändamål. En

avsevärd vinst förefaller dessutom ligga i att också stämningmännen i kringliggande distrikt inom resp. storstadsregion ges tillgång till "uppgiftsbanken", eftersom rörligheten hos befolkningen inom dessa områden är ansevärd.

Från flera tingsrätter har påpekats att det är svårt eller omöjligt att i brådskande situationer få en stämningmannadelgivning utförd och bevis om delgivning tillbaka i tid. Det kan gälla kallelse på målsägande eller vittnen till en huvudförhandling i brottmål, där den tilltalade är häktad och förhandlingen alltså måste hållas inom viss tid. Det kan gälla delgivning av en konkursansökan eller av stämning i växel mål, där också korta tidsfrister gäller. Svårigheten orsakas enligt tingsrätternas uppfattning bl. a. av att med nuvarande organisation på stämningmannasidan ett delgivningsuppdrag skall lämnas till den centrala mottagningen i stämningmannadistriktet, där uppdraget diarieförs och sedan skickas vidare till resp. stämningssman. Efter delgivningen skall redovisningen av uppdraget vandra samma väg tillbaka.

Denna organisatoriska fråga berördes av departementschefen i prop. 1978/79:11, där han förutsatte att detta och andra praktiska spörsmål skulle tas upp och få en lämplig lösning vid de kontakter som enligt hans uppfattning borde förekomma mellan de större uppdragsgivarna och polisväsendet på såväl central som lokal nivå.

Tingsrätternas uttalanden visar att situationen inte är tillfredsställande. Det är därför angeläget att berörda myndigheter, närmast rikspolisstyrelsen och domstolsverket, griper sig an problemet och banar väg för smidiga lösningar. Dessa torde emellertid i första hand böra ske på lokal nivå.

En gammal fråga, som fortfarande inte tycks sakna aktualitet, är behovet av att en stämningssman – som ju tillhör ett bestämt polisdistrikt – också har förordnande att utföra uppdrag i ett annat distrikt. Särskilt i storstadsområdena kan sådana förordnanden medföra stora arbetsvinster. I den mån det inte medför ökade kostnader bör därför sådana förordnanden meddelas.

7.6.5 Hushållning med delgivningsresurser genom återbruk av information i tidigare led

Hos tingsrätterna återkommer ofta samma person som gäldenär i ett större eller mindre antal L- eller Bf-mål. Det är inte ovanligt att han återfinns även som tilltalad i brottmål, som konkursgäldenär eller som svarande i tvistemål. Det ligger därför rationaliseringsvinster i att hos en tingsrätt bevara delgivningsseriefarenheter – delgivningsadress eller definitivt hinderbevis – för återanvändning vid ett senare tillfälle. På det sättet kan ett avsevärt antal gagnlösa post- och stämningssmannaupdrag elimineras.

En återanvändning av uppgifter enligt det anförda förutsätter på de allra flesta håll något slag av register. I de största tingsrätterna, där de olika

verksamhetsgrenarna fungerar utan samverkan inbördes, skulle med all sannolikhet behövas ADB-teknik. Det bör undersökas vilka anordningar som behövs för ändamålet t. ex. i Stockholms tingsrätt. Undersökningen bör ankomma på domstolsverket.

Åtminstone beträffande vissa Bf-mål torde det finnas möjligheter till ytterligare rationalisering. Det gäller bl. a. Bf-målen med trafikanknytning (trafikförsäkring eller felparkering). Utmärkande för dessa mål är att de förekommer i mycket stort antal vid tingsrätterna, att gäldenärsuppgifterna i målen regelmässigt hämtas från en och samma källa, centrala bilregistret, att ingivarna är få (Trafikförsäkringsföreningen i alla mål om trafikförsäkring, en enda inkassobyrå i det övervägande antalet parkeringsmål) samt att erfarenhetsmässigt samma gäldenär inte sällan förekommer i åtskilliga mål efter varandra.¹

Arbetet med delgivningsverksamheten vid tingsrätterna – liksom hos posten och stämningmännen – skulle med all sannolikhet kunna minskas en hel del om redan i källuppgifterna, i centrala bilregistret, kunde tas till vara adresserfarenheter från inkasso- och domstolsförfarandena på trafikområdet. Detsamma gäller kronofogdemyndigheternas erfarenheter, eftersom ett avsevärt antal felparkeringar (gatumarksparkeringar) föranleder en avgift till det allmänna som är direkt exigibel.

Enligt uppgift finns planer på visst samarbete mellan centrala bilregistret och Trafikförsäkringsföreningen för att till registret återföra, för senare återanvändning, delgivningsadresser i sådana Bf-mål där delgivning har skett på annan adress än enligt ansökan och där slutbevis har meddelats.

Det är av stor vikt för delgivningsverksamheten i den summariska processen att återföring sker också av uppgifter som visar att delgivning över huvud taget inte kan ske (t. ex. därför att den registrerade motorfordonsägaren är död, har utvandrat etc.) och att genom ett motsvarande samarbete uppgifterna i t. ex. parkeringsmålen och från kronofogdemyndigheternas befattningsmed de direkt exigibla felparkeringsavgifterna återförs.

Det är givetvis av stor betydelse att också andra storborgenärer och inkassobyråer i möjlig mån själva återanvänder uppgifter om delgivningsadress från ett mål i senare ansökan mot samma gäldenär. Att på lämpligt sätt verka för detta faller inom datainspektionens uppgifter som tillsynsmyndighet enligt inkassolagen (se prop. 1980/81:10 s. 91).

¹ Enligt en undersökning, redovisad i Dagens Nyheter 1980-03-12, har gatukontoret i Stockholm i datakontroll av felparkeringsavgifter i Stockholm konstaterat att av de cirka 500 000 bilisterna endast omkring 1 400 svarar för 91 000 felparkeringar. Detta motsvarar i genomsnitt 65 felparkeringar per person. Rekordet innehas av en person som under år 1980 samlade på sig 896 felparkeringar.

7.6.6 Borgenären som delgivningsresurs: partsdelgivning/buddelgivning

Enligt 2 § DelgL ombesörjs delgivning i mål vid domstol eller annan myndighet i första hand av myndigheten själv. Detta innebär att myndigheten ytterst har ansvaret för att delgivningen blir utförd.

Den handläggande myndigheten kan på begäran av part medge att parten själv får ombesörja delgivningen (s. k. partsdelgivning). Den ovillkorliga rätten att själv ombesörja delgivningen som tidigare fanns för part i vissa slag av mål, bl. a. enligt LL, togs bort vid delgivningsreformen år 1979, då i stället den allmänna regeln i 2 § DelgL gjordes tillämplig också i LL:s fall. För partsdelgivning krävs enligt 2 § DelgL, förutom att parten begär det, att rätten finner att det kan ske utan olägenhet. Beslutar rätten om partsdelgivning, skall myndigheten förelägga parten att inom viss tid komma in till myndigheten med bevis om delgivning. Har sådant bevis inte kommit in till myndigheten inom föreskriven tid, gäller som grundregel att myndigheten själv utan dröjsmål skall ombesörja delgivningen.

Part som själv får ombesörja delgivning får välja det delgivningssätt som han anser lämpligen kan leda till bevislig delgivning. Av delgivningsformerna enligt 3 § DelgL är det bara särskild postdelgivning som är förbehållen myndighet och som parten alltså inte får använda. Enskild part som skall ombesörja delgivning kan sålunda använda sig av ordinär delgivning (t. ex. brevdelgivning, buddelgivning eller rekommenderat brev med motagningsbevis). Parten kan också använda stämmingsmannadelgivning.

Utrymmet för att medge partsdelgivning enligt den numera gällande regeln, som ju förutsätter att rätten prövar lämpligheten, har nyligen behandlats av JO i anledning av en anmälan rörande försening i handläggningen av avhysningsmål hos en överexekutorsmyndighet (JO:s dnr 3124-1979). JO, som anknöt till ett uttalande av departementschefen i prop. 1978/79:11 s. 41, uttalade att det var principiellt riktigt att det var en myndighet som svarade för delgivningsverksamheten. I ett läge där målen blir allt fler, handläggningstiderna tenderar att öka och möjligheterna att sätta in mer personal för att hålla tiderna nere är små, för att inte säga obefintliga, ansåg JO emellertid att det fanns goda skäl att i större utsträckning utnyttja den möjlighet till partsdelgivning som delgivningslagen ändå gav. Ställd i relation till de olägenheter – ekonomiska och andra – som en utdragen handläggningstid förde med sig, borde en sådan ordning enligt JO kunna godtas.

Det kan nämnas att, i överensstämmelse med JO:s nämnda uttalande, det vid Stockholms tingsrätt i flertalet L-mål (hyresmålen) regelmässigt är borgenären som, efter beslut av rätten enligt 2 § DelgL, ombesörjer delgivningen.

Partsdelgivningen kan vanligen genomföras smidigt genom buddelgivning, som ju förutsätter frivilligt mottagande. En borgenär som begär partsdelgivning och därmed visar att han är beredd att ta på sig omaket att ombesörja delgivningen och dessutom beredd att, åtminstone reserava-

tionsvis, också ta kostnadsrisken bör, särskilt under det rådande hårt ansträngda läget i den offentliga delgivningsverksamheten, normalt kunna räkna med att få bifall till sin begäran. Härigenom gagnas intresset av snabbhet i handläggningen. Samtidigt avlastas delgivningsorganen uppgiften, varigenom resurserna kan koncentreras till uppdrag där partsdelgivning inte är möjlig eller lämplig.

Vid partsdelgivning skall enligt 2 § DelgL, som tidigare nämnts, myndigheten själv utan dröjsmål överta delgivningsverksamheten, om myndigheten inte inom den tid som har bestämts för borgenärens delgivande får bevis om att delgivning har skett. En avvikande regel finns i 32 kap. 2 § RB för fall när det är en stämning eller en vade-, besvärs- eller revisionsinlaga som parten skall delge. Följden av att det inom en viss, i paragrafen närmare reglerad tid, inte har visats att delgivning har skett, är då att partens talan är förfallen, allt såvida motparten inte ändå inställt sig resp. avgivit svaromål, genmäle eller förklaring.

Om en partsdelgivande borgenär i ett L- eller Bf-mål inte inom förelagd tid underrättar domstolen i delgivningsfrågan, torde det ofta bero på att fordringen redan har betalats eller annan uppgörelse har träffats och att därmed borgenärens intresse av målet har upphört. Mot den bakgrunden ter det sig naturligt att påföljden för underlåten delgivning i rätt tid blir densamma som vid partsdelgivning av stämning m. m. enligt 32 kap. 2 § RB. Härigenom uttrycks också den grundläggande ansvarsfördelning som bör gälla mellan borgenären och tingsrätten i den summariska processen. En ordning som den nämnda innebär också någon, låt vara marginell, avlastning för tingsrättspersonalen men är framför allt ett led i en förnuftigushållning med resurserna i stämningsmannaorganisationen.

Det kan nämnas att det vid tillkomsten av LL, som införde domstolsdelgivning i summarisk process, diskuterades olika aspekter på att det normalt inte längre var borgenären utan rätten som skulle delge. Frågan om hur tingsrätten skulle förhålla sig om redovisning av borgenärens delgivningsverksamhet uteblev, berördes visserligen inte uttryckligen. Men både lagrådet och departementschefen behandlade frågan om risken för att materiellt oriktiga utslag eller slutbevis skulle komma att meddelas därför att rätten inte hade fått vetskap om erlagd betalning. Som lösning på detta problem angavs att en borgenär, som räknade med att delgivning skulle leda till omedelbar betalning, kunde begära partsdelgivning. Detta resonemang förutsätter att rätten inte ex officio genomför delgivning, om partsdelgivningen av en eller annan orsak inte redovisas. Det är alltså här fråga om en motsvarande tillämpning i L- och Bf-målen av regeln i 32 kap. 2 § RB.

Det föreslås sålunda att i LL tas in uttryckliga regler av innebörd att bestämmelserna om partsdelgivning av stämning m. m. i 32 kap. 2 § RB skall tillämpas även i mål om L och Bf.

Som nämnts var utgångspunkten i 1979 års delgivningsreform att det är

myndigheterna som skall ombesörja delgivningen. Detta synsätt har fortfarande giltighet. På sikt bör man därför sträva efter att avveckla behovet av partsdelgivning som resursförstärkning.

Detta behöver dock inte vara liktydigt med att man helt avstår från den nuvarande buddelgivningsverksamheten. Borgenärernas buddelgivning har bekräftat att ett stort antal gäldenärer frivilligt medverkar till delgivning, när de konfronteras med ett bud. Buddelgivning i myndighetsregi, i dag i allt väsentligt utförd av stämmingsmän, kan kanske utvecklas och föras över till andra budkategorier. Detta skulle innebära både en avlastning för stämmingsmännen och ett steg i avvecklingen av partsdelgivningen.

Möjligheten att anvisa myndigheterna lämpliga buddelgivare bör undersökas närmare. Undersökningen – en lämplig uppgift för domstolsverket – kan avse om t. ex. postens budbilsservice lämpligen kan komma till användning, en möjlighet som f. n. undersöks på inkassobyråhåll.

8 Delgivningskostnaderna och kostnadsansvaret

Det är ett grundläggande samhällsligt intresse att en god betalningsmoral upprätthålls. Tingsrätternas verksamhet inom den summariska processen tjänar det intresset genom att bidra till att fordringar betalas och genom att ge underlag för registrering av dåliga betalare (kreditregistreringen). Den summariska processen gagnar också andra samhällsliga intressen, t. ex. det trafikpolitiska intresset av snabba och effektiva påtryckningsmedel mot felparkerare och personer som inte fullgör sin trafikförsäkringsskyldighet.

Det är mot den bakgrunden naturligt att staten bär ett grundläggande kostnadsansvar för denna verksamhet. När den summariska processen tas i anspråk, är det emellertid också frågan om att tillgodose borgenärens intressen. Domstolen anlitas som en länk i kedjan av olika successiva indrivningsåtgärder. Även borgenären (och i sista hand gäldenären) bör därför ta sin del av de kostnader som processen för med sig.

Borgenärens bidrag utgörs av ansökningsavgiften, som f. n. uppgår till 120 kr. Ansökningsavgiftens storlek bygger bl. a. på beräkningar av det allmännas kostnader för verksamheten. Beräkningar av kostnaderna för hanteringen av L- och Bf-mål har hittills tagit sikte bara på kostnaderna i tingsrätternas egen interna verksamhet. Det synes emellertid rimligt att också kostnaderna för delgivningsåtgärder utanför tingsrätternas egen verksamhet tas med i bilden.

Göteborgsundersökningen visar (avsnitt 7.2) att den genomsnittliga delgivningskostnaden i Bf-mål i Göteborg f. n. är 75 kr. Detta tyder på att kostnaderna för delgivningsverksamheten i en del av dessa mål uppgår till mycket stora belopp och att statens kostnad även sedan borgenärens bidrag i form av ansökningsavgift har frånräknats är avsevärd.

Om undersökningsresultatet från Göteborg förs över på målantalet i *Stockholms tingsrätt* (42 000 mål år 1980), ger det till resultat att kostnaden för delgivningsverksamheten i samma kostnadsnivå skulle vara

rek + mb 357 000 kr

stgman 2 275 000 kr

eller sammanlagt 2,6 miljoner kronor.

Behovet av delgivningsinsatser i målen i *Stockholms tingsrätt* kan genomsnittligt bedömas vara större än i Göteborgs tingsrätt. Detta antyder bl. a. en stickprovsundersökning, som redovisas i departementspromemorian (Ds K 1980:14) Felparkering på tomtmark, s. 62. En viss typ av Bf-mål, som hade kommit in till *Stockholms resp. Göteborgs tingsrätter* under oktober 1979, undersöktes i juli 1980. Fortfarande ej delgivna eller av annan orsak ej avgjorda var då i Göteborg 5,5 % av målen och i Stockholm 15,8 %. Man torde alltså med god säkerhet kunna utgå från att de faktiska kostnaderna för *Stockholms del* är större än enligt beräkningen nyss.

Naturligtvis har man också anledning utgå från att på många håll behövs avsevärt mindre delgivningsinsatser än i Göteborg.

Göteborgsundersökningen applicerad på *Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätter tillsammans* ger följande resultat:

Stockholm 2 630 000 kr

Göteborg 1 880 000 kr

Malmö 845 000 kr

5 355 000 kr

eller sammanlagt mer än 5 miljoner kronor.

Resultatet torde snarare ligga under än över den verkliga kostnaden. Undersökningsresultatet överfört på målantalet för *tingsrätterna i hela landet* (416 000 mål år 1980) ger en kostnad för delgivningsverksamheten i 1980 års kostnadsnivå av

rek + mb 3 570 000 kr

stgman 22 750 000 kr

eller sammanlagt mer än 26 miljoner kronor.

Göteborgsundersökningen och beräkningarna med utgångspunkt i denna ger inte tillräckligt underlag för att avgöra hur stora kostnaderna är i dag eller att bedöma i vilken utsträckning det kan vara motiverat att ansökningsavgiften i målen höjs. Redan av detta underlag framgår emellertid att man måste sträva efter att delgivning kan genomföras till lägre kostnad än f.n.

Följande räkneexempel ger en antydning om vilka volymer det rör sig om på detta område.

Enligt Göteborgsundersökningen ges f. n. 65 stämningmannaupdrag per 100 Bf-mål. Om antalet stämningmannaupdrag kan nedbringas med en femtedel – dvs. från 65 till drygt 50 per 100 mål – betyder det att kostnaderna därmed minskas (eller att stämningmannaresurser frigörs för andra verksamhetsområden) med

	antal uppdrag	kostnadsminskning
Göteborg	3 250	325 000 kr
Stockholm, Göteborg och Malmö	9 200	920 000 kr
hela landet	45 500	4 550 000 kr

Olika åtgärder som har föreslagits i denna promemoria kan, om de genomförs, få till effekt att delgivningsverksamheten drivs mera rationellt – bl. a. med färre stämningssmannaupdrag – och därmed till lägre kostnad. Någon tillförlitlig beräkning av vilka kostnadsminskningar förslagen kan medföra kan inte göras här. En viss antydning ger förslagen applicerade på Stockholmsanalysen (se not till avsnitt 7.3 och Bilaga 1). I analysen har strukits under de sifferposter som förslagen berör. De motsvarar cirka 50 % av DC-hindren i analysmaterialet.

Det finns anledning att närmare se över frågan om delgivningsinsatser och delgivningskostnader och att med resultatet som underlag undersöka i vad mån nuvarande principer för kostnadsansvaret bör ändras. En sådan mera genomgripande undersökning kan inte göras i detta sammanhang.

Beträffande vissa speciella kostnadsposter kan emellertid redan nu övervägas ett större borgenärsansvar. Detta bör då i första hand gälla särskilt kostnadskrävande delgivning genom de vanliga delgivningsorganen.

Med den föreslagna utvidgningen av s. k. spikning till att förekomma också i Bf-målen (se avsnitt 7.5) kan en hel del av de nuvarande långvariga och därigenom kostsamma delgivningarna väntas bli eliminerade. Kvar står emellertid fall där adress till gäldenären finns men det inte kan sägas vara onödigt att göra ytterligare delgivningsförsök. Samtidigt kan det emellertid stå klart att ytterligare försök skulle medföra att den sammanlagda delgivningskostnaden blir oproportionerligt stor. I sådana fall får det anses rimligt att lägga ansvaret för merkostnaden på borgenären.

Borgenären kan i sådana situationer erbjudas att antingen själv ombesörja den fortsatta delgivningsverksamheten eller att förskottera och eventuellt slutligt svara för kostnaden, med risk att ansökningsannars avvisas.

Även om man kan räkna med att en borgenär bara undantagsvis skulle påfordra fortsatta delgivningsförsök genom myndighetens försorg, riskerar man att hanteringen av borgenärens förskott eller betalning skulle bli otymplig och kostsam. Ett borgenärsansvar av detta slag bör därför ges den formen att borgenären själv får ta över delgivningen.

Vid sidan om kostnaderna för delgivning genom post eller stämningssman finns det andra kostnadsposter (inte behandlade i Göteborgsundersökningen) som har en speciell karaktär genom att de regleras genom utbetalning från tingsrätterna. Detta gäller kostnader för tidningskungörande enligt 15 § DelgL (i L-mål) och kostnader för översättning av handlingar som skall delges utomlands (också i L-mål). Författningsreglering beträffande översättningskostnader finns i cirkuläret (1969: 495) med anledning av Sve-

riges tillträde till Haagkonventionen om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil och kommersiell natur och dess nordiska motsvarighet cirkuläret (1975: 301) till statsmyndigheterna angående inbördes rättshjälp mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge genom delgivning och bevisupptagning.

Statens kostnad i mål där tidningskungörande eller översättning behövs blir i allmänhet mycket hög. Eftersom merkostnaden i dessa mål i förhållande till andra L-mål uppkommer genom omständighet med anknytning till part, men däremot inte till något samhällets särskilda intresse i just de målen, bör borgenären svara för extrakostnaden.

9 Avgift vid avvisning m. m.

I det föregående har behandlats olika situationer som kan leda till att tingsrätten i ett L- eller Bf-mål meddelar beslut om avvisning. Ett sådant beslut kräver av tingsrätten en betydligt större arbetsinsats än beslut om avskrivning, som ju är följden av att ansökan återkallas. Det finns därför anledning att stimulera professionella ingivare att återkalla ansökningen när det är klart att målet kommer att avvisas. I övrigt kan det finnas anledning att kompensera tingsrätterna för den ytterligare arbetsinsatsen med avvisningsbeslut. Avvisningsbesluten kan sålunda beläggas med en avgift, som ingivaren måste betala. Avgiften kan lämpligen sättas i nivå med ansökningsavgiften, f. n. 120 kronor.

Oavsett de lättnader i kraven på ansökan med därtill fogade handlingar som har föreslagits måste man räkna med att en del ansökningar också i fortsättningen är bristfälliga "i onödan". När en ansökan visar sig vara i behov av komplettering, bör det föra med sig att ersättningen till borgenären/ombudet sätts lägre än det annars skulle ha satts. Denna princip bör – mot bakgrunden av nuvarande schablon tillämpning i vissa tingsrätter – komma till klart uttryck i den författning som reglerar ersättningar till borgenär i L- och Bf-mål.

10 Delegation i Bf-mål

Domstolsverket har i en skrivelse till regeringen den 4 september 1979 föreslagit en försöksverksamhet med delegation av beslutanderätt i Bf-mål. Enligt förslaget skulle det utfärdas en lag om försöksverksamhet med handläggning av Bf-mål. Enligt den lagen skulle ett domstolsbiträde enligt de närmare bestämmelser som regeringen meddelar försöksvis på eget ansvar få handlägga Bf-mål. Försöksverksamheten skulle bedrivas vid de tingsrätter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, domstolsverket bestämmer.

I ett förslag till förordning om försöksverksamheten ges närmare bestämmelser. Försöksverksamheten skulle få äga rum vid de tingsrätter som domstolsverket bestämmer. Domstolsbiträden som har genomgått av domstolsverket föreskriven utbildning skulle kunna förordnas att på eget ansvar handlägga mål om Bf. Förordnandena skulle meddelas av hovrätten eller – i fråga om biträden vid de tre största tingsrätterna – av tingsrätten. Ett förordnande skulle inte få avse avvisningsbeslut, mål där ansökan har återkallats eller förfallit och gäldenären har framställt kostnadsyrkande eller mål med en utländsk juridisk person som part. Inte heller skulle ett förordnande få avse mål som i övrigt är av vidlyftig eller svår beskaffenhet eller vars handläggning av annan orsak kräver särskild erfarenhet.

I sin skrivelse till regeringen framhåller domstolsverket att biträdespersonalen i tingsrätterna på grund av kraven på juridisk utbildning har mindre möjligheter att avancera till tjänster på handläggarnivå än som är normalt inom statsförvaltningen. En möjlighet att öka biträdestjänsternas attraktivitet och behålla rekryteringen på en hög nivå skulle vara att delegera arbetsuppgifter till biträdespersonal i den utsträckning detta är möjligt och med hänsyn till andra intressen lämpligt. Effektivitetsskäl anges också ofta tala för att delegationsmöjligheterna tas väl till vara.

Enligt domstolsverkets skrivelse skulle delegationsförslaget komma i ett annat läge om en reform av den summariska processen skulle vara omedelbart förestående. Verkets förslag läggs således fram under den uttryckliga förutsättningen att några ändringar i den summariska processen ej planeras under de närmaste åren.

Som framgår av det tidigare anförda (avsnitt 3) torde någon mera genomgripande reform av den summariska betalningsprocessen inte komma att ske innan resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger. Utredningens första betänkande väntas under hösten 1981. Med hänsyn till omfattningen av detta lagstiftningsärende torde det komma att dröja ytterligare icke oväsentlig tid innan en eventuell ny lagstiftning kan träda i kraft. Pågående reformarbete på process- och utsökningsrättens områden utgör alltså inte något hinder mot att nu ta upp frågan om delegation i mål om Bf.

Den kraftiga ökningen av Bf-målen kan i det rådande statsfinansiella läget knappast mötas med personalförstärkningar. Om en delegation kan medföra en snabbare och effektivare handläggning av dessa mål bör den möjligheten tas till vara. Det kan också förutsättas att den genom delegationen frigjorda notariarbetskraften genom den ökade måltillströmningen kan styras över till andra angelägna arbetsuppgifter i tingsrätterna. Med hänsyn till att den helt övervägande delen Bf-mål utgörs av enkla massärenden innebär detta att man hushållar med den juridiskt utbildade arbetskraften och utnyttjar den för arbetsuppgifter där den juridiska utbildningen kommer bättre till pass. Notarieutbildningens kvalitet blir alltså inte lägre utan snarare högre genom delegationen.

Vid bedömningen av frågan om delegation bör vidare beaktas att pröv-

ningen från rättens sida i allmänhet är mycket summarisk. Den sakliga prövningen går i princip ut på att konstatera att ansökan avser utfående av penningfordran som inte grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis och inte avser skadestånd (18 § LL). Vidare skall i ansökan anges grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst. I formellt hänseende skall rättens behörighet prövas (19 §, se även förslaget i avsnitt 6.1). I föreläggandet till gäldenären skall rätten ange den kostnadsersättning som skall utgå om bestridande ej sker. Ersättningen utgår enligt schablonregler som regeringen meddelar (22 §).

Med hänsyn till betalningsföreläggandenas karaktär av schabloniserade massärenden och intresset av ett rationellt utnyttjande av domstolsväsendets resurser bör det hinder för en delegation till domstolsbiträden som det nuvarande kravet på lagfarenhet utgör undanröjas. Det synes innebära en onödig omgång att detta sker genom en särskild lag om försöksverksamhet. I stället bör redan av 30 § LL framgå att mål om Bf i den utsträckning som regeringen bestämmer får handläggas av tjänstemän som inte är lagfarna.

Den närmare omfattningen av delegationen torde på sikt böra anges i förordningen (1979: 572) med tingsrättsinstruktion. Dessförinnan bör emellertid, som domstolsverket har föreslagit, en viss försöksverksamhet bedrivas. För försöksverksamheten bör en särskild förordning utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med domstolsverkets förslag.

11 Författningsförslag m. m.

I enlighet med vad som har föreslagits i det föregående har upprättats författningsförslag.

Förslagen är fogade till denna promemoria som *Bilaga 2*.

Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 1982. Några övergångsbestämmelser torde inte behövas.

12 Sammanfattning av förslagen

I denna promemoria föreslås

Författningsändringar

avsnitt

- 6.1 officialprövningen i forumfrågan begränsas
- 6.2 kontrollen av behörighet som ställföreträdare eller ombud för borgenär begränsas
- 6.3 en särskild tolkningsregel för ofullständigt ränteyrkande införs
- 6.4 möjlighet öppnas att i vissa fall göra Bf-ansökan mot flera gäldenärer

- 7.4 strängare krav på uppgifter om gäldenären i ansökan
 7.5 delgivningsformen spikning tillåts i Bf-mål
 7.6.6 vid partsdelgivning införs regeln att ansökan förfaller om borgenären inte i tid redovisar resultatet av sin delgivningsverksamhet
 8 rätten ges författningsstöd för att i vissa fall med speciellt långvarigt och kostsamt delgivningsförfarande avbryta delgivningsverksamhet och avvisa ansökningen om inte borgenären själv vill ombesörja fortsatt delgivning
 8 borgenären blir skyldig att betala kostnaden för tidningskungörande och översättning i samband med delgivning
 9 avvisningsbeslut beläggs med avgift
 9 klart uttryck ges i författning för att arvode skall vara lägre än eljest om ansökningen är ofullständig
 10 möjlighet öppnas för att delegera handläggning av Bf-mål till domstolsbiträden

Hjälpmedel

avsnitt

- 7.6.4 stämmingsmäns behov av terminalanslutning till SPAR m. m. undersöks av rikspolisstyrelsen
 7.6.4 behovet av utrustning för datalagring och återsökning av material från delgivningsspaning hos vissa stämmingsmän undersöks av rikspolisstyrelsen
 7.6.5 behovet av utrustning för datalagring och återsökning av material från delgivningsverksamheten hos en stor tingsrätt undersöks av domstolsverket
 uppgifter från delgivningsverksamhet återförs i vissa fall till centrala bilregistret

Undersökningar, organisatoriska åtgärder

avsnitt

- 6.3 domstolsverket och datainspektionen ger handledning för tingsrätter och inkassobyråer
 7.6.1 domstolsverket ger anvisningar om brevdeltgivning
 7.6.2 domstolsverket undersöker effektiviteten av olika liggetider för rekommenderat brev vid delgivning till ledning för domstolarna
 7.6.3 domstolsverket och posten undersöker möjligheten till viss ny postrutin vid särskild postdelgivning samt utbildningsbehov
 7.6.4 rikspolisstyrelsen verkar för att behövliga förordnanden för stämmingsmän att fungera också i annat distrikt kommer till stånd
 7.6.4 rikspolisstyrelsen och domstolsverket verkar för en lösning av frågan om hanteringen av snabbuppdrag till stämmingsmannorganisationen
 7.6.5 datainspektionen verkar för att storborgenärer och inkassobyråer i möjlig mån återanvänder tidigare delgivningsuppgifter i senare ansökan mot samma gäldenär
 7.6.7 domstolsverket undersöker möjligheten till nya budkategorier för myndighets buddeltgivning
 8 delgivningsinsatser och delgivningskostnader kartläggs, de ekonomiska verkningarna av föreslagna rationaliseringsåtgärder följs upp varefter på grundval av resultatet görs en omprövning av kostnadsansvaret för domstols delgivning.

13 Specialmotivering till lagförslagen

Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

2 § I denna paragraf anges vad en ansökan om lagsökning skall innehålla, bl. a. vilka uppgifter om gäldenären som skall eller bör ingå.

I enlighet med vad som har utvecklats i avsnitt 7.4 har till de uppgifter om gäldenären som f. n. skall lämnas i ansökan fogats *dels* uppgift om gäldenärens postadress, *dels* uppgift om gäldenärens personnummer och gatuadress, om uppgiften behövs för delgivning med gäldenären. Vidare har lagts till en rekommendation till borgenären att också ange andra omständigheter som är av betydelse för delgivning med gäldenären. Exempel på sådana uppgifter har lämnats i avsnitt 7.4.

Dessutom har gjorts vissa redaktionella ändringar i lagtexten.

De föreslagna ändringarna innebär att en ansökan kan avvisas, om det konstateras att den inte fyller lagens krav. Saknas uppgift om gäldenärens postadress, kan ansökan avvisas omedelbart. Avsaknad av uppgift om personnummer eller särskild gatuadress kan normalt inte leda till avvísning redan vid den inledande granskningen av ansökningen, eftersom det i dessa fall dessutom krävs att uppgiften är nödvändig för delgivning. Har det däremot visat sig vid delgivningsförsök att gäldenären inte finns på den adress som angetts i ansökningen och att ny adress till honom inte kan tas fram därför att uppgift om personnummer saknas, kan ansökningen avvisas på sistnämnda grund. Är postadressen av boxtyp och är det för rätten redan känt att gäldenären inte kan delges på den adressen, kan ansökningen genast avvisas med motiveringen att uppgift om gatuadress saknas i ansökningen.

5 § Denna paragraf behandlar delgivningen med gäldenären i lagsökningsmål. Paragrafen är till följd av hänvisning i 24 § tillämplig även i mål om betalningsföreläggande.

I enlighet med vad som har utvecklats i avsnitt 7.6.6 har tillfogats en uttrycklig regel, som gör bestämmelserna i 32 kap. 2 § rättegångsbalken tillämpliga i L-mål. Tillägget innebär att en borgenär, som enligt rättens beslut själv ombesörjer delgivning i L- eller Bf-mål och som inte inom den i 32 kap. 2 § RB angivna tiden redovisar resultatet av sin delgivningsverksamhet till rätten, kan få se sin ansökan förfallen. Enligt regleringen i 32 kap. 2 § RB är förfallopåföljden inte knuten till utgången av den tid som borgenären har fått på sig för delgivningen utan till rättens prövning av målet. Skulle rätten, när målet tas upp igen efter utgången av den tid som borgenären har haft på sig för delgivning, finna att gäldenären har kommit in med bevärt yttrande, skall ansökningen inte förklaras förfallen.

17 a § I paragrafen åläggs borgenären betalningsskyldighet för vissa kostnader i samband med delgivning. Skyldigheten gäller kostnad för tid-

ningskungörande vid kungörelsedelgivning och kostnad för översättning av handlingar för delgivning utomlands. Borgenären föreslås också bli skyldig att på begäran av rätten lämna förskott på kostnaden. Gälldenären kan åläggas betalningsskyldighet för kostnaden om borgenären yrkar det. Bestämmelsens betydelse är begränsad till L-mål, eftersom varken kungörelsedelgivning eller delgivning utomlands kan förekomma i Bf-mål.

19 § Denna paragraf motsvarar för Bf-målets del 2 §. I fråga om ändringarna hänvisas till specialmotiveringen till 2 §.

20 § Paragrafen innehåller förbudet mot att rikta en Bf-ansökan mot flera gälldenärer.

Som redan har utvecklats i avsnitt 6.4 bör det öppnas möjlighet till att låta samma ansökan avse flera gälldenärer under förutsättning att kravet gäller en skuld som gälldenärerna ansvarar solidariskt för. Ett tillägg har gjorts av innebörd att en sådan gemensam Bf-ansökan får avse de solidariskt ansvariga gälldenärerna och att i ansökningen skall anges både att solidarisk ansvarighet föreligger och grunden härför.

24 § Denna paragraf behandlar delgivning med gälldenären i Bf-mål och motsvarar 5 §. Utöver en hänvisning till regleringen i 5 § innehåller paragrafen vissa inskränkningar när det gäller hur delgivning får verkställas. Delgivning får sålunda f. n. inte ske enligt 15 § DelgL (kungörande eller spikning) och inte heller utomlands.

Som har utvecklats i avsnitt 7.5 bör öppnas möjlighet till s. k. spikning i Bf-mål. Detta har skett genom att det nuvarande förbudet mot delgivning enligt 15 § DelgL har begränsats till ett förbud mot delgivning genom kungörelse enligt samma lagrum.

30 § I denna paragraf finns domförhetsregeln för handläggning av L- och Bf-mål.

I enlighet med vad som har utvecklats i avsnitt 10 bör öppnas möjlighet att delegera domargöromål i Bf-mål till domstolsbiträden. Till den nuvarande regeln har därför fogats en särregel för handläggning av Bf-mål, som ger regeringen befogenhet att dispensera från kravet på lagfarenhet.

31 § I denna paragraf regleras forumprövningen i L- och Bf-målen. Enligt den gällande regeln skall rätten självmant pröva sin behörighet. Av 10 kap. 15 § RB följer att behörigheten skall bedömas enligt förhållandena vid tidpunkten för delgivning med svaranden/gälldenären.

I avsnitt 6.1 har förordats att officialprövningen i princip skall begränsas till det inledande handläggningsskedet och att, sedan ansökningen väl har upptagits, forumfrågan skall komma under bedömande bara om gälldenären gör foruminvändning eller rätten finner anledning att misstänka att

rätten på grund av en exklusiv behörighetsregel över huvud taget inte får ta befattning med målet. I enlighet härmed har i ett tillägg angetts den nya tidsbegränsningen för officialprövningen och de två undantagen från begränsningen.

31 a § De begränsningar i kontrollen av ställföreträdare och ombuds behörighet, som har behandlats i avsnitt 6.2, har införts genom denna nya paragraf, som har tagits upp bland de för L- och Bf-målen gemensamma bestämmelserna.

Genom den nya regeln i första stycket sätts den grundläggande regleringen i 11 kap. 4 § resp. 12 kap. 9 § RB ur spel för L- och Bf-målen. I stället gäller i dessa mål ett betydligt lägre krav på kontroll. Uttrycket "särskild omständighet" avser att markera att kontrollen skall vara begränsad till sådana undantagsfall där rätten misstänker att behörighet saknas. Behörighetshandlingar (normalt fullmakt eller registreringsbevis) skall behöva företes bara på rättens uttryckliga begäran. Efterkommer inte borgenären ett föreläggande om företeende av handlingarna, kan ansökningen avvisas. Är det gäldenären som inte efterkommer förelägandet, får hans bestridande anses vara utan verkan (jfr 12 kap. 9 § RB).

Om emellertid, till följd av hänskjutande eller ansökan om återvinning, ett L- eller Bf-mål går över till att handläggas som tvistemål, bör RB:s regler gälla. Vid hänskjutande bör detta praktiskt komma till stånd genom att reglerna i RB blir tillämpliga redan på begäran om hänskjutande. Detta har kommit till uttryck genom regeln i andra stycket. För återvinningsfallet följer redan av gällande regler att fullmakt, i den mån sådan inte redan finns i akten, skall företes i det nya handläggningsskedet.

31 b § I avsnitt 6.3 har föreslagits en tolkningsregel för rätteyrkanden som är ofullständiga genom att uppgift saknas om den tidpunkt då den yrkade röntan börjar löpa. Den nya tolkningsregeln har infogats i LL som en ny särskild paragraf bland de för L- och Bf-målen gemensamma bestämmelserna.

Eftersom tolkningsregelns tillämplighet och innebörd får betydelse för tolkningen av ansökningen, är det lämpligt att upplysning om regeln lämnas redan i förelägandet för gäldenären. Naturligtvis bör en upplysning av samma innebörd också infogas i utslag resp. slutbevis i målet.

31 c § I enlighet med vad som har föreslagits i avsnitt 8 har i LL infogats en ny paragraf som ger möjlighet för rätten att i vissa fall avbryta delgivningsförfarandet och i stället avvisa ansökningen.

I första stycket ges den grundläggande regeln, att ansökningen får avvisas när materialet från delgivningsförsök visar att hinder mot delgivning med gäldenären uppenbart föreligger.

Hit hör t. ex. fall där det i Bf-mål har visat sig att gäldenären saknar känt

hemvist och delgivning alltså bara kan ske genom kungörande enligt 15 § DelgL, som ju inte får användas i Bf-mål. Hit hör också fall där det i Bf-mål har kommit fram att gäldenären för överskådlig tid framåt vistas utomlands eller där adresspår till gäldenären är oklara och begärt förtydligande från borgenären uteblir.

I andra stycket ges en särregel för sådana fall där visserligen delgivning med gäldenären inte är utesluten men redan gjorda delgivningsförsök har blivit resultatlösa. I en sådan situation kan rätten bereda borgenären tillfälle att begära att själv få ombesörja fortsatta delgivningsförsök. Begär borgenären detta, torde regelmässigt begäran bör bifallas. I så fall gäller 5 och 24 §§ LL och 32 kap. 2 § RB för den fortsatta handläggningen. Om däremot borgenären underlåter att begära att få ta över delgivningsverksamheten, kan rätten avvisa ansökningen.

Vid bedömningen av om rimliga försök har gjorts skall i första hand hänsyn tas till de kostnader som har lagts ner på delgivningsverksamheten i målet. Kostnaderna skall primärt ställas i relation till borgenärens principiella motprestation, ansökningsavgiften. Men viss hänsyn måste också tas till målets betydelse, i första hand det fordrade beloppets storlek.

32 § I denna paragraf ges vissa regler om hänskjutande till rättegång och den därefter följande handläggningen. Bl. a. finns en domförhetsregel som är uttryckt genom en hänvisning till motsvarande regel i 30 §.

Till följd av ändringen i 30 § (se specialmotiveringen till den paragrafen) har hänvisningen omformats till en självständig regel, i sak överensstämmande med vad som nu gäller.

Bilaga 1

Analys av delgivningsreturer till Stockholms tingsrätts Bf-enhet

Inom Stockholms tingsrätts Bf-enhet har analyserats en slumpvis utvald post av delgivningsreturer. Analysen avser de returer som kom in till tingsrätten under fem dagar i oktober månad 1980. Materialet omfattar

668 returnerade rek-försändelser,

31 returnerade försändelser för särskild postdelgivning,

6 hinderbevis från andra polisdistrikt än Stockholms och

155 hinderbevis från delgivningscentralen (DC) i Stockholm.

Returerna föranledde som ny åtgärd

	uppdrag till stgman	kontakt med borgenä- ren för ny adress m. m.
rek	570 (85 %)	95 (15 %)
särskild post	16 (50 %)	14 (50 %)
polis-hinder	3 (50 %)	3 (50 %)
DC-hinder	72 (46 %)	83 (54 %)

Hinderbevisen från DC har analyserats närmare med följande resultat.

Av de 155 hinderbevisen rörde 116 mål som hade kommit in till tingsrätten under första halvåret 1980 och återstoden, 39, äldre mål. I det följande anges både totalsiffror för hela materialet och delsiffror för målen från 1980.

	hela materialet	mÅL från 1980
<i>Tidigare åtgärder</i>		
i delgivningsuppdraget angavs gäldenärens adress		
enligt ansökan i målet	109 (70 %)	89 (75 %)
ny adress	46 (30 %)	30 (25 %)
rätten hade redan tidi- gare gjort hänvändelse till borgenären om ny adress: en gång	20 (13 %)	10 (10 %)
flera gånger	5 (3 %)	0
delgivningsuppdraget var i målet det första	107 (67 %)	101 (87 %)
det andra eller tredje	43 (28 %)	15 (13 %)
det fjärde eller mer	5 (3 %)	0

	hela materialet	mål från 1980
<i>Hindersbevisens innehåll</i>		
adressen enligt uppdraget var den rätta	67 (43 %)	49 (42 %)
ny åtgärd: nytt uppdrag till stämningsman	44 (28 %)	38 (32 %)
ny åtgärd: kontakt med borgenären (nytt delgivningsförsök på adressen inte rimligt)	23 (15 %)	11 (10 %)
härav fanns i målet redan tidigare uppgift att gäldenären höll sig undan	14 (9 %)	9 (8 %)
adressen var fel, i hinderbeviset angavs ny adress	35 (23 %)	28 (25 %)
ny åtgärd: nytt uppdrag till stämningsman	28 (18 %)	21 (18 %)
ny åtgärd: kontakt med borgenären (adressen tydde på att rätten inte var behörig domstol i i målet)	7 (5 %)	7 (6 %)
adressen var fel, ny adress kunde inte forskas fram (t. ex. därför att personnummer saknades) eller annat hinder fanns för delgivning		
ny åtgärd: kontakt med borgenären	49 (30 %)	35 (30 %)
uppgifterna om gäldenärens identitet måste kontrolleras		
ny åtgärd: kontakt med borgenären	4 (3 %)	4 (3 %)

1 Förslag till

Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagsökningslagen (1946: 808)

dels att 2, 5, 19, 20, 24, 30, 31 och 32 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 17 a och 31 a–c §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, *så ock* fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären *angive ock* de omständigheter som *betinga* rättens behörighet, om denna *ej* framgår av vad *eljest* anföres. Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av handling *vara* fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket *sökes* ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av handling varigenom panträtt i egendomen upplåtits.

Ansökningen skall jämte avskrift som *angives* i första stycket avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *ombesörje* rätten mot *stadgad* avgift erforderlig avskrift, och *gälle* den i målet lika med huvudskrift.

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn, *postadress och, om det behövs för delgivning med gäldenären, dennes personnummer och gatuadress. Där så kan ske skall också anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Vidare skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall också ange de omständigheter som betingar* rättens behörighet, om denna *inte* framgår av vad *som annars* anförs. Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av *den* handling *vara på* fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket *söks* ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av handling varigenom panträtt i egendomen *har* upplåtits.

Ansökningen skall jämte avskrift som *anges* i första stycket avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *skall* rätten mot *föreskriven* avgift *ombesörja* erforderlig avskrift, och *gäller* den i målet lika med huvudskrift.

¹ Senaste lydelse 1973:1074.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

5 §²

Det exemplar av ansökningen varå enligt 4 § föreläggandet tecknats skall jämte fordringshandlingen delgivas gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat.

Det exemplar av ansökningen där föreläggandet enligt 4 § har tecknats skall jämte fordringshandlingen delges gäldenären på sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Skall borgenären ombesörja delgivningen, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken.

17 a §

Skall delgivning med gäldenären ske genom kungörelse enligt 15 § delgivningslagen (1970:428) eller utomlands och uppkommer kostnad för införande i tidning av kungörelsen eller för översättning till annat språk än svenska av handlingar som skall delges, skall kostnaden betalas av borgenären. Om rätten begär det, skall borgenären lämna förskott på kostnaden.

19 §³

Ansökning om betalningsföreläggande skall göras skriftligen eller muntligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, så ock fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären ange tillika i ansökningen eller i räkning som åberopas tydligt och fullständigt grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst samt de omständigheter som betinga rättens behörighet, om denna ej framgår av vad eljest anföres.

Ansökning om betalningsföreläggande skall göras skriftligen eller muntligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn, postadress och, om det behövs för delgivning med gäldenären, dennes personnummer och gatuadress. Där så kan ske skall också anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Vidare skall anges fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären skall i ansökningen eller i räkning som åberopas också tydligt och fullständigt ange grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst samt de omständigheter som betingar rättens behörighet, om denna inte framgår av vad som annars anföres.

² Senaste lydelse 1978: 773.

³ Senaste lydelse 1973: 241.

Nuvarande lydelse

Ansökning som göres skriftligen skall avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *besörje* rätten mot *stadgad* avgift erforderlig avskrift, och *gälle* den i målet lika med huvudskrift. Göres ansökning muntligen, skall genom rättens försorg mot *stadgad* avgift uppteckning därav ske i två exemplar; *borgenären* eller hans ombud skall med sin underskrift vitsorda att uppteckningen är riktig. Uppteckningen *gälle* sedan som huvudskrift.

Räkning som åberopas skall *ingivas* i två exemplar; *är* räkningen ingiven i *allenast* ett exemplar, skall mot *stadgad* avgift avskrift därav *besörjas* av rätten.

Föreslagen lydelse

Ansökning som görs skriftligen skall avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, *skall* rätten mot *föreskriven* avgift *ombesörja* erforderlig avskrift, och *gäller* den i målet lika med huvudskrift. Görs ansökning muntligen, skall genom rättens försorg mot *föreskriven* avgift uppteckning därav ske i två exemplar. *Borgenären* eller hans ombud skall med sin underskrift vitsorda att uppteckningen är riktig. Uppteckningen *gäller* sedan som huvudskrift.

Räkning som åberopas skall *inges* i två exemplar. *Är* räkningen ingiven i *endast* ett exemplar, skall mot *föreskriven* avgift avskrift därav *ombesörjas* av rätten.

20 §

Ej må i samma ansökning *framställas* krav mot mera än en gäldenär.

I samma ansökning *får* krav *inte framställas* mot mer än en gäldenär, *såvida* *inte* gäldenärerna *enligt* vad som åberopas i ansökningen *är* *solidariskt ansvariga* för *fordringen*.

24 §⁴

Om delgivning med gäldenären av ansökningshandlingarna jämte föreläggande som avses i 22 eller 23 § *äge* vad i 5 § *är* *stadgat* *mot-svarande* tillämpning. *Ej* må *delgivning* äga rum utom riket och ej heller enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

Om delgivning med gäldenären av ansökningshandlingarna jämte föreläggande som avses i 22 eller 23 § *tillämpas* vad som *är* *föreskrivet* i 5 §. *Delgivning* *får* *inte* äga rum utom riket och ej heller *genom kungörelse* enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

30 §⁵

Vid handläggning av mål om lagsökning eller betalningsföreläggande är rätten domför med en lagfaren domare.

Mål om betalningsföreläggande *får* i den utsträckning som *regeringen* *bestämmer* *handläggas* av *en tjänsteman* som *inte* är lagfaren.

⁴ Senaste lydelse 1970: 446.

⁵ Senaste lydelse 1969: 807.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §⁶

Om laga domstol i mål om lag-sökning eller betalningsföreläggan-de gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bo-stadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastighe-ten finns. Rätten prövar självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall *tagas för god*, om anledning ej förekommer att den är oriktig.

Om laga domstol i mål om lag-sökning eller betalningsföreläggan-de gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bo-stadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastighe-ten finns. Rätten prövar självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall *godtas*, om anledning ej förekommer att den är oriktig. *Har ansökningen uppta-gits, skall rätten ej på nytt pröva sin behörighet, såvida inte gälde-nären begär det eller fråga upp-kommer om tillämpning av 10 kap. 17 § rättegångsbalken.*

31 a §

Fullmakt för den som uppträder som ombud eller bevis att den som uppträder som part eller som ställ-företrädare för part är behörig be-höver inte företes vid handläggning enligt denna lag, såvida inte rätten på grund av särskilda omständig-heter finner det behövt.

För begäran om hänskjutande till rättegång gäller dock 11 kap. 4 § och 12 kap. 9 § rättegångsbal-ken.

31 b §

Yrkar borgenären ränta men framgår ej av ansökningen från vil-ken tidpunkt räntan yrkas, skall yr-kandet anses gälla ränta från del-givningsdagen.

31 c §

Är det på grund av vad som före-kommit i samband med försök till delgivning med gälldenären uppen-bart att hinder för delgivning före-ligger, får rätten avvisa ansökning-en.

⁶ Lydelse enligt prop. 1980/81: 88.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Föreligger ej hinder för delgivning men har trots rimliga försök delgivning inte kunnat ske och begär borgenären inte att själv få ombesörja fortsatta delgivningsförsök, får ansökningen också avvisas.

32 §⁷

Hänskjuts mål till rättegång, skall rätten förordna om målets fortsatta handläggning. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen. Har mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång bör, om ej hinder möter, muntlig förhandling äga rum i omedelbart samband med sammanträdet. I så fall gäller i fråga om rättens domförhet vad som föreskrivs i 30 §.

Hänskjuts mål till rättegång, skall rätten förordna om målets fortsatta handläggning. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen. Har mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång bör, om ej hinder möter, muntlig förhandling äga rum i omedelbart samband med sammanträdet. I så fall är rätten domför med en lagfaren domare.

Är den tingsrätt som har handlagt målet inte behörig att efter återvinning pröva målet, skall detta överlämnas till den tingsrätt som är behörig. Beslut om överlämnande får inte överklagas. Om den tingsrätt som har mottagit målet finner sig obehörig, skall den visa målet åter till den tingsrätt som har överlämnat det. När ett mål har överlämnats, gäller första stycket i fråga om den tingsrätt till vilken målet har överlämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

⁷ Lydelse enligt prop. 1980/81: 88.

2 Förslag till

Förordning om ändring i kungörelsen (1974:811) om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande

Härigenom föreskrivs att 2 § kungörelsen (1974:811) om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättning för kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande utgår för borgenärens eget arbete med anledning av målet samt för arvode till ombud eller biträde. Ersättningen utgår med skäligt belopp, dock högst etthundra-sjuttiofem kronor i lagsökningsmål och etthundrasextio kronor i mål om betalningsföreläggande om ej särskilda skäl föreligger.

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ersättning för kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande utgår för borgenärens eget arbete med anledning av målet samt för arvode till ombud eller biträde. Ersättningen utgår med skäligt belopp, dock högst etthundra-sjuttiofem kronor i lagsökningsmål och etthundrasextio kronor i mål om betalningsföreläggande om ej särskilda skäl föreligger. *Har borgenären eller ombudet gett in en ansökan som är uppenbart ofullständig, skall ersättningen bestämmas till lägre belopp än vad som annars skulle ha utgått.*

I mål som avses i första stycket utgår dessutom ersättning för ansöknings- och expeditonsavgifter, delgivningskostnad samt kostnad för registrerings- eller mantalsskrivningsbevis, om sådant behövs. Borgenären har vidare rätt till skälig ersättning för översättning av inlaga eller annan handling samt för avskrifter eller fotokopior, i den mån antalet sådana överstiger tjugofem.

Har inkassoåtgärd vidtagits före ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande utgår ersättning även för sådan åtgärd enligt 1 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Senaste lydelse 1980: 775.

3 Förslag till

Förordning om ändring i expeditionskungörelsen (1964:618)

Härigenom föreskrivs att bilagan till expeditionskungörelsen (1964:618)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Bilaga²

Nuvarande lydelse

Förelaggen lydelse

Avgiftslista

 Avdelning II. Expeditioner och ansökningar vid domstol

Mål

Ansökan varigenom mål anhängiggörs 120

Avgift utgår icke för ansökan i mål om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.

*Underrätts beslut om avvísning i
 mål om lagsökning eller betal-
 ningsföreläggande 120*

Överrätts dom som utges till lösningskyldig part

när domen utfärdas i förenklad form 40

i annat fall 100

 Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Kungörelsen omtryckt 1976: 383.

² Senaste lydelse 1980: 740.

4 Förslag till

Förordning om försöksverksamhet med handläggningen av mål om betalningsföreläggande

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Försöksverksamhet med handläggningen av mål om betalningsföreläggande får äga rum vid de tingsrätter som domstolsverket bestämmer. Vid sådana tingsrätter gäller denna förordning jämte förordningen (1975:511) med tingsrättsinstruktion.

2 § Domstolsbiträde, som har genomgått av domstolsverket föreskriven utbildning, får förordnas att på eget ansvar handlägga mål om betalningsföreläggande.

Förordnande enligt första stycket får ej avse

1. avvisningsbeslut,
2. mål, vari ansökan återkallats eller förfallit och gäldenären framställt kostnadsyrkande,
3. mål med utländsk juridisk person som part,
4. mål som i övrigt är av vidlyftig eller svår beskaffenhet eller vars handläggning av annan orsak kräver särskild erfarenhet.

Förordnande enligt första stycket meddelas i fråga om domstolsbiträde vid Stockholms, Göteborgs eller Malmö tingsrätt av tingsrätten och i fråga om domstolsbiträde vid annan tingsrätt av hovrätten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1982.

Sammanställning av remissyttranden

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Svea hovrätt, Handens tingsrätt, Huddinge tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Lunds tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, rikspolisstyrelsen (RPS), domstolsverket, datainspektionen, postverket, riksskatteverket (RSV), rättegångsutredningen (Ju 1977:06), Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Sveriges föreningsbankers förbund, Svenska Bankföreningen, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypoteksskassa, Post- och Kreditbanken, Svenska inkasso—föreningen och Förbundet för jurister, samhällsvetare och ekonomer (JUSEK).

Sveriges allmänna hypoteksbank har bifogat yttrande från Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution.

1 Allmänna synpunkter

Svea hovrätt: I promemorian framförs förslag till olika åtgärder – i avbidan på en mer genomgripande reform – i syfte att åter få den summariska processen att fungera som en snabb, enkel och billig processform. Hovrätten kan i stort tillstyrka de framlagda förslagen – – .

Handens tingsrätt: På grund av mycket pressande arbetsförhållanden har tingsrätten inte haft möjlighet att på sedvanligt sätt studera promemorian för att kunna avge ett meningsfullt yttrande i de skiftande spörsmål, som tagits upp till överväganden. Tingsrätten – som för närvarande har det mycket bekymmersamt med hanteringen och handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande – vill emellertid helt allmänt uttrycka önskemålet, att allt som kan göras blir gjort med det allra snaraste för att den summariska betalningsprocessen skall bli rationellare. Vad som i promemorian föreslås är sannolikt av stort värde och torde kunna genomföras utan att några grundläggande rättsprinciper träds för när. Förhoppningsvis torde än ytterligare rationaliseringsåtgärder kunna vidtagas.

Huddinge tingsrätt: Tingsrätten instämmer i vad som konstaterats i promemorian om att en kraftig målökning på Bf-sidan, parallellt med bl.a. ökade delgivningssvårigheter, leder till svårigheter i handläggningen. Vid Huddinge tingsrätt har tillströmningen av Bf-mål sedan länge kommit att överskrida organisationens ramar. Prognosen för år 1981 pekar på en fortsatt hög inströmning, ca 11 000 Bf-mål. De personalramar som givits tingsrätten medger endast 2,5–3 domstolsbiträden på Bf-sidan. Balansen är denna dag 5 765 Bf-mål. Cirka 800 av dessa inrymmer påtagliga delgivningssvårigheter.

Tingsrätten anser att det finns ett väl dokumenterat behov av att förenkla verksamheten. Flertalet av de åtgärder som föreslås i promemorian finner tingsrätten vara riktiga och ändamålsenliga. Inte minst behovet av att förstärka stämningssmannaoorganisationen med resurser för registerforskning bör kraftigt understrykas. Med hänsyn till Huddinge tingsrätts förut nämnda knappa personalresurser är det inte troligt att föreslagna åtgärder får tillräcklig effekt på tingsrättens målbalans. Situationen är emellertid sådan att varje rationalisering av verksamheten ses med tillfredsställelse.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten ansluter sig till uppfattningen att omedelbara åtgärder bör vidtas för att få den summariska processen att åter fungera som den snabba, enkla och billiga processform som varit avsedd.

Såsom angivits i promemorian är huvudproblemen brister eller oklarheter i ansökningarna samt svårigheter i samband med delgivning och med att avsluta målen när delgivning trots flera försök inte kunnat genomföras. Tingsrätten vill i sammanhanget därvid framhålla att vissa brister och oklarheter i ansökningar från några inkassobyråer svarar för merparten av problemen. Många av dessa felaktigheter är av sådan art att de med lätthet borde ha kunnat undvikas. Tingsrätten har uppfattningen att arbetsuppgifter ibland medvetet vältras över på domstolarna.

Lunds tingsrätt: Till följd av den under senare år ständiga ökningen av L- och Bf-mål — en ökning som inte kunnat mötas med ökad personal — är vid åtskilliga tingsrätter arbetsläget nu sådant att omedelbara åtgärder erfordras beträffande den summariska betalningsprocessen för att förhindra uppkomsten av en ohållbar situation. Tingsrätten har för sin del vidtagit vissa åtgärder, som kan hänföras till vad i promemorian benämns "var-dagsrationalisering" (s. 9 m). Som exempel härpå må nämnas följande.

Tingsrätten har begränsat behörighetskontrollen enligt 11 kap. 4 § RB (Se bilaga 1)¹. För att förenkla arbetet med utskrift i Bf-mål har särskilda blankettset tryckts för "massborgenärer", t.ex. Malmöhus läns landsting, Lunds kommun m.fl. På dessa förtryckta blanketter finns uppgifter som regelbundet återkommer, vilket gör att vissa blanketter behöver kompletteras endast med gäldenärens namn och fordringsbeloppet (Se bilaga 2)². Adressetiketter för adressering till massborgenärer framställs genom fotokopiering. Tingsrätten, som tidigare använt förkortad liggetid för delgivningsförsändelser med post rek m.m., har övergått till att tillämpa ordinarie liggetid för att därigenom komma i åtnjutande av postens påminnelseförfarande.

För att komma tillrätta med den rådande arbetssituationen fordras emellertid också lagstiftningsåtgärder. Rättegångsutredningen väntas komma med förslag härutinnan innevarande år. Tingsrätten hälsar emellertid med tillfredsställelse att vissa förslag till rationalisering nu framlagts som en

¹ Bilagan utesluten här.

² Bilagan utesluten här.

delreform i avbidan på rättegångsutredningens förslag. Tingsrätten ansluter sig i allt väsentligt till de i promemorian framförda synpunkterna och förslagen. Av dessa bör såsom särskilt praktiskt värdefulla framhållas lättnaderna i behörighetskontrollen (avsnitt 6.2 med förslag till lagändring, 31 a §). Tingsrätten ställer sig dock tveksam till vad som föreslagits under avsnitten 6.1, 6.3, 6.4 och 9, Tingsrätten återkommer till dessa frågor under B. Tingsrätten vill vidare ifrågasätta om inte delreformen kunnat ges en något vidare omfattning utan att man därigenom föregripit rättegångsutredningens kommande förslag.

Malmö tingsrätt: Handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande utgör ett allt större problem för tingsrätten liksom uppenbarligen för tingsrätterna i allmänhet. Ökningen av framförallt målen om betalningsföreläggande kan i nuvarande statsfinansiella läge inte mötas med ökade personalinsatser. Detta innebär i sin tur att allt kortare tid står till buds för handläggning av varje enskilt mål. Samtidigt kan konstateras att ansökningarna allt oftare är bristfälliga. En förklaring till detta kan vara att även ingivarna ägnar mindre tid åt varje ansökan. Vidare har en hel del ovana ingivare börjat använda sig av den summariska processen för indrivning av fordringar. Denna grupp ingivare förekommer i förhållandevis stor utsträckning vid tingsrätten. Mot bakgrund av det anförda ställer tingsrätten sig positiv till promemorians förslag om omedelbara åtgärder för att, med bibehållen rättssäkerhet, förenkla handläggningen av den summariska betalningsprocessen. — — —

Göteborgs tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslagen i promemorian. Behovet av enklare handlägningsrutiner är påtagligt och förslagen är ett steg i rätt riktning.

Rikspolisstyrelsen: Rikspolisstyrelsen är föreskriftsmyndighet för delgivningsverksamheten i riket. Dessutom uppträder styrelsen i viss utsträckning som borgenär i bf-mål. Mot denna bakgrund får styrelsen anföra följande.

Ändringsförslagen beträffande den summariska processen tillstyrks till alla delar. Den förenklade behörighetsprövningen av borgenärens företrädare bör självfallet även komma myndigheter till godo, när de uppträder som borgenärer.

Domstolsverket: De förslag som förs fram i promemorian ligger väl i linje med domstolsverkets strävan att rationalisera den summariska betalningsprocessen. Den kraftiga ökningen av främst målen om betalningsföreläggande gör det angeläget att åtgärder snarast vidtas för att underlätta domstolarnas arbete. Mot den bakgrunden anser domstolsverket det riktigt att redan nu, innan resultatet av rättegångsutredningens arbete presenterats, vidtaga sådana åtgärder att domstolarna bättre kan tillgodose tankarna bakom den summariska betalningsprocessen. Domstolsverket tillstyrker därför förslaget i huvudsak.

Datainspektionen: Inledningsvis belyser promemorian hur inkassoverk-

samhet ökat i volym de senaste åren, främst genom uppgifter om ökningen av antalet ansökningar om betalningsförelägganden. Inspektionen har i sin verksamhet som tillsyns- och tillståndsmyndighet enligt inkassolagen (1974:182) erfarit ökningen som innebär att inspektionens tillsyn blir än mer stickprovsbetonad med beaktande av att cirka en miljon årliga inkassoärenden skall övervakas av två handläggare vid datainspektionen. Över 400 tillstånd enligt inkassolagen har meddelats och därutöver utövas inkassoverksamhet av ett okänt antal "större och mindre" fordringsägare som är underkastade lagen utan att vara tillståndspliktiga.

Inspektionen kan verifiera uppgifter i promemorian att gäldenärerna har allt kortare tid på sig att betala efter förfallodagen innan domstolsansökan görs. Orsaken härtill är givetvis i viss mån de kärva tiderna, men är också en följd av inkassolagen, som i princip innebär att inkassokrav kan utsändas dagen efter en fordrans förfallodag, och om betalning inte inflyter eller ärendet eljest avslutas, att domstolsansökan kan göras ett par veckor efter utsändandet av inkassokravet.

I promemorian påpekas vidare att domaruppgiften i den summariska betalningsprocessen praktiskt taget helt ombesörjs av tingsnotarier. Datainspektionen har gjort samma erfarenhet. Detta medför bland annat att kontinuiteten i handläggningen bland lagsökningsdomare blir begränsad vilket har flera lätt insedda negativa följder.

Möjligen kan ett pågående arbete i domstolsverkets regi med utarbetande av handböcker för hanteringen av den summariska processen medverka till att förbättra situationen. Datainspektionen är representerad i en referensgrupp som knutits till handboksarbetet.

I promemorian redovisas det närmast katastrofartade handläggningsläget vid storstadsdomstolarna avseende det förfarande som "snabbt, enkelt och billigt skall fram till ett verkställbart avgörande". Väntetider på månader innan en inkommen ansökan åtgärdas ger åtskilliga negativa följder för såväl borgenärer och borgenärsombud som för gäldenärer. En följd härav är att den övervakning som uppdragsgivarna själva förväntas upprätthålla av att inkassoföretag redovisar influtna medel utan dröjsmål har blivit avtrubbad. Det fordrar i sin tur skärpta insatser från inspektionens sida. Problemen blir inte mindre av att även kronofogdemyndigheterna är svårt överbelastade med arbete som föranleder utdragen handläggningstid.

Som en av de tillgripna nödåtgärderna vid hårt belastade tingsrätter anges att arkivering av avslutade mål lagts åt sidan. Detta kan få negativa konsekvenser då kreditupplysningsföretag enligt 12 § kreditupplysningslagen skall undersöka om viss notering är oriktig eller missvisande för eventuell rättelse, därvid tingsrätternas arkiv är en viktig replipunkt.

Promemorian noterar vidare att exempelvis inkassobyråer ofta ger in oklara eller ofullständiga ansökningar som medför onödigt merarbete för domstolarna. Inspektionen har i tillståndsprövningen för varje inkassobyrå gjort en genomgång av hur en domstolsansökan skall göras, men ytterligare insatser – även från inspektionens del – erfordras uppenbarligen.

Riksskatteverket: Den summariska betalningsprocessen utgör ett väsentligt bidrag till samhällets strävanden för att upprätthålla en god betalningsmoral. I promemorian har visats att förfarandet hos vissa tingsrätter inte fungerar så snabbt, enkelt och billigt som borgenärerna bör kunna kräva. Enligt riksskatteverkets (RSV) mening är det därför befogat att redan innan rättegångsutredningen framlagt sin översyn av processformen vidta speciella åtgärder i syfte att minska olägenheterna.

RSV kommer närmast i egenskap av administrativ centralmyndighet för kronofogdemyndigheterna i kontakt med meddelade lagsökningsutslag och betalningsförelägganden. I synnerhet när utsökningsbalken den 1 januari 1982 träder i kraft är det angeläget också för kronofogdemyndigheterna att nå kontakt med gäldenärer. Förslag om att sökanden i fortsättningen skall lämna flera uppgifter om gäldenären kommer indirekt också den verkställande myndigheten till godo. Förslaget tillstyrks därför av RSV. — — —

Rättegångsutredningen: Syftet med promemorian är att genom ändringar i lagsökningslagen åstadkomma omedelbara åtgärder för att förbättra arbetssituationen vid domstolarnas lagsöknings- och betalningsföreläggandeavdelningar. Därigenom vill man söka få den summariska processen att fungera som en snabb, enkel och billig processform.

Vi har till uppgift att åstadkomma en rationellare domstolsprocess i allmänhet. I den uppgiften ligger givetvis också att åstadkomma förenklingar som kan minska arbetsbelastningen vid domstolarna. Vårt förslag, som kommer att innefatta också en total nyordning av den summariska processen, kan emellertid inte föranleda lagstiftning förrän om några år.

Vi har därför i princip ingenting att invända mot att man nu genom snabba samlösningar undanröjer vissa oformligheter i systemet och därigenom förbättrar arbetssituationen vid domstolarna. Vad vi däremot anser oss ha anledning reagera mot är om sådana samlösningar går stick i stäv mot vad vi snart kommer att föreslå i ett delbetänkande rörande processen vid tingsrätt. Att vi i princip är positiva till att det redan nu görs något åt rådande missförhållanden får alltså inte uppfattas så som om vi vore positiva till enskildheterna i förslaget. Tvärtom måste vi — som senare skall framgå — på åtskilliga punkter vara starkt kritiska. — — —

Utmärkande för svenskt lagstiftningsarbete på processrättens område har länge varit att den egentliga tvistemålsprocessen och andra civilprocesser vid allmän domstol behandlats i skilda lagar.

Promemorian går vidare på den vägen och avser uteslutande den summariska processens utformning. Processen enligt RB berörs knappast med ett ord. Vi vill ta upp reformförslaget ur ett vidare perspektiv.

Vi har den uppfattningen att lagstiftningsarbetet på processrättens område måste bedrivas från den principiella utgångspunkten att man försöker se sambandet mellan olika processformer. Enligt vår mening bör man således inte vid en processreform stirra sig blind på den ena eller andra processen utan ha ögonen öppna för huruvida skälen bakom en tänkt reform har

bärkraft över hela processområdet eller inte. Det är inte endast så att sådana övergripande lösningar i allmänhet bör bli bättre än särlosningar åstadkomna i skilda sammanhang. Övergripande lösningar underlättar också förståelsen av systemet.

Den pressade arbetssituationen vid tingsrätterna får enligt vår uppfattning inte föranleda att man nu kastar sig in i olämpliga ändringar av lagsökningslagen utan hänsynstagande till vad som gäller enligt RB. I den mån de föreslagna ändringarna är bra för den summariska processen är det enligt vår mening i allmänhet lämpligt att också omedelbart göra motsvarande ändringar i RB. Vår översyn av rättegångsväsendet innebär inget principiellt hinder mot sådana lösningar.

En annan viktig princip vi vill framhålla är att det processuella systemet inte får ändras med alltför täta mellanrum. Det tar tid innan en processuell reform får genomslagskraft och det kostar pengar. Vi tänker därvid bl.a. på den utbildningsverksamhet för tjänstemän som ofrånkomligen måste bedrivas även i samband med en mindre reform av det slag den remitterade promemorian innehåller. Vi tänker också på kostnaderna för själva lagstiftningsåtgärderna, för blanketter och för det praktiska genomförandet hos borgenärsombud och hos domstolen. För enskilda personer måste upprepade ändringar av en och samma regel närmast förefalla tyda på ett dåligt samarbete på tjänstemannaplanet.

Till det sagda vill vi lägga några synpunkter på alternativa möjligheter att möta en pressad arbetssituation inom domstolarna.

Den remitterade promemorians utgångspunkt är att det gäller att för den summariska processens del åstadkomma förenklingar vid tingsrätternas lagsöknings- och betalningsföreläggandeavdelningar. Att ändra måltillströmningen till domstolarna synes däremot inte ha varit avsikten och de negativa verkningar som förslaget kan komma att få för arbetet på tvistemålsavdelningarna vid tingsrätt berörs inte.

Vi arbetar med delvis andra perspektiv. För det första är det sålunda för oss väsentligt att mål inte går till domstol i onödan. Vi försöker undvika att regelsystemet utformas så att gäldenärer kan utnyttja processmaskineriets eftersläpning som en billig kreditform.

Det finns ytterligare problem att ta upp när det gäller att minska en onödig tillströmning av mål till tingsrätter. I det sammanhanget vill vi peka på att det numera ifrågasätts om stat och kommun skall åtnjuta frihet från skyldighet att betala ansökningsavgift. Deras krav rör sig med nuvarande regler ofta om belopp understigande 100 kronor. Den statliga och kommunala friheten från expeditionsavgifter övervägs f.n. av budgetdepartementet.

En annan viktig fråga som vi vill ta upp gäller den summariska processens förhållande till den egentliga tvistemålsrättegången. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt med en helhetssyn på tingsrättsarbetet. Förutom vad vi förut sagt om att samma regler bör gälla för samma situationer

anser vi det viktigt att mål hanteras i den processform som enklast kan åstadkomma ett avgörande. Vi vill gå så långt att vi påstår att det vore avsevärt bättre att tingsrätternas lagsökningsavdelningar blev ytterligare belastade, om det ledde till att de egentliga tvistemålsavdelningarna kunde avlastas i minst samma utsträckning.

Det gäller att åstadkomma en process som i varje enskilt fall är så billig och enkel som möjligt — inte att genom processrättslig lagstiftning motverka att arbetssituationen blir alltför pressad på den ena eller andra avdelningen. Problem av det slaget kan i stället med fördel mötas med ändrad fördelning av resurser och personal.

Den summariska processen kan enligt vår mening i en något mera kvalificerad tappning sålla bort en del oegentliga tvister från den egentliga tvistemålsprocessens område. Detta är viktigt eftersom den summariska processen är ett ojämförligt mycket billigare alternativ än den egentliga tvistemålsprocessen. Vid en reform av det slag vi tänker oss blir det ofrånkomligt med en överföring av vissa personalresurser från tvistemålsavdelningarna till lagsökningsenheterna vid tingsrätt.

Sveriges domareförbund: Antalet mål om lagsökning och betalningsföreläggande har ökat kraftigt under senare år. I vissa tingsrätter har tidvis uppstått oacceptabla balanser, som har medfört svårbemästrade handläggningsproblem. I det rådande statsfinansiella läget torde det inte vara möjligt att förstärka tingsrätternas resurser i sådan grad att förhållandena därigenom kan göras tillfredsställande. För att situationen skall förbättras är det därför nödvändigt att — såsom föreslås i promemorian — genomföra ändringar i förfarandet, som tar sikte på att effektivisera handläggningen i tingsrätterna.

Vissa av förslagen i promemorian innebär att större krav än hittills ställs på sökanden. I de många fall där sökanden företräds av en affärsdrivande inkassobyrå eller är en borgenär som har så många egna mål att han kan hålla sig med egen utbildad personal, är det rimligt att begära så fullständiga och korrekta uppgifter redan i ansökningen att brister härvidlag inte vållar domstolen problem vid handläggningen. Strävan bör emellertid vara att hålla förfarandet på en sådan nivå att det förblir praktiskt möjligt för en enskild person att utan juridiskt biträde utnyttja den summariska betalningsprocessen för att få betalt för en fordran. Då förfarandet regleras måste man också noga beakta att handläggningens effektivitet inte får gå ut över rättssäkerheten.

Såsom framhålls i promemorian pågår i andra sammanhang utredningsarbete, som har inverkan på den summariska processens utformning, t.ex. i rättegångsutredningen. Förslagen i promemorian innebär mest detaljändringar i den gällande rätten. I den mån de kan underlätta domstolarnas arbete, framstår ändringarna som ytterst angelägna. Det bör därför inte möta betänkligheter att de genomförs utan att man avvaktar resultatet av andra utredningar.

De förslag i promemorian som förbundet ansett sig kunna tillstyrka kan antas komma att underlätta domstolarnas arbete med mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Lättnaderna torde dock huvudsakligen bli marginella. Förbundet vill därför avslutningsvis framhålla att problemen ingalunda kan anses lösta. Tvärtom erfordras sannolikt ytterligare, kraftfulla åtgärder för att förhållandena skall bli godtagbara.

Sveriges advokatsamfund tillstyrker — med vissa påpekanden — att promemoriaförslagen läggs till grund för lagstiftning.

Svenska Bankföreningen: Bankföreningen ställer sig positiv till strävandena att rationalisera och därmed förhoppningsvis nedbringa handläggningstiderna i den summariska betalningsprocessen. Man får emellertid inte bortse från att den summariska betalningsprocessen bara är en länk i en kedja av åtgärder, i vilken också ingår handläggning hos de exekutiva myndigheterna. Det är därför anledning att peka på att det kan finnas skäl att effektivisera också andra delar i denna helhet. — —

Post- och Kreditbanken har anslutit sig till vad som anförts i Svenska Bankföreningens remissyttrande.

Sveriges allmänna hypoteksbank:³ För hypoteksföreningarna knyts intresset främst till förfarandet när det gäller lagsökning för fordran, som grundar sig på skriftligt fordringsbevis och som är förenad med panträtt i fast egendom. Banken anser sig därför inte ha anledning att lämna synpunkter på promemorians innehåll i de delar detta inte berör denna typ av lagsökning.

Allmänt kan sägas att rådande situation beträffande handläggningstiderna av lagsökningsansökningar hos många tingsrätter är otillfredsställande. Det är nödvändigt att dessa tingsrätter planerar sitt arbete så att lagsökningarna kan handläggas med den skyndsamhet som lagen förutsätter. I promemorian anges att situationen skulle kunna förbättras genom bättre utbildning hos handläggarna på inkassobyråer m.m. Enligt bankens erfarenhet finns det också behov av bättre utbildning av de tjänstemän som hos tingsrätterna handlägger lagsökningsärenden. Den osäkerhet som bristande utbildning skapar leder ofta till en övernitisk granskning som resulterar i begäran om komplettering "för säkerhets skull" i ärenden som redan är kompletta.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: Under senare år har antalet mål i den summariska betalningsprocessen — huvudsakligen mål om betalningsföreläggande — ökat kraftigt. Eftersom tingsrätterna och stämningmannaorganisationen har att möta ökningen med i princip oförändrade personalresurser har även handläggningstiden i mål om lagsökning ökat oroväckande. Stadshypotekskassan välkomnar därför förslag som kan nedbringa handläggningstiderna i dessa mål.

³ Ett av Sveriges allmänna hypoteksbank bifogat yttrande från Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution överensstämmer i allt väsentligt med hypoteksbankens yttrande.

Svenska inkassoföreningen: På s. 3 nämns att antalet Bf-mål under de senaste åren ökat mycket kraftigt.

Det kan vara av intresse att notera att Trafikförsäkringsföreningen svarade för större delen av ökningen på 70 000 Bf-mål från 1979 till 1980. Det undandrar sig föreningens bedömning huruvida denna koncentration av ökningen till trafikförsäkringar kan medföra någon riktad åtgärd i syfte att minska antalet Bf-mål.

På s. 3 sägs att lagsökningens praktiska användningsområde minskat under det att betalningsföreläggandets ökat samt att en orsak härtill torde vara att köp på kontokort i betydande utsträckning har ersatt de gamla avbetalningsköpen.

Denna förmodan torde vara alltför kategorisk. Några omständigheter har dock medfört att traditionella avbetalningsgods numera säljs genom kontokrediter. En är att TV, radio och vissa stereoanläggningar säljs i sådan omfattning och till så pass låga priser att kontokrediten lämpar sig bättre än avbetalningsköpet. En annan är att beneficiereglerna numera har en generös utformning varigenom säljaren ej kan använda sin återtaganderätt vid avbetalning. En tredje omständighet är att konsumentverkets anvisningar till konsumentkreditlagen undantagit möbler från återtaganderätt vid avbetalning. En förändring av förutsättningarna i någon av dessa omständigheter skulle kunna medföra en återgång till avbetalning och säljarens möjligheter att återtaga godset. Därigenom skulle antalet Bf-mål kunna minskas.

På s. 4 anges att klara tendenser i Bf-målen under de senaste åren är bl.a. att gäldenärerna har allt kortare tid på sig efter förfallodagen att betala innan ansökan ges in till domstol.

Denna utveckling är en konsekvens bl.a. av konsumentkreditlagens strängare regler än tidigare betr. inskränkt återtagandemöjlighet m.m.

Det anges också att åtskilliga borgenärer har börjat ge in ansökningar även på mindre fordringsbelopp.

Denna utveckling är även medlemmarnas erfarenhet. Fordringsbeloppen hänför sig till småannonser som ökat i dagspressen och olika typer mindre avgifter som införts för smärre tjänster. Dessa mindre avgifter är emellertid av stor ekonomisk vikt, enär antalet är stort. Om avgifterna ej skulle kunna drivas in skulle detta leda till att avgifterna och priset på de tjänster avgifterna avser måste höjas, vilket ej kan vara av intresse. Vidare skulle betalningsmoralen försämrats. Som sägs på s. 61 i promemorian är det "ett grundläggande samhälleligt intresse att en god betalningsmoral upprätthålls". Denna uppfattning hyser också datainspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet betr. inkassolagen. Föreningen har uppehållit sig vid denna fråga, enär det i andra men liknande lagområden uttryckts ett önskemål att av rationaliseringsskäl minska antalet "småärenden". I samband med höjningen av exekutionsavgiften från 125:– till 250:– ansågs en sådan utveckling eftersträvansvärd i vad gäller ingivning av ansökan om utmät-

ning. Detsamma gäller vid riksskatteverkets utarbetande av föreskrifter till den nya utsökningsbalken till kronofogdemyndigheterna.

En utveckling av ADB-tekniken vid Bf-mål hos tingsrätterna och mellan dessa och inkassobyråerna kommer att medföra stora rationaliseringsvinster. Föreningen deltagar följdriktigt i de diskussioner som rör den försöksverksamhet som förbereds i domstolsverkets regi.

2 Domstolens prövning av sin behörighet

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslaget på de i promemorian angivna skälen.

Lunds tingsrätt: Tingsrätten ifrågasätter om särskild lagregel (31 §) är nödvändig. Ett alternativ till utredarens förslag vore att slopa lagsökningslagens nuvarande särreglering angående officialprövning och i stället låta 10 kap. RB gälla utan tillägg, fränsett regeln om fastighetsforum. I den skriftliga processen är det för gäldenären av mindre vikt till vilken domstol han har att vända sig med bestridande. Om målet hänskjuts till rättegång får forumfrågan visserligen större betydelse för gäldenären. Det rör sig emellertid här om ett mycket begränsat antal mål, enligt betänkandet cirka tre procent av det totala antalet ansökningar om Bf. För övrigt har gäldenären möjlighet att göra foruminvändning; erinran härom bör göras i föreläggandet. De problem som kan följa av tingsrättens förslag till lagändring är inte större än att de bör kunna få en teknisk lösning.

Malmö tingsrätt: Som påpekats i promemorian saknar det reell betydelse för gäldenären vilken domstol som handlägger målet så länge handläggningen är skriftlig. I promemorian återges vissa exempel på de konsekvenser den nuvarande regeln om relevant tidpunkt för forumprövningen kan leda till. Tingsrätten anser att betydande fördelar ur rationaliseringssynpunkt skulle uppkomma om förhållandena vid tiden för ansökningens ingivande till tingsrätt får vara avgörande i forumhänseende så länge målet handläggs inom ramen för summarisk process. Undantag bör endast göras i fall enligt 10 kap. 17 § rättegångsbalken. Detta är visserligen en avvikelse från regeln i 10 kap. 15 § rättegångsbalken men tingsrätten vill erinra om att enligt stadgad praxis i mål om försättande i konkurs forumfrågan bedömes med hänsyn till förhållandena vid konkursansökningens ingivande (se de i lagboken under 6 § konkurslagen anmärkta rättsfallen). Skulle däremot ett mål om lagsökning och betalningsföreläggande genom hänskjutning eller återvinning komma att handläggas som tvistemål (oftast för enkelt sådant) bör däremot av hänsyn till gäldenären forumfrågan bedömas enligt 10 kap. 15 § rättegångsbalken. Om det då visar sig att målet är anhängigt vid fel forum bör överflyttning ske enligt 32 § 2 st. LL i dess lydelse enligt SFS 1981:848. Lagrummets räckvidd bör då utökas till att omfatta även hänskjutna mål. I den föreslagna lydelsen av 31 § LL bör alltså enligt tingsrättens mening orden "gäldenären begär det eller" utgå.

Domstolsverket: För att skapa överensstämmelse med rättegångsbalkens regler (34 kap. 2 §) bör det av 31 § LL framgå att foruminvändning i princip skall göras då gäldenären första gången för talan i målet.

Datainspektionen: Resonemanget i promemorian om syftet med hemvistregeln i rättegångsbalken synes närmast vara att i en skriftlig process saknas grund för en hemvistregel.

I promemorian drar man emellertid inte den slutsatsen att föreslå avskaffande av forumregeln för den summariska processen. Ett avskaffande skulle måhända medföra att arbetsbelastningen blev ojämn på domstolarna men kunde också innebära — om målen fritt kunde fördelas mellan domstolarna — bättre möjlighet att utnyttja den totala domstolskapaciteten. Forumprövningen kunde i så fall ske först om och när målet hänskjuts. Måhända är dock detta en reform som bör sparas till rättegångsutredningen.

Postverket: Postverket har inte någon invändning mot förslaget att rätts officialprövning begränsas till målets inledningskede.

Rättegångsutredningen: I summarisk process sker enligt nu gällande regel en officialprövning av att ansökan getts in till rätt domstol. Prövningen avser även de dispositiva forumregler som vid ordinär process omfattas av regler som innebär att eventuella invändningar måste göras gällande av svaranden för att de skall bli beaktade.

I promemorian redovisas på sidan 15 ett flertal anledningar till varför man i summarisk process, som är skriftlig, inte behöver ha någon prövning av om ansökan getts in till fel domstol. Skälen är i huvudsak desamma som vi under hand redovisat för justitiedepartementet till stöd för en ordning enligt vilken tingsrätt vid summarisk hantering av ett mål endast skall beakta vissa särskilt betydelsefulla tvingande forumregler.

Promemorian anvisar emellertid en betydligt mera inskränkt lösning, nämligen att det liksom hittills skall ske en forumprövning när ansökan ges in men att forumfrågan inte skall omprövas senare i processen annat än när en tvingande forumregel trätts för när.

Vi anser inte en sådan lösning hållbar. Skall man göra om forumreglerna för summarisk process redan innan vårt betänkande läggs fram bör man göra det efter rakare linjer och helt slopa prövningen av om talan inletts utan stöd av en dispositiv forumregel.

Även när det gäller de tvingande forumreglerna menar vi att många saken betydelse för den summariska processen. Det gäller främst alla de regler enligt vilka målet skall prövas av en annan tingsrätt än den hos vilken ansökan gjorts.

Att mål kan prövas summariskt vid tingsrätt i strid mot vanliga tvingande forumregler visas bl.a. av att summarisk process i tvister som normalt hör till arbetsdomstolen och statens va-nämnd sker vid tingsrätt. Enligt vår mening bör man — om man nu vill ändra forumprövningen i summarisk process — inte skära alla tvingande forumregler över en kam.

Uttryckssättet i förslaget till ändring av 31 § lagsökningslagen antyder för övrigt en bristande förståelse för konstruktionen av 10 kap. 17 § rättegångsbalken. Det är sålunda knappast det sistnämnda lagrummet som tillämpas när talan avvisas på grund av att en tvingande forumregel har trätts för när. Det berörda lagrummet säger nämligen endast att rätten *inte på grund av vad i 10 kap. balken sägs* är behörig i de i paragrafen angivna fallen. I vanlig process är det i stället 34 kap. 1 § som tillämpas och i lagsökningsfallsfallen berörda 31 §.

Vi vill påpeka att i promemorian sägs att även handräckningslagens forumregler bör ändras på motsvarande sätt som lagsökningslagens. Något förslag till ändring av handräckningslagen finns dock inte redovisat i promemorian.

Sveriges domareförbund: Regeln i 10 kap. 15 § rättegångsbalken innebär i fråga om mål om lagsökning och betalningsföreläggande att forumfrågan skall prövas med hänsyn till förhållandena vid tidpunkten då föreläggandet delges gäldenären. Som framhålls i promemorian medför detta inte sällan att omfattande delgivningsarbete utmynnar i ett avvisningsbeslut och därmed visar sig ha skett till ingen nytta. Denna ordning är givetvis tidsödande och oekonomisk. Den föreslagna regleringen — att rättens officialprövning av forumfrågan begränsas till det skede då ansökningen först skall tas upp till handläggning och att senare prövning förutsätter invändning från gäldenären eller tillämpning av 10 kap. 17 § rättegångsbalken — förefaller att vara en lämplig avvägning av de motstående intressena.

I detta sammanhang vill förbundet erinra om ett tidigare framfört förslag, nämligen att en ansökan som ställts till fel domstol, i fall där forumfrågan är uppenbar inte skall avvisas utan i stället efter överenskommelse med sökanden överlämnas till behörig domstol. Ett sådant förfarande, som nu på många håll tillämpas utan lagstöd, innebär fördelar för sökanden utan nämnvärd belastning på domstolen.

Sveriges advokatsamfund: Samfundet har ingen erinran mot det framförda förslaget. Särskilt mot bakgrund av att det är fråga om en skriftlig process bör det inte medföra några direkta olägenheter för en gäldenär att svara hos en domstol på en ort där han inte längre har formellt hemvist.

Sveriges föreningsbankers förbund: Förbundet tillstyrker förslaget att begränsa rättens officialprövning till den summariska betalningsprocessens inledningsskede. Det nuvarande förfarandet, att pröva forum i samband med delgivningen, leder i många fall till omotiverade fördröjningar och ökade kostnader. Utredningsförslaget innebär att foruminvändning från gäldenärens sida skall respekteras. Det kan dock, enligt förbundets mening, ifrågasättas om foruminvändning från gäldenären skall kunna leda till att tingsrätten anses obehörig att fortsätta behandlingen av ett betalningsföreläggande eller en lagsökning, särskilt i de fall då det är frågan om invändning om att gäldenärens bostadsort ligger utanför domsagan. Så länge förfarandet är skriftligt, kan det knappast vara någon betydande nackdel för gäldenären att målet handläggs vid en avlägsen tingsrätt.

Svenska Bankföreningen: Bankföreningen ansluter sig till promemorians förslag om en förenklad forumprövning och om de nyanserade kraven på fullmakt och registreringsbevis.

Svenska inkassoföreningen: Föreningen frågar sig här om inte förslaget skulle kunna sträcka sig längre än vad som sägs i promemorian.

Om en ansökan om betalningsföreläggande av något skäl gjorts vid obehörig domstol skall talan inte tas upp till prövning i sak utan i stället avvisas av rätten enligt 21 § lagsökningslagen. I JuU 1979/80:40, s. 2, sägs "För sådant fall ges varken i RB eller lagsökningslagen föreskrifter för domstolen om att ansökningen eller målet kan vidarebefordras till domstol som är behörig att ta upp målet. Ett skäl till denna ordning kan som uttalas i förarbetena till RB (SOU 1938:44 s. 154 f.) vara att en överflyttning strider mot den sidoordnade ställning som olika underrätter intar till varandra."

Föreningen ifrågasätter om inte det angivna skälet mot en automatisk överflyttning skulle kunna efterges i Bf-mål. En ändring till en automatisk överflyttning till rätt domstol skulle innebära en minskad pappershantering, tidsvinster och kostnadsbesparingar för gäldenärer, borgenärer och tingsrätter. Detta när det där ofta är fråga om gäldenärer som relativt ofta byter bostadsort, vilket kan leda till upprepade ansökningar, delgivningar och avvísningar.

3 Kontrollen av parternas och ombudens behörighet

Svea hovrätt: I fråga om kravet på registreringsbevis för borgenär synes inte finnas anledning att ändra på vad som nu gäller enligt 11 kap. 4 § rättegångsbalken. Bestämmelsen om fullmakt i den föreslagna 31 a § kan lämpligen utformas i överensstämmelse med 2 § lagen om handläggning av domstolsärenden.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker de föreslagna författningsbestämmelserna om behörighetshandlingar i mål om lagsökning och betalningsföreläggande (31 a §). Fullmakt för borgenärsombud torde endast i få fall behöva krävas in. Tingsrätten kan även i huvudsak instämma i vad som i promemorian anförts om företeende av registreringsbevis. Frågorna härom torde dock liksom f.n. komma att behandlas något olika vid olika domstolar. Förutom skilda lokala förhållanden av allmän art måste här arbetets rationella uppläggning vid den enskilda domstolen tillmätas stor vikt vid bestämmande av riktlinjerna avseende företeende av registreringsbevis för borgenären. Även ordningssynpunkten — att borgenärens firma skall anges helt riktigt i register m.m. — måste tillmätas betydelse vid avvägningen mot förväntade rationaliseringsvinster.

Malmö tingsrätt: Kontrollen av fullmakter och registreringsbevis tar f.n. en stor del av domstolarnas tid i anspråk. Bristen i dessa hänseenden utgör troligen den vanligaste orsaken till begäran om komplettering i aktuella

mål. Det är därför uppenbart att rationaliseringar här skulle kunna ge stora tidsvinster. Som påpekats i promemorian tjänar kontrollen av att s.k. "professionella ingivare" har erforderlig fullmakt inte något verkligt syfte. Det är också vanligen dessa ingivare som tycks ha störst problem med att visa sin formella behörighet. Beträffande mindre eller enskilda ingivare utgör däremot fullmaktstvånget knappast något problem idag. Samtidigt innefattar förekomsten av fullmakt en viss garanti gentemot oegentliga förfaranden. Mot bakgrund härav synes den föreslagna regeln, som gör fullmaktskontrollen till ett rent undantag, något väl långtgående. I praktiken kommer fullmakt så gott som aldrig att inges frivilligt. Den ingivare som utsettes för föreläggande att inge fullmakt kan med fog känna sig misstänkliggjord (se förslaget till specialmotivering till 31 a §). Tingsrätten föreslår därför att lokutionen "på grund av särskilda omständigheter" utmönstras ur lagtexten. Vad gäller kravet på registreringsbevis beträffande borgenär som är juridisk person, delar tingsrätten uppfattningen att sådant krav endast undantagsvis skall uppställas och då huvudsakligen för att kontrollera borgenärens identitet. Det torde åligga domstolarna att se till att utslag och slutbevis är exigibla innefattande bl.a. att angivna parter existerar. När den i ansökningsangivna beteckningen på borgenären är oklar eller tvivelaktig bör därför registreringsbevis eller firmabevis krävas. När det gäller behörighetskontrollen utgör regleringen i RB 11:4 ett fullt tillräckligt stöd för att i flertalet fall avstå från kravet på registreringsbevis för borgenären. Det kan naturligtvis inte skada att detta särskilt markeras i lagsökningslagen, varför tingsrätten tillstyrker förslaget i denna del under förutsättning att texten modifieras i enlighet med vad som föreslagits ovan avseende fullmaktskontrollen.

Göteborgs tingsrätt: Tingsrätten fäster särskild vikt vid förslagen under denna punkt. Om promemoriaförslaget genomförs, kan dock rättelse enligt 17 kap. 15 § rättegångsbalken inte göras i slutbevis och utslag, som blivit felaktiga, exempelvis p.g.a. att borgenärens namn angetts felaktigt i målet. Det blir alltså ännu mera angeläget att inkassoföretagen och andra företrädare för borgenärer ser till att borgenärens namn anges rätt i ansökan och utan egna påhittade förkortningar.

Domstolsverket: Arbetet med att kontrollera fullmakter och andra behörighetshandlingar tar otvivelaktigt i anspråk en relativt stor del av den tid som kan ägnas åt varje enskilt mål. En minskad behörighetskontroll skulle därför medföra en inte oväsentlig tidsbesparing. Det gäller emellertid att finna en lämplig avvägning mellan rättssäkerhetens intresse och önskemålet om en rationell handläggning av den summariska processen. Med den lösning som föreslagits i promemorian finner domstolsverket att reformen inte kan anses stå i strid med rimliga rättssäkerhetskrav. Domstolsverket är således berett att tillstyrka en minskad behörighetskontroll.

Datainspektionen: Även vad gäller behörigheten synes den summariska processen ha belastats med formella regler med begränsat värde i samman-

hanget. För närvarande råder en viss diskrepans mellan å ena sidan inkassolagens tillståndshavare dvs. inkassoföretaget som sådant å ena sidan och rättegångsbalkens ombud dvs. en handläggare hos inkassoföretaget å andra. Datainspektionens tillsyn utövas mot inkassoföretagen, inte mot enskilda handläggare. Reellt sett är det också inkassoföretaget som sådant som åtagit sig inkassouppdraget, det personliga ansvaret för inkassoombudet är snarast fiktivt. Datainspektionen delar uppfattningen att behörighetskontrollen kan slopas i normalfallen. Därigenom erhålls också bättre överensstämmelse mellan 9 § inkassolagen och verkligheten (Betaling som galdenärer erlagt till den som har uppdrag att driva in fordran är gällande mot borgenärer). Möjligen kan det i vissa fall bli svårare att styrka att ett uppdrag föreligger om fullmakt i princip inte fordras. Detta problem är dock begränsat och bör inte hindra den föreslagna förändringen. Promemorians förmodan om innebörden i god inkassosed (s. 24) i visst avseende bekräftas.

Postverket: Förslaget att slopa fullmaktstvånget för borgenärer innebär en förenkling för Postverket. Förslaget tillstyrkes.

Rättegångsutredningen: I promemorian föreslås för den summariska processens del att fullmakt för den som uppträder som ombud eller bevis att den som uppträder som part eller som ställföreträdare för part är behörig inte behöver företes, såvida inte rätten på grund av särskilda omständigheter finner det behövligt.

Vi delar uppfattningen att man idag går onödigt långt i fråga om att infordra fullmakter och bevis om behörighet. Vi är emellertid negativa till att man gör sådana lättnader som promemorieförslaget gör. Motiveringen till förslaget är nästan helt uppbyggd kring det förhållandet att de flesta ansökningar ges in till domstolen av professionellt verksamma personer. Det finns emellertid många andra som ger in ansökningar och det skulle ha funnits flera om inte reklamen kring småmålslagen varit så ensidigt inställd på att människor skall ge in en ansökan om stämning enligt den lagen, även när de behöver gå till domstol bara för att få en exekutionstitel.

I ett av oss utarbetat förslag till nytt summariskt förfarande vid tingsrätt har vi låtit vissa regler gälla endast för sådana mål i vilka den som ger in ansökningen mer eller mindre professionellt ägnar sig åt inkassoverksamhet e.d. Vi brukar kalla dessa mål superenkla. Till de särskilda reglerna för en superenkel process hör med vissa mindre betydelsefulla skillnader de regler angående fullmakter och behörighetsbevis som i departementspromemorian föreslagits gälla för all summarisk process. Vi menar att den utvidgning av reglernas tillämpningsområde som skett i departementspromemorian kan orsaka svårigheter och att det hade varit bättre om departementspromemorian i stället tagit upp hela vårt förslag till behörighetsregler m.m. i fråga om superenkel process.

Att vi begränsat vissa regler till sådana mål som initierats av professionellt verksamma ingivare måste ses mot bakgrund av de kontrollmöjlighe-

ter beträffande sådana personer som vi ansett föreligga. Något förenklat kan saken uttryckas så att vi menat att inkassolagens sanktionssystem och skyddsmekanismer kan föras upp också på ett högre plan i indrivningsverksamheten och få betydelse bl.a. i de avseenden som nu är i fråga. Att det behövs ett sanktionssystem, som kanske går längre än skadeståndsreglerna i RB framgår enligt vår mening bl.a. av de uttalanden om rådande förhållanden som görs på sidan 18 i promemorian.

Vårt förslag är å andra sidan mera vidsträckt än promemorieförslaget genom att det inskränker skyldigheten att inge behörighetsbevis också såvitt avser uppgifter om svaranden. I det avscendet vill vi påpeka att det gäller att hålla isär skyldigheten att lämna uppgift om svaranden och dennes eventuella ställföreträdare m.m., å ena sidan, och skyldigheten att inge bevis för att uppgifterna är riktiga, å den andra sidan. Av olika skäl menar vi att dagens praxis vid vissa domstolar att i fråga om t.ex. aktiebolag alltid kräva ett färskt bevis från patent- och registreringsverket om vilka som får teckna svarandens firma går för långt. Såvitt gäller de professionellt verk samma ombuden på den summariska processens område bör man kunna nöja sig med ett betydligt lägre beviskrav eller helt godta de uppgifter som ombudet numera själv ofta har tillgång till genom moderna möjligheter till kontakt med patent- och registreringsverket.

I fråga om den tekniska utformningen av bestämmelserna vill vi påpeka att den grundläggande regleringen av skyldigheten att inge bevis om behörighet framgår av 34 kap. 1 § RB och inte finns i 11 kap. 4 §. Sistnämnda bestämmelse gör endast undantag från vad som gäller enligt 34 kap. 1 §.

Vidare synes förslaget ha förbigått behovet av att på något sätt ange vilken behörighet den som uppträder som ombud utan fullmakt skall anses ha i målet. Skall han anses behörig att ingå förlikning? Bestämmelser om behörighet finns idag i 12 kap. 14 § RB.

Sveriges domareförbund: Kontroll av behörighetshandlingar tar avsevärd tid i anspråk vid handläggning av mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Betydande rationaliseringsvinster torde kunna göras om denna kontroll reduceras. Såsom anförs i promemorian är fullmaktskravet i de flesta fall överflödigt. Det torde utan risk kunna överlåtas åt rätten att i det enskilda fallet avgöra om behörighetshandlingar erfordras. Motsvarande regel i lagen om handläggning av domstolsärenden torde i allmänhet tillämpas såsom nu föreslås utan att nämnvärda olägenheter har försports. Även i fråga om ställföreträdare bör behörighetskontrollen kunna inskränkas på samma sätt.

Det är förbundets uppfattning att promemorieförfattaren underskattar de problem med borgenärens identitet som föranleder domstolarna att fordra in registreringsbevis. Erfarenheten visar att det ibland uppstår ovisshet om borgenärens egenskap av juridisk person och att firman inte sällan är felaktigt angiven. Till skillnad från promemorieförfattaren anser förbundet att det måste anses åligga rätten att vaka över att borgenären är

rätt angiven. Det måste nämligen vara en uppgift för rätten att se till att ett slutbevis eller ett utslag tar upp rätt parter. I annat fall torde problem uppstå i senare skeden, t.ex. om målet tas upp ånyo efter hänskjutande eller återvinning. Rättens verksamhet härvidlag torde ha stöd i det återopade lagrummet, 11 kap. 4 § rättegångsbalken, som talar om inte bara ställföreträdarens behörighet utan även partens. I de fall där borgenären inte lämnar riktiga uppgifter om sig torde det vara verklighetsfrämmande att föreställa sig att kontrollen av borgenärens identitet och beteckning kan anförtros åt gäldenären. Denne har antagligen i sina tidigare mellanhavanden med borgenären fått samma identitetsuppgifter som lämnas i ansökan till tingsrätten. Vidare har gäldenärerna säkerligen genomsnittligt mindre kompetens i hithörande frågor än borgenärernas ombud. Vad som nu har anförts innebär emellertid inte att förbundet förordar ett generellt krav på bevis om borgenärens identitet. I allmänhet är sökandens uppgifter tillförlitliga och dessa bör därför kunna godtas om inte i det enskilda fallet rätten finner kontroll erforderlig. Som skäl för sådan kontroll bör inte krävas några särskilda omständigheter som rätten har att redovisa. Lagtexten bör jämkas i enlighet härmed.

När det gäller krav på registreringsbevis för gäldenären ligger saken anorlunda till. Förbundet delar visserligen inte uppfattningen i promemorian att sådant bevis erfordras för prövning av forumfrågan. Härvid skall ju i allmänhet borgenärens uppgift godtas. Emellertid torde inte registreringsbevis kunna undvaras för att rätten skall kunna fastställa gäldenärens identitet och kontrollera att delgivning har skett på rätt sätt.

Sveriges advokatsamfund: Samfundet delar den i promemorian framförda uppfattningen att kravet på företeende av fullmakt för borgenärsombud samt registreringsbevis eller annan behörighetshandling för borgenär då denne är juridisk person kan slopas för de flesta fall.

Kravet på företeende av registreringsbevis eller motsvarande behörighetshandling för gäldenären föreslås dock finnas kvar som generell regel. Grunden för att upprätthålla detta formella krav anges i promemorian vara att tingsrätten genom registreringsbevis eller motsvarande handling kan kontrollera dels sin egen behörighet vad gäller forum, dels att delgivning sker med behörig företrädare. Då gäldenären är fysisk person föreligger inte något motsvarande krav, dock att skyldighet skall föreligga att alltid uppges personnummer och fullständig postadress.

Att anskaffa registreringsbevis har ofta visat sig vara tidskrävande på grund av långa väntetider hos patentverk och/eller handelsregister. Enligt rådande praxis accepterar domstolarna upp till ett år gamla registreringsbevis. Företeende av ett sådant registreringsbevis är inte någon garanti för att i beviset upptagna förhållanden om ställföreträdare eller styrelsens säte respektive platsen för rörelsens bedrivande etc. fortfarande är gällande. En ytterligare rationaliseringsåtgärd borde därför enligt samfundets mening vara att man, åtminstone försöksvis, slopade kravet på företeende av

registreringsbevis för juridisk person som gäldenär i Bf-mål, förutsatt att borgenären i ansökan uppger gäldenärens organisationsnummer samt namnet på behörig företrädare. Samfundet vill i detta sammanhang erinra om att det i Förbundsrepubliken Tyskland sedan länge gäller att AG och GmbH på sitt brevpapper skall ange det handelsregister vari det införts samt det nummer varunder registreringen skett. Syftet med bestämmelsen är att bolaget trots firmabyte lätt skall kunna spåras. Motsvarande bestämmelse kommer, i den mån den inte redan finns, att införas i EG:s samtliga medlemsstater.

Sveriges föreningsbankers förbund: Förbundet tillstyrker förslaget att avskaffa fullmaktstvånget i samband med den summariska betalningsprocessen. Den kontroll av parter och ombuds behörighet som kan vidtas om någon särskild omständighet påkallar detta bör vara tillräcklig för att tillgodose kravet på rättssäkerhet.

Sveriges allmänna hypoteksbank: Banken tillstyrker förslaget att fullmakt inte behöver företes i mål om lagsökning.

Svenska inkassoföreningen: På s. 17 konstateras att domstolarnas fullmaktbanker tenderar att bli svåröverskådliga och tungarbetade.

Föreningen instämmer häri och kan vidarebefordra den erfarenheten från medlemsföretagen att tingsrätterna många gånger begär fullmakter trots att det i ansökan hänvisats till tidigare deponerad rättegångsfullmakt. Det merarbete som ofullständiga ansökningar leder till för tingsrätterna (se s. 8 i promemorian) kan till en del förklaras av detta förhållande och till motsvarande problem med registreringsbevis för borgenär.

Föreningen instämmer i promemorians förslag att kravet på registreringsbevis beträffande borgenär som är juridisk person samt kravet på fullmakt för den som för talan i egenskap av ombud kan slopas för de flesta fall. En sådan ordning skulle innebära en icke obetydlig rationalisering och tidsvinst.

I den mån det skulle visa sig att något missbruk skulle uppstå förefaller det vara möjligt för datainspektionen att — i egenskap av tillsynsmyndighet betr. inkassolagen — kunna ingripa.

4 Yrkanden och grunder m.m.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten delar den i promemorian framförda uppfattningen och tillstyrker den föreslagna bestämmelsen att ränta för visst fall skall utgå först från delgivningsdagen.

Lunds tingsrätt: Tingsrätten delar uppfattningen att det ofta förekommer brister i ansökningarna och vill därför understryka vikten av att inkassobyråernas personal ges effektiv utbildning. Ytterst är det emellertid en fråga om "skärpning" av arbetsattityden hos vissa inkassobyråer. Vanligen är bristerna inte sådana att de kan hänföras till svårare juridiska problem utan en fråga om bristande noggrannhet och ordning.

Tingsrätten ifrågasätter räckvidden av den föreslagna regeln beträffande ränteyrkanden (31 b §). Förslaget gäller en för borgenärer i allmänhet mindre viktig fråga, utgångspunkten för ränteberäkningen. Enligt tingsrättens mening bör i stället övervägas en mera långtgående regel av innebörd att ränta överhuvud ej skall utgå om inte grunderna för ränteberäkningen tydligt angivits i ansökningen.

Malmö tingsrätt: Det är ett känt problem vid tingsrätterna att yrkanden, inte minst ränteyrkandena, i mål om lagsökning och betalningsföreläggande är ofullständiga och omöjliga att bifalla i befintligt skick. Enligt tingsrättens mening är det emellertid principiellt felaktigt att i lag införa en tolkningsregel som ålägger domstolen att i en process utfyllnadsvis tolka ett yrkande så att det kan bifallas. Skall den aktuella situationen regleras i lag bör det ske på så sätt, att framställda yrkanden som är så ofullständiga att de ej utan vidare kan bifallas direkt avvisas. Promemorians förslag avstyrkes bestämt.

Domstolsverket: Domstolsverket har ingen erinran mot den föreslagna tolkningsregeln om utgångsdatum för ränteberäkningen. Om förslaget genomförs avser domstolsverket att komplettera den blankett varigenom gäldenären föreläggs ansökningen om betalningsföreläggande på sådant sätt att utgångspunkten för ränteberäkningen kan utläsas av föreläggandet.

Det i detta avsnitt påtalade utbildningsbehovet för handläggare vid inkassobyråerna måste, trots att det ligger i domstolarnas eget intresse att ansökningshandlingarna håller en hög kvalitet, i första hand vara en byråernas egen angelägenhet. Till den del inkassoföretagen tar del av domstolsverkets blivande handbok, vilket torde komma att ske i stor utsträckning, kommer utbildningsbehovet att tillgodoses härigenom.

Datainspektionen: Uttalandena på s. 25–26 om behovet av förbättrad utbildning för handläggare av inkassoverksamhet vitsordas. Det bör dock anmärkas att — i avsaknad av en för inkassohandläggare avpassad, formaliserad utbildning — är praktik den enda vägen att utbilda sig i yrket. På senare år har dock i allt större utsträckning rekryterats jurister till inkassobyråer. Utbildningen av inkassohandläggare måste i princip anses åligga företagsledningarna i inkassoföretagen. Domstolsverkets handböcker och en planerad handbok från datainspektionen i tillämpning av inkassolagen torde underlätta utbildningsuppgiften. En mindre strikt behörighetsprövning av inkassohandläggaren torde möjliggöra en direktkontakt för domstol med företagsledningar i inkassoföretag t.ex. för diskussion om slarvigt gjorda ansökningar och utbildningsbehov.

Problemen med angivande av korrekta och fullständiga ränteyrkanden har uppmärksammats av inspektionen redan 1977. En orsak till otydligheterna i yrkandena kan vara den omständigheten att räntelagen förutsätter en förfallotid för t.ex. fakturor om en månad innan dröjsmålsränta börjar löpa medan fakturakonditionerna numera ofta är 10 eller 15 dagar. Avses dröjsmålsränta yrkad enligt räntelagen, får man då en förfalldag för kapi-

talet och en annan tidpunkt varifrån dröjsmålsränta beräknas. Detta är något opraktiskt, och föranleder dessutom ofta oklara eller oriktiga ränteyrkanden.

Postverket: Postverket anser det vara mycket tillfredsställande att domstolsverket tillsammans med datainspektionen avser att ge ut en handbok avseende den summariska betalningsprocessen. Handboken bör givetvis i detta sammanhang behandla även delgivning. Postverket är därvid berett att medverka beträffande handbokens innehåll.

Om förslaget, att ränta skall utgå först från delgivningsdagen, genomförs, kommer Postverket att göra betydande ränteförluster. Tiden från t.ex. en fakturas sista betalningsdag till delgivningsdagen är ofta lång. Detta beror bl.a. på att Postverket genomför egna krav- och inkassoåtgärder av olika slag innan ansökan om betalningsföreläggande görs hos tingsrätten. Därefter kan ytterligare lång tid förflyta, medan tingsrätten behandlar ansökningsen. Postverket avstyrker förslaget.

Riksskatteverket: I ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande framställt ränteyrkande föreslås in dubio avse tiden från delgivningsdagen. RSV har inget att invända mot detta. Verket vill i sammanhanget också ta upp en annan fråga som rör ränteyrkanden i dessa mål.

Kronofogdemyndighetens verkställighet av framför allt betalningsförelägganden innebär inte sällan tidskrävande uträkningar av ränta, t.ex. när flera fakturor med olika förfallodagar åberopats i ärendet samtidigt som vissa avbetalningar kan ha skett. Verkställigheten skulle underlättas avsevärt om antingen räntan i utslaget var uträknad fram till ett visst datum eller en gemensam utgångspunkt gällde för samtliga ränteyrkanden. Att räntan uträknats till belopp skulle också vara till fördel för svaranden som därigenom direkt såg hur stor hans totala skuld var. Eftersom betalningsföreläggandena antalsmässigt är en stor del av kronofogdemyndighetens arbete är varje rationalisering av deras verkställighet mycket betydelsefullt.

Flera kronofogdemyndigheter har på grund av arbetsbelastningen fått tillämpa t.o.m. drastiska åtgärder för att över huvud taget klara av den ökande måltillströmningen (Jfr Lagutskottets betänkande 1980/81:23 s. 21 ff). De nödvändiga prioriteringarna hos kronofogdemyndigheterna torde ofta drabba bland annat enskilda borgenärer med måttliga fordringsbelopp. Det ligger därför också i borgenärernas intresse att medverka till att indrivningen kan ske så rationellt som möjligt. Det kan också nämnas att verkställighetsaspekten torde komma att beaktas i den kommande utsökningsförordningen där följande bestämmelse enligt uppgift är tänkt att ingå: "När ansökan om utmätning omfattar ränta, bör sökanden ange vilket belopp räntefordringen uppgår till då ansökningen görs". Att räntan uträknats i ansökan om verkställighet har emellertid inte samma "värde", eftersom det uträknade beloppet då inte prövats i det summariska förfarandet hos rätten.

RSV hemställer att borgenären åläggs att i ansökan om lagsökning eller

betalningsföreläggande också ange den yrkade räntan till belopp, förslagsvis till och med dagen för ansökans ingivande till tingsrätten. I andra hand bör ansökan anses omfatta ränteyrkande från delgivningsdagen.

Rättegångsutredningen: I promemorian sägs att yrkanden och grunder kan bli bättre angivna i ansökningar och att man kan få större enhetlighet än f.n. i hanteringen hos både inkassoföretagen och tingsrätterna, om domstolsverket ger ut en planerad handbok om den summariska processen.

Vi kan dela uppfattningen att det finns ett betydande utbildningsbehov i fråga om process. Om man — som vi tänkt oss — i viss utsträckning skall ha möjlighet att driva en summarisk process utan ombud blir upplysningsverksamheten kring processen särskilt betydelsefull.

För oss är det emellertid en tveksam fråga om det verkligen är nödvändigt att just nu — 35 år efter lagsökningslagens tillkomst — ge ut en handledning till bestämmelserna. Vi vill erinra om att vi inom kort kommer att lägga fram ett förslag för hela den summariska processen. Det må så vara att resurserna för att skriva en handledning finns först nu men man frågar sig om inte de resurserna i stället kan användas till att minska arbetsbelastningen vid de större tingsrätternas lagsökningsenheter.

En ökad utbildnings- och upplysningsverksamhet kan aldrig skapa fullkomlighet. Även i framtiden kommer vissa ansökningar att vara ofullständiga eller bristfälliga. Behovet av att avarbeta balanser m.m. får dock inte undanskymma att processen i första hand är till för parterna. De föröklingar som nu görs får därför inte leda till rättsförluster för enskilda.

I avsnittet om yrkanden och grunder föreslås i promemorian att om borgenären yrkar ränta på sin fordran medan det ej av ansökningen framgår från vilken tidpunkt räntan yrkas, yrkandet skall anses gälla ränta från delgivningsdagen. Som exempel tas det fallet att ränteyrkandet angetts gälla från en icke närmare bestämd förfallodag.

Vi vill påpeka att ett utslag i lagsökningsmål eller bevis efter betalningsföreläggande som upptar ränta endast från delgivningsdagen kommer att innebära att fråga om tidigare ränta inte vidare kan tas upp till prövning. På grund av reglerna i 13 kap. 3 § RB torde nämligen ränteyrkandet inte kunna framställas i hovrätt efter överklagande och reglerna om rättskraft i 30 kap. 9 § RB leder till att räntan för tiden mellan t.ex. förfallodag och delgivningsdag inte heller kan tas upp i ny process. Rörde det sig bara om små belopp skulle den angivna ordningen kanske vara invändningsfri. Summarisk process kan emellertid gälla lika stora belopp som vanlig process och den angivna risken för rättsförlust måste vägas mot att det rimligen inte kan vara särskilt svårt för tingsrätterna att i de enstaka fall det är fråga om begära komplettering.

Sveriges domareförbund: Det är förbundets erfarenhet att yrkanden och grunder i — de ofta maskinellt framställda — ansökningarna i många fall är alltför knapphändigt eller rentav ofullständigt angivna. Denna iakttagelse inskränker sig ingalunda till mål om betalningsföreläggande. Problemen

kan vara väl så stora ifråga om lagsökningsmål, där rätten har att göra en materiell prövning. Ansökningar om lagsökning innehåller många gånger endast yrkanden om kapitalbelopp, ränta och kostnader jämte en hänvisning till en bifogad fordringshandling. I sådana fall är det ofta ett tidsödande arbete för rätten att försöka utröna om yrkandena har täckning i fordringshandlingen, om denna innefattar bevis om att fordringen är förfallen till betalning osv. Förbundet finner det tvivel underkastat om utbildning av inkassobyråernas handläggare kan råda bot på sådana missförhållanden. Det finns anledning anta att brister i ansökningarna i många fall snarare beror på otillräcklig omsorg och noggrannhet än på okunnighet. Är detta riktigt, kommer man förmodligen till rätta med problemen endast om domstolarna ställer större krav på ansökningarna och mer strikt tillämpar reglerna om avvisning i de fall där yrkanden och grunder inte är tydligt angivna. I sammanhanget bör understrykas vikten av att en ansökan är utformad så att gäldenären får en faktisk möjlighet att förstå den och kan kontrollera de framställda yrkandena.

En fråga som ofta uppkommer när det föreligger brister i ansökningshandlingarna är om ansökningen skall prövas omedelbart i föreliggande skick eller om borgenären skall föreläggas att komplettera den. Sådana förelägganden torde vara vanliga, även i situationer där domstolen med en mer formell lagtillämpning genast skulle kunna avvisa ansökningen. Många gånger tillgriper domstolarna utvägen att förelägga om komplettering, när ansökningen visserligen är bristfällig men det inte utan närmare övervägande framstår som klart att avvisning kan ske. En anledning att undvika avvisningsbeslut kan också vara att man föreställer sig att sådana beslut kräver särskilt utförlig motivering. Kompletteringsförelägganden medför extra arbete framför allt för domstolarnas biträdespersonal med bl.a. delgivning och bevakning av tidsfrister. Såsom anförts ovan kan avvisningsreglerna med en strikt tillämpning fungera som ett hjälpmedel för att tvinga fram större omsorg hos inkassobyråerna då de utformar ansökningarna. Den nu diskuterade frågan, som uppenbarligen har betydelse från rationaliseringssynpunkt, har inte uppmärksamats i promemorian. Förbundet är inte berett att nu lägga fram något förslag. Vid de fortsatta övervägandena bör emellertid beaktas att man med hjälp av avvisningsreglerna kan uppnå ökad effektivitet och förstärka förfarandets karaktär av summarisk process.

Förbundet instämmer i att ränteyrkanden ofta vållar bekymmer. Den särskilda tolkningsregel som föreslås — att om utgångsdag för räntebekräningen inte är klart angiven, räntan skall utgå från delgivningssdagen — överensstämmer med regeln i 4 § 3 st. räntelagen. En sådan regel kan underlätta handläggningen genom att ett kompletteringsföreläggande kan undvikas. Förbundet tillstyrker förslaget.

Sveriges advokatsamfund: I promemorian konstateras att borgenärer- nas yrkanden i Bf-målen ofta framställs mycket lakoniskt och otydligt. Sär-

skilt gäller detta ränteyrkanden, där det förekommer att en borgenär som åberopar ett flertal fakturor yrkar ränta "från förfallodagen". För att underlätta hanteringen för tingsrätten föreslås att det införs en regel om att ränta i sådana fall endast kommer att medges från dagen för kommande delgivning. Regelen kan accepteras om dess tillämpning begränsas till de fall då det inte är praktiskt möjligt att bestämma ränteyrkandet med ledning av ansökan eller till denna fogad handling.

Sveriges föreningsbankers förbund: Det är viktigt att, som i viss utsträckning görs i departementspromemorian, understryka nödvändigheten av att handläggare och inkassobyråer och allmänhet har tillgång till information om hur yrkanden framställs i samband med betalningsprocessen. I detta sammanhang vill förbundet betona betydelsen av att domstolsverkets handbok för den summariska processen kommer till stånd och får allmän spridning. En sådan information, åtföljd av den internutbildning som rimligtvis äger rum inom inkassoföretagen, bör vara tillräcklig för att komma till rätta med huvuddelen av de bristfälliga ansökningarna.

Domstolarna måste givetvis, vilket behandlas nedan, ha möjlighet att genom avvisning skilja sig ifrån ansökningar som inte uppfyller angivna krav för att på så sätt avhålla borgenärerna från att medvetet belasta tingsrätterna med arbete som rätteligen tillkommer fordringsägarna själva. Det är dock mycket tveksamt om domstolen, utan att möjliggöra rättelse från borgenären, skall vidta utfyllnadsåtgärder med ett bristfälligt ränteyrkande. SFF motsätter sig utredningens förslag att ränta in dubio skall anses utgå först från delgivningsdagen. I en sådan situation måste borgenären ges tillfälle att klargöra sitt yrkande.

Svenska Bankföreningen: Föreningen har heller inget att invända mot den föreslagna 31 b §.

Svenska inkassoföreningen: På s. 8 anges: "Att tillgodose utbildningsbehovet hos handläggarna på inkassobyråer m.m. är alltså en betydelsefull åtgärd om man vill underlätta domstolarnas situation."

Det är motiverat att i detta sammanhang erinra om att även inkassoföretagens arbetssituation är ytterst pressad i följd av senare års ökning av ärenden som bl.a. p.g.a. de begränsade ersättningsmöjligheterna inte utan vidare kan mötas med en ökning av personalstyrkan. Vidare är inkassoföretagen i hög grad beroende av den information som erhålles från borgenärerna.

Medlemsföretagen och föreningen, som bildades 1979, har vidtagit bl.a. följande åtgärder i syfte att förbättra situationen: – införande av ADB-teknik; – deltagande i diskussioner i samband med domstolsverkets tidigare nämnda försöksverksamhet; – medverkan vid domstolsverkets arbete med den handbok för den summariska processen som pågår; – gemensamt arbete med domstolsverket och riksskatteverket vid standardiseringar av olika blankettyper; – en alltmer ökande internutbildning i medlemsföretagens regi; – information från föreningen till medlemsföretagen.

I promemorian föreslås att om ränta yrkas från förfallodagen utan att denna anges, skall ränta utgå först från delgivningsdagen.

Föreningen har ingen invändning mot detta förslag.

5 Ansökan mot flera gäldenärer

Huddinge tingsrätt: Promemorieförfattaren anger vissa lösningar på problem som uppstår då endast en av gäldenärerna bestrider ansökningen. Bl.a. sägs det av allmänna regler följa att invändning om att betalning redan har skett kommer att gälla endast till förmån för de bestridande, medan slutbevis kommer att utfärdas för de icke bestridande gäldenärerna. Lösningen är otillfredsställande.

Förslaget i denna del saknar betydelse för tingsrätternas arbetsbelastning. De problem som förslaget inrymmer är av principiell betydelse och bör inte behandlas i detta begränsade sammanhang.

Tingsrätten avstyrker förslaget.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten ställer sig bakom tanken på att det bör förhindras att en borgenär som har en fordran mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer kan förvärva lika många exekutionstitlar som antalet gäldenärer. Tingsrätten vill emellertid ifrågasätta om den föreslagna ordningen är ägnad att göra den summariska processen enklare och snabbare. Exempelvis torde delgivningssvårigheter beträffande en av gäldenärerna medföra att det tar längre tid än f.n. att få en exekutionstitel mot någon av de övriga kanske mera solventa gäldenärerna. Mot bakgrund härav och då även ytterligare aspekter torde kunna läggas på frågan avstyrker tingsrätten förslaget och förordar i stället att frågan tas upp i ett annat sammanhang.

Lunds tingsrätt: Förslaget, som innebär en komplicering av förfarandet och motverkar syftet att rationalisera processen, synes bygga på att gäldenärs bestridande skall vara motiverat. De flesta bestridanden är emellertid inte motiverade utan "blanka". För att få klarlagt grunden för gäldenärs bestridande i situationer som här avses skulle i regel komplettering av bestridandet erfordras. Detta i förening med delgivningsproblem och andra komplikationer av processuell art skulle leda till merarbete för domstolen. Anmärkas bör ock att den föreslagna regeln berör ett högst begränsat målområde. Tingsrätten avstyrker den föreslagna lagändringen (20 §).

Malmö tingsrätt: Det har sedan länge funnits ett stort behov av en möjlighet att i gemensam ansökan om betalningsföreläggande rikta sig mot flera solidariskt betalningsansvariga gäldenärer. Den föreslagna lagregeln tillstyrkes därför. Det kan dock ifrågasättas om förslaget har någon betydelse ur rationaliseringssynpunkt. En lagändring bör kanske anstå till en kommande överarbetning av hela den summariska processen.

Göteborgs tingsrätt: Tingsrätten vill, med anledning av yttrandet i pro-

memorian beträffande solidariskt ansvar för visst redaransvar i partrederi, framhålla att partredare har delad ansvarighet för de förpliktelser som uppkommer för partrederi sedan rederiavtalet anmälts till registermyndigheten. De oftast förekommande fallen där borgenär försökt utverka Bf mot partrederi genom huvudredare har hittills avsett anspråk för vilka ansvaret enligt ovan varit delat mellan partredarna.

Domstolsverket: De problem som anges hänga samman med den nuvarande ordningen att ansökan om betalningsföreläggande får riktas mot endast en borgenär synes överdrivna. Några större rationaliseringsvinster tycks ej heller stå att vinna med den föreslagna ordningen. Tvärtom framstår det som om förslaget skulle medföra att ytterligare en komplikation införts i regelsystemet i stället för den eftersträfvade förenklingen. Domstolsverket vill här till exempel peka på de problem som kan uppstå om någon gäldenär är svårdelgiven eller om endast en gäldenär bestrider föreläggandet. Eftersom den nu föreslagna reformen är tänkt att genomföras med kort varsel och utan omfattande förberedelsearbete tycks det således lämpligast att inte nu vidta någon ändring av innehållet i 20 § LL. Det synes vidare som om en ändring av lagrummet kräver ytterligare utredningsarbete för att närmare studera effekterna av den föreslagna reformen.

Datainspektionen: Datainspektionen har i sin tillsynsverksamhet uppmärksammat problemet att i en och samma ansökan om betalningsföreläggande kan endast en gäldenär sökas. Inspektionen kommer föreskriftvägen att ålägga den som riktar inkassoåtgärder mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer att upplysa envar av dem att anspråk också riktas mot medgäldenärerna.

Det i promemorian gjorda förslaget torde verka i samma riktning och tillstyrks.

Postverket: Postverket har intet att erinra mot förslaget om ansökan mot flera gäldenärer.

Riksskatteverket: RSV tillstyrker förslaget att ett betalningsföreläggande skall kunna riktas mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer.

Rättegångsutredningen: I promemorian föreslås att det bör öppnas en möjlighet att i vissa fall låta en och samma ansökan avse flera gäldenärer. Det gäller fall då flera gäldenärer är solidariskt ansvariga.

Inte med ett ord berörs möjligheten att låta betalningsföreläggandeprocessen följa samma regler som all annan process, vilket konkret skulle innebära att en och samma ansökan kan uppta flera gäldenärer också i vissa andra fall. Raddhågan att diskutera sådana allmänna lösningar kanske bottnar i att man befäradar att det skulle bli allmänt förekommande med mängder av gäldenärer i samma ärende.

I den allmänna tvistemålsprocessen och i lagsökningslagsprocessen har man emellertid utan olägenhet kunnat avvara begränsningsregler av det slag som finns och föreslås för betalningsföreläggandeprocessen. I stället styrs möjligheterna att låta samma ansökan omfatta flera motparter av reg-

lerna om sammanläggning av mål i 14 kap. RB. De reglerna, främst 14 kap. 2 § RB, leder till att det krävs att målen mot de skilda gäldenärerna stöder sig på väsentligen samma grund för att sökanden skall ha rätt till gemensam handläggning och därmed anledning att inge en för alla gäldenärerna gemensam ansökan. Att två transaktioner liknar varandra innebär inte att de har väsentligen samma grund. Det är alltså t.ex. inte så – som många tror – att mål om två personers åtskilda köp av samma bokverk kan handläggas gemensamt enligt 14 kap. 2 § RB. För sådana fall finns i stället en regel i 14 kap. 6 § RB som ger domstolen rätt men inte skyldighet att handlägga målen gemensamt.

Enligt vår mening kan de allmänna reglerna i 14 kap. RB redan nu få gälla också i fråga om betalningsföreläggande. En sådan ändring kan åstadkommas genom att särregeln i 20 § lagsökningslagen upphävs. En sådan lösning skulle inte stå i strid med vårt kommande förslag.

För det fall att promemorieförslaget på nu ifrågavarande punkt skulle genomföras trots vårt avstyrkande vill vi i anslutning till ett uttalande om forum (längst ned på sidan 29 i promemorian) för säkerhets skull påpeka, att den omständigheten att en av gäldenärerna inte har hemvist i domsagan inte leder till att ansökan skall avvisas beträffande honom. Förutom forumreglerna grundade på hemvist gäller nämligen vid process enligt lagsökningslagen alla forumregler i RB. I fråga om solidariska skuldförhållanden torde särskilt forumregeln i 10 kap. 14 § RB ha sitt intresse.

Sveriges domareförbund: Såsom anförs i promemorian är det otillfredsställande att borgenären i fråga om en fordran med flera solidariskt ansvariga gäldenärer kan utverka slutbevis mot varje gäldenär beträffande hela fordringsbeloppet. I promemorian föreslås att i sådana fall en ansökan om betalningsföreläggande skall få riktas mot mer än en gäldenär. Med en sådan regel uppkommer frågan hur man skall förfara om någon av gäldenärerna men inte alla bestrider ansökningen. Promemorians lösning – att slutbevis meddelas endast i fråga om de gäldenärer som inte har bestritt – förefaller mindre tilltalande om bestridandet grundar sig på ett påstående om betalning. Det kan knappast godtas att ett slutbevis meddelas, trots att det i målet kanske är styrkt att fordringen är betald. – Prövningen av en foruminvändning från någon av gäldenärerna torde inte bli så okomplicerad som promemorieförfattaren föreställer sig. Enligt 10 kap. 14 § rättegångsbalken gäller nämligen att käromål mot flera svarande får väckas vid den rätt där någon av dem har att svara.

Det nu berörda problemet inverkar inte på tingsrätternas arbetsbelastning och tarvar ingen omedelbar lösning i förevarande sammanhang. Frågan är av principiell betydelse och bör behandlas i samband med den kommande genomgripande översynen av den summariska processen. Med hänsyn härtill och till de ovan anförda betänkligheterna avstyrker förbundet att promemorieförslaget i denna del nu genomförs.

Sveriges föreningsbankers förbund: Promemorieförslaget att tillåta att

ansökan om betalningsföreläggande riktas mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer tillstyrkes av förbundet. Kostnadsbesparingarna av en sådan reform kommer inte enbart domstolarna till del, även gäldenärernas kostnader skulle i vissa fall begränsas. Det är även ur borgenärssynvinkel positivt om det i framtiden inte blir nödvändigt att ta ut bevis på hela fordringsbeloppet mot var och en av gäldenärerna, en åtgärd som för seriösa borgenärer upplevs som olustig.

Svenska inkassoföreningen: Föreningen instämmer i förslaget att den summariska betalningsprocessen bör kunna öppnas för ansökan mot flera gäldenärer i de fall dessa är solidariskt betalningsansvariga.

6 Delgivningsunderlaget

Huddinge tingsrätt: Det är bra att borgenären får ansvar för uppgift om gäldenärens gatuadress och personnummer, om uppgifterna visar sig nödvändiga för delgivning. Emellertid kan det inte anses riktigt, såsom avsikten synes vara enligt promemorian s. 41, att avsaknaden av uppgifterna skulle utgöra grund för omedelbar avvisning. När det visat sig att delgivning inte kan ske bör ansökningen inte avvisas innan borgenären genom ett föreläggande beretts tillfälle till komplettering.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten delar den i promemorian framförda uppfattningen att ett större ansvar för delgivningsunderlaget bör läggas på borgenären. Tingsrätten tillstyrker alltså att uppgift om postadress görs obligatorisk samt att uppgifter om personnummer och särskild gatuadress blir obligatoriska under förutsättning att sådana uppgifter behövs för delgivning med gäldenären.

Malmö tingsrätt: Den alltmer sjunkande delgivningsfrekvensen utgör vid sidan av den ökade måltillströmningen kanske det största problemet för tingsrättens lagsökningenshet. Framförallt är det delgivningsformen rekommenderat brev med mottagningsbevis som allt oftare ej leder till resultat. En bidragande orsak härtill torde vara att postverket i storstadsregionerna rationaliserat aviseringen av försändelserna på så sätt, att i stället för att sända ut avi i traditionell bemärkelse sänds en fotokopia av kuvertet jämte mottagningsbeviset till gäldenären. Då det framgår av fotokopian att försändelsen kommer från tingsrätten, undandrar sig uppenbarligen många gäldenärer att lösa ut försändelsen. Detta styrks även av att postens påminnelser numera i ytterst begränsad omfattning leder till ökat antal utlösta försändelser samt av att antalet telefonförfrågningar om vad utlösta försändelser innehåller ökat markant. Ett sätt att öka delgivningsfrekvensen kan därför vara att tingsrätten tillhandahåller postverket en färdigskrivna avi av vilken avsändaren ej framgår. Domstolsverket bör utarbeta blanketter härför.

Promemorians förslag om att lägga ett större ansvar för delgivningsun-

derlaget på borgenären tillstyrks av tingsrätten. För tillfället litar ingivarna i allt för stor utsträckning på att stämningmännen utan kostnad för borgenären letar upp gäldenären. Det finns emellertid en grupp gäldenärer som för en ambulerande tillvaro och i stor utsträckning saknar känd vistelseadress. Denna grupp gäldenärer delges ofta genom kungörelse i lagsökningsmål medan delgivning vanligen aldrig kommer till stånd i mål om betalningsföreläggande. Med den schablonartade handläggning som av nödvändighet tillämpas i den summariska betalningsprocessen skulle införandet av ett absolut krav på angivande av postadress innebära antingen, att ansökningar mot nyssnämnda grupp av gäldenärer regelmässigt kom att avvisas, eller att regeln lätt kunde kringgåas med ett enkelt påstående att uppgift saknas om aktuell adress. Det är icke rimligt att utestänga borgenär från möjligheten att anlita den summariska processen mot nämnda grupp gäldenärer: det är vanligen den enda processekonomiskt möjliga vägen att söka få betalt för fordran. Problemet skulle emellertid till viss del lösas om i den föreslagna lydelsen till 2 § lagsökningslagen gjordes tillägg enligt följande: "... namn, postadress eller utredning om att gäldenären saknar känd postadress och, om det behövs ...". Borgenären skulle då, i de fall där känd postadress ej stått att finna, tvingas lämna uppgift om vilka efterforskningar som gjorts. Stämningmans sökande skulle sedan kunna begränsas till register vilka allmänheten ej har tillgång till. I lagsökningsmål skulle kungörelsedelgivning kunna tillgripas tidigare än för närvarande. Ett krav på utredning från borgenären skulle slutligen säkert i lika stor utsträckning som ett hot om avvisning medföra att ett stort antal ansökningar aldrig ges in till tingsrätterna. Tingsrätten föreslår därför att, utöver de föreslagna ändringarna i 2 § lagsökningslagen, tillägg görs enligt ovan.

Rikspolisstyrelsen: Utredningens förslag beträffande delgivningsverksamheten kan i huvudsak godtas. — — —

Datainspektionen: Det är inte bara delgivningen som grundas på uppgifterna om gäldenären i ansökan. Även domstolens beslut riktas ju mot gäldenären såsom han identifierats i ansökan. Är identifikation ofullständig t.ex. om personnummer saknas och namnet inte är särskiljande kan även en adress som förefaller vara exakt medföra tvekan om vem som avses. Det är inte helt ovanligt att det kan finnas flera personer med samma för- och efternamn i ett och samma våningsplan i ett större flerfamiljshus. Från denna utgångspunkt kan således ifrågasättas om inte uppgift om gäldenärens person- eller organisationsnummer bör göras obligatorisk i ansökan. För närvarande finns inte organisationsnummer nämnt i lagsökningslagen. Det bör i sammanhanget noteras att såväl de exekutiva myndigheternas datorrutiner (REX) som kreditupplysningsföretagens register förutsätter identifikationsnummer för gäldenärens identifiering.

Den tidigare förekommande oron för användning av personnummer synes numera ha dämpats något samtidigt som att kunskapen om personnumrens integritetsfrämjande verkan ökats. De psykologiska hindren mot

utökat användande av personnummer i detta sammanhang synes sålunda vara mindre nu än senast frågan prövades.

En orsak till svårigheterna att delge är att i sådana affärsförbindelser som kan föranleda betalningsföreläggande noteras endast undantagsvis köparens/gäldenärens arbetsplats. Bostadsadressen har ett begränsat värde för delgivning om det inte finns någon hemma på dagtid. Å andra sidan är uppgifter om var en viss person har sin arbetsplats en av de få vardagliga personuppgifter som det är svårt att få fram ur tillgängliga register.

Uppgifterna om gäldenären grundas på de uppgifter säljaren/forordningsägaren inhämtat om köparen vid den anspråksgrundande affärstransaktionen. Det är förvånande hur lättsinnigt en kreditköpare noteras. Oriktigt angivna namnuppgifter och felaktiga adresser är inte ovanliga. I själva verket torde inte en ringa del av alla inkassoärenden och t.o.m. ett inte försumbart antal ansökningar om betalningsföreläggande ha orsakats av att faktura eller motsvarande inte nått gäldenären till följd av oriktiga uppgifter i säljarens noteringar.

Allt kan således inte skyllas på inkassoföretagen även om de givetvis har sitt ansvar för att uppgifterna om gäldenären i ansökan är fullständiga och korrekta.

De föreslagna lagändringarna i detta avseende torde på sikt medföra kvalitetsförbättringar hos ansökningarna.

Postverket: I redogörelsen på s. 35 sägs bl.a. att ett nytt delgivningsförsök måste göras på ny adress, när gäldenären har flyttat. Detta är i de flesta fall förmodligen riktigt. Om vederbörande person har flyttat inom samma ort och det avser särskild postdelgivning, behöver nytt delgivningsförsök dock inte göras under förutsättning att eftersändningsadressen är inlämnad till postkontoret. Då behöver ju inte ett "onödigt" delgivningsförsök på den gamla adressen göras.

På s. 39 talas om att uppgift om gatuadress behövs när postadressen är av typen Box (Fack är numera avskaffad som adress). Det anförs i texten att uppgiften oftast är enkel att skaffa fram, t.ex. genom telefonkatalogen. Detta är säkerligen helt riktigt. Däremot kan ett postkontor inte alltid lämna ut uppgift om en boxinnehavares gatuadress med hänsyn till sekretesslagen. I den interna information som har lämnats de postanställda för tillämpningen av sekretesslagen har bl.a. meddelats följande. En sådan upplysning kan på begäran lämnas till den som har begärt att få uppgiften om det inte finns någon särskild anledning att anta att det kan medföra skada eller men för personen i fråga. Det senare är fallet om uppgiften skall användas för indrivning, företagen av ett inkassoföretag.

Upplysning om en boxinnehavares gatuadress får dock på begäran normalt lämnas ut till myndigheter, t.ex. kronofogdemyndigheter och stämningmän. Här gäller den s.k. generalklausulen.

Riksskatteverket: Promemorians förslag för att minska delgivningsproblemen synes, såvitt RSV kan bedöma, väl värda att utvecklas vidare. Kro-

nofogdemyndighet har ofta kontakt med de personer som domstol i andra mål söker för delgivning. Exekutionsväsendet kommer självfallet att bidra med sina erfarenheter när det skall utredas hur den information, som kro-
nofogdemyndighet har, lämpligast kan utnyttjas vid måls handläggning vid domstol.

Rättegångsutredningen: I promemorian föreslås vissa ändringar i fråga om de personuppgifter angående gäldenären som en ansökan i summarisk process skall innehålla. Uppgift om personnummer skall inte längre såsom enligt den nuvarande lagsökningslagen och enligt RB vara obligatoriska annat än om uppgiften behövs för delgivning. Uppgift om gatuadress skall också lämnas endast om uppgiften behövs för delgivning.

Hur en part i förväg skall kunna bedöma om en uppgift behövs eller inte behövs för delgivningen står det ingenting om i promemorian. Tar parten fel och utelämnar någon av uppgifterna skall – om vi förstår promemorian rätt – ansökan i vissa fall avvisas utan att sökanden bereds tillfälle att komplettera ansökan med den behövliga uppgiften. Vi erkänner emellertid att vi är tveksamma till om promemorian skall tolkas på det sättet. Av ett motivuttalande mitt på sidan 77 förefaller det som om borgenären skall lämnas tillfälle att "förtydliga" ett "oklart adressspår".

Uppgiftsskyldighetens omfattning och konstruktion fjärrar lagsökningslagen från RB och ändå är det exakt samma intresse som skall tillgodoses i RB-sammanhang. Enligt vår mening bör eventuella ändringar, som behöver ske redan nu, komma till stånd genom ändringar i 33 kap. 1 § RB. Vi vill påpeka att det i ett sådant sammanhang kan finnas anledning att särskilt nämna att både hem- och arbetstelefonnummer bör uppges.

Systemet med att ansökan skall avvisas i vissa fall, när delgivning inte kan ske, innebär en processuell innovation för Sveriges del. Enligt vår mening ligger det en hel del i tanken att rätten inte har hur långtgående skyldighet som helst att efterforska en svarande. Det ligger också en del i tanken att det inte är någon större mening med att ha ett mål liggande i domstol om delgivning ändå inte kan ske. Vilka insatser samhället skall anse sig ha råd att göra är närmast en politisk fråga. Vi vill emellertid som vår uppfattning uttrycka den åsikten att promemorian lägger samhällsinsatserna på ett för lågt plan. Enligt vår mening bör vidare en sökande under alla omständigheter ges tillfälle att yttra sig innan en ansökan avvisas. Särskilt om lagtexten formuleras så att de väsentliga uppgifterna endast behöver tas med under en viss delgivningsförutsättning framstår det berörda kravet närmast som självklart. Det är inte bara så att sökanden efter avvisningsbeslutet måste ta på sig besväret med att ge in en ny ansökan om han finner en ny adressuppgift. En ny ansökan kostar dessutom pengar och i promemorieförslaget finns – som vi strax skall komma till – en regel som gör att den som drabbas av ett avvisningsbeslut skall betala straffavgift. Den sökande som får sin ansökan avvisad utsätts för övrigt också för vissa rättskrafts- och lispensenseffekter, som måste lösas.

Man vill tro att det är en samhällsuppgift att skydda och hjälpa den borgenär som av en eller annan anledning fått ett ekonomiskt mellanhavande med en person som försöker undandra sig t.o.m. delgivning. Enligt förslaget kan emellertid sådana borgenärer alltså drabbas av flerdubbla ansökningsavgifter samt dessutom höga straffavgifter.

Än en gång vill vi framhålla att processen är tillkommen i första hand för parternas skull. I promemorian synes ha glömts bort att det finns enskilda människor — privatpersoner och företagare — som med nuvarande ordning själva kan bevaka sina intressen genom att kräva betalning i den summariska processen. Enligt vår mening bör i framtiden — med vårt förslag — fler enskilda än nu kunna klara av att vara sökande i den summariska processen utan att anlita ombud. Det är framför allt en del av de nuvarande målen enligt småmålslagen som vi har i tankarna. Mot sökanden hårda regler av det slag som promemorian tar upp skulle man möjligen kunna ha i vår "superenkla" process i vilken enbart professionella är inblandade på sökandesidan.

I fråga om nu förevarande avsnitt vill vi bara tillägga att samma regler som för den summariska processen givetvis måste gälla i den ordinära processens kravmål. Det skulle vara ofördelaktigt från statsfinansiella utgångspunkter om mål med delgivningssvårigheter hamnade på tvistemålsavdelningarna enbart av denna anledning.

Sveriges domareförbund: Förbundet anser det befogat att — såsom föreslås i promemorian — lägga ett större ansvar på borgenären för att domstolen erhåller sådana uppgifter om gäldenären som möjliggör delgivning. Att därvid kräva uppgift om postadress förefaller i allmänhet naturligt, liksom att avsaknad härav kan föranleda omedelbar avvisning. Som gäldenär i mål om lagsökning och betalningsföreläggande förekommer emellertid inte sällan personer som p.g.a. sin livsföring saknar fast adress. Om avsaknad av uppgift om postadress alltid skulle medföra avvisning, skulle dessa personer vara oåtkomliga för den summariska processen, vilken av kostnads-skäl ofta är den enda möjliga vägen att driva in en fordran. I de nu berörda fallen bör det vara tillfyllest att sökanden — i stället för uppgift om postadress — lämnar uppgift om den utredning härom som han verkställt och som visat att gäldenären saknar känd postadress. Med ledning av andra uppgifter om gäldenären i ansökan får en stämningsman undersöka tillgängliga register. Om detta inte leder till resultat kan man i lagsökningssedan tillgripa kungörelsedelgivning och i mål om betalningsföreläggande avvisa ansökningsmed tillämpning av de föreslagna reglerna i 31 c § lagsökningsslagen.

Det är rimligt att borgenären åläggs att tillhandahålla uppgift om gäldenärens gatuadress och personnummer, om sådana behövs för att delgivning skall kunna ske. När det har visat sig att delgivningen inte kan verkställas utan dessa senare uppgifter, bör dock inte ansökningsmed avvisas, innan borgenären genom ett föreläggande har beretts tillfälle till komplette-

ring. Det kan ju tänkas att han har de erforderliga uppgifterna men inte känner till att de behövs för delgivning.

Sveriges föreningsbankers förbund: Det är även rimligt att i viss utsträckning kräva utförligare uppgifter om gäldenärerna i ansökningarna för att underlätta domstolens arbete. Av denna anledning anser förbundet det befogat att i enlighet med promemoriaförslaget kräva uppgift om gäldenärens personnummer.

Svenska Bankföreningen: Det är uppenbart att tingsrätterna för det fall delgivning skall ske genom dem behöver alla de uppgifter som kan underlätta en sådan. Det är därför naturligt att en ansökan skall innehålla uppgift t.ex. om gäldenärens postadress. Ibland kan detta dessvärre vara omöjligt på den grund att adress saknas eller inte går att uppsåra. För bl.a. dessa fall har skapats ordningen med kungörelsedelgivning. Det är således inte möjligt att ställa ett oavvisligt krav på uppgift om postadress i ansökningarna. 2 § bör således modifieras i enlighet därmed. Det är enligt bankföreningens uppfattning rimligt att tingsrätten i övrigt tillhandahålls uppgift om gatuadress och personnummer, om dessa kan underlätta delgivning. Bankföreningen godtar alltså ändringen i den delen. Föreningen noterar att eftersom bestämmelsen i 3 § om avvisning hänvisar endast till 1 § och inte till 2 § kan brist i nu angivna hänseenden inte föranleda avvisning.

Sveriges allmänna hypoteksbank: Andra paragrafen i lagförslaget innehåller föreskrifter om vilka uppgifter en lagsökningsansökan skall innehålla. Obligatoriska uppgifter om borgenären är enligt förslaget namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer. Enligt bankens mening finns det inte anledning att avvisa en lagsökningsansökan på grund av att ansökan saknar uppgift om borgenärens personnummer, yrke, hemvist eller telefonnummer. Därför bör lagtexten ändras så att det framgår att dessa uppgifter inte är obligatoriska.

Obligatoriska uppgifter om gäldenären är namn och postadress. Uppgift om postadress kan uppenbarligen inte lämnas då förutsättningar för kungörelsedelgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen är för handen. Detta bör framgå av bestämmelsen.

Obligatoriska uppgifter om gäldenären är också — om det behövs för delgivning med gäldenären — dennes personnummer och gatuadress. För det fall rätten anser att dessa uppgifter är erforderliga, bör rätten ge borgenären möjlighet till komplettering. För det fall borgenären inte kan lämna begärd komplettering är det inte rimligt att ansökan avvisas, då brist i dessa hänseenden inte utgör grund för avvisning av ansökan om stämning i tvistemål, utan det bör leda till förnyade efterforskningar — i sista hand kungörelsedelgivning. Ordet gatuadress bör ändras till bostadsadress. På den rena landsbygden finns det inte några gator.

Där så kan ske skall också anges gäldenärens yrke, hemvist, telefonnummer och andra omständigheter som är av betydelse för delgivning. Avsikten kan rimligen inte vara att en ansökan skall avvisas om borgenären

t.ex. inte uppger gäldenärens telefonnummer trots att han känner till detta.

Sammanfattningsvis vill banken framhålla att § 2 bör ändras så att därav klart framgår vilka uppgifter en lagsökningsansökan skall innehålla samt följderna av att sådana uppgifter saknas. Lagstiftaren bör därvid kunna utgå från det faktum att det ligger i borgenärens intresse att lämna alla uppgifter som kan underlätta delgivningen. Banken anser inte att en lagsökningsansökan skall kunna avvisas på de grunder som avses i 31 c § i förslaget.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: En av de främsta förklaringarna till att balanserna ökar är svårigheterna att delge ansökningarna med gäldenärerna. För att förbättra förutsättningarna för delgivning föreslås i promemorian ökade krav på vilka uppgifter om parterna som skall anges i ansökan. Sålunda föreslås att bl.a. gäldenärernas adress skall vara obligatorisk och att avsaknaden av denna uppgift skall föranleda att ansökan avvisas. Enligt stadshypotekskassans uppfattning måste förslaget på denna punkt nyanseras vad gäller mål om lagsökning. Eftersom kungörelsedelgivning kan ske i dessa mål förefaller det tillräckligt om gäldenärens senast kända adress kan anges i ansökan. — — —

Svenska inkassoföreningen: En inkassoprocedur börjar med att borgenären själv ger gäldenären en till tre betalningspåminnelser. Vanligen uttränes i samband därmed gäldenärens rätta adress. Därefter skickar borgenären inkassobyrå ett inkassokrav enligt 5 § inkassolagen. Detta krav skall vara skriftligt. Mellan den sista betalningspåminnelsen och inkassobyråns inkassokrav och Bf-ansökan förflyter en viss tid under vilken adressen ändras för ett stort antal gäldenärer. Utflyttning till utlandet är t.ex. mycket vanligt.

Inkassobyrå gör i dessa fall nödvändiga adressefterforskningar. Dessa möjligheter har emellertid starkt begränsats genom den nya sekretesslagen. Som påpekas på s. 52 i promemorian anses följa av 9 kap. 8 § tredje stycket sekretesslagen att postens adressuppgifter inte får lämnas ut till inkassoföretag, som begär att få dem för att rätt adressera inkassokrav till gäldenären och ange den aktuella gäldenärsadressen i ansökan till tingsrätten. Samma bestämmelse åberopas av postverket, när inkassoföretaget begär gatuadress till postadress av typ Box eller Fack.

Inkassoföretagen har en ambition att ge rätt gäldenärsadress. Det kan dock endast konstateras att dessa möjligheter väsentligen begränsats genom den nya sekretesslagen i de fall som ovan nämnts. I övriga fall ges gäldenärsadressen.

— — — —

Föreningen finner det anmärkningsvärt att sekretesslagen lägger hinder i vägen för erhållande av uppgift om korrekt adress. Inkassolagen stadgar att inkassobrev skall vara skriftligt. Det förefaller därvid i inkassolagens anda att inkassoföretaget kan få uppgift om den riktiga adressen. Som föreningen utvecklats i skrivelsen är ett inkassokrav inte av den karaktären att hinder borde föreligga härför.

Till skillnad från vad som anges på s. 39 i promemorian är det föreningens uppfattning att borgenären och inkassoföretaget har det väsentligt svårare än domstolarna att få fram en korrekt delgivningsadress i de fall som ovan avses där gäldenärerna är mycket rörliga mellan tidpunkten för betalningspåminnelsen och delgivningen av Bf-ansökan. Detsamma är förhållandet i de fall gatuadress erfordras som komplettering till boxnummer eller fack.

I vad gäller gäldenärens personnummer bör observeras att datainspektionens strävan och önskemål är att i så begränsad omfattning som möjligt låta personnummer intagas i kundregister på ADB och andra därmed liknande register. Detta innebär att många av borgenärernas register saknar personnummer. Föreningen utgår ifrån att samma skäl som leder till att adressuppgifter ej erhålles från postverket kommer att åberopas när borgenären eller inkassoföretaget kommer att begära personnummer.

Föreningen anser således att promemorians förslag till lydelse av 2 § lagsökningslagen går alltför långt, enär lydelsen ytterst medför att Bf-ansökan kommer att avvisas i de fall som nämns på s. 41 i promemorian.

Föreningen föreslår att frågan löses på det sättet att för borgenären resp. inkassoföretaget känd postadress och gatuadress skall medtagas, men att avvisning ej skall ske om det vid delgivning visar sig att adressuppgiften ej är riktig. Föreningen är vidare tveksam till kravet på personnummer och föreslår att personnummer skall anges där så *kan* ske. Detta i likhet med vad som gäller för yrke, telefonnummer m.m. Bruket av personnummer är inte så allmänt förekommande såsom det synes förutsättas i promemorian.

7 Spikning i Bf-mål

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten ansluter sig till vad som anförts i promemorian om delgivning enligt 15 § delgivningslagen.

Malmö tingsrätt: Förslaget på denna punkt tillgodoser ett sedan länge känt behov hos tingsrätterna att kunna verkställa delgivning i mål om betalningsföreläggande när gäldenären håller sig undan. Tingsrätten tillstyrker förslaget men vill påpeka följande. I mål om betalningsföreläggande utgör vanligen borgenärens påstående det enda beviset för att fordran existerar, medan i lagsökningsmål skriftligt fordringsbevis ligger till grund för ansökan. Om därför "spikning" skall komma till användning i mål om betalningsföreläggande måste de hindersbevis från stämningsman som skall ligga till grund för beslutet utformas på sådant sätt att domstolen blir förvisad om att gäldenären känner till att han är sökt för delgivning och håller sig undan.

För det fall att promemorians förslag om delegation av beslutanderätt till biträdespersonal genomföres, kan enligt tingsrättens bestämda mening sådan delegation ej omfatta beslut om "spikning" i mål om betalningsföreläggande.

Rikspolisstyrelsen: — — — Särskilt effektivitetsfrämjande är förslaget att tillåta delgivningsformen "spikning" även i Bf-målen. — — —

Datainspektionen: Datainspektionen finner det godtagbart att "spikning" används vid delgivning i betalningsföreläggandemål och noterar med tillfredsställelse att kungörelsedelgivning inte föreslås bli godtagen. Delgivningen av föreläggandet ger stadga åt hela förfarandet både framåt och så att säga bakåt dvs. från inkassokrav till utmätning. Någonstans i förfarandet bör det förekomma en sådan kontakt som delgivning — med undantag för kungörelsedelgivning — ger.

Postverket: Det föreslås att det i Bf-målen öppnas möjlighet till delgivning genom s.k. spikning. Postverket har inte några invändningar mot det förslaget.

Rättegångsutredningen: Vi tillstyrker promemoriaförslaget att delgivning av betalningsföreläggande skall kunna ske genom s.k. spikning. Som vi framhöll redan vid remissbehandlingen av departementspromemorian (Ds Ju 1978:2) Delgivning, vill vi emellertid att också kungörande av betalningsföreläggande skall vara en tillåten delgivningsform. Om de skäl mot en sådan ordning som redovisas på s. 46 i promemorian är riktiga bör rätten att kungörelsedelge lagsökningsansökan och stämning i tvistemål omedelbart upphävas. Det är nämligen fullständigt felaktigt att som i promemorian (sidan 44) förutsätta att den egentliga processen "starkt värnar om gäldenärens rättssäkerhet" när det blir fråga om tredskodom efter kungörande. En process som utmynnar i tredskodom måste nämligen anses ha i huvudsak samma rättssäkerhetsvärde som en betalningsföreläggande process.

Sveriges domareförbund: I mål om betalningsföreläggande saknar domstolarna för närvarande en effektiv metod för att delge en gäldenär som håller sig undan. Förslaget att "spikning enligt 15 § delgivningslagen skall tillåtas i dessa mål ger domstolarna ett sådant medel. Förbundet tillstyrker förslaget. Eftersom rätten i mål om betalningsföreläggande inte gör någon materiell prövning av borgenärens påstående, framstår det emellertid som ytterst angeläget att domstolen som underlag för beslutet om spikning har sådan utredning att den blir övertygad om att gäldenären håller sig undan och att han känner till att han är eftersökt för delgivning. Sådan utredning erfordras givetvis i alla fall där spikning skall ske — inte bara i mål om betalningsföreläggande. Många stämningsmän är inte tillräckligt insatta i problemen för att kunna ge rätten erforderligt beslutsunderlag. Den blankett som används av delgivningscentralen i Stockholm har visat sig utgöra ett förträffligt hjälpmedel i detta avseende. Det är önskvärt att liknande anvisningar sprids till samtliga stämningsmän i landet.

Sveriges föreningsbankers förbund: Förbundet är positivt inställt till de förslag om effektivare delgivningsrutiner som redovisas i promemorian. Enligt förbundets mening bör dock både spikning och kungörelsedelgivning kunna användas vid lagsökning och betalningsföreläggande. Det finns

inte befogad anledning att i enlighet med förslaget begränsa kungörelsedelgivning till enbart lagsökningsmål.

Svenska Bankföreningen: Bankföreningen anser till skillnad från promemorieförslaget att kungörelsedelgivning bör kunna förekomma också i mål om betalningsföreläggande. Med de svårigheter som uppenbarligen föreligger med att nå gäldenären för delgivning är det viktigt att så många delgivningssätt som möjligt står till förfogande. Det kan knappast från gäldenärernas synpunkt anses mer betänkligt att kungörelsedelgivning används i mål om betalningsföreläggande än i andra typer av mål som förekommer i domstol.

Svenska inkassoföreningen: Föreningen har inga invändningar mot att spikning får användas också i Bf-mål.

8 Partsdelgivning

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker på i promemorian angivna skäl att bestämmelserna om partsdelgivning av stämning m.m. i 32 kap. 2 § rättegångsbalken tillämpas även i mål om lagsökning och betalningsföreläggande.

Malmö tingsrätt: Partsdelgivning utnyttjas f.n. i ganska ringa om än ökande omfattning vid tingsrätten. Problemet med bristande redovisning av partsdelgivningarna är därför ännu inte särskilt stort. Den föreslagna hänvisningen i lagsökningslagen till RB 32:2 synes dock välmotiverad och kommer säkerligen att få betydelse vid en ökad användning av partsdelgivningsinstitutet. Förslaget tillstyrkes.

Datainspektionen: Vad gäller s.k. "partsdelgivning" bör uppmärksammas att i den mån fordringsägaren åtar sig att ombesörja delgivning får borgenären ett förstahandsansvar för kostnader som kan uppkomma. Regelmässigt yrkas därvid att gäldenären skall ersätta denna kostnad jämte övriga kostnadsposter. Till skillnad från dessa, som är hårt författningsreglerade bland annat beloppsmässigt, kan således delgivningskostnad, som eljest betalas av det allmänna, genom ett ensidigt "åtagande" av borgenären, utdömas från gäldenären. På s. 61 sägs att borgenärens kostnadsbidrag till processkostnaderna är ansökningsavgifter. Det är förvisso riktigt att borgenären får förskottera denna, men regelmässigt yrkas att gäldenären slutligt skall stå för denna kostnad. Fortsatt utredning om bland annat det slutliga kostnadsansvaret för delgivning synes erforderlig såsom påpekas på s. 64-65.

Rättegångsutredningen: I promemorian sägs i anslutning till vissa av JO gjorda uttalanden att en borgenär, som begär att själv få delge, särskilt under det rådande hårt ansträngda läget i den offentliga delgivningsverksamheten normalt bör kunna räkna med att få bifall till sin begäran. Vi har samma inställning.

S. 59 och 60 i promemorian ägnas därefter huvudsakligen åt vissa resonemang i anslutning till en bestämmelse i 32 kap. 2 § RB enligt vilken parts talan förfaller om part själv skall verkställa delgivning men misslyckas. Resonemanget vittnar om en bristande förståelse för sammanhanget mellan RB:s och lagsökningslagens bestämmelser, särskilt när resonemanget utmynnar i ett förslag om att 32 kap. 2 § RB uttryckligen skall göras tillämplig vid process enligt lagsökningslagen. Enklast anser vi oss kunna förklara innebörden av gällande rätt på följande sätt.

Enligt 5 § lagsökningslagen skall ett exemplar av ansökan om lagsökning delges gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. I fråga om delgivning med gäldenären av ansökningshandlingarna vid betalningsföreläggande har enligt 24 § lagsökningslagen 5 § samma lag motsvarande tillämpning.

Skall därför ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande delges genom part gäller 32 kap. 2 § RB. Härom behövs inga särskilda bestämmelser i lagsökningslagen. Den i promemorian omnämnda bestämmelsen i 2 § delgivningslagen (1970:428) har visserligen andra rättsföljder än 32 kap. 2 § RB men tar inte över RB:s särskilda bestämmelser om delgivning av stämning i tvistemål utan blir satt ur spel bl.a. genom en regel i 1 § andra stycket samma lag. Enligt den regeln skall nämligen bestämmelser, som getts i annan författning än delgivningslagen beträffande delgivning i visst slag av mål eller ärenden, gälla utan hinder av delgivningslagen.

Det gjorda tillägget till 5 § lagsökningslagen bör därför utgå som varande onödigt. Det är också vilseledande när det gäller systemet i stort.

Sveriges domareförbund: På de skäl som anføres i avsnitt 7.6.6 tillstyrker förbundet förslaget att stadgandet i 32 kap. 2 § rättegångsbalken skall göras tillämplig i mål om lagsökning och betalningsföreläggande.

Sveriges advokatsamfund: I promemorian föreslås att borgenär skall erbjudas att själv ta över ansvar och kostnader för delgivning i de fall då domstolen redan utan framgång gjort omfattande delgivningsförsök utan att lyckas och då fortsatt delgivningsverksamhet framstår som oproportionerligt kostsam. Samfundet förutsätter att borgenären i de fall då han på sådant sätt övertagit ansvaret för delgivningen också får sin kostnad för delgivning fastställd i tingsrättens utslag.

Sveriges föreningsbankers förbund: Partsdelgivning bör i enlighet med vad som föreslås i promemorian kunna användas i större utsträckning än för närvarande. Förbundet anser dock att delgivning alltid skall kunna ske genom domstolens försorg om borgenären så påfordrar, givetvis med ett visst kostnadsansvar för borgenären. Det måste i detta sammanhang slås fast att det är domstolarnas uppgift och ansvar att ombesörja delgivning och då även i komplicerade fall. Det måste anses som en olycklig utveckling om domstolarna, med hänvisning till enskilda borgenärs eller inkasobyråers ofta omfattande system för delgivningar, skall ges möjlighet att undandra sig detta ansvar.

Svenska Bankföreningen: Såvitt avser lagsökningsmålen delar bankföreningen den i promemorian uttryckta uppfattningen att snabbheten i handläggningen kan gagnas, om borgenärerna i större utsträckning får genomföra delgivning.

9 Avvisning av ansökan vid hinder mot delgivning m.m.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslaget. Det kan emellertid ifrågasättas om, såsom anförs i specialmotiveringen till 31 c § (s. 77 yn), kostnaderna skall primärt ställas i relation till vad borgenären erlagt i ansökningsavgift. Bedömningen bör i stället göras på grundval av samtliga kända omständigheter.

Malmö tingsrätt: Problemet med gamla mål som borgenären inte återkallar trots ett flertal misslyckade delgivningsförsök är vanligt vid tingsrätten, framförallt i mål om betalningsföreläggande där delgivning ej kan ske enligt 15 § delgL. Förslaget tillstyrkes av tingsrätten som dock anser att uttalandet i specialmotiveringen till 31 c §, att i första hand det fordrade beloppets storlek skall tillmätas betydelse vid bedömningen av om rimliga delgivningsförsök har gjorts, måste användas med försiktighet. Stor hänsyn bör även tas till borgenärens person – enskild eller juridisk person, stort eller litet företag – m.fl. faktorer.

Sveriges domareförbund: I promemorian föreslås en ny paragraf, 31 c §, vars första stycke innebär att en ansökan får avvisas om hinder för delgivning med gäldenären uppenbarligen föreligger. På sina håll tillämpas nu ett sådant förfarande utan direkt lagstöd. Förbundet tillstyrker förslaget, vilket medför att tingsrätterna kan avsluta mål som nu blir liggande, därför att borgenären inte återkallar sin talan, trots att någon delgivningsåtgärd inte kan vidtas.

Som ett andra stycke i samma paragraf föreslås en regel, i vilken stadgas att en ansökan skall få avvisas även om delgivning inte är utesluten, men rimliga försök har gjorts utan resultat och borgenären inte vill ombesörja delgivningen själv. Även en sådan regel har fog för sig, eftersom den är ägnad att motverka att delgivningskostnaderna blir alltför stora. Regeln kan få särskild betydelse om spikning även i fortsättningen inte blir tillåten i fråga om betalningsföreläggande. Av lagtexten bör emellertid tydligare framgå, när delgivningsförsöken får avbrytas. "Rimliga försök" är ett alltför vagt uttryck. Att – såsom antyds i specialmotiveringen – avvisning skulle aktualiseras redan när delgivningskostnaderna motsvarar borgenärens ansökningsavgift synes i många fall vara alltför kortsynt även om kostnadsfrågan naturligtvis måste tillmätas viss betydelse. Bedömningsgrunden bör dock främst vara utsikten till framgång med fortsatta delgivningsförsök. Situationen kan t.ex. vara den att en stämningsman efter ett antal misslyckade försök sparat upp en ny adress, som verkar tillförlitlig. I

ett sådant läge bör inte delgivningsförfarandet omedelbart avbrytas, även om kostnaderna redan har blivit höga.

Sveriges föreningsbankers förbund: Beträffande de ökade möjligheter som föreslås för domstol att på grund av bristfällighet i ansökan eller vid tids- och kostnadskrävande delgivning avvisa ansökningarna, medför detta, enligt förbundets förmenande, att grunden för den summariska processens användbarhet inom det svenska rättssystemet kan komma att slås sönder.

Förslagen om ökade avvisningsmöjligheter, på i promemorian angivna grunder, synes, enligt förbundets mening, snarast vara ett uttryck för att tillskapa möjlighet för domstolen att bli av med ärenden än att effektivisera den summariska processen. Detta gäller särskilt om avvisningsbeslutet avgiftsbeläggs, vilket naturligtvis medför tvekan hos borgenär om han överhuvudtaget — med risk för ett kostsamt avvisningsbeslut — vågar ge in en ansökan. Därtill kommer att de glidande möjligheter till avvisning som enligt förslaget skall föreligga kan komma att skapa en osäkerhet — trots exemplifieringar i promemorian — både hos domstol och borgenär när kompletterande uppgift erfordras för att avvisning ej skall ske. Om avvisning sker först efter kontakt med borgenären och denne då beretts tillfälle att eventuellt komplettera ansökan, torde någon skillnad mot nuvarande läge ej föreligga. För det fall ansökan avvisas utan att kontakt dessförinnan tas leder detta till att ansökan återkommer kompletterad och samma effekt kunde enklare uppnåts genom att domstolen bara återsänder handlingarna till borgenären för komplettering.

Svenska Bankföreningen: Vid tillämpning av den föreslagna 31 c § måste givetvis möjligheten till kungörelsedelgivning hållas i minnet. En lämplig och praktisk ordning bör vara att en ansökan inte avvisas innan borgenären under hand fått tillfälle att lämna ytterligare upplysningar som kan underlätta delgivning.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: I en ny bestämmelse, 31 c §, föreslås att ansökan i vissa fall skall kunna avvisas om delgivning inte kan ske. Enligt stadshypotekskassans åsikt måste undantag göras för mål om lagsökning. Med hänsyn till att det i dessa mål föreligger dokumenterad bevisning om skuldförhållandet förefaller det inte rimligt att göra skillnad mellan dessa mål och t.ex. ordinära tvistemål, där avvisning inte kan ske på den föreslagna grunden. Stadshypotekskassan anser således att möjligheten att avvisa ansökningar på grund av delgivningssvårigheter begränsas till mål om betalningsföreläggande. Ett ytterligare skäl för en sådan begränsning är de svårigheter som uppstått för enskilda att hos olika myndigheter få tillgång till personuppgifter till följd av den osäkerhet som finns hos olika myndigheter om hur den nya sekretesslagen skall tillämpas (jämför s. 52 i promemorian).

10 Kostnader för tidningskungörande m.m.

Svea hovrätt: I 17 a § föreslås en bestämmelse som innebär att borgenären blir skyldig att betala kostnaderna för tidningskungörelse och översättning i lagsökningssmål. Som motiv anförs att statens kostnad i mål där tidningskungörelse eller översättning behövs i allmänhet blir mycket hög och att merkostnaden i dessa mål i förhållande till andra lagsökningssmål uppkommer genom anknytning till part men däremot inte till något samhällets särskilda intresse i just de målen, varför borgenären bör svara för ekstrakostnaden. Hovrätten ifrågasätter om det föreligger tillräckliga skäl till särreglering i lagsökningssmål beträffande sådana kostnader.

Huddinge tingsrätt: Kostnader (för kungörelse och översättning) av ifrågasvarande slag kan uppstå inte bara i den summariska processen. Kravbelloppen i lagsökningssmål är inte så genomgående mycket lägre än i stämningssmål att det är motiverat med en särreglering för att i lagsökningssmål undvika oproportionerligt stora delgivningskostnader för det allmänna. Frågan är alltså av principiell betydelse och bör tas upp i ett vidare sammanhang.

Tingsrätten avstyrker förslaget.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslaget. — — —

Lunds tingsrätt: Som klart framgår av utredningen utgör delgivning av förelägganden ett tidskrävande och kostsamt led i förfarandet. Detta bekräftas även av erfarenheter vid Lunds tingsrätt. Utredaren föreslår bl.a. ändringar beträffande kostnadsansvaret för särskilt tidskrävande delgivningsarbete och för det kostsamma förfarandet i lagsökningssmål där kungörelsedelgivning sker genom annons i tidningar. Tingsrätten delar helt åsikten att ett ökat kostnadsansvar måste åläggas borgenären.

Tingsrätten anser emellertid att det bör övervägas att i ännu större utsträckning än vad som följer av förslaget överföra kostnadsansvaret på borgenär, självfallet med rätt för denne att uttaga motsvarande kostnad av gäldenären. Av utredningen framgår att en stor del av delgivningskostnaderna är hänförliga till en relativt liten andel av det totala antalet mål. En tänkbar avvägning av kostnadsansvaret mellan staten och borgenär kunde vara att domstolen utan avgift försökte delge gäldenären per post, ett förfarande som f.n. leder till lyckat resultat i inte mindre än 52 procent av delgivningsfallen i Göteborg (promemorian s. 33). För stämningssmannadelgivning skulle domstolen däremot uttaga en schablonavgift.

Till undvikande av att borgenär drabbas av en oväntad merkostnad för delgivning skulle försök med stämningssmannadelgivning endast äga rum efter begäran av borgenären. I de fall försök att delge per post misslyckats och borgenären inte begärt att delgivningsförsök med stämningssman skall ske, skulle tingsrätten ha rätt att avskriva målet från vidare handläggning. Genom en reform av detta slag skulle vinnas i första hand en betydande besparing för statsverket. Tingsrätten erinrar här om att enligt promemorian

den sammanlagda kostnaden för stämmingsmannadelgivning i Bf-mål kan beräknas till närmare 23 miljoner kronor för år 1980. Härtill kommer även allmänna rationaliseringsvinster för tingsrätterna. Tingsrätten förmodar att en borgenär, medveten om att kostnaden för stämmingsmannadelgivning skall åtminstone förskottas av honom, kommer att vinnlägga sig om att — i större utsträckning än som nu är fallet — lämna erforderliga personnummer och adressuppgifter beträffande gäldenären redan i ansökningen. Detta leder till ett snabbare och effektivare arbete vid domstolarna. Antalet mål där delgivning kan ske per post skulle troligen öka. Genom en lagändring av nu nämnt slag skulle kanske också av utredaren föreslagna ändringar i lagsökningslagen avseende uppgifter i ansökningen kunna undvåras.

Tingsrätten är medveten om att dess förslag i och för sig innebär visst merarbete för domstolarna. Vinsterna sammantagna framstår dock som så stora att förslaget förtjänar att närmare undersökas och övervägas.

Malmö tingsrätt: Förslaget att borgenären blir skyldig att betala kostnaden för tidningskungörande och översättning i samband med delgivning (17 a § LL) tillstyrkes varmt.

Rättegångsutredningen: Vi finner det något svårt att yttra oss över vad som i promemorian anförs om delgivningskostnader och kostnadsansvar. I promemorian förbises nämligen att det inom budgetdepartementet utarbetats en departementspromemoria i samma ämne. Promemorian har titeln (Ds B 1980:7) avgifter vid tingsrätt m.m. Budgetdepartementets promemoria har delvis lett till författningsändringar i de avseenden som behandlas i den nu remitterade promemorian. I andra delar är budgetdepartementets promemoria under behandling i det departementet.

Justitiedepartementets promemoria förbiser också den moderna diskussionen på kostnadsområdet uttryckt i bl.a. direktiv (Dir. 1977:55) för stämpelskatteutredningen. Enligt de direktiven bör avgifter för domstolsverksamhet bygga på självkostnadsprincipen. Denna målsättning torde visserligen — enligt vad som upplysts underhand från budgetdepartementet — ha frångåtts såvitt gäller den egentliga tvistemålsprocessen men den står kvar när det gäller summarisk process och inskrivningsväsendet. I den nu remitterade promemorian sägs i stället på sidan 61 — efter vissa resonemang om lagsökningslagens trafikpolitiska betydelse — att det är naturligt att staten bär ett grundläggande kostnadsansvar för verksamheten med summarisk process. I promemorian sägs vidare att beräkningen av kostnaderna för hanteringen av mål enligt lagsökningslagen hittills tagit sikte bara på kostnaderna i tingsrättens egen interna verksamhet. Enligt promemorian synes det emellertid rimligt att också kostnaderna för delgivningsåtgärder utanför tingsrätternas egen verksamhet tas med i bilden.

Vi delar den sistnämnda uppfattningen men vill framhålla att promemoriaförslaget på den punkten redan har genomförts genom de ändringar som år 1980 gjorts i avgiftslistan till expeditionskungörelsen (1964:618) (jfr den

förutnämnda promemorian från budgetdepartementet s. 120 f och 167 f).

De omfattande kostnadsberäkningar som i den remitterade promemorian görs på s. 32–34 och 62–64 kan möjligen vara av värde för domstolsverket och riksrevisionsverket vid den kontinuerliga uppföljning av avgifterna vid tingsrätterna som de myndigheterna skall ha hand om enligt budgetdepartementets promemoria (s. 206 i den promemorian).

I justitiedepartementets promemoria föreslås vidare att borgenär i lagsökningsmål skall svara för kostnaderna för tidningskungörelse och för översättning till annat språk än svenska av handlingar som skall delges.

Vi vill i anledning härav till en början påpeka det orimliga i att man inför en sådan ordning för lagsökningsprocessen men inte för processen enligt RB. Promemorians lösning innebär ju att man direkt driver borgenärer med ansökningar av det slag som kan beröras av bestämmelserna in i den för samhället ofrånkomligt dyrbarare egentliga processen.

I fråga om översättningskostnaden är dessutom utvecklingen i samhället på väg mot ett allt större ansvar för det allmänna (se bl.a. prop. 1973:30). Åtminstone kostnaderna för tidningskungörelse torde vidare principiellt avses bli täckta av de nuvarande ansökningsavgifterna. Man kan säga att kostnaderna på så sätt fördelas på alla borgenärer. Borgenärens kostnadsansvar generaliseras vilket förefaller vara riktigt såvitt gäller de statliga utgifter som inte kan hänföras till någon försummelse från borgenärens sida. En enskild borgenär försätts med andra ord inte i sämre läge därför att hans motpart t.ex. begivit sig utomlands.

Sveriges domareförbund: Såsom framgår av beräkningarna i promemorian drar delgivningens verksamhet i den summariska processen stora kostnader, som nu betalas med allmänna medel. Förbundet delar uppfattningen att det finns skäl att närmare undersöka fördelningen av ansvaret för dessa kostnader. Däremot ifrågasätter förbundet om borgenären — såsom föreslås i promemorian — redan nu bör åläggas att betala kostnaderna för kungörelse och översättning som kan uppkomma i samband med delgivning i lagsökningsmål. Motsvarande kostnader kan uppstå i andra slag av mål. Det har inte anförts något övertygande skäl för att införa sådant kostnadsansvar i just lagsökningsmål. Frågan bör tas upp i ett vidare sammanhang.

11 Avgift vid avvisning

Huddinge tingsrätt: Förslaget i denna del motiveras av att beslut om avvisning — i motsats till beslut om avskrivning — kräver en betydligt större insats, som bör kompenseras med avgift, och att ingivarna behöver stimulans att återkalla ansökan när det står klart att målet kommer att avvisas. Motiveringarna är inte övertygande. Ett förfarande med expeditonsavgifter innebär alltid merarbete för kanslipersonalen. Om avgift införes kom-

mer detta säkerligen att medföra att avvisningsbeslut inte meddelas utan föregående kontakt med borgenären. Också härigenom inverkar förslaget snarare betungande än förenklande på verksamheten.

Tingsrätten avstyrker förslaget.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslaget om att belägga avvisningsbeslut med avgift. Denna fråga kan enligt tingsrättens mening inte ses isolerad inom den summariska betalningsprocessen utan bör snarast tas upp till övervägande i vad avser tvistemålsförfarandet i dess helhet.

Lunds tingsrätt: Tingsrätten är inte övertygad av den argumentering som här lämnats. Förslaget synes även innebära merarbete för domstolarna och motverkar syftet att rationalisera arbetet. Tingsrätten avstyrker därför förslaget.

Malmö tingsrätt: Tingsrätten har noterat att hotet om avvisning numera icke bedöms som särskilt allvarligt av ingivarna. En bidragande orsak härtill torde vara att lösningsskyldigheten för bl.a. avvisningsbeslut avskaffades den 1 juli 1978. Samtidigt utgör bristfälliga och uteblivna kompletteringar ett stort problem för tingsrätten, framförallt genom det merarbete upprepade förelägganden medför. Om de i promemorian framlagda förslagen om utökade möjligheter till avvisning genomförs och samtidigt lösningsskyldighet införs för avvisningsbeslut finns stora möjligheter att komma till rätta med problemen. Tingsrätten tillstyrker förslaget. Förutom det föreslagna tillägget i avgiftslistan fogad till expeditionskungörelsen torde erfordras att undantag görs i 8 § 2 st. och 13 § expeditionskungörelsen för avvisningsbeslut i mål om lagsökning och betalningsföreläggande.

Om de i promemorian framlagda förslagen genomförs kommer förmodligen antalet avvisningsbeslut att starkt öka. En bra rationaliseringsåtgärd skulle vara att domstolsverket utformar en blankett där avvisningsgrunden ifylles genom kryssmarkering.

Domstolsverket: Domstolsverket har tidigare medverkat till att det inte längre föreligger skyldighet att mot avgift lösa domar och slutliga beslut vid underrätt. På grund härav och då förslaget står i strid med de tankar som ligger bakom stämpelskatteutredningens betänkande Avgifter vid tingsrätt m.m. (Ds B 1980:7) ställer domstolsverket sig mycket tveksamt till att avgiftsbelägga avvisningsbeslut. Det är väl i och för sig troligt att denna möjlighet skulle få vissa ingivare att återkalla en ansökan som annars skulle komma att avvisas. Denna vinst skall dock ställas mot det ytterligare arbete det innebär att kräva in avvisningsavgiften.

Datainspektionen: Det föreslås att en särskild avgift skall kunna debiteras ingivare vars ansökan avvisas. Detta kan givetvis ha en pedagogisk effekt på sikt. Dock bör redan här påpekas att det inte synes vara förenligt med god inkassosed att fordringsägaresidan utomrättsligt eller i förnyad ansökan yrkar förpliktande för gäldenärer att slutligt stå för avvisningskostnaden.

Riksskatteverket: I promemorian föreslås att avvisningsbeslut i mål om

lagsökning eller betalningsföreläggande skall beläggas med lika stor avgift som tas ut för ansökningen. Detta skulle ske för att sökanden, i stället för att låta ansökningen bli avvisad, dessförinnan återkallar den. RSV anser förslaget något tveksamt.

Avvisningsbeslut föregås av prövning hos tingsrätt. Enligt RSVs mening torde det föreligga en viss risk för att avgiftsbeläggning av avvisningsbeslut, t.ex. av omtanke om borgenären, medför att ingivarnas dispositioner i alltför stor utsträckning grundas på underhandskontakter med handläggare hos tingsrätten.

Förslaget innebär därför en, om än liten, risk för att rättssäkerheten kan bli åsidosatt. De förslag som framlagts i promemorian torde för övrigt medföra att avvisning ännu mera sällan än för närvarande blir aktuell i samband med lagsökning eller betalningsföreläggande. Enligt RSVs mening har det inte visats att tillräckliga skäl finns att införa avgift för avvisningsbeslut.

Rättegångsutredningen: Promemorians förslag att ta ut avgift av de personer som fått sin ansökan avvisad har vi delvis behandlat i anslutning till avsnittet om "delgivningsunderlaget". Vi vill i nu förevarande sammanhang endast påpeka att det är oklart om promemoriaförslaget innebär att lösningsskyldigheten beträffande domstols avgörande (som togs bort här om året) skall återinföras för de nu berörda fallen eller om det är meningen att avgiften skall drivas in av kronofogdemyndighet efter något nytt system.

Sveriges domareförbund: Den 1 juli 1978 avskaffades lösningsskyldigheten för domar och slutliga beslut, samtidigt som ansökningsavgifterna för mål höjdes. Härigenom skedde en välkommen förenkling i avgiftssystemet. I promemorian föreslås nu att avvisningsbeslut i mål om lagsökning och betalningsföreläggande ånyo beläggs med avgift. Förbundet anser att skälen för förslaget inte är övertygande. Det är inte utan vidare klart att avvisningsbeslut är så mycket mer betungande för domstolen än avskrivningsbeslut att detta motiverar skillnad i fråga om avgift för beslutet. Ett avskrivningsbeslut är ofta resultatet av ett föreläggande från domstolen, medan ett avvisningsbeslut många gånger kan meddelas utan kontakt med sökanden. Om avvisningsbeslut beläggs med avgift, kan det medföra att domstolarna drar sig för att meddela sådana beslut utan att först ha berett sökanden tillfälle att återkalla ansökningen. Med en sådan utveckling skulle förslaget snarast motverka sitt syfte.

Sveriges advokatsamfund: Det framhålls i promemorian att beslut om avvisning av ett L- eller Bf-mål kräver en betydligt större arbetsinsats från tingsrättens sida än ett beslut om avskrivning till följd av att ansökan återkallas. Detta skulle enligt promemorian motivera att avvisningsbesluten belades med en särskild avgift som ingivaren hade att betala. Genom att avgiftsbelägga avvisningsbesluten skulle ingivaren stimuleras att återkalla sin ansökan i de fall då det är klart att målet kommer att avvisas. Några bä-

rande skäl för denna uppfattning redovisas inte enligt samfundets mening. Om föreslagna rationaliseringsåtgärder genomförs framgångsrikt bör tingsrätterna ha kapacitet kvar att meddela avvisningsbeslut utan någon ytterligare avgift.

Sveriges Föreningsbankers förbund: Förslaget att borgenären skall tvingas återkalla sin ansökan efter ett par misslyckade delgivningsförsök inför hotet att eljest behöva betala en extra avgift för avvisning av ansökningsingen, kan enligt förbundets uppfattning få mycket negativa konsekvenser. Ur borgenärernas synpunkt måste den summariska betalningsprocessen fungera så att borgenärerna har möjlighet att till en rimlig kostnad få betalt även för mindre skulder. En borgenär som tvingas återkalla sin ansökan på grund av att delgivning inte kommit till stånd, har vid återkallelsen i regel haft utlägg och arbete motsvarande arvode på sammanlagt ca 350 kr. En del härav bör borgenären erhålla ersättning för i ett kommande nytt försök att få till stånd en exekutionsurkund. Återstoden, dvs. utlägg för ansökningsavgift jämte det arbete som nedlagts med den första ansökningshandlingen, har borgenären ingen möjlighet att erhålla betalning för. Resultatet blir att borgenärer blir mer benägna att skriva av mindre fordringar. Ett sådant handlings sätt kommer i det enskilda fallet att te sig ekonomiskt befogat, även om det i längden innebär att betalningsoviljan hos mindre lojala gäldenärer kommer att öka.

En illojal gäldenär skulle således under vissa förutsättningar genom att i ett inledningsskede tillhandahålla bristfälliga uppgifter om sin person och senare genom att undandra sig delgivning på ett helt annat sätt än vad nu gäller, kunna förhindra att en borgenär fick ett exigibelt beslut gällande gentemot honom, i vart fall ej utan stora kostnader för borgenären. Som redan framhållits, också i promemorian, är det ett grundläggande, samhälleligt intresse att en god betalningsmoral upprätthålles och om en summarisk processform medför höga kostnader eller risk för sådana för borgenären, förlorar den i hög grad sin användbarhet, något som drabbar såväl borgenärer som samhället.

Även om det i nuvarande statsfinansiella läge kan vara motiverat med någon högre grad av självfinansiering genom högre avgifter än förut, bör dessa ej vara av den art att de avskräcker från användandet av processformen inför risken för att ej få ut tillräcklig ersättning för kostnaderna hos gäldenären. Man kan redan nu spåra vissa tendenser av angiven art i form av missbruk av de möjligheter en processform ger, genom den situation man hamnat i samband med den gällande bestämmelsen om ansvaret för processkostnader i rättegångar i mindre tvistemål. I dessa mål synes illojala gäldenärer i allt högre grad bestrida även självklara fordringsanspråk i väl medvetande om, att det ej kostar något i form av rättegångskostnader. Borgenärer drar sig därför ofta för att kräva in sina fordringar.

Genom de ökade möjligheterna till avvisning och genom det kostnadsansvar som läggs på borgenären, enligt promemorians förslag, finns en be-

aktansvärd risk för att dessa förhållanden illojalt kommer att utnyttjas i så stor utsträckning att den summariska processformen blir mindre användbar som påtryckningsmedel. Mot bakgrund härav kan det även ifrågasättas om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande skall jämkas även vid uppenbart ofullständiga ansökningar. I vart fall bör så ej ske om med "uppenbart ofullständigt" skall förstås exempelvis att adress angivits med boxnummer istället för gatuadress eller liknande.

Därtill kommer att nu föreslagna avvisningsregler m.m. enbart skall gälla i den summariska processen, vilket också medför att en borgenär många gånger skulle finna det mindre kostnadskrävande att använda sig av en ordinär processform. Detta skulle således endast överflytta målbalsanserna från en processform till en annan.

För att borgenärerna skall ta på sig ansvaret att förbereda ansökningar i tillräcklig omfattning för att på så sätt undvika onödig arbetsbelastning hos domstolarna, är det nödvändigt att det klart framgår vilka uppgifter som skall lämnas vid ansökan om lagsökning och betalningsföreläggande. Det är även nödvändigt att rätten i vissa fall skall kunna avvisa ansökningar som inte uppfyller de angivna kraven eller som på annat sätt är omöjliga att exekvera. Utredningens förslag till lagstiftning uppfyller dock inte dessa krav på tydlighet. Förslaget 2 § ger endast vaga regler om vilka uppgifter en ansökan skall innehålla och lämnar därmed alltför vida ramar för domstolen att hänvisa till ansökningens ofullständighet vid komplicerade delgivning och att därmed, enligt förslaget 31 c §, avvisa ansökningar. En sådan vaghet i lagskrivningen har, särskilt i samband med hård arbetsbelastning vid tingsrätterna, öppnat vägar för en icke önskvärd praxis.

Sveriges allmänna hypoteksbank: Förslaget att expeditionsavgift skall utgå för avvisningsbeslut är olämpligt, inte minst mot bakgrund av att lagförslaget inte klart anger när förutsättningar för avvisning föreligger. Om likväl denna expeditionsavgift införs, måste expeditionskungörelsen kompletteras med den regeln att avgiften skall återbetalas för det fall borgenären med framgång överklagar avvisningsbeslutet.

Svenska inkassoföreningen: I jämförelse med avgifter för andra beslut vid domstol finner föreningen beslut om avvisning vid summarisk betalningsprocess väl hög. Avgiften på 120:- är densamma som för ansökning men arbetet i samband med ansökan torde i regel vara väsentligt mer. Föreningen förordar således en lägre avgift för avvisningsbeslut som kan åsättas den ingivna ansökningen medelst stämpel.

Föreningen finner det angeläget att betona att inkassoföretagen innan avvisningsbeslutet beredes tillfälle att återkalla ansökningen. Den omständighet som i och för sig grundar avvisningsbeslutet behöver ej vara en omständighet över vilken borgenären eller gäldenären råder.

12 Lägre arvode när en ansökan är bristfällig

Svea hovrätt: I 3 och 21 §§ lagsökningslagen stadgas att ansökning om lagsökning och betalningsföreläggande skall avvisas om hinder möter mot dess upptagande. I syfte att ge klart uttryck för uppfattningen att arvode skall vara lägre än eljest om ansökningen är ofullständig men kompletteras framläggs i promemorian förslag om att ersättningen i de fall ansökningen är "uppenbart ofullständig" skall bestämmas till lägre belopp än vad som annars skulle ha utgått. Behov av ett dylikt stadgande kan ifrågasättas. I vart fall bör genom motivuttalande närmare klarläggas vad som avses med uttrycket "uppenbart ofullständig".

Huddinge tingsrätt: I de fall ansökan visar sig vara uppenbart ofullständig kan det normalt anses rimligt att ersättningen till borgenären för eget arbete i målet eller ombudsarvode sätts lägre än eljest. Avgörandet härav bör emellertid enligt tingsrättens mening bero av en skälighetsbedömning i det enskilda fallet. Särskilda skäl kan väl någon gång tänkas medföra att ersättningen, trots kompletteringsbehovet, bör bestämmas till normalbeloppet — f.n. 75 kr. i L-mål och 160 kr. i Bf-mål — eller t.o.m. högre. Ordet "skall" i föreslagen lydelse av 2 § inkassokostnadskungörelsen (1974:811) torde därför böra utbytas mot "bör". Författningstexten vinner då också bättre överensstämmelse med den motivering som förslagsställaren anför på s. 66 i promemorian.

Stockholms tingsrätt: De anförda skälen för det föreslagna tillägget i 2 § kungörelsen (1974:811) om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande kan tingsrätten i och för sig ställa sig bakom. Redan nuvarande författningsbestämmelser ger utrymme för sådan tillämpning som föreslås. Uttrycket att en ansökan är "uppenbart ofullständig" torde kunna medföra en ej avsedd begränsning i tillämpningen. Erforderliga riktlinjer synes lämpligare böra ges av ansvarig domare — som vid behov givetvis också har att handleda underställd personal — än i författningstext. På anförda skäl avstyrkes ifrågavarande författningsförslag.

Malmö tingsrätt: Nuvarande regler ger möjlighet att nedsätta arvodet till "skäligt belopp". Med tanke på att mål om lagsökning och betalningsföreläggande så gott som uteslutande handläggs av notarier, torde dock direkt uttalat stöd för att nedsättning skall ske vid försumlighet från ingivarens sida kunna medverka till att nedsättning verkligen sker när så är motiverat. Detta i sin tur skulle med all sannolikhet ganska snabbt höja kvaliteten på ansökningarna. Tingsrätten tillstyrker förslaget men anser att ordet "uppenbart" i den föreslagna författningstexten skall utgå.

Göteborgs tingsrätt: Tingsrätten tillämpar sedan cirka ett år den principen att ombudsarvodet för professionella ingivare sätts ned om ansökningen är behäftad med formella eller vissa materiella felaktigheter. Hittills har ingen borgenär påkallat att kostnadsfrågan enligt 28 § lagsökningslagen

skall hänskjutas till rättegång. En viss höjning av standarden på ansökningarna tycks dock ha skett sedan prutning börjat tillämpas. För att en om möjligt någorlunda enhetlig praxis skall uppkomma beträffande nedsättning av ersättningen till borgenären/ombudet bör domstolarna, eventuellt i författningstexten eller på annat lämpligt sätt, ges närmare ledning om med vilket eller vilka belopp prutning bör ske. Upplysningsvis kan nämnas att vid tingsrätten sker prutning med ett schablonmässigt bestämt belopp, f.n. 35 kr., vid felaktigheter enligt ovan.

Rättegångsutredningen: Vi är tveksamma till om promemorieförslaget leder in på rätt väg. De nuvarande ersättningsbestämmelserna är i sig så flexibelt utformade att de i allmänhet bör medföra det i promemorian åsyftade resultatet. Problemet kan sägas vara att ersättningssystemet trots klara författningsbestämmelser vid vissa tingsrätter urartat så att samma ersättning ges i alla fall. En alternativ väg vore därför att försöka få praxis vid de domstolar som åsyftas i promemorian mer i överensstämmelse med lagstiftarens intentioner. En fördel med en sådan lösning är att alla slag av jämningsanledningar kan bli beaktade medan promemorieförslaget lätt kan leda till att övriga anledningar att sätta arvudet under de angivna maximibeloppen aldrig kommer att bli uppmärksammade eftersom de inte är särskilt angivna.

Vi vill tillägga att hela ersättningsfrågan kommer i ett nytt läge om vårt förslag i fråga om den summariska processen skulle genomföras.

Sveriges domareförbund: Förbundet tillstyrker förslaget om ett uttryckligt stadgande att ersättningen för borgenärens kostnader skall sättas lägre än annars, om en ansökan är uppenbart ofullständig.

Sveriges advokatsamfund: I de fall då en ansökan är bristfällig "i onödan" föreslås i promemorian att ersättningen till borgenären/ombudet sätts lägre än den annars skulle ha satts. Samfundet biträder inte detta förslag. De generella ersättningsnormer som tillämpas i L- och Bf-målen är redan så låga (175:- kr. respektive 160:- kr.) att de endast i undantagsfall täcker borgenärens kostnader för förfarandet. Därtill kommer att det i praktiken måste bli utomordentligt svårt att avgöra vilka ansökningar som skall betraktas som bristfälliga "i onödan". Om en ansökan är otjänlig som grund för ett L- eller Bf-mål och borgenären/ingivaren inte efterkommer föreläggande om komplettering torde det vara enklare att tillämpa ett strikt avvisningsförfarande.

Sveriges allmänna hypoteksbank: Beträffande förslaget till tillägg till 2 § kungörelsen om ersättning för inkassokostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande kan sägas att bestämmelsen med detta tillägg blir ännu egendomligare än den är för närvarande. Tillägget innebär att borgenären inte skall få skäligen ersättning om han har givit in en ansökan som är uppenbart ofullständig. Om en ansökan är ofullständig skall den ju avvisas och i så fall skall borgenären inte tillerkännas någon ersättning alls. Är ansökan fullständig skall givetvis borgenären tillerkännas skäligen ersättning för sina kostnader.

13 Delegation i Bf-mål

Svea hovrätt har hänvisat till sitt den 6 juni 1979 till domstolsverket avgivna yttrande över verkets PM 1979-03-20 ang. delegation av beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande. Yttrandet har följande innehåll: Hovrätten ser i och för sig positivt på utvecklingen att alltfler kvalificerade arbetsuppgifter, såsom protokollföring m.m., förs över till icke rättsbildad personal. Det skall dock finnas klara fördelar innan mera renodlat judiciella uppgifter anförtros annan än lagfaren personal. I de typer av mål som förslaget anger kan det inte sällan bli fråga om ganska subtila juridiska avvägningar, vilka notarierna allmänt sett bör ha bättre förutsättningar att göra. Det kan därför knappast råda någon tvekan om att rotelinnehavarna kommer att i större utsträckning än med nuvarande ordning få bistå även med handläggning av mål där inte några speciella svårigheter föreligger. Några rationaliseringsvinster eller ökad effektivitet för domstolen i dess helhet torde därför knappast kunna uppnås genom den nu föreslagna utvidgningen av biträdespersonalens arbetsuppgifter.

Avgörande för behörighetsreglerna måste i första hand vara rättssäkerhetsintressen, ej önskemål om vidgade arbetsuppgifter för en viss grupp tjänstemän. De av utredningsmannen anförda skälen för genomförande av den föreslagna försöksverksamheten framstår med hänsyn till dessa intressen som svaga. Det hade varit mera konsekvent om denna omsorg om kanslipersonalens arbetsuppgifter istället hade fått påverka antalet notarier. Det finns ju här en grupp som redan har tillräcklig utbildning och är väl kvalificerad, nämligen den stora grupp juris kandidater som inte kan ges tillfälle att notariemeritera sig.

Innan frågan om den summariska betalningsprocessens samband med övriga processtyper utretts finns det enligt hovrättens mening knappast anledning att påbörja den föreslagna försöksverksamheten. Frågan om delegation av beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande kommer ju i ett helt nytt läge, om förslaget i promemorian Summarisk process (Ds Ju 1977:5) genomförs.

Huddinge tingsrätt: Det är givetvis angeläget att öka biträdestjänsternas attraktivitet och att skapa möjligheter att behålla rekryteringen av biträdespersonal på en hög nivå. Delegerad beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande kan vara en uppgift som verkar i denna riktning. Huruvida delegationsmöjlighet bör införas eller inte måste emellertid bli beroende bl.a. av en avvägning mellan rimliga rättssäkerhetskrav och eventuella effektivitetsvinster. I förstnämnda hänseende vill tingsrätten framhålla att inte alla mål om betalningsföreläggande är okomplicerade. Särskilda kunskaper fordras för att upptäcka svårigheterna i de fall där de förekommer. Några av de ändringar som föreslås, vilka bl.a. går ut på att större fordringar ställs på ingivarna, torde på samma gång kräva mer av handläggande personal än nuvarande ordning. När det gäller att bestämma ersättning till

borgenär/ombud för arbete ställs vidare krav på förmåga att göra en skälighetsbedömning. Om och i vad mån effektivitetsvinster står att nå, saknas det erfarenheter av. Med det ökade krav på noggrannhet vid genomgång av ansökningarna som följer av delegerad beslutanderätt är det möjligt att eventuella effektivitetsvinster blir små.

Mot bakgrund av anförda tveksamheter avstyrker tingsrätten att kravet på lagfarenhet för alla mål om betalningsföreläggande slopas utan föregående försöksverksamhet. Endast genom sådan verksamhet kan behövt underlag fås för den nödvändiga avvägningen mellan rättssäkerhet och effektivitet. För att vinna erfarenheter, representativa för alla slag av tingsrätter, bör försöksverksamheten omfatta även sådana som ej har särskilt erfarna assistenter. — Delegationsmöjlighet bör dock omedelbart kunna införas i sådana mål som avser parkeringsavgift, vilka regelmässigt framstår som okomplicerade.

Från de synpunkter notariekåren vid Huddinge tingsrätt anser sig vilja särskilt beakta angående notarieutbildningens värde har den förklarat sig inte ha någon principiell erinran mot delegation i Bf-mål.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker den föreslagna försöksverksamheten. Under denna bör vidare underlag tas fram för prövningen av frågor avseende rättssäkerhet — bl.a. vilka mål och beslut som skall undantas — samt avseende utbildningen av notarier vid tingsrätter.

Malmö tingsrätt har hänvisat till sitt den 18 maj 1979 till domstolsverket avgivna yttrande över verkets PM 1979-03-20 ang. delegation av beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande. Yttrandet har följande innehåll: Som framgår av promemorian övervägs för närvarande ny lagstiftning på den summariska processens område. Enligt domstolsverkets eget bedömande i rapporten "Översyn av notariemeriteringen" synes lagstiftningsförslaget vara sådant, att det "är tveksamt om det alls finns något utrymme för delegation till biträdespersonal". Att under sådana förhållanden påbörja en försöksverksamhet och en kostnadskrävande utbildning för ett system som kanske är helt förändrat innan försöksverksamheten är avslutad ter sig föga meningsfullt. Tingsrätten avstyrker därför domstolsverkets förslag redan på denna grund.

Skulle ett genomförande av förslaget likväl komma att övervägas finner tingsrätten anledning att särskilt fästa uppmärksamheten vid följande.

En avgörande förutsättning för att förslaget skall kunna genomföras är, såsom också antydes i promemorian, att rättssäkerheten inte äventyras. Påståendet i promemorian att säkerheten i beslutsfattandet ökar med assistenter som beslutsfattare kan tingsrätten inte godtaga. Mål om betalningsföreläggande är massärenden och det stora flertalet sådana är otvivelaktigt av den enkla beskaffenhet att de utan olägenhet från rättssäkerhetssynpunkt skulle kunna handläggas av de skickliga biträden, som finns i domstolarna. Svårigheten är emellertid att bland den stora massan av ärenden genom ett enkelt kriterium i författningstexten sortera ut de mål som inte

bör handläggas av icke-rättsbildad personal. Detta har man inte lyckats med i promemorian.

Domstolsverket uttalar i promemorian som sin mening, att den juridiska delen av prövningen av ansökan om betalningsföreläggande är starkt begränsad och huvudsakligen avser frågorna om fordringen grundar sig på skriftligt fordringsbevis eller avser skadestånd. Härtill är att säga att prövningen av de nämnda frågorna i särskilda fall kan erbjuda svårigheter, men också att tyngdpunkten i den juridiska prövningen under handläggningen enligt tingsrättens erfarenhet snarast ligger i bedömningen av vad i promemorian kallas "enklare formella förutsättningar". Denna bedömning kräver i fler fall än de av domstolsverket angivna juridisk kunskap och kring-syn.

Att inskränka den icke rättsbildade personalens behörighet genom den i författningsförslaget 2 § 4 upptagna klausulen är enligt tingsrättens mening inte någon framkomlig väg. Det är icke något vunnet med att låta juristpersonal avgöra om klausulen skall tillämpas, utan denna prövning måste komma att ligga på biträdespersonalen själv. Det krävs juridiskt kunnande även för att upptäcka juridiska svårigheter.

Enligt tingsrättens mening krävs, för att rättssäkerhetssynpunkterna skall bli tillgodosedda, en grundlig och därmed också kostnadskrävande utbildning av den ickerättsbildade personalen. Det synes vid sådant förhållande fordras starka skäl för att frånga den nuvarande ordningen med jurister som beslutsfattare. Några sådana skäl har inte anförts i promemorian.

Tingsrätten vill vidare påpeka, att domstolsverket i den ovannämnda rapporten "Översyn av notariemeriteringen" uttalar, att delegation av beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande torde kunna ifrågakomma endast beträffande utfärdande av slutbevis. Måhända har domstolsverket därvid vägletts av synpunkter liknande de nu anförda i fråga om svårigheterna att avgränsa de komplicerade målen och åstadkomma pålitliga rättssäkerhetsgarantier. Tingsrätten kan ansluta sig till bedömningen i rapporten. Just i fråga om utfärdande av slutbevis torde goda möjligheter till beslutsdelegation föreligga.

Åtminstone vid mindre domstolar torde endast enstaka biträden kunna beredas utbildning i enlighet med förslaget. Tingsrätten ifrågasätter därför om inte handläggningen av mål om betalningsföreläggande kan komma att eftersättas när den utbildade personalen på grund av sjukdom eller ledighet av olika slag inte är i tjänst. Ökad arbetsbelastning för rotelinnehavaren kan då även bli följden.

Den föreslagna ordningen förutsätter, att tingsnotarie framdeles inte alls kommer att handlägga mål om betalningsföreläggande. Detta skulle innebära en betänklig brist i notarietutbildningen.

Med hänsyn till det ovan anförda ifrågasätter tingsrätten allvarligt huruvida några rationaliserings- eller effektivitetsvinster överhuvudtaget står att vinna med den föreslagna delegeringen.

Frågan huruvida de föreslagna åtgärderna kommer att innebära en minskning av antalet notarietjänster eller ej och förslaget's personalpolitiska lämplighet i övrigt är en facklig angelägenhet, som tingsrätten ej anser sig böra ta ställning till.

Som en sammanfattning av vad ovan anförts vill tingsrätten ge uttryck för den meningen att förutsättningar för den föreslagna delegeringen inte föreligger och att försöksverksamheten därför ej bör äga rum.

— — — — —
 Vid information enligt medbestämmandelagen om innehållet i detta yttrande har platsombuden för ST-DÅT förklarat sig anse att delegation till biträdespersonal bör kunna ske. — — —

Göteborgs tingsrätt: Förslaget är mycket intressant särskilt för Göteborgs tingsrätt, eftersom tingsrättens rutiner i Bf-mål nu står inför stora förändringar, med hänsyn till att ADB-teknik skall börja användas i dessa mål vid tingsrätten. Tingsrätten har därför ett stort intresse av att snarast få delta i försöksverksamhet med delegation av beslutanderätt i Bf-mål.

Domstolsverket: De skäl för delegation av beslutanderätt i mål om betalningsföreläggande som domstolsverket angav i skrivelsen till regeringen den 4 september 1979 gäller fortfarande: dock att reformen med hänsyn till den alltjämt ökande måltillströmningen i dag synes ännu angelägnare än år 1979. Domstolsverket, som har goda erfarenheter av delegationsverksamheten vid inskrivningsmyndigheterna, vill ånyo understryka det angelägna i den nu föreslagna delegationsreformens snara genomförande. Verket utgår härvid ifrån att någon mera genomgripande reform av den summariska processen i anledning av rättegångsutredningens arbete inte är aktuell under de närmaste åren.

Postverket: Postverket har ingenting att invända mot förslaget om delegering av viss handläggning till biträdespersonal vid domstolarna.

Rättegångsutredningen: Med hänvisning till en framställning från domstolsverket föreslås i promemorian att mål om betalningsföreläggande skall få handläggas av icke lagfaren tjänsteman i den utsträckning regeringen bestämmer.

Som framgår av domstolsverkets framställning har en sådan utveckling flera fördelar. Åtminstone på sikt. Däremot torde en delegation i enlighet med promemorian inte — som i promemorian påstås — medföra att man får en snabbare handläggning. Såvitt vi har oss bekant är det nämligen inte på beslutsfattarnivån som den summariska processen stoppas upp. Tvärtom kommer en reform i enlighet med promemorian att på kort sikt vara förenad med vissa svårigheter — särskilt om man inte kan förvänta någon personalförstärkning.

Vad vi nu anfört får inte tolkas så att vi skulle vara motståndare till att låta domstolsbiträden tjänstgöra som domare i en stor del av de summariska målen. Tvärtom skall enligt vårt preliminära lagförslag, som vi under hand låtit justitiedepartementet ta del av, domstolsbiträdena vara beslu-

tande i alla superenkla fall, dvs. i de mer eller mindre schabloniserade mål som uppgår till omkring 70–75 % av alla summariska mål. En reform enligt våra riktlinjer svarar bättre mot promemorians skäl, nämligen "betalningsföreläggandenas karaktär av schabloniserade massärenden", än promemorieförslaget, som i princip låter domstolsbiträden vara handläggare också av sådana ärenden som inte till sin typ är schablonärenden.

Vi vill komma tillbaka till vårt påstående att en reform i enlighet med promemorian på kort sikt kan vara förenad med vissa svårigheter. I första hand har man härvid anledning att uppmärksamma att domstolsbiträdena — vilka är de som mest utsätts för dagens problem med svårigheter att delge m.m. — skall ta över en viss del av de nuvarande notarieuppgifterna i den summariska processen. Man måste emellertid också uppmärksamma problemen med utbildningsverksamhet kring reformen.

Det är många juridiska frågor som de domstolsbiträden, som berörs av reformen, skall sätta sig in i. Det gäller bl.a. (för att använda en beskrivning från departementspromemorian Ds Ju 1977:5 Summarisk process s. 71) den ibland komplicerade och i ett vidare perspektiv ofrukt samma prövningen av frågan om lagsökning eller betalningsföreläggande är rätt processform. Här gäller det att ta ställning till om en viss fordran eventuellt skall anses ha skadeståndsrättslig karaktär eller om det eventuellt skall anses föreligga ett skriftligt fordringsbevis. Båda de problemen har föranlett en del rättsfallsreferat.

Till det som domstolsbiträdena skall sätta sig närmare in i hör också reglerna om forum, om behörighet etc. Det skall medges att många domstolsbiträden redan idag kan åtminstone de vanliga reglerna härom ganska väl. Det är emellertid en sak att förarbeta ett ärende för senare beslut av jurist, en annan sak att på eget ansvar själv fatta besluten.

I en superenkelt process av det slag vi har i tankarna bör inga egentliga problem behöva uppstå i fråga om gränsdragningar mot andra processformer eller i fråga om forumregler o.d. Behovet av att utbilda domstolsbiträden torde därför i en reform av vårt slag vara i motsvarande mån mindre än när det gäller promemorieförslaget.

Sveriges domareförbund (majoriteten): I yttrande 1979 till domstolsverket framförde förbundet betänkligheter mot förslag om försöksverksamhet med delegation av beslutanderätten i mål om betalningsföreläggande. Bl.a. påpekade förbundet att sådana mål ingalunda alltid är av okomplicerad natur och att risk för misstag föreligger i de fall där det inte är lätt för biträdet att upptäcka svårigheterna. Förbundet ifrågasatte också om bestämda slutsatser skulle kunna dras av en försöksverksamhet, som kunde antas bli förlagd till tingsrätter med skickliga assistenter. Då med hänsyn till att ny lagstiftning om summarisk process väntades inom en nära framtid försöksverksamhet inte kunde anses försvarbar från kostnadssynpunkt, avstyrkte förbundet förslaget om sådan verksamhet.

De invändningar som framfördes i yttrandet 1979 är fortfarande i hu-

vudsak giltiga. Utöver tidigare anförda synpunkter kan tilläggas att några av de ändringar som föreslås i den remitterade promemorian visserligen är ägnade att effektivisera verksamheten, bl.a. på det sätt att större krav ställs på ingivarna, men samtidigt kräver mer av handläggande personal än nuvarande ordning. Förbundet avstyrker alltså att regler om delegation införs, innan klarhet nåtts om den summariska processens framtida utformning.

Beträffande promemorieförslaget vill förbundet anförda följande synpunkter. Förbundet tar bestämt avstånd från att delegation genomförs utan att det först vid försöksverksamhet övertygande visats att delegation i meningsfull omfattning kan ske utan fara för rättssäkerheten. En sådan försöksverksamhet måste pågå under avsevärd tid och i tingsrätter av alla olika slag, med särskilt sikte på att utröna hur den svåra avgränsningen bör ske mellan mål som kan avgöras i delegation och sådana som av rättssäkerhetsskäl ej tillåter detta.

Sveriges domareförbund (minoriteten): Avsnittet om delegation i Bf-mål skall ha följande lydelse fr.o.m. sista meningen i andra stycket, som börjar "Förbundet avstyrker alltså -- --": -- -- Förbundet tar därför bestämt avstånd från att delegation genomförs utan att det först vid försöksverksamhet övertygande visats att delegation i meningsfull omfattning kan ske utan fara för rättssäkerheten. Under förutsättning att en försöksverksamhet görs under tillräcklig tid och i tingsrätter av alla olika slag, med särskilt sikte på att utröna hur den svåra avgränsningen bör ske mellan betalningsförelägganden som kan avgöras i delegation och dem som av rättssäkerhetsskäl ej tillåter detta, vill förbundet nu inte motsätta sig att en försöksverksamhet kommer till stånd. Därvid utgår förbundet från att det dröjer ganska länge innan en genomgripande reform av den summariska betalningsprocessen äger rum.

Sveriges föreningsbankers förbund: Vad gäller den föreslagna delegationen av beslutanderätten i Bf-mål har som skäl för denna anförts att det ger en möjlighet att inom statsförvaltningen öka biträdestjänsternas attraktivitet genom att ge domstolsbiträden möjlighet att avancera till tjänster på handläggarnivå.

Enligt SFFs förmenande kan biträdespersonalens utbildningsmöjligheter och karriärmöjligheter i och för sig aldrig vara ett skäl till att rena domaruppgifter i form av direkt ansvar för beslutsfattandet överflyttas på dem. Det råder ingen tvekan om att flera av de biträden, som dagligen under flera års tid handlagt Bf-mål, har en betydande kunskap på själva handläggningsrutinen och därmed förknippade problem. Detta får dock inte undanskymma det faktum att, även om Bf-målen har karaktären av massärenden och rutinärenden, de rör sig över hela det centrala, civilrättsliga lagstiftningsområdet över vilket biträdespersonalen inte kan förväntas ha kunskap och insikt som även en i handläggningen orutinerad jurist besitter. Detta förhållande sammantaget med det faktum att det får anses vara en

oeftergivlig rättsgrundsats, att tvistemål inför domstol skall avgöras av lagfaren domarpersonal, medför att förbundet i denna del ställer sig mycket tveksam till promemorians förslag om delegering.

JUSEK: Redan när domstolsverket hösten 1979 tillskrev regeringen i frågan framförde JUSEK sin negativa inställning till att beslutanderätten beträffande betalningsföreläggande delegeras till domstolsbiträden.

JUSEK vill nu anföra följande:

Det är i och för sig riktigt såsom nämns i promemorian att betalningsföreläggandena till stor del är schabloniserade massärenden vars handläggning för närvarande tar stor del av notariernas tid i anspråk. Det är dock förbundets uppfattning att notarierna bör få behålla beslutanderätten i de aktuella ärendena. Anledningen härtill är *dels* att notarietjänstgöringens utbildningsmoment skall tillgodoses, *dels* att de grundläggande kunskaper som behövs för handläggningen av "svårare mål" erhålls vid behandlingen av dessa massärenden.

I promemorian sägs att den notariearbetskraft som frigörs kan styras över till andra angelägna arbetsuppgifter vilket leder till högre kvalitet på notarieutbildningen. En god tanke som med rätt avvägd omfattning av delegationen skulle kunna bli verklighet men som i praktiken inte torde låta sig göras. Det är förbundets erfarenhet att följderna av dylika reformer är personalinskränkning och inte arbetsutvidgning.

Det ter sig inte heller särskilt rationellt att lägga ner resurser på att utbilda domstolsbiträden för ifrågavarande arbetsuppgifter när det redan finns ett stort antal presumtiva notarier redan utbildade för bl.a. handläggning av juridiska ärenden.

Även ur rättssäkerhetssynpunkt kan en delegationsreform ifrågasättas. Vem skall avgöra om ett ärende är av vidlyftig eller svår beskaffenhet eller kräver särskild erfarenhet. Biträdet torde inte ha tillräcklig erfarenhet därtill.

14 Behovet av övergångsbestämmelser m.m.

Huddinge tingsrätt: Slutligen vill tingsrätten peka på följande. Enligt förordning (1947:774) om dagbok och aktbildning m.m. i mål om lagsökning och betalningsföreläggande skall föras dagbok med upplysningar enligt formulär som fastställts av domstolsverket. Formuläret medför att saken skall anges med uppgift om åberopad räkning e.d. Uppgiften ifylles av domstolsbiträde när målet registreras och blir regelmässigt mycket kortfattad. Någon ändring i denna bestämmelse föreslås inte i promemorian. Angivande av saken fyller knappast någon funktion, varför arbetsmomentet bör tas bort som onödigt. Om identifikationsfrågor gällande saken uppstår, t.ex. när målet upptas efter återvinning, måste upplysningar inhämtas av helt annan beskaffenhet än dagboksanteckningen ger. Vanligen sker detta i

återvinningsmål så att borgenären föreläggès att inge kopia av Bf-ansökan med tillhörande handlingar.

Stockholms tingsrätt: Tingsrätten delar den uppfattning som framförts i promemorian (i fråga om hjälpmedel, undersökningar och organisatoriska åtgärder) och tillstyrker framförda förslag.

Tingsrätten vill särskilt framhålla den stora betydelse som delgivningsverksamheten har för tingsrättens verksamhet. Som framhålls i promemorian får det inverkan på domstolens funktionsgrad och arbetseffektivitet, när delgivningssvårigheter uppstår. Detta gäller inte bara lagsöknings- och betalningsföreläggandesidan utan hela tingsrättens verksamhet, inte minst då brottmålssidan, där ett mycket stort antal förhandlingar måste ställas in på grund av misslyckade delgivningsförsök. Inställda förhandlingar innebär betydande kostnader för det allmänna.

Det är tingsrättens uppfattning att det är mycket angeläget att arbetet på delgivningscentralen i Stockholm effektiviseras genom anlitande av tekniska hjälpmedel. Tekniska hjälpmedel på delgivningsområdet bör också kunna tas i bruk vid större domstolar, särskilt vid en så stor domstol som Stockholms tingsrätt. Det är angeläget att de undersökningar som föreslås i promemorian s. 71 under punkterna 7.6.4 och 7.6.5 snarast kommer igång.

I sammanhanget vill tingsrätten även erinra om bestämmelsen i 33 kap. 5 § rättegångsbalken, att tredskodom skall delges genom rättens försorg bl.a. i de fall då den part som yrkat tredskodom begär det. Kostnaden här för drabbar det allmänna. Det kan enligt tingsrättens mening sättas i fråga om det allmänna bör svara för kostnader för delgivning av tredskodom enligt nyssnämnda bestämmelse. Hela frågan om delgivning av tredskodommar har för övrigt kommit i ett nytt läge sedan tingsrätt år 1978 ålagt att sända alla domar och slutliga beslut till parterna utan avgift.

Tingsrätten vill också understryka behovet av utbildning/information hos postpersonal beträffande delgivningsförfarandet. Tingsrätten kan konstatera brister i ett mycket stort antal delgivningar vilket innebär merarbete bl.a. för domstolen. Denna fråga bör, såsom föreslås, undersökas närmare av postverket och domstolsverket i samverkan.

Lunds tingsrätt: Beträffande vissa typer av Bf-mål kan övervägas om inte fordringen bör kunna utsökas utan föregående domstolsförfarande. De mål som här avses är sådana där borgenären är myndighet eller "myndighetsliknande" och står under offentlig kontroll. Som exempel kan nämnas mål om parkeringsavgift där byggnadsstyrelsen är borgenär, mål om sjukvårdsavgift (landstingskommun borgenär) och mål om trafikförsäkring (Trafikförsäkringsföreningen borgenär). Man kan här tänka sig att de i viss ordning fastställda avgifterna skulle kunna uttagas genom utmätning utan att domstol dessförinnan meddelat slutbevis i målet. Detta förutsätter dock att gäldenär som anser borgenärs beslut felaktigt får möjlighet att få saken prövad av domstol. Med tanke på den mycket låga andel av hithörande mål

som hänskjuts som tvistiga till rättegång — kanske särskilt Trafikförsäkringsföreningens krav — skulle en reform av nu skisserat slag innebära en stor avlastning av tingsrätternas arbetsbörda utan att rättssäkerheten äventyras. Tingsrätten vill i detta sammanhang erinra om att av Bf-målen i Göteborg inte mindre än 21 respektive 32 % avsåg trafikförsäkrings- och parkeringsavgifter (promemorian s. 4). Det av tingsrätten skisserade förfarandet har viss motsvarighet redan i gällande lagstiftning. Som exempel kan nämnas att återbetalning enligt studiestödslagen (1973:349) kan utsökas utan dom eller motsvarande exekutionstitel. En lagändring i nu antydd riktning skulle i hög grad minska tingsrätternas arbete med den summariska betalningsprocessen.

Malmö tingsrätt: Övriga i promemorian lämnade förslag rörande hjälpmedel, undersökningar och organisatoriska åtgärder finner tingsrätten ej skäl att särskilt yttra sig över. Flertalet av förslagen synes väl övervägda och kan, om de genomförs, med säkerhet leda till effektivisering och rationalisering av berörda verksamheter.

Göteborgs tingsrätt: Vid tingsrätten förekommer inte sällan att Bf-mål måste återkallas av borgenären därför att det under förfarandet kommit fram att gäldenären numera är bosatt utom riket och delgivning enligt 24 § sista punkten lagsökningslagen inte kan ske. De vanligaste fallen är sådana där gäldenären efter en flerårig vistelse i Sverige tillfälligt återflyttat till sitt hemland, ofta ett annat nordiskt land. Det förekommer även fall där gäldenären för något eller några år tagit anställning utom riket med avsikt att senare återvända till Sverige. Av i målen tillgängliga adressuppgifter tycks det ofta som om delgivning utan större svårighet skulle kunna ske i det nya land där gäldenären befinner sig. I en del fall händer det också att försändelser vid ordinär delgivning eftersänds av posten och att delgivning faktiskt sker i utlandet. Med nuvarande regler kan slutbevis inte meddelas i dessa fall. Det bör under den fortsatta departementsbehandlingen övervägas om inte förbudet att delge ett Bf utom riket kan upphävas.

— — — — —

Tingsrätten vill understryka vikten av att den föreslagna ikraftträdandetidpunkten hålls och att reglerna för processen enligt handräckningslagen (1981:847) redan från början — dvs. från årsskiftet 1981—82 — anpassas till de nya reglerna. Särskilt gäller detta förslagen under avsnitten 6.1, 6.2, 8 och 9.

Rikspolisstyrelsen: — — — Vad gäller förslaget om ökad användning av brevdelgivning måste dock ifrågasättas om vanliga gäldenärer i någon nämnvärd utsträckning kommer att medverka.

I de allra flesta fallen av stämningsmannadelgivning kan antas att stämningsmannen blott uppträder som bud. I många polisdistrikt utanför storstadsområdena uppges, att mottagare av stämningsmannadelgivningar i ganska hög utsträckning på kallelse infinner sig på polisstation för att hämta försändelserna. Det förefaller därför påkallat, att domstolsverket ånyo

erinrar domstolarna om vikten av att använda delgivning genom rekommenderat brev eller särskild postdelgivning i första hand och begära stämningmannadelgivning med större restriktivitet.

Vad utredningen föreslagit beträffande stämningsman som "adressforskare" resp som "spanare" kan godtas vad gäller de hos polismyndigheterna anställda delgivningsmännen. Dessa kan på grund av sin anställning få ut adressuppgifter hos posten och försäkringskassa, i sistnämnda fall enligt SFS 1981:429. De fritidsarbetande stämningmännen däremot torde i detta hänseende få anses som privatpersoner och inte ha tillgång till ifrågavarande register. Däremot kan de efter hänvändelse till polismyndighetens kansli få fram uppgifterna. Det extra arbete sådan hänvändelse innebär och kostnaderna för brevporto och telefonsamtal ersätts inte. Rikspolisstyrelsen har tidigare föreslagit att i vart fall nyssnämnda utlägg skall kunna ersättas, eftersom detta är ägnat att höja stämningmannens prestation, men inte vunnit gehör härför. Det är angeläget att denna ersättningsfråga löses.

Det lokala polisväsendets terminaler är i regel placerade i centralortens sambands-/förbindelsecentral. Säkerhetsbestämmelserna för tillträde och åtkomst är stränga. Registerförfrågningar måste ske genom personal med särskild behörighet. Vid köbildning torde delgivningsärendena ges låg prioritet. Delgivningspersonalens möjligheter att få tillgång till terminal bör förbättras. Rikspolisstyrelsen biträder därför utredningens förslag att styrelsen närmare får utreda behovet av ytterligare terminaler. Likaså är styrelsen beredd att undersöka möjligheterna att använda hjälpmedel av typ minidator för i första hand delgivningscentralen i Stockholms polisdistrikt.

Ett hjälpmedel av annat slag som underlättar hanteringen av delgivningsärendena är ett arbetsbesparande och genomtänkt blankettsystem för diarieföring, uppgiftslagring m.m. Rikspolisstyrelsen ämnar i samarbete med domstolsverket bl.a. utarbeta ett blankettset som bättre än nuvarande blanketter svarar mot dagens krav.

I sina anvisningar för förfarandet vid delgivning genom stämningsman, dnr C-611-4137/79, har styrelsen för de brådskande delgivningarna rekommenderat att diarienummer inhämtas per telefon av stämningmannen och att preliminär redovisning till polismyndigheten sker sammanledes. Härigenom har en grund skapats för ett smidigt samarbete i de brådskande fallen mellan uppdragsgivare/polismyndighet/stämningsman. Lämpligheten av att delgivningsmän i storstadsdistrikten innehar stämningmannaförordnanden i intilliggande polisdistrikt har även berörts i anvisningarna, som här bifogas.

Rapporteringsskyldighet till centrala bilregistret i fråga om nya adresser för gäldenärerna vid vissa typer av krav kan inte föreskrivas för polismyndigheternas del. Dessa får inte kännedom om vad kraven gäller, eftersom delgivningsförsändelserna kommer i slutna kuvert. En generell rapporteringsskyldighet beträffande samtliga adressförändringar skulle innebära ett

avsevärt merarbete, som i de största polisdistrikten inte skulle kunna bemästras utan personalförstärkning.

Förslaget om ökad användning av buddelgivning föranleder följande synpunkter.

Redan nu åtar sig delgivningsmän/stämningsmän buddelgivningsuppdrag såsom extraarbete utanför anställningen/uppdragen hos polismyndighet. I den mån dessa extrauppdrag avser samma kategorier av ärenden, som uppdragstagaren har att fullgöra för polismyndighetens räkning, kan lätt ett osunt konkurrensförhållande uppkomma. Om det går att hos delgivningsman/stämningsman köpa sig företräde i delgivningskön genom att anlita vederbörande som buddelgivare, måste detta upplevas som stötande. Rikspolisstyrelsen vill därför understryka vikten av att ökad användning av buddelgivning organiseras i någon myndighets regi.

På sina håll har delgivningsmän uppfattat övergången från fast bilersättning per ärende till kilometerersättning som en försämring. Möjligheten att träffa specialavtal med blandad fast och rörlig ersättning bör övervägas, så att benägenheten i storstadsområdena att använda egen bil i tjänsten och därmed effektiviteten ökar.

Domstolsverket: Domstolsverket utgår från att utrymmet för brevdelgivning är begränsat i den summariska processen. Synpunkter på när brevdelgivning bedöms vara lämplig kommer att intas i handboken. Frågan behandlas även vid domstolsverkets kurser i summarisk process. Om tidigare erfarenheter av den sökta eller andra omständigheter gör det sannolikt att gäldenären inte vill medverka får man välja en effektivare delgivningsform. För att underlätta domstolarnas arbete kommer det i handboken att anvisas förslag på lämpliga alternativa delgivningsformer. Domstolsverket finner det tveksamt om det härutöver skulle behövas särskilda riktlinjer för i vilka fall brevdelgivning bör användas.

Det finns olika praxis vid de skilda domstolarna i fråga om liggetiden för rekommenderade brev med mottagningsbevis. I handboken och vid den löpande kursverksamheten kommer för- och nackdelar med långa respektive korta liggetider att presenteras. Det torde sedan ankomma på den enskilda domstolen att välja lämplig liggetid.

Domstolsverket ställer sig avvisande till att undersöka den betydelse liggetidens längd och postens påminnelser kan ha beträffande effektiviteten vid delgivningen. En sådan undersökning som är kostsam kan antas vara utan motsvarande nytta.

Det utbildningsbehov av posttjänstemän som påtalas i promemorian, för att effektivisera den särskilda postdelgivningen, torde vara en postens egen angelägenhet. Domstolsverket är dock berett att medverka vid en eventuell utbildning.

I detta sammanhang vill domstolsverket framhålla vikten av att försändelser avseende särskild postdelgivning av posten skickas vidare direkt för delgivningsförsök på eventuell eftersändningsadress.

I handboken avser domstolsverket att uppta rekommendationer, utarbetade i samråd med rikspolisstyrelsen, om hur delgivning genom stämningssman bör ske i olika situationer. — Mål med brådskande delgivningar torde dock vara ganska sällsynt förekommande i den summariska processen.

I samband med att ADB-teknik på försök kommer att införas vid vissa tingsrätter avser domstolsverket att ta upp frågan om återanvändning av adresser.

Möjligheten att anvisa myndigheterna lämpliga buddelgivare bör enligt promemorian undersökas av domstolsverket. Denna fråga bör enligt domstolsverkets mening finna sin bästa lösning om de enskilda myndigheterna i stället lokalt undersöker förhållandena på sin ort. Domstolsverket kommer att behandla problemet i handboken varigenom domstolarna initieras till att företaga egna undersökningar.

Datainspektionen: På sidan 46 påtalas att ett slutbevis föranleder att gäldenären råkar ut för "anmärkning i ett kreditregister". Språkvårdandet synes här ha föranlett en misskrivning. Slutbevis noteras i *ett flertal* kreditregister (pluralis). Se härom datainspektionens PM "Vad en lagsökningsdomare bör veta om kreditupplysningsverksamhet".

Den inställning lagstiftaren visat i specialmotiveringen till 9 kap. 8 § tredje stycket i sekretesslagen (1980:100) gentemot inkassoverksamhet, nämligen att utlämnande av adressuppgift om gäldenär till fordringsägare eller inkassobyrå "typiskt sett upplevs som en nackdel för den enskilde" och således ej får utlämnas enligt lagrummet innebär, som påpekas på s. 52 i promemorian, att inkassoföretag och fordringsägare av lagstiftaren hindras från att inhämta de uppgifter som de å andra sidan åläggs att lämna enligt lagsökningslagen.

I propositionen (1974:42) med förslag till inkassolag uttalar föredragande statsrådet (s. 13) att inkassoverksamheten fyller en viktig funktion i betalningsprocessen, bland annat som en följd av den ökade kreditgivningen.

Lagstiftaren synes nu försöka sitta på två stolar samtidigt. Datainspektionen har tidigare uppmärksammat departementet på problemet.

På s. 52 och följande i promemorian föreslås att delgivningsorganisationen eventuellt bör terminalanslutas till vissa register för adressforskning samt att dokumentation av delgivningsadresser till gäldenärer som kan förväntas återkomma i senare ärenden skall förses med "tekniska hjälpmedel" härför. Därmed avses uppenbarligen endera ADB-register eller möjligen register förda med mikrokortteknik.

På s. 55 och följande diskuteras behovet av att tingsrätterna bevarar delgivningserfarenheter — delgivningsadress och definitivt hindersbevis — för återanvändning vid senare tillfälle. I promemorian föreslås därefter att det bör ankomma på domstolsverket att utreda behovet av något slag av register, varvid med all sannolikhet skulle behövas ADB-teknik.

Såväl delgivningsorganisationens anslutningar till befintliga register som inrättande av nya register där och hos domstolarna, förutsätter, om registren avses föras med ADB-teknik, tillstånd enligt datalagen. Därvid bör beaktas att registren inte får karaktären av "bra att ha-register" och såväl från effektivitets- och integritetsutgångspunkt måste uppgifterna i sådant register gallras tämligen snart. Den som är svårdelgiven är det bland annat på den grunden att han ofta byter adress utan att meddela vare sig myndigheter eller fordringsägare. Inaktuella registeruppgifter främjar varken effektivitet eller integritetsskydd.

I vad mån, som uppgivits i promemorian s. 56, centrala bilregistret skall tilldelas uppgifter att föra särskilda adressregister för delgivning av bilägare är, från datainspektionens utgångspunkter, tveksamt. Är ägareuppgifterna i bilregistret oriktiga eller inaktuella bör de i stället rättas och fortlöpande hållas aktuella.

På s. 57 i promemorian görs gällande att det är en uppgift för datainspektionen såsom tillsynsmyndighet enligt inkassolagen att tillse att inkassoföretag och storborgenärer återanvänder delgivningsadresser och hänvisas i denna del till prop. 1980/81:10 s. 91, där dock departementschefen endast påpekar att inspektionen inom ramen för tillståndsprovnings- och tillsynsverksamheten bör se till bland annat att företagen gör tillräckliga insatser för utbildning av de anställda och dylikt.

I själva verket innefattar datainspektionens uppgifter enligt inkassolagen och framför allt enligt datalagen att verka för att noteringar om gäldenärer inte behålls längre tid än vad som erfordras för hanteringen i pågående och nyligen avslutade ärenden.

— — — — —
I sammanhanget bör påpekas att hanteringen av ansökningsavgifterna såväl på ingivarsidan som hos tingsrätterna när det gäller inkassobyråer och s.k. "storborgenärer" sker på ett föga rationellt sätt. I stället för debitering på varje ansökan — och oavsett om det sker med klisterlappar (stämpelmärken) eller kassaapparat, borde en fakturering i efterhand månadsvis kunna ske i likhet med vad som redan visat sig fungera i motsvarande avseende hos kronofogdemyndigheterna. En sådan ordning skulle uppenbarligen spara avsevärd tid och resurser såväl hos ingivare som hos tingsrätterna. Eventuella ränteförluster för statsverket skulle kunna uppvägas genom à conto-betalningar i större poster från ingivare.

Postverket: Postverket ser med tillfredsställelse att formen brevdelgivning kan användas i större utsträckning. Detta sammanfaller med texten i och andemeningen bakom delgivningslagen och delgivningskungörelsen.

Brevdelgivning är dessutom betydligt billigare än andra delgivningsformer. I departementets promemoria Delgivning, som delvis citeras i betänkandet, anges som genomsnittskostnad för ordinär delgivning i form av vanligt brev med delgivningskvitto (brevdelgivning) 2 kr. 60 öre, medan ordinär delgivning i form av rekommenderat brev med mottagningsbevis (rekdelgivning) kostar 10 kr. 20 öre. Andra delgivningsformer är dyrare, i vissa fall betydligt dyrare.

Vi vill här (i fråga om rekommenderat brev med mottagningsbevis) endast rätta några felaktigheter i texten. I andra stycket i avsnittet sägs att posten skickar ut en påminnelse efter cirka 14 dagar. Rätt antal dagar är 10.

I efterföljande stycke sägs att postens automatiska påminnelse bortfaller vid förkortad liggetid. Detta kan vara riktigt, om liggetiden är 10 dagar eller mindre. Om liggetiden är längre än 10 dagar påminns adressaten enligt vanliga regler.

Det är givetvis beklagligt att delgivningskvitton ibland återkommer oriktigt eller ofullständigt ifyllda till domstolarna. Förklaringar till detta kan vara flera. För särskild postdelgivning gäller speciella regler som avviker från det normala förfarandet vid postutdelning m.m. Då antalet särskilda postdelgivningar är relativt litet, kommer den enskilde brevbäraren inte så ofta i kontakt med den typen av försändelser. Det är därför inte så lätt för brevbäraren att komma ihåg vilka utdelningsrutiner som gäller. Arbetsledningen får därför vid så gott som varje tillfälle instruera brevbärarna – och det gäller naturligtvis i hög grad nyanställda – om de särskilda bestämmelser som gäller i det här avseendet för att i möjligaste mån undvika att fel begås.

En möjlighet till förbättring är, som antyds i betänkandet, att ytterligare höja graden av information till berörd personal. En annan möjlighet till förbättring kan vara att se över texten på delgivningskvittot. Dessa möjligheter bör utredas närmare i samverkan med domstolsverket, som föreslås i betänkandet.

Enligt nuvarande bestämmelser om särskild postdelgivning får en delgivningsförsändelse inte eftersändas till en annan ort. I betänkandet anförs nu att Postverket skall undersöka om postrutinerna kan ändras på så sätt att delgivningsförsändelser eftersänds även till annan ort och att den nya adressen anges på delgivningsbeviset. Postverket har ingenting emot att undersöka den frågan, som bör vara lätt att lösa.

Det finns dock en annan sida av problemet, som först bör undersökas. För närvarande gäller en liggetid på fyra dagar, ankomstdagen oräknad. Om delgivningsförsändelsen får eftersändas även till annan ort, där en ny eftersändning kanske är begärd osv., kan det dröja många dagar, innan delgivningskvittot återkommer till avsändaren. Av betänkandet framgår bl.a.

att adressater till delgivningsförsändelser inte sällan håller sig undan, t.ex. genom att ofta byta adress. Kan domstolarna acceptera en sådan fördröjning har Postverket säkerligen inte några större problem att ändra postrutinen enligt ovan. Detta förutsätter givetvis också att ny liggetid får beräknas efter varje ny eftersändning.

Sveriges domareförbund: Förbundet anser att det inte är en uppgift för domstolsverket att — som föreslås i avsnitt 7.6.1 — ge domstolarna riktlinjer för i vilka fall brevdelgivning bör användas. Det är för övrigt svårt att föreställa sig några meningsfulla anvisningar som går utöver vad lagen och dess förarbeten innehåller.

Det är angeläget att postverkets personal får erforderliga instruktioner så att nu förekommande fel i dess handhavande av delgivningsärenden kan undvikas. I sammanhanget förtjänar det att påpekas att det görs misstag inte bara vid särskild postdelgivning utan även vid delgivning genom rekommenderad försändelse med mottagningsbevis. Sålunda förekommer t.ex. att adressaten inte kvitterar mottagningsbeviset eller att hela försändelsen lämnas i en postbox.

Förbundet instämmer i vad som anförs i avsnitt 7.6.4 om svårigheterna att få en stämmningsmannadelgivning utförd i brådskande situationer. Även i andra avseenden förekommer problem i kontakterna mellan domstolarna och stämmningsmännen, t.ex. därigenom att delgivningsbevis inte är riktigt ifyllda så som anges i avsnitt 7.6.3 beträffande särskild postdelgivning. Det är viktigt att domstolsverket och rikspolisstyrelsen vidtar åtgärder för att underlätta samarbetet mellan tingsrätterna och stämmningsmännen.

— — — —

Det framstår inte som helt odiskutabelt hur de föreslagna reglerna skall tillämpas på mål som är anhängiga vid ikraftträdandet. Skall forumfrågan prövas enligt de nya reglerna i redan anhängiga mål? Skall de nya kraven på uppgifter angående gäldenären få utgöra grund för avvisning av en redan upptagen ansökan? Dessa och andra frågor gör att det bör övervägas om inte övergångsbestämmelser erfordras.

Svenska Bankföreningen: I 5 § såväl gällande som föreslagen lydelse anges att ansökningen jämte fordringshandlingen skall delges gäldenären. Enligt 2 § första stycket är det emellertid tillräckligt att till ansökan fogas en styrkt avskrift av fordringshandlingen. I korrespondens därmed bör i 5 § före ordet fordringshandlingen infogas orden "avskrift av" eller "kopia på".

Bankföreningen har inledningsvis nämnt att det kan finnas anledning att överväga också de handläggningssvårigheter som finns i den kedja av åtgärder som följer på en betalningsförsummelse. Bankföreningen vill i detta sammanhang erinra om de svårigheter som kan bli en följd av att huvudansvaret för exekutiva åtgärder flyttas över från länsstyrelserna till kronofogdemyndigheterna. Bankföreningen vill framhålla det ytterst angelägna i att kronofogdemyndigheterna tilldelas sådana resurser och att deras nya

uppgifter i övrigt underlättas så att överflyttningen inte leder till förlängda handläggningstider. Bankerna måste annars se sig nödsakade att snabbare och med större kraft själva ingripa vid betalningsförsummelser för att undvika förluster. Detta kan gå ut över de gäldenärer som på grund av bankernas hittills visade välvilja med bl.a. betalningsanstånd haft möjlighet att själva klara upp sina åligganden.

Bankföreningen har tidigare föreslagit att kravet på delgivning med gäldenären av utslag i lagsökningsmål skall slopas. Föreningen vill ta tillfället i akt att erinra om detta. Detta skulle med hänsyn till rådande svårigheter att nå många gäldenärer för delgivning avsevärt påskynda det exekutiva förfarandet. Ett slopande av delgivningskravet fick givetvis kombineras med ett krav på att gäldenären redan i föreläggandet får upplysningar om vilka verkningarna kan bli av ett utslag. Det må påpekas att ett snabbare förfarande är till fördel också för gäldenärerna, eftersom räntefordringarna i så fall kan hållas nere, något som är av stor betydelse inte minst vid det ränteläge som nu råder. Bankföreningen avser att tillsammans med andra kreditgivarorganisationer senare återkomma till regeringen i den nu upptagna frågan.

Sveriges allmänna hypoteksbank: Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution har i tidigare sammanhang gjort framställning till justitiedepartementet om en viss förenkling i lagsökningsförfarandet när det gäller betalningsfastställelse ur fast egendom (se härom särtryck ur föreningens protokoll 1970–1973 s. 64 ff). Förenklingen skulle bestå däri att borgenären inte skulle vara skyldig att foga kopia av revers och pantförskrivningshandling till lagsökningsansökningen om han i ansökan gjorde en tillräckligt noggrann beskrivning av dessa handlingar. Banken anser det angeläget att detta förslag till avsevärd förenkling nu genomförs.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: I promemorian (s. 33) konstateras bl.a. att av 100 mål om betalningsföreläggande lämnas 65 till delgivningsuppdrag med stämningsman. Andelen mål där denna kvalificerade delgivningsform måste användas är således anmärkningsvärt hög — vilket naturligen måste antagas återverka på andra delgivningsuppdrag. Inom andra myndigheter, t.ex. kronofogdemyndigheterna (lagutskottets betänkande 1980/81:23 om utsökningsbalk s. 19 f) har förts en diskussion om hur dessa myndigheter skall handlägga ett ökande antal mål med oförändrade personalresurser. Den lösning som härvid i första hand nämnts är en prioritering mellan olika typer av mål. Mot bakgrund av vad som bl.a. sägs i promemorian (s. 4), att åtskilliga borgenärer börjar ge in ansökningar i mål om betalningsföreläggande på obetydliga fordringsbelopp, kan frågan ställas om det inte finns skäl att även i den summariska betalningsprocessen (och vid delgivning genom stämningsman) prioritera vissa måltyper framför andra. Enligt stadshypotekskassans uppfattning talar starka skäl för att ansökan om lagsökning, som regelmässigt gäller belopp av viss om-

fattning, bör få högre prioritet, i synnerhet om betalning söks ur fast egendom på grund av panträtt i egendomen.

Stadshypotekskassan anser slutligen att även andra möjligheter till rationalisering av den summariska processen än de som tagits upp i promemorian bör prövas. Kravet på delgivning med gäldenären av utslag i lagsökningsmål borde sålunda enligt vad kassan tidigare föreslagit kunna slopas om gäldenären vid delgivningen av föreläggandet erinras om sin besvärsmålsrätt etc. Även såvitt gäller försäljningsförfarandet bör rationaliseringsmöjligheten tas till vara.

Svenska inkassoföreningen: På s. 57 sägs att det är av stor betydelse att storborgenärer och inkassobyråer i möjlig mån själva återanvänder uppgifter om delgivningsadress från ett mål i senare ansökan mot samma gäldenär.

Flertalet ärenden som medlemsföretagen, som svarar för 60–70 % av antalet Bf-mål, hanteras med ADB-teknik. När ett ärende inkommer sker i möjligaste mån en undersökning i vad mån ett ärende redan föreligger mot samma gäldenär. Om ärendet är avslutat föreligger dock inga möjligheter att lagra uppgifter om gäldenären. Datainspektionens praxis betr. datalagen möjliggör ej en sådan lagring. Möjligen kan även kreditupplysningslagen lägga hinder i vägen. Med hänsyn tagen till den masshantering det är fråga om är det ekonomiskt sett ogörligt att bygga upp en manuell återanvändning.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1. Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)	2
2. Lag om ändring i handräckningslagen (1981: 847)	6
Utdrag av regeringsprotokollet den 24 februari 1982	8
1 Inledning	8
2 Allmän motivering	8
2.1 Allmänna synpunkter	8
2.2 Domstolens prövning av sin behörighet	12
2.3 Kontrollen av parternas och ombudens behörighet	14
2.4 Yrkanden och grunder m. m.	16
2.5 Ansökan mot flera galdenärer	18
2.6 Delgivningsunderlaget	18
2.7 Spikning i Bf-mål	21
2.8 Partsdelgivning	22
2.9 Avvisning av ansökan vid hinder mot delgivning	24
2.10 Kostnader för tidningskungörelse m. m.	25
2.11 Avgift vid avvisning	26
2.12 Lägre arvode när en ansökan är bristfällig	26
2.13 Delegation i Bf-mål	27
2.14 Behovet av övergångsbestämmelser	28
2.15 Ikraftträdande	29
3 Upprättade lagförslag	29
4 Specialmotivering	29
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808) ..	29
4.2 Förslaget till lag om ändring i handräckningslagen (1981: 847) ..	34
5 Hemställen	34
6 Beslut	34
Utdrag ur lagrådets protokoll den 2 mars 1982	35
Utdrag ur regeringsprotokollet den 4 mars 1982	36
Bilagor	
Bilaga 1 (Ds Ju 1981: 11) Rationellare summarisk betalningsprocess ..	37
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttranden	94

